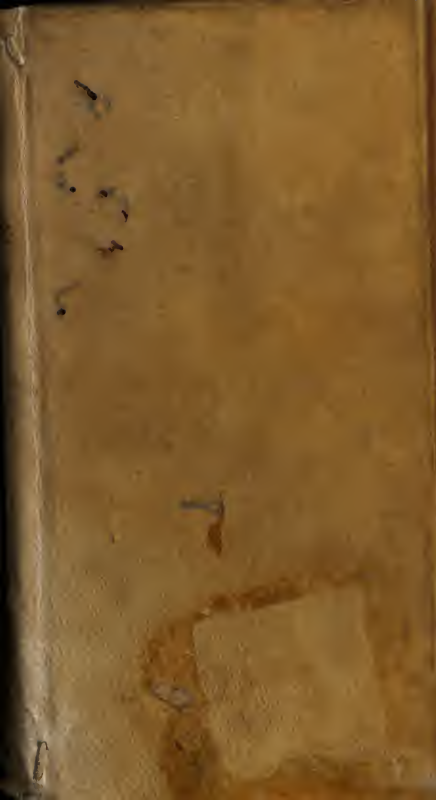

R. P. MARTINI DE ESPARZA

Artieda Societatis Iesu.

QVAESTIONES DISPVTANDÆ DE ANGELIS

Donum S.D.N. Alexandri VII.

QVAESTIONES DISPVTANDÆ DE ANGELIS

Auctore

R.P. MARTINO DE ESPARZA Artieda Societatis IESV.

ROMÆ,
Typis HH. Corbelletti. 1659.

Superiorum Permissu.

GOSVVINVS NICKEL Societatis Iesu Præpositus Generalis.

CVM Quæstiones de Angelis P. Martini de Esparza Artieda nostræ societatis sacerdotis aliquot eiusdem societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, potestatem facimus, vt typis mandentur, si ita ijs, ad quos spectat, videbitur. Dat. Romæ 26. Iunii 1659.

Gosuuinus Nickel.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendissimo P. Magist. Sac. Pal. Apost.

M. A. Oddus Episc. Hierap. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capisuccus Ord. Prædic. Sac. Palat. Apost. Mag.

IN

INDEX
Quæstionum de Angelis.

QVæst. 1. Vtrum sint possibiles, & dentur de facto substantiæ creatæ puræ spirituales, & incorporeæ? pag. 1.
Q. 2. V. Angeli sint compositi ex materia, & forma? p. 52
Q. 3. V. Angeli sint incorruptibiles, ac indefectibiles ex sua natura? pag. 61
Q. 4. V. Angeli sint multiplicabiles secundum speciem? pag. 76
Q. 5. V. Sint possibiles plures Angeli intra eandem speciẽ infimam? pag. 97

Q. 6.

Q. 6. V. Dentur de facto plures Angeli eiusdem speciei? pag. 121
Q. 7. V. Angeli assumant corpora? pag. 127
Q. 8. V. Duratio Angeli sit indiuisibilis? pag. 140
Q. 9. V. Angelus sit in loco? pag. 156
Q. 10. V. Angelus possit moueri, & transire de loco in locum, quin transeat per medium? pag. 175
Q. 11. V. Substantia spiritualis sit ex conceptu suo intellectualis, & intelligens actu? pag. 184
Q. 12. V. Angeli intelligant per species sibi superadditas? pag. 198
Q. 13. V. Species Angelicæ sint inæquales pro inæqualitate Angelorum. pag. 216
Q. 14.

Q. 14. V. Angelus cognoſcat naturaliter omnia intelligibilia? pag. 226

Q. 15. V. Intellectus Angelicus ſit capax compoſitionis, & diuiſionis, diſcurſus, & fallitatis? pag. 255

Q. 16. V. Angelus poſſit eadē obiecta cognoſcere mediatè & immediatè? pag. 272

Q. 17. V. Subſtantia intellectiua ſit ex conceptu ſuo volitiua? pag. 289

Q. 18. V. Intellectus, & voluntas Angeli ſint potentiæ diſtinctæ inter ſe, & ab eius ſubſtantia? pag. 302

Q. 19. V. Angeli ſint præditi libero arbitrio? pag. 324

Q. 20. V. Angelus naturaliter diligat alios Angelos, ſicut ſe ipſum, & Deum pluſquā ſe ipſum? pag. 329

Q. 21.

Q.21. V. Angeli loquantur inter se sola voluntate reuelandi proprios conceptus? 344
Q.22. V. Angeli fuerint creati in gratia? p. 363
Q. 23. V. Angeli meruerint suam beatitudinem? p. 381
Q.24. V. Angeli consecuti sint gratiam, & gloriam inęquales; iuxta inæqualitatem naturæ? p. 397
Q.25. V. Angeli sint peccabiles? p. 411
Q.26. V. Angeli potuerint peccare pro primo suæ existentiæ instanti? p. 439
Q.27. V. Primum peccatum Dæmonum fuerit superbia? pag. 467
Q. 28. V. Gloria, & pœna Angelorum statim post vnicũ actum meriti, & demeriti inductæ sint, idque ex natura
ra

ra ipsa rei propter immutabilitatem eorum? p. 497
Q. 29. V. Dæmones verè crucientur igne inferni? p. 518
Q. 30. V. Detur aliquis ordo inter Dæmones. p. 538
Q. 31. V. Angeli, & dæmones possint aliquid agere circa corpora, præter motum localem? p. 544
Q. 32. V. Omnes homines subsint custodiæ Angelorum, & impugnationi dęmonum? pag. 565
Q. 33. V. Angeli superiores influant in inferiores, sicut infimi influunt in homines? pag. 584

De his quęstionibus agunt Theologi, cum Mag. in 2 à d. st. 2. Et cum D. Th. 1. p. à q. 50. vbi eorũ citationes subintelligentur.

QVAE-

QVAESTIONES DISPVTANDAE De Angelis.

QVAESTIO I.

Vtrum sint possibiles, & dentur de facto substantiæ creatæ purè spirituales, & incorporeæ?

VIDENTVR non dari de facto, nec esse possibiles. 1. Quia homo, inter omnia creata, est antonomasticè imago, & similitudo Dei, iuxta illud Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam;* Si autem darentur Angeli, ipsi potissimum essent imago, & similitudo Dei, vtpote perfectiores, ac propinquiores Deo.

2. In eodem loco Genesis enumerátur singillatim, quæ Deus creauit initio. Et quod nullum genus operum enumerandum vlterius superesset, apparet ex illa totius enumerationis clausula, quæ

ſubiungitur in fine capitis: *Viditque Deus cunctaqua fecerat, & erant valde bona.* Et clarius initio capitis ſequentis: *Compleuitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat & requieuit die ſeptimo ab vniuerſo opere, quod patrarat. Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificauit illum; Quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere ſuo, quod creauit, vt faceret.* In illa autem enumeratione non exprimuntur Angeli, nec fit vlla de ipſis mentio. Ergo Angeli non continentur inter opera Dei.

3. Subſtantiæ purè ſpirituales, & incorporeæ non pertinent ad perfectioné, & complementum vniuerſi. Quia, quæ ad illud pertinent, poſſunt ab homine naturaliter cognoſci cognitione certa, ac euidenti; Quandoquidem ita cognoſcere poteſt (vti ponderatum eſt quæſt. 2. de Deo art. 24.) hoc vniuerſum auctoré habere Deum, cuius perfecta ſunt opera, & à quo nihil imperfectum, ac incompletum eſſe poteſt. Subſtantiæ vero purè ſpirituales, & incorporeæ non poſſunt ab homine naturaliter cognoſci certò. Quia homo nihil certo cognoſcere poteſt naturaliter, niſi mediante ſenſu atque ſenſibilia, cum non ſint cauſæ, neque effectus ſubſtantiarum purê ſpiritualium inferiorum Deo, nullá præcontinét in ſe participationem perfectionis propriæ, ac peculiaris ipſarum, ideoque manuducere naturaliter nequaquam poſ-

ſunt

sunt ad earum cognitionem, saltem certam, ac euidentem. Quæ autem non pertinent ad perfectionem, & complementum vniuersitatis rerum creatarum, non dantur de facto. Alioquin Deus fecisset, quod fieri ab eo non potest, cumulum effectuum dissonum, ac monstruosum, vt potè nulla mutuæ perfectionis, ac perfectibilitatis habitudine, & nexu colligatum vniuersaliter, & continentem in se aliquid redundans atque superfluum, qualis est manus sex digitorũ. Ergo substantiæ creatæ pure spirituales, & incorporeæ nullæ dantur de facto.

4. *Omnis creatura certis sua natura circumscripta est limitibus* vt dicit Ambr. t.4. lib. 1. de Spir. Sanc. cap. 7. initio Omne autem, quod circumscribitur, est corporeum; cum posse circumscribi sit proprietas omnis, & solius corporis. Id quod expressit clarius Elias in orat. 1. Nazianz. §. *nihil enim nisi solus Deus*, ait *circumscriptionis expers est, quia solus propriè corpore vacat. Circumscripti autem Angeli, quia nec incorporei, propriè sunt, etiamsi nostri respectu incorporei dicantur.* Eamdem Angelorum circumscriptionem, & corporeitatem tradunt non semel Orig. Basil. August. Bernard. & alij apud Suarez, lib. 1. cap. 6. initio. Ergo Angeli sunt corporei.

5. Intellectus humanus est omnia fieri, & est quodammodo omnia, vt dicit

 cit

cit Phylosophus. Vnde ita se habent omnia ad esse sicut se habent ad intelligi, & quæ ex sua natura non cadunt in intellectum, seu quibus intellectus ex sua natura assentiri nullatenus potest, quod solum prouenit ex implicatione terminorum, eo ipso repugnat, vt sint, suntque chymerica, & repugnantia ex terminis. Repugnat autem, vt aliquid intelligatur intellectu humano independenter à corpore, cum intellectus humanus in omni actu suo dependeat à sensu, & sensibili Repugnat igitur, vt aliquid sit independenter à corpore, ac proinde omnia possibilia fieri sunt corporea, vel dependentia à corpore, ideoque corporalia.

6. Omnes effectus. qui communiter attribuuntur Angelis, & ex quibus existentia eorum communiter arguitur, habent alias causas sufficientes ex se. Quia motus Cœlorum, ex quo arguit Philosophus. & post ipsum plerique alij prouenit ab ipsis Cœlis in genere causæ efficientis, & materialis vt moderni Astronomi manifestissimis indicijs efficacissimè persuadent,

Similiter opera arreptitiorum, necnon magorum, & incantatorum, quæ humanas omniumque aliarum causarum corporalium vires superant manifestissimè, & ad quæ propterea recurrunt Vasquez, & nonnulli alij, profectò non superant vires animarum separatarum.

Quæ

Quæ videlicet, & linguas norunt omnes, & actiua passiuis omnia applicare pro libito congruenter possunt, vt potè dominante, corporibus propter excessum perfectionis, quo ea longè superant. Quid quòd Philosophus eosdem illos effectus attribuit humoribus melancholicis eorumque prædominio respectu hominum, in quibus talia deprehenduntur. Nihil igitur superest, ex quo Angelorum existentia, quam patet, non innotescere nobis immediate, efficaciter colligatur mediatè.

7. Quodlibet incorporeum præeminet cuilibet corporeo, Nihil autem est inter omnia creata, quod præemineat homini, qui vtique est corporeus. Quod patet ex Augustino dicente cap, 34. de quantitate animæ initio. *Quemadmodum fatendum est, animam humanam non esse quod Deus est; ita præsumendum nihil inter omnia, quæ creauit Deo esse propinquius*. Similia tradit lib. 3. de lib. arb. cap. 11. lib. 83. quæst. 54, & lib. 3. contra Max. cap, 25. Idem disertè asserit Bernard. lib. 5. de considerat. cap. 3. nihil igitur creatum est prorsus incorporeum.

8. Si quæ essent substantiæ penitus incorporeæ, tales certissimè essent soli Angeli. Angeli autem non sunt penitus incorporei. Quia illud Gen. 6. 2. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi vxores*; videtur intelligen-

dum de Angelis, maxime reponentibus 70. *Angeli Dei*, vbi dicitur; *filij Dei.* Manifestum verò est vxores accipi non potuisse à substantijs penitus incorporeis, multoque minus ex ea coniunctione nasci potuisse Gigantes, vt idem mox perhibetur. Accedit Ioannem Thessalonicensem relatum in 1. Synodo dixisse Angelos pingi posse, quia sunt corporei, atque Patres concilij amplexos deinde fuisse sententiam eius. Nullæ igitur dantur substantiæ penitus incorporeæ.

9 Ad complementum, & perfectionem vniuersi pertinet, vt dentur substantiæ ex vna parte intelligentes independenter à sensu, minimèque sentientes, & ideo homines superiores; simulque ex alia parte habentes potentiam loco motiuam ac progressiuam, & ideò prædita corpore. Substantiæ autem superiores homine, sunt soli Angeli, atque Angelis nihil est superius infra Deum. Nullæ igitur dantur substantiæ creatæ expertes corporis. Assumptum suadet Caietanus, circa illud ad Ephes. 2.2. *Secundum Principem potestatis aëris huius spiritus*, hac ratione. Ad complementum, & perfectionem vniuersi spectat, vt detur vegetatiuum sine sensu, & sensitiuum sine motu locali proprio, & sensitiuum se mouens sine ratione, & sensitiuum se mouens cum ratione. Ergo similiter spectat ad complementum, & perfectionem

vni-

vniuerſi, vt detur intellectiuum, ſe mouens localiter, ac progreſſiuè ſine ſenſu.

10. Rationes a priori ex perfecta ſimilitudine Dei in rebus creatis, & ex neceſsitate perfectionis in omni genere ad totale vniuerſi complementum, quæ communiter adducuntur pro exiſtentia Angelorum, ęqualem habent vim ad probandum, neceſſe eſſe ex natura rei vt détur omnes ſpecies rerũ abſolutè, & ſimpliciter poſſibiles; ac proinde, vt detur vnio hypoſtatica, & viſio Dei aliaque dona ſupernaturalia, necnon ſubſtantia purè creata intrinſecè impeccabilis, ſancta, & beata, ſi ea eſt abſolutè poſsibilis. Hoc autem eſt manifeſtè abſurdum, minimeque ferendum in Theologia. Ergo & id vndè ſequitur.

Art. 1. Reſpondetur. Multa ſunt, quæ Angelorum exiſtentiam efficaciter perſuadent, & ad aſſenſum eius fortiter impellunt. Sed ſunt pauci, qui efficaciam eorum agnoſcere valeant, velintque cedere fortitudini. Nempè homo, & arduus intellectu, & ſenſu repens, ad ſubſtantias ſibi, quà maximè præſtat, affines, ac propitias multiſque indicijs manifeſtas, magno fertur pondere. At indidem vi reuocat haud quaquam minori ſenſus, vmbrarum & nullitatis, ac fictionis incuſans, quæcumque carent corpore, quod ipſi eſt limes, & iuſta menſura realitatis, ac veræ entitatis. Ex iſto mu-

tuo intellectus multa cogitantis. & sensus illum deprimentis conflictu suborti sunt in primis apud gentiles tot illi Dij, Deæque penetrabilitate, agilitate, fortitudine, futurorum contingentium certa, ac immediata prænotione supra conditionem corporum euecti, quo parti intellectuali hominis satisfieret; simulque vilitati corporum, nihilominus obnoxij, propter cibum, & potum discrimina sexuum, concubitus, passiones, & multiplicem earum effectum, quibus admissis: & non aliter, stulta sensuum persuasio sublimiora illa facilè permitteret;

Art. 2. Et quidem gentiles volentes in vna, eademque re constituere indiuisim limites potentiarum inuicem disparium, nec intra eamdem spheram contentarum atque confundentes supremum intelligibile cum supremo sensibili, perabsurdè confinxere eiusmodi prædicatorum inuicem pugnantiũ identificatas combinationes, & neutri potentiæ assignauere obiectum adæquatum sibi congruens, dum vtrique indulgent ex æquo; nec seruitutem respectu sensus totaliter professi, nec spiritualem intellectus amplitudinem, ac libertatem perfectè secuti. At Sadducæi nihil assurgentes supra sensum, eique penitus succumbentes, nihil esse dixerunt nihilque esse posse præter corpora, omnia que putauerunt esse chymærica, quæ corporea, purèque corporea non essent, iuxta illud

illud Actorum 23, 8. *Sadducæi dicunt non esse resurrectionem neque Angelum, neque Spiritum*. Platonici è conuerso vsque adeo intellectui adhærere, vt modis intelligendi nostris omnes rerum essendi modos conformari: ijsdemque eosdem penitus metiri voluerint. Vnde quia intellectus à corporibus in se indiuiduis abstrahit rationes communes, cum præcisione ab hic, & nunc contrahibiles per indiuidua, posuerunt substantias separatas esse species exemplares corporum ex quarum participatione corpora subsistant omnia, vti refert D. Tho. quæst. 50. Art. 3. initio. ex philosopho fusius id exponente 1. metaph. à tex. 6. Eadem diuersitas apparentiæ rerum ex sensu, & intellectu peperit similiter multiplices, & inter se discordes opinandi modos circa proprietates, & operationes Angelorum non solum mirabili vbertate apud Theologos scholasticos, sed etiam ex parte apud Sanctos PP. alijs pleraque omnia trahentibus ad conditionem corporum, & apparentiam sensus, alijs nimium, vel non satis, idque dispariter indidem recedentibus; vt non pauca, nec paucorum asserta circa Angelos videri, ac meritò dici possint reliquiæ, vel Sadducæorum, vel Platonicorum.

Art. 3. Medium veritatis iter feliciter præcæteris tenuere, idemque posteris circumquaque commonstrant illustrius

Diuus in primis Dionysius, & deinde D. Thomas, præcelso vterque illimi, ac Angelico ingenio præditi, atque diuinitus illustrati circa istam specialiter partem Thologiæ. Cuius obiectum est imperium sensibus, sicut Deus, nec apparet ex vllis suis sensibilibus effectibus, quibus impeitierit participationem sui, atqne impresserit similitudinem, sicut impertitus est, atque impressit Deus respectu sui. Et tamen sublimes duæ illæ mentes de eo egere melius etiam maiorique cum compræhensione, & quasi dominio, quam agant plerique alij de ijs, quæ, & cernimus oculis, & tangimus manibus. Quapropter pręcipuum in omnibus hisce quæstionibus studium nostrum erit, vt documenta Dionysij potissimum & post ipsum D. Thomæ, & eruamus diligenter & religiosè obseruemus. Præferemus verò vbique de more, sed cum obseruatione magis accurata, si quid ex sacris litteris, & Concilijs, vel manifestè innotuerit, vel latenter transparuerit, vt certitudine, & illustratione, ac manuductione diuinæ reuelationis dirigatur, fulciatur ac promoueatur specialis in hac materia debilitas, & fluctuatio rationis humanæ.

Art. 4. Præferendum itaque initio est dari substantias creatas, ideoque inferiores Deo; quæ simul sint homine superiores, atque intrinsecè perfectiores. Notum namque primò est, vt apparebit

ex pluribus testimonijs indicandis in progressu, dari substantias creatas, quæ cõmuniter dicuntur Angeli, id est missi seu nuncij, nomine officij notioris translato ad significationẽ naturæ minus notæ, vt liquet inter alios PP. ex Ambr. in cap. 1. Epist. ad Hebr., v. 7. circa illud ex Psal. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus* Idem frequenter traditur ab interpretibus circa illud eiusdem capitis, fine: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis?* Ex quo testimonio innotescit præterea, quod in progressu manifestabitur magis, nomen Angelorum, ita ex officio accommodari de facto naturæ istarum substantiarum, vt non sit ex se alienum ab eadem ipsarum natura secundum se. Quia nimirum eiusmodi substantię ex natura sua hoc habent intrinsecè ac determinatè, vt sint administratorij spiritus, vtque mittantur, & nuncient. Vnde non eo omnino modo dicuntur Angeli seu missi, & nuncij, sicut homo dicitur miles, quod est exemplum Ambrosij, sed tantùm cum proportione quadam analogica.

Art. 5. Certum rursus est Angelos esse homine superiores, ac perfectiores substantialiter Quia Ps. 8. præmissa admiratione v. 5. *Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Immediate subiungitur v. 5. *Minuisti eum*

paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum. Vbi non dubium est quin in priori parte iuxta sensum litteralem, cōponatur homo cum Angelis, eisdemque postponatur quoad naturam, & perfectionem substantialem; sicut in posteriori parte extollitur absolutè quoad dona gratiæ. Tametsi enim in Hebræo, loco Angelorum ponatur Deus, seu Dij, sensus tamen eodem proculdubio redit: tum quia Angeli, sicut, & homines iusti, necnon Principes supremi nonnunquam vocantur Dij in Scriptura: tum quia 70, & Vulgata voci Hebrææ substituunt Angelos tanquam quid æquiualens, ac synonymum: tum quia non paulò, sed infinitè minoratus est homo à Deo Optimo Maximo, atque à solis Angelis paulò minus minoratus dici potest; tum denique quia Apostolus ad Hebr. 2. 7. accommodans Christo patienti prædictum Psalmi locum, vtpotè pertinentem ad ipsum iuxta sensum allegoricum, vt notant ibi Bellarminus, & alij, ponit similiter Angelos & non Deum, dicens: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*. Certum igitur est Angelicam naturā naturæ humanæ præeminere.

Art. 6. Accedit, Apostolum toto c. 1. eiusdem Epistolæ quater cū Angelis conferre Christum Dominum, vt ostendat dignitatem eius, & excellentiam super omnia purè creata, vtque concludat ad-

uer-

uersus incredulitatem Hebræorum contemptricem Christi, & crucis, ac doctrinæ eius, sicuti concludit initio capitis secundi his verbis; *Propterea abundantius oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus; ne forte pereffluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus? si tantam neglexerimus salutem?* Fuisset autem in idonea ea comparatio pro scopo proposito, & conclusio inefficax, ac eneruis, si Angeli non tenerent primum locum inter omnia purè creata, vt per se patet. Certè si homines essent Angelis superiores, eisdemue pares; cum ipsis potissimũ facienda fuisset comparatio, vt ex notissimis duceretur argumentum eoque ad instruendum, ac permouendum euaderet efficacius. Qua eadem profecto de causa assumpsit Apostolus circa Angelos, quę erant, & præ cæteris illustria, & apud Hebræos notissima; Primum negatiuè v. 5. *Cui enim dixit aliquando Angelorum? filius meus es tu &c.* Deindè positiuè eligẽdo testimonia maximè honorifica respectu Angelorum, eaque conferendo cum alijs augustioribus circa Christum Dominum testimonijs; idque nullo, aut loco aut auctore determinatè indicato. quia erant ex celebrioribus, ac notissimis apud Hebræos, vt obseruat ibi D. Thomas, nec non alij frequenter ad illud capi-

pi is 2. 6. *Testatus est autem in quodam loco quis*. Supponit ergo similiter Apostolus tanquam notissimum Angelos præeminere rebus omnibus alijs pure creatis, atque adeo, & homini quoad perfectionem substantialem naturæ.

Art. 7. Idem docet ex professo,& exponit luculenter Dion. cap. 4. de Diuin: nom. & ex eo D. Tho.quæst.75.art.7.& quæst. 93. art. 3. quibus vnanimi consensu suffragantur cæteri, tum SS. PP. tum Theologi scholastici. Confirmatur ex 2. Petri 2. Vbi malis Angelis, quibus sola relicta est perfectio naturæ ipsorum propria, tribuitur potestas, & virtus maior potestate, & virtute hominis. Similiter cap.41. Iob, multis præmissis mirabilibus de fortitudine, virtute, ac potestate Satanæ concluditur in fine. *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret;* vtique super terram super quam est homo. Angelica igitur natura, est humana intrinsecè, ac substantialiter superior.

Art. 8. Substantia autem homine superior nequit esse corporalis, quia homo præeminet inter omnes substantias corporales. Anima namque hominis, penes quam pensatur eius perfectio, minimam omnium habet dependentiam à corpore, quandoquidem est capax ex sua natura, vt supersit, conseruetur que separata à corpore, nec ei vnitur naturaliter, nisi

ad

ad breuiſsimum tempus, atque dum vnita manet, præcipuas ſuas intelligendi, & volendi operationes exercet independẽter ab organo corporeo, vt dictum eſt in qq. de anima. Quæ quidem eſt minima omnium, quæ cogitari poſſunt dependentia à corpore. Neceſſe igitur eſt vt fòrma maioris aliquatenus perfectionis, quam ſit anima humana, qualis vtique forma eſt ſubſtantia Angelica, à qua videlicet paulò minus diminutus eſt homo, vt dictum eſt: Neceſſe inquam eſt, vt talis forma ſit penitus independens à corpore, atque omnino incorporea, puruſque ſpiritus. Dantur igitur ſubſtantiæ purè ſpirituales, & incorporeæ, quas dicimus Angelos.

Art. 9. Pluribus in locis ſuffragantur aperte huic veritati ſacræ litteræ, dum Angelos dicunt ſpiritus. Spiritus enim, & ſpirituale iuxta proprium, ac germamanum ſenſum ſignificant genus rerum oppoſitum corpori, & corporali; atque verba Scripturæ accipienda ſunt in ſenſu proprio, ac germano, nec ſunt ad metaphoras traducenda, iuxta celebre Auguſtini documentum, dum neque contextus, nec teſtimonium aliud clarius eiuſdem ſcripturæ, neque ratio aliqua manifeſta ad id omnino cogunt. Cuiuſmodi certè nihil adeſt circa ſequentia teſtimonia 1. ad Hebr. fine, *Nonne omnes ſunt administratorij ſpiritus?* Act. 8. 29. *Dixit autem*

tum Spiritus *Philippo* Et rursus v.39. *Cũ autẽ ascendissent de aqua, spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunuchus.* Apoc. 1 4. Septem Ecclesijs, quæ sunt in Asia, salutem dicit Ioannes his verbis: *Gratia vobis, & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt.* Et cap.5.6. præmissis figuris symbolicis septem Angelorum, subijcitur immediatè: *Qui sunt septem Spiritus Dei missi in omnem terram.* Sed & malis Angelis (quibus profecto nulla insunt dona gloriæ valentia reddere corpus quodammodo spiritale, iuxta illud 1. ad Corinth. 15. 44. *Surget corpus spiritale*) tribuitur eodem modo ratio spiritus tum alibi sæpè, tum maximè Matthei 8. 16. *Eijciebat spiritus verbo* Et cap.10. 1. *Dedit illis potestatẽ spirituum immundorum, vt eijcerent eos.* Lucæ 10.20. *Spiritus vobis subijciuntur.* Et cap. 11. 24. *Cum immundus spiritus exierit de homine perambulat &c. Et assumit septem alios spiritus nequiores se.* Cum igitur *spiritus*, vt dicit Christus Lucæ 24.39. *carnem, & ossa non habeat*; id est sit corporis expers; atque ad excludendam corporeitatem tribuatur ratio spiritus, tum Deo, qui est remotissimus à corporis imperfectione, vt apparet inter alia ex Ioan. 4. 24. *Spiritus est Deus*, tum animæ humanæ, quæ & ipsa est secundum se incorporea, licet sit vnibilis corpori, Iacobi 2. 26. *Sicut enim*

corpus sine spiritu mortuum est, & alibi frequenter & insuper in loco Actorum indicat supra art. 2. ad exprimendum errorem Sadducæorum nihil agnoscentium præter corpora, dicatur, ipsos negare resurrectionem, Angelum, & spiritum. Cum inquam hæc ita se habeant, dubitari minimè potest, quin Angeli, qui toties dicuntur spiritus, sint prorsus incorporei.

Art. 10. Magna vi hoc ipsum persuadet Conc. Later. sub Innoc. 3. Quia capite 1. quod continet professionem fidei, Deus Trinus, & Vnus dicitur, *Creator omnium inuisibilium, & visibilium, spiritualium, & corporalium*. Et deinde subiungitur immediatè: *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem: Angelicam videlicet, & mundanam ac deinde humanam quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam*. Quibus nihil clarius, aut efficacius pro re proposita dici potuisse videtur. Quia creaturam spiritualem, & Angelicam contraponit corporali, ac mundanæ, tanquam ab ea omninò diuersam. Et ne superesse posset dubitatio de pura prioris extremi spiritualitate, ac incorporeitate, comparat subinde vtrumque extremum, cum natura humana, eamque dicit vtrique quasi communem, quatenus constituta est ex spiritu, quo conuenit cum spirituali, &

An-

Angelica creatura, & ex corpore; quo similiter conuenit cum creatura corporali, & mundana. Manifestè igitur profitetur Concilium Deum auctorem, & ex nihilo conditorem triplicis differentiæ rerum, purè spiritualium purè corporalium, & ex spiritu, & corpore constantis.

Art. 11. Censent nihilominus Carranza in annotationibus, Canus lib. 5. de locis cap. 5. Sixtus Senen. lib. 5. bibl. annot. 8. nec non Valentia, & nonnulli alij in præsenti, nullam inde certitudinem huius rei haberi posse. Nempè Concilium nihil de hoc puncto definire, aut tanquā dogma fidei profiteri voluisse; sed vnicè intentum ex professo ad articulum Dei, vt auctoris rerum omnium creatarum, cætera obiter adiunxisse maioris claritatis gratia iuxta sensum magis communem Doctorum. Quo pacto in Concilijs, non paucis reperiuntur plura, articulis ac definitionibus fidei interiecta, quæ non propterea censentur, aut sunt re ipsa de fide, vtpotè accidentaliter, ac purè materialiter se habentia ad scopum Conciliorum præcipuum. Id quod in genere est inconfesso apud omnes, nec in re præsenti adest vlla ratio specialis, quæ vetet, quominus idem absque absurditate dicatur.

Art. 12. Verum responsio ista, vt possit videri probabilis relatè ad priora illa ver-

verba Concilij: *Creator visibilium, & inuisibilium; spiritualium, & corporaliũ*, quatenus hæc illorum extremorum in obliquo positorum distinctio potest censeri non intenta ratione sui, sed accidentaliter tantum superaddita ad clariorem, ac commodiorem declarationem, ac perceptionem sui recti: Relatè tamen ad posteriorem integram propositionem: *Qui sua omnipotenti virtute simul ab initio, &c.* Non video, qua ratione subsistere possit, aut tolerari eadem interpretatio. Quia independenter ab ista propositione erat iam per priora verba, sufficienter declaratus articulus creationis rerum omnium. Vndè apparet eam propositionem superadditam, ac intentam fuisse ratione sui, ad exponendam, ac determinandam distinctionem, & naturam rerum ipsarũ creatarum, cuius notitia est necessaria, tum ad excludendum errorem Sadducæorum, aliorumque sternentium sibi viam ad negandam existentiam Dei negata existétia creaturarum purè spiritualium, tum ad legitimam intelligentiam plurium illorum de spiritibus locorum sacræ Scripturæ. Profectò cum reliquæ omnes propositiones Concilij, & priores & posteriores contineant singulæ singulos articulos fidei ex indubitata omnium confessione; nec possent negari absque hæresi, tametsi ex nullo alio testimonio constaret de certitudine ipsarum; atque
hæ-

hæc ipsa propositio, de qua agitur, contineat constitutionem hominis ex spiritu & corpore, quæ est similiter de fide; nec dubitari possit, quin intentio Concilij fuerit, illam profiteri, ac statuere tanquam dogma fidei, irrationabiliter omnino eximitur eadem propositio quoad priorem partem, per voluntariam absque speciali fundamento exceptionem a vera, ac propria professione, & definitione fidei Catholicæ.

Art. 13. Non tamen ob hæc ausim affirmare, assertam Angelorum puram spiritualitatem, & incorporeitatem esse certò de fide: tum propter auctores indicatos id negantes: tum maximè, quia D. Thomas, qui fuit prædicto Concilio pluribus annis posterior, dicit quæst. 16. de malo Art. 1. initio, ex Augustino lib. 21. de Ciu. cap. 10. *Non multum referre ad fidei christianæ doctrinam, siue dæmones habeant corpora sibi naturaliter vnita, siue non habeãt:* atque inibi in responsione ad 1. in contrarium, addit, fore, vt dæmones possent dici absolutè spiritus, tametsi haberent corpora sibi naturaliter vnita. Quia videlicet non subderentur corporibus, sicut nos, sed magis ea haberent sibi subiecta, vt tradit Augustinus, ideoque prævalente ratione spiritus, dici possent absolutè spiritus; tametsi homines ob contrariam rationem spiritus dici non possint. Ex quo patet aditus ad interpreta-

tio-

tionem testimoniorum Scripturæ, quę superius ponderata sunt, quoad Angelos etiam bonos. Vt vt autem hæc habeant, res est iam plena temeritatis, ne quid dicatur seueriùs, negare puram Angelorum spiritualitatem, & incorporeitatem consentientibus iam in eam Doctoribus catholicis vniuersis post Mag. dist 8. & D. Thomam quæst. 50. art 1. cum magno fundamento in doctrina reuelata, vt apparuit superius, & conformiter ad expressam, & sæpe, ac multipliciter repetitam doctrinam Dionysij cap. 4. de diu. nom. & cap 3. ac 2 de cælesti Hierar.

Art. 14. Duæ sunt præcipue rationes naturales, quæ in idem tandem incidunt re ipsa, quibus D. Thomas in illo art. 1. & lib. 2. contra gent. cap. 46. & alibi, atque alij communiter auctores probant existentiam Angelorum, seu substantiarũ purè spiritualium, ac intellectualium, atque suppositâ creatione aliquarum rerum necesse fuisse ex natura rei, vt eiusmodi substantiæ crearentur. Altera ratio petitur ex intentione Dei in condendo vniuerso; altera ex perfectione intrinseca eiusdem vniuersi. Intentio Dei condentis vniuersum tendit ad producendam perfectam similitudinem sui. Quia omne agens intendit propagare se ipsum imprimendo effectibus suis, atque in eis exprimendo similitudinem sui, quantum potest. Similitudo autem effectus cum causa

causa attenditur penes id, per quod eadem causa operatur, & in quo perfectio eius causatiua principaliter consistit. Cũ igitur Deus operetur per intellectum, & voluntatem atque in ijs perfectio eius causatiua principaliter consistat, vt liquet ex dictis quæst. 26. de Deo, necnon quæst. 36. ad 3. patet in toto vniuerso, quod est effectus Dei adæquatè sumptus deesse minimè posse substantias perfectè intellectuales, ac volitiuas, atque istius modi substantiarum existentiam intendisse principaliter Deum in creatione vniuersi. Substantiæ autem imperfectæ intellectuales, ac volitiuæ necessariò sunt penitus incorporeæ. Quia intellectus, & voluntas exercent suas operationes independenter ab organo corporeo, & dependentia intellectus a phantasia; eiusdéque intellectus coniungibilitas naturalis cum corpore est argumentum, & causa imperfectionis in opere intelligendi, iuxta illud Sap. 9. 15. *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Quod licet directè referatur ad statum hominis, corporisque humani quatenus deprauati, ac depressi per peccatum originale; indirectè tamen ostendit, maximopere impediri intellectualitatis præstantiam ex coniunctione cum corpore, nondum glorioso. Quia ratione peccati originalis non est inducta penitus de nouo, sed so-

lum creuit vsi impeditiua, ac retardatiua, seu depressiua intellectualitatis, quae vis naturaliter ineſt corpori, respectu formae intrinsece ordinatę ad suum complementum substantiale. Quod nimirum efficit ex natura rei, ne veritates vniuersales necessariae ac aeternae, idest praestantissimae omnium intelligi possint, nisi obnubilatae, ac infeliciter trásformatae vmbris, ac aenigmatis rerum singulariũ contingentium, ac corporalium. Necesse igitur est ex natura ipsa rerum, intentionisque diuinae volentis creare, & educere aliquid extra se, vt dentur substantiae intellectuales purè spirituales, atque omnino incorporeae, in quibus reluceat perfecta, quoad fieri potest similitudo cum Deo, quoad intellectum, & voluntatem

Art. 15. Altera ratio, seu modus alter arguendi pro existentia Angelorum, ex perfectione vniuersi est manifestior, ac dilucidior, quia resoluitur in principia notiora, magisque obuia. Manifestissimũ namque primo est vniuersum illud, idemque dicitur de qualibet alia collectione rerum creabili à Deo, esse vndequaque perfectum, idque ei conuenire necessario, ac intrinsecè ex sua ipsa natura Quia vniuersum istud essentialiter est opus Dei. Quod est certum ex fide, atque ratione euidenti alibi demonstratum. *Dei autem perfecta sunt opera*, & Deuter. 32. 4. nec fieri potest, vt aliquod opus Deum habeat

au-

auctorem, & nihilominus non sit eatenus perfectum iuxta naturam, & exigentiam suam intrinsecam, vti pluribus expositum, & confirmatum est quæst.26.& 28. de Deo, atque magnificè prædicatur sæpius in sacris litteris; maximè verò Eccl. 42. à v. 15. vbi incipit: *Memor ero igitur operum Domini*, circa quem locū multa in eam rē valde opportuna videri possunt apud Cornelium à Lapide, aliosque interpretes. Manifestum rursus est, de cóceptu operis perfecti vniuersaliter esse vt nihil ipsi desit eorum, sine quibus esset ineptum ad suum finem, nec posset ad illum seu peruenire, seu perduci; vtque nihil eidem perperam insit. Nihil namque notius est, quàm esse imperfectum, tum quod est ineptum, seu insufficienter dispositum ad suum finem, tum cui aliquid inest inutiliter omnino, ac superuacaneè nihilque conferens ad finem ipsius.

Art.16. Ad perfectionem vero operis diuini adæquatè sumpti, seu vniuersi cum suis spectat præterea specialiter, vt in eo emineat omne genus perfectionum absolutè possibilium, atque inuicem compossibilium. Quia opus respectiuè perfectum dicitur, in quo apparet, imperfectum verò, in quo non apparet, quantum fieri absolutè potest, tota perfectio præexistens in causa, totaque artificis peritia. Id quod comparatione Dei, operisque diuini specialis ratio efficaciter

per;

persuadet. Quia videlicet omnes effectus ex sua natura est ostensiuus, ac commendatiuus perfectionis praeexistentis in causa; idque conuenit essentialiter, ac primario effectibus Dei comparatione ipsius vtpote essentialiter ordinatis ad laudē, & gloriam Creatoris. Patet autem imperfectè fungi hoc munere effectum in quo non apparet; perfectè eum solum, in quo apparet, quantum absolutè fieri potest, tota perfectio praeexistens in causa, totaque artificis peritia; atque adeo priorem effectum esse imperfectum, solumque posteriorem esse perfectum comparatione suae causae, seu perfectione relatiua effectus ad causam. Quae quidem perfectio, & imperfectio in effectibus Dei quatenus comparabilibus cum ipso Deo, coincidit cum perfectione, & imperfectione ipsorum absolutè, & simpliciter ratione, modò indicata. Cum igitur Deus contineat in se essentialiter, ac indiuisim omne genus perfectionis. necesse vtique est ex natura ipsa rei, vt in effectu adaequato, seu in qualibet tota collectione rerum à Deo producta dentur entitates, & perfectiones omnis generis.

Art 17. Superest, vt ostendatur existentiam Angelorum esse necessariam ex natura ipsa rei ad perfectionem vniuersi, iuxta singulas ex tribus notionibus perfecti, quae praemissae sunt. Quod ad primum attinet de fine vniuersi, Notum

est, quod nuper iterum dicebatur, finem primarium rerum omnium creatarum esse laudem, & gloriam Creatoris, iuxta illud Prou. 16. 4. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*; nempe propter semetipsum manifestandum, & glorificãdum siquidem nihil aliud haberi potest ex creaturis respectu Dei. Vnde Habac. 3. 3. dicitur: *Operuit Cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra*. Cuiusmodi sunt alia plura facile obuia in sacris litteris præsertim in Psalmis. Hic autem finis obtineri nequaquam potest; nisi inductis in vniuersum substantijs intellectualibus. Quæ nimirum solæ cognoscere æstimare, confiteri, ac celebrare possunt ex creaturis potentiam, sapientiam, & maiestatem Creatoris; cum Deus non ex creaturis, sed ex se præcisè agnoscat, & glorificet se ipsum; quæ vero intellectualia non sunt, sint prorsus incapacia percipiẽdi titulos, seu merita laudis, & gloriæ, & vtramque exhibendi, præterquam obiectiuè tanquam materia, ac motiuum. Sed neque natura intellectualis corporea est sufficiens ad tribuendam Deo totam eam laudẽ, & gloriam, ad quam vniuersũ creatũ, ipsaque maximè natura intellectua lis corporea apta est mouere, quantũ est de se. Quia natura intellectualis corporea tũ intellectualitas est immersa corpori, nihil cognoscere potest ex natura rei, nisi depẽdenter à sensu, ideoq; præstãtissimas
quas-

quasque veritates, non nisi ænigmaticè, inadæquatè, ac valde imperfectè cognoscere potest; atque forma intellectualis naturaliter vnibilis corpori, dum est in statu separationis ab ipso, nihil magis, aut melius cognoscere potest, vt docet D. Thomas, certè non multo plus cognoscere potest, quam dum est vnita corpori, de quo alibi ex communi consensu Cum ergo laus, & gloria Creatoris deriuabilis ex creaturis commensuretur necessariò perfectioni cognitionis circa ipsas, subortæ ex vi motiua earumdem; concluditur, res creatas non posse naturaliter consequi perfectè, & adæquatè suum istum præcipuum finem laudis, & gloriæ Creatoris, nisi dentur substantiæ creatæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ, quæ illas, tum singulas seorsim, tum omnium simul ordinem mutuum eorum, & harmoniam, totamque pulchritudinem adæquatè cognoscere, & compræhendere possint, atque ita laudare, & glorificare Creatorem, eiusque potentiam, artificiosam prouidentiam, iustitiam, &c. quantum laudabilis, & glorificabilis est ex vi motiua, earumdem rerum creatarum. Qua de causa Regius Psaltes volens ps. 14. 8. inuitare omnia creata ad laudem, & gloriam Creatoris merito incipit ab Angelis, tanquam ad id maximè idoneis non aliundè quam ex pura intellectualitate omnino incorporea-

dum dicit: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius.*

Art. 18. Hinc sponte apparet secundum inconueniens de aliquo perperam existente in vniuerso, si in eo non darentur substantiæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ. Quia non datis huiusmodi substantijs non posset reduci in actum secundum, ac proinde existeret perperam vis motiua, quæ inest reliquis creaturis, ad cognitionem comprehensiuam, tum vniuscuiusque ex illis seorsim, tum omnium collectiuè, atque ordinis mutui, & pulchritudinis ex omnium proportione, connexione, & iusta correspondentia consurgentis, cum virtute inducendi æqualem ei cognitioni delectationem. Quapropter si Deus condidisset vniuersum non inductis in ipsum substantijs incorporeis, ac purè intellectualibus, perinde fecisset, atque si pictor exponeret picturam artis eximiæ solis cæcis, & cæcutientibus, aut musicus delicatissimi concentus chorum solis exhiberet surdis, ac surdastris, & sic de similibus, in quibus manifestissimum sit sensibile aliquod, aut intelligibile, præsertim eximium, ac valde delectabile superare magno excessu captum eorum omnium, quorum tantummodo gratia existit. Eo namque ipso manifestissimum erit, inutiliter, ac insipienter tantam operi perfectionem, tan-

tamque vim sensum, aut intellectum delectabiliter permouendi adiectas fuisse. Perperam igitur, & insipienter fecisset Deus, quod absit, si condidisset vniuersum illud sensibile vsque adeo perfectũ, mirabile, ac delectabile, & glorificatiuum ipsius, si non induxisset simul substãtias purè intellectuales, atque omnino incorporeas, quæ solæ sunt capaces, vt cooperentur adæquatè toti cognoscibilitati, ac delectabilitati eiusdem vniuersi.

Art. 19. Simile argumentum conficitur ex dirigibilitate, & indigentia directionis, quæ inest rebus inanimatis, atque omnibus vniuersim rationis expertibus. Nempè inanimata, atque omnia vniuersim rationis expertia ex vna parte retinent, quantum est de se, vniformem semper operandi modum, nec possunt ex se præcisè inducere vllam vnquam operationum, atque effectuum diuersitatem, præterquam vniformiter difformem redeuntibus semper in orbem iisdem effectuum, parium ac disparium, vicissitudinibus; nec fieri potuit, vt causæ libertatis, ac electionis expertes, vi, & impetu proprio sibi relicto, aliter operentur. Ex alia vero parte eadem omnia existunt immediate propter hominem qui non est semper vniformiter dispositus, ac affectus, sed varietatem subit propè innumerabilem, tum quoad corpus, tum maximè quoad animam, ideoque indiget

vt pro diuersis temporibus cum proportionali varietate subueniant sibi, atque inseruiant, quæ sunt infra ipsum omnia, atque ita iuuent, tum ad tuendam salutē corporalem. tum maximè ad correptionem, & correctionem prauorum morum atque ad bonorum fomentum, & promotionem; ad coercitionem, & pœnam impietatis. atque ad pietatis stimulos, & remunerationem. Id quod fieri minimè potest ob rationem modò præmissam, nisi adsit causa prædita libertate, & electione, quæ propterea sit idonea ad inducendas in principijs. & subiectis libertatis expertibus varietates dispositionum, & operationum opportunè congruentes varietatibus prædictis, quas homines, partim naturali necessitate patiūtur, partim libertate sua in se ipses inducunt, Hac de causa cōcessum est homini, prout perhibetur Gen. 1. 26. & 28. vt præsit, ac dominetur vniuersæ terræ, atque omnibus, quæ sunt, & mouentur super terram. Vt nimirum præsidendi officio, & dominatione sua dirigeret omnia, atque determinaret, applicando actiua passiuis, quantum, & qualiter sua, atque humani generis interesset; id est quantùm, & qualiter opus esset, vt ea omnia suum proximum finem creatum consequerentur.

Art. 20. Verum homo non sufficit ad tantum, & tam perfectam rerum inanimatarum, ac irrationabilium directio-

nem

nem quanta, & quam perfecta opus ipsis absolutè est, relate ad finem prædictum. Primo quia homo, (idemque dicitur de quauis alia, siquæ prætereà possibilis est, substantia intellectuali corporea) nequit exactè, & adæquatè inter se conferre omnes, & singulas quasque mundi huius sensibilis partes, vt potè non cognitas sibi exactè, & adæquate. Deinde vt ea omnia exactè, & adæquatè complecti intelligendo posset, destituitur tamen virtute, & actiuitàte physica ad eadem omnia vniuersaliter permouenda, atque inuicem contemperanda, prout oportet; inductis pro loco, & tempore, & pro humanis vbique gentium meritis, ac demeritis, tempestate, & serenitate pluuiis, & sic citate; fame, & abundantia; salubritate, & insalubritate, ac peste, ventorumque vi, seu frænata, seu laxata, & mari, & terra. Demum cæli, qui & ipsi sunt dirigibiles à principio libero quoad plures ipsorum motus, ac dispositiones, à quibus sublunaria omnia dependent, non possunt sub esse directioni humanæ, cum captum hominis, & manifestius actiuitatē eius physicam longissimè superent. Necesse igitur est, vt dentur in vniuerso substantiæ purè intellectuales, atque omnino incorporeæ, quæ ad ea omnia sufficiant; ne perperam data sit dirigibilitas cælestium, & sublunarium corporum excedens capacitatem intellectuales

& actiuitatem physicam hominum, atque commensuratam capacitati, & actiuitati substantiæ creatæ purè spiritualis, vtque potentia illa passiua reducatur in actum secundum per huiusmodi potētiam actiuam, quæ sola intra Deum explere illam iustè & exercere adæquatè potest.

Art. 21. Venio ad tertium, & postremum caput de necessitate perfectionum omnis generis, vt vniuersum sit perfectū. Genus quoddam vnum peculiare, seu specialis gradus, & classis perfectionis dicitur vnaquælibet peculiaris ratio pluribus inter se essentialiter diuersis communis, quatenus continens in suo conceptu plus perfectionis, ac æstimabilitatis, quam quæ eidē superadditur per rationes differentiales eorum, quibus ipsa est communis. Vnde & omnia, & sola dicuntur absolutè contineri intra vnum, idemque genus, gradum, & classem perfectionis, quorum ratio aliqua vniformiter communis præeminet omnibus rationibus differentialibus eorumdem. Quę vero ita inter se comparantur, vt alicui, vel aliquibus eorū insit plus perfectionis, penes rationem suam differentialem, quam penes prædicata omnia iisdem omnibus cōmunia, dicuntur absolutè diuersorum generum quoad perfectionem, & æstimabilitatem; tametsi logicè, & quoad prædicabilitatem sub vno, vel multiplici eodem genere contineantur. Itaque limi-

tes

tes vniuscuiusq; generis quoad perfectionem, & æstimabilitatem sunt omnes, & solæ rerum species; quæ plus inter se conueniunt, quàm differunt, seu pluris æstimantur ratione alicuius communis, quàm ratione differentiarum. Pertinent verò è conuerso ad diuersa genera, quæcunque plus differunt inter se, quàm cõueniunt, seu quorum aliquod pluris habetur ratione suæ peculiaris differentiæ, quam ratione communium. Hoc modo omnes plantæ dicũtur habere perfectionem eiusdem generis, atque absolutè cõtineri sub vno, eodemque gradu, & classe perfectionis. Quia ratio viuentis, quæ est illis omnibus cõmunis, est maioris perfectionis, plurisque habetur, quàm vlla differentialis ratio, cuiusquam plantæ particularis. Rursus omnia bruta dicuntur similiter eiusdem generis. Quia ratio animalis, in qua conueniunt, præponderat omnibus eorum inter se differentijs. Bruta verò, & plantæ non sunt eiusdem generis quoad perfectionem, & æstimabilitatem, quia nihil est vtrisque commune, quod præemineat prædicatis omnibus, per quæ differunt inter se. Patet enim brutum esse præstabilius, qua animal est, vndè differt à plantis, quamqua viuens præcisè est, per quod vltimo conuenit cum ijsdem.

Art. 22. Patentius vero multo est substantiæ intellectuali creatæ, qua talis est

inesse genus perfectionis longè diuersum à perfectione rerum omnium, quæ intellectuales non sunt. Quia intellectualitas continet in se amplitudinem quandam essendi quodammodo infinitam, ac interminatam, quatenus omnia, & quælibet intelligendo potest eadem omnia sibi ex se quodammodo adiungere ac superaddere per similitudines, & imagines ipsorum, quas actiuitate sua exprimere atque ex sua essendi, & perfectionis vasta plenitudine expromere potest; cum bruta sint restricta ad sola immediatè sensibilia, quæ vero cognoscitiua non sunt, sint adhuc restrictiora incomparabiliter, vtpotè modis omnibus coarctata ad vnicum determinatum genus non contentiuum generum aliorum vllo modo. Præeminet itaque intellectualitas omnibus alijs prædicatis, quæ sunt communia substantijs intellectualibus, & non intellectualibus: cum nullum aliud prædicatum continere in se, atque intellectualitati superaddere possit tantumdem præstantissimæ, ac planè mirabilis amplitudinis essendi, & quæ ad eam consequitur capacitatis, vt eleuetur ad videndum, possidendumque perfectè Deum. Vnde substantiæ intellectuales certissimè constituunt genus quoddam speciale entis, & perfectionis. Cum igitur necesse sit ex ipsa natura rei, vt detur in vniuerso omne genus entis, ac perfectionis iuxta positionem præmissam

Art. 16 Necesse vtique est ex natura ipsa rei, vt dentur in vniuerso substantiæ intellectuales. Immo quia genus istud entium distat multo magis magnitudine, & amplitudine perfectionis, vt apparet ex ratione nuper ponderata à reliquis omnibus rerum generibus, quàm distant inter se quælibet alia duo rerum genera; maior omnino, certè manifestior longè est necessitas naturalis, vt dentur substantiæ intellectuales datis substantijs non intellectualibus, quam vt dentur res vllæ aliæ datis rebus aliquibus alijs.

Art. 23 Ista porro eadem ratione maioris perfectionis conuenientis generi substantiæ intellectualis, quàm vlli alij rerum creatarum generi conficitur, sub isto potius quàm sub vllo alio debuisse constitui differentias, & extrema, perfecti & imperfecti, inuicem sibi opposita. Quò enim prædicatum aliquod genericum maioris est perfectionis, eò plurium est capax diuisionum in species diuersas, magisque indiget diffusione sui per differentias summæ, infimæ, & mediæ perfectionis, vt totum intuentibus explicatissimè appareat, vimque suam totam exerat completè, ac cumulatè vti distinctius exponetur quæst. 4. In generibus autem ignobilioribus vniuersim omnibus rerum, quæ, sub sensum cadunt, manifesta experientia, deprehenditur istud artificiũ ordinis distribuentis vnumquoque genus

in extrema summæ, & infimæ perfectionis. Quorum alterum maiori suæ vilitatis, atque in nihilum decliuitatis conspicuitate distinctiùs referat originem totius generis ex nihilo. Alterum verò illustrioris suæ dignitatis, atque ad purum esse ascensionis prominentia clarius manifestet auctorem totius eiusdem generis summum. Et sic ex mutua vtriusque extremi comparatione innotescat clarissimè terminus à quo, & per quem, & ad quem extrahuntur, diriguntur, ac eleuantur creata omnia; atque oppositis, vt dicitur iuxta se positis vtraque ea extrema tam indicatiua quam indicata magis elucescant, & vilissimorum comparatione maxima quæque emineant augustius in omni genere ad eum modum, quo circumiectis vmbris solent pictores attollere, & quasi accendere, ac venustiores reddere nobiliores quasque imaginum partes

Art. 24. Huc spectat ex communi interpretum intelligentia illud Eccl 45.25. *Omnia duplicia vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse*. Quod non tam de rebus singulis, quam de omnibus, & singulis rerum generibus continentibus, lege vbique vniformiter inuiolabili, binarium differentiarum, alterius perfectæ, & alterius imperfectæ, accipiendum esse, idque doceri requisitum ex natura rei, ne quid desit vniuerso, nempe pulchritudinis,

nis, & perfectionis pertinentis per ſe ad complementnm eiuſdem vniuerſi, oſtendit præ alijs accuratè atque inductione vniuerſali dilucidè confirmat Fran. Valeſius ſacræ Phyloſ. cap. 75. Sed iuuerit magis auſcultare concinnam expoſitionem, & ſententiam Aug. lib. 11. de Ciu c. 18. circa ſimilem aliam diuini artificij commendationé ex c. 33. eiuſdem libri v. 15. *Antitheta enim*, præmittit, *quæ appellantur in ornamentis elocutionis ſunt decentiſſima, quæ latinè appellantur oppoſita, vel quod expreſſius dicitur contrapoſita*. Et poſt pauca ſubiungit: *Sicut ergo iſta contraria contrarijs oppoſita ſermonis pulchritudinem reddunt; ita quadam non verborum, ſed rerum eloquentia, contrariorum oppoſitione ſæculi pulchritudo componitur. Apertiſſimè hoc poſitum eſt in in libro Eccleſiaſtico hoc modo: Contra malum bonum eſt; & contra mortem vita: Sic contra pium peccator Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi, bina, & bina, vnum contra vnum.*

Art. 25. Neceſſe igitur eſt ex natura rei, vt ſub genere etiam ſubſtantiæ intellectualis detur differentia perfectæ, & imperfectæ; corporalis, & ſpiritualis, ſeu compactæ ex corpore, & ſpiritu penituſque incorporeæ. Immò quia in omni genere imperfectnm eſt propter perfectū, atque neceſſitas finis eſt maior quam mediorum; multo magis neceſſe eſt, vt dentur Angeli purè intellectuales, penituſque

que incorporei, quam vt detur homo, qui est altera differentia imperfecta, nempe intelligentis corporei, ideoque intelligente imperfectè propter dependentiam à sensu.

Ad 1. Ratio imaginis Dei cōuenit procul dubio perfectius Angelo quàm homini, dicente Dion. cap. 4. de diu. nomin. *Angeli ad Dei similitudinem, quoad eius fieri potest, expressi sunt, bonitatisque speciem præferunt*. Et rursus: *Imago Dei est Angelus, latentis lucis declaratio speculum nitidum, perlucidissimum, integrum incorporeum, non inquinatum, quod recipit vniuersam, si fas est dictu, figura diuinæ bonitatis pulchritudinem*. Vnde omnes Theologi dicent cum D. Thoma quæst. 93. art. 3. Angelum magis esse ad imaginem Dei, quàm hominem. Cæterum respectu intellectus humani magis conuenit ratio imaginis Dei ipsi homini, quam Angelo. Quia homo magis cognoscitur ab homine, quam Angelus, ideoque manuducitur magis ad cognitionem Dei, cognitione naturæ humanæ, quam Angelicæ. Quia vero liber Genesis scriptus est, sicut, & reliqua scriptura, ad eruditionem hominis, propterea ipsi potissimum homini tribuitur vnicè quod sit ad imaginem Dei, præscindendo interim ab Angelis, non vero idem de ijsdem negando

Ad 2. Communis, vera certaque sententia est Angelos creatos à Deo fuisse

simul

simul cum Cælo, & terra, estque præterea longè probabilius nõ fuisse prætermissam à Moyse creationem eorum, sed nomine cæli comprehensam simul fuisse, vti videri potest apud Suarez lib. 1. de opere sex dierum, apud Molinam, aliosque communiter cum D. Thoma quæst. 61. a. 3. Ratio autem, ob quam non exprimũtur Angeli nomine proprio à Moyse, sed latenter sub nomine Cæli comprehenduntur, tamquam eius incolæ, hæc communiter redditur. Quod nimirum liber ille dirigeretur ad instruendum rudem Hebræorum populum, qui propterea docendus erat directè, ac immediatè de creatione rerum sensibilium, eoque facilius perceptibilium, quibus deinde mediantibus possent peritiores conscendere ad cognitionem Angelorum, & creationis eorumdem.

Ad 3. Negandum est non posse intellectum humanum peruenire ad cognitionem certam existentiæ, & naturæ Angelorum mediantibus rebus sensibilibus. Patet enim in primis à posteriori per experientiam ex dictis superius peruenire omnino posse. Deinde à priori, quia non sola causalitas efficiens, & physica sufficit ad cognoscendam causam ex effectu, sed etiam causalitas finalis, ac intentionalis licet hæc posterior sit latentior, ac profundior, quatenus media, & ratio artificiosi, nõ ita participant perfectionẽ proopriam

priam finis, & artificis, sicut participant perfectionem propriam causæ cuiusque efficientis effectus per ipsam producti. Res autem sensibiles ordinantur ad Angelos, tanquam ad finem suum secundarium, atque ab eisdem sortiuntur concinnitatem, & ordinem mutuum sibi cõgruentem, vti superius insinuatum est, & in progressu declarabitur vberius. Possunt igitur Angeli, tametsi spirituales, & omnino incorporei sint, cognosci ab homine mediante sensu, tanquam pertinentes, & requisiti, prout re ipsa pertinent & requiruntur ad complementum vniuersi, vti superius ostensum est.

Ad 4. D. Ambrosius immediatè post illa verba obiectionis subdit sic: *Siquidem & illa inuisibilia opera, quæ non queunt locis & finibus comprehendi, substantia sua tamen proprietate clauduntur. Quomodo quis audeat creaturam appellare Spiritum Sanctum, qui non habeat circumscriptam, determinatamque virtutem!* Ex quibus manifestè apparet Ambrosium non tribuere Angelis circumscriptionem localem, quæ est propria corporum, sed solam circumscriptionem perfectionis, quæ conuenit omni enti creato, ac finito, siue corporali, siue purè spirituali. Eodem sensu non nulli etiam alij SS. PP. vsurpant circumscriptionem, dum eam attribuunt Angelis. Alij vero corporeos dicunt Angelos corporeitate latè sumpta pro vera realitate,

tale, & quasi substantialitate essendi. Alij vero eandem locutionem vsurpant de Angelis comparatione Dei, vt solam significent imperfectionem eorum, & potentialitatem, quę est maximè propria corporum, & ratione cuius Angeli comparati cum Deo, qui est purus actus, puraque perfectio, apparent corporei, quatenus Angeli sunt re ipsa medij inter Deũ & res propriè, ac strictè corporeas, atque medium interduo extrema comparatum cum altero eorum induit apparentiam oppositi extremi, vt obseruat D. Thomas quæst. 50. art. 1. ad 1. & traditur non semel à Philosopho. Negari nihilominus non potest, quin aliqui SS. PP. Platonicis documentis vehementer addicti tribuerint Angelis corpora propriè talia, vel homogenea cum sublunaribus, vel certè subtiliora. Sed quia iamdiu pręualuit in Ecclesia Dei maxima sanctarum scripturarum inclinatio in puram spiritualitatem Angelorum, atque illi accessit Concilij Lateranensis vsque adeo clara, & efficax determinatio, & ad eam subsecutus est vnanimis eamdem in partem Theologorum omnium consensus, ac demum Platonicæ eatenus doctrinæ fundamenta euidentibus rationibus conuulsa sunt, nulla ex eorum Patrum auctoritate probabilitas manet corporeitati Angelorum, seu compositioni eorum ex corpore, & spiritu, præsertim cum

eidem

eide refragentur Dionysius superius productus, necnon Athanas. Nazianz. Nyssen. Chrysost. Hier. Ambros. Greg. Mag. alijque SS. PP. apud Suarez cap. illo 6.

Ad 5. Distinguendus est in intellectu humano, dum est vnitus corpori, modus cognoscendi, ac apprehendendi à modo affirmandi, ac iudicandi. Plura enim cognoscit ænigmaticè ad modum aliorũ, per quorum proprias species ad cognitionem illorum perducitur, quin tamen illis iudicando attribuat modum essendi conformem modo apprehendendi suo. Atq; ita contingit in apprehensione, & cognitione, tum Dei, tum Angelorum, quos cognoscit per species rerum coporearum ideoque ad instar corporum. quin tamé affirmet de ipsis corporeitatem, & modum essendi corporeum, sed magis eumdem neget ratione deducta ex ijsdem rebus corporeis, vt superius innotuit. Pro dignoscenda autem natura cuiusque rei non tam est attendendus modus, quo ea cognoscitur ab homine, sed quale sit prædicatum, quod de eadem ab eodem cognoscitur, eidemque iudicando attribuitur.

Ad 6. Ex ijs, quæ superius producta à nobis sút: liquet superesse rationes efficaces pro incorporeitate Angelorum, demptis illis duabus, quæ tanguntur in obiectione. Vnde responderi primò potest; transeat eas duas rationes esse prorsus

ſus inefficaces, ac inutiles. Deinde tametſi ratio Phyloſophi de neceſſitate Angelorum pro motu cœlorum probari mihi, aut firma omnino reputari nó poſſit, quatenus cælis nullum motum localem concedit ex propria ipſorum actiuitate, actione, & reactione, ob ea, quæ alibi fuſius diſcutienda ſunt; ſuper eſt nihilominus neceſsitas Angelorum ad dirigendos motus Cælorum, ſicut & corporum ſublunarium pro multiplici mutuo eorum occurſu inextricabili, ac indeterminabili abſque interuentione agentis libertate, & electione præditi, vti obſeruatum eſt ſuperius art. 19. & 20. atque fuſius expoſitum eſt qu. 29. De Deo. Quoad alteram rationem de arreptitijs fateor ſimiliter, plures vulgo arreptitios putari, & obſeſſos á dœmone, qui ſolis vexantur humoribus melancholicis, ſolaque laborant læſione phantaſiæ. Cæterum negari non poteſt, quin plures verè obſideanturà dœmone, ſeu ſpiritu malo, in quibus videlicet deprehenduntur effectus peritiæ linguarum, alijque ſuperantes omnem vim naturæ. & qualitatum, atque affectionum corporearum. Quia vero eiuſmodi effectus, nec Deo tribui poſſunt, cum plerique manifeſtè tendant in malum ſintque inhoneſti, nec ab animabus ſeparatis prouenire poſſint, cum animæ ſeparatæ non plus poſſint in corpus, & circa res corporales quam dum eſſent v-

nitæ

nitæ corporibus,& præterea animæ beatæ eadem ratione, qua Deus excludantur ab eiusmodi operibus, reprobæ vero detineantur in Inferno, nec permittantur saltem ordinariè redire sub aërem istum, rectè concluditur, tales effectus prouenire ab alia specie substantiarum, easque esse pure spirituales,& incorporeas, quandoquidem naturaliter penetrantur cum corpore humano, necnon secum inuicem in maximo numero, vt apparet ex 8 Lucæ, vbi traditur legionem integram dæmoniorum intrauisse in vnum hominem, quæ tam numerosa eorũ penetratio fuisset naturaliter impossibilis, si essent corporei. Patet igitur vtramque eam rationem esse absolutè vtilem, & efficacem. licet nonnulli vtramque plus iusto amplificent.

Art.I Ad 7. Obseruanti totũ superiorẽ Augustini contextum immediatè præcedentem ad caput illud 34. de quantitate animæ, haud obscurè apparet, conferri ab ipso cum anima humana cætera omnia creata, quoad differentias ipsorum proprias secundum se præcisè considератas, & præscindendo à prædicato capacitatis contemplandi, ac videndi Deum, quod est eidem animæ commune; solumque negare voluisse, nullam dari, nullamque esse possibilem substantiam creatam, cui ex sola sua ratione differentiali cõueniat maior perfectio, maiorque ad Deum pro-

propinquitas, quàm quæ inest animæ humanæ ex suo conceptu adæquato. Quod merito, verissimeque negatur, vt liquet ex dictis supra art. 21. & 22. & apparebit clarius ex dicendis quæst. 1. præsertim ad 1. Verum id non tollit, quo minus sint possibiles, & demum substantiæ, quæ secundum suum conceptum adæquatum contineant in se absolutè aliqualem substantialis perfectionis excessum respectu animæ humanæ. Fieri námque potest, vt substantiæ aliæque res quibus est vniformiter commune prædicatum, quod est in vnoquoque earum præcipuum, ac præeminens, differant nihilominus disspariter quoad prædicatum aliud minoris ex se præcise perfectionis; atque ratione prioris vniformitatis quoad prædicatum præcipuum dici haud absurdè possunt absolutè æquales, maxime vbi prædicatum idem præcipuum ac vniforme fuerit notabiliter notius, ac discernibilius, quàm rationes differentiales, vt euenit in re præsenti. & tamen ratione conceptus differentialis difformis, ac inæqualis quoad prædicatum minus præcipuum, dici etiam poterunt inæquales absque falsitate, aut absurditate.

Art. 3. Facit hoc Augustinus quoad vtrámque partem. Quia sicut in testimoniis obiectionis affirmat æqualitatem, & excludit inæqualitatem inter animam humanam, & alios spiritus: ita preeminentiam, & excessum

An-

Angelorum respectu eiusdem animae tradit diserte lib. 11. de Ciu. cap. 5. dicens: *Angelica natura omnia caetera, quae Deus condidit, natura dignitate praecedit*. Eodem pertinet, quod habetur lib. 1. retract. cap. 26. vbi recognoscens, quod dixerat quaest. illa 54. *Nihil est rationali anima melius, nisi Deus*; subdit sic: *Vbi dixi; quod omni anima melius, id Deum dicimus, magis dici debuit, omni spiritu melius*. Insumma intentio Augustini quod eos loquendi modos, qui indicantur in obiectione, haec proculdubio fuit, animam humanam à nulla alia substantia creata superari posse eo modo, quo superantur ab eadem anima omnia irrationalia, siue animata, siue inanimata, siue sensitiua, siue sensus expertia. Quod est verissimum. Quia anima humana secundum suam praecise rationem intellectualitatis, qua differt ab omnibus illis, includit in se perfectionem longe maiorem, quàm sit tota irrationalium quorumlibet perfectio; idque ipsum nulli alij substantiae intellectuali conuenire potest respectu eiusdem animae, vt dictum est. Idem sensus legitimè accommodatur Bernardo, & si quis alius similiter locutus est. Alios exponendi, ac conciliandi modos, sed in modum praedictũ necessario reducendos, videre licet apud Suarez lib. 1. cap. 1 fine, apud Franciscum de Lugo, aliosque in praesenti.

Ad 8. Communis interpretatio illius lo-

loci Genesis intelligit nomine filiorum Dei, vel posteros Seth, vel viros quosuis fortes, ac potentes; nomine vero filiarum hominum, vel fœminas descendentes à Cain, vel quasuis alias viles, ac tenuioris fortunæ. Ratio est, quia progenies Seth fuit pia, & iusta, ac placens Deo. Homines autem iusti appellantur in Scriptura filij Dei, nec non & Angeli. Atque hoc ipsum Angelorum nomen accómodatur nonnunquam viris etiam potétibus, ac præeminentibus inter alios; fœminæ vero venientes à Cain, qui receperat à Deo originariam prauitatem suis moribus referebant, ideoque filiæ hominum ibi vocantur per antithesim ad filios Dei, quasi non filiæ Dei; idemque nomen filiarum hominum congruit, propter vtilitatem, abiectioribus quibusque fœminis. Iam viri prioris vtriusque conditionis abstinuere, per aliquod, tempus à matrimonijs cum fœminis posterioris vtriusque conditionis, impediente eam tantam coniunctionem diuersitate, magnaque distantia, vel morum, vel fortunæ. Sed postea crescentibus in dies viribus concupiscentiæ, & præualentibus respectu honesti, ac decentis, in ea tandem matrimonia, aut qualemcúmque mutuá commissionem ventum est. Inde vero orti sunt Gigantes, nempe viri insigniter proceri, ac robusti, propter impetum mutui inter parentes amoris nimium

æstuan-

æstuantis, atque largius transmittentis præferuidos spiritus vitales in prolem. Ijdem fuere insuper præpotentes propter confluxum in ipsos factionum prius diuersarum, atque inuicem oppositarum prouenientem ex coniunctione parētum, alterius ex vna, & alterius ex opposita factione. Auctores huius quoad substantiā expositionis videri possunt apud Suarez sect. illa 6. in fine, & apud Pererium, Fernandez, aliosque interpretes eius loci cōmuniter. Sed alia præterea ratione Angeli sumpti pro substantijs homine superioribus intelligi in eo loco nullatenus possunt. Quia boni iam eo tempore erant beati, ac impeccabiles. Mali vero dici non possunt, nec vnquam in scriptura dicuntur filij Dei. Quod ad testimonium attinet Ioannis illius Thessalonicensis cuius contextum integrum ex scribit Molina quæst. 50. art. 1. notissimum est Patres aliosque suffragatores Conciliorum solere, ante definitionem dogmatum adducere pro eorum veritate, ac definibilitate varias pro cuiusque captu, & principijs rationes alias legitimas, & alias illegitimas, à quibus deinde abstrahit Concilium, dum tandem concipit definitionem fidei, ita vt teneatur conclusio suffragatorum, non tamen propterea approbentur præmissæ, ex quibus ea à singulis deducta fuerat. Hoc igitur pacto septima Synodus amplexa est definiendo con-

clusionem, quam suadebat theologus ille circa imagines Angelorum, atque picturas, quin propterea amplecteretur, aut approbaret rationem eiusdem fundatam in corporeitate Angelorum.

Ad 9. Negatur assumptum. Probationi Caietani conceditur antecedens, & negatur consequentia, Quia substantia intellectualis non indiget corpore, vt transeat ex vno spatio ad aliud spatium, vt patebit ex quæst. 9. & 10. & apparet clarè in anima humana transeunte cum moritur homo ex spatio corporis, ad spatium cælorum, vel inferorum. Quod autem eadem anima, dum est vnita corpori moueatur motu propriè locali, ac progressiuo, hoc pertinet ad puram imperfectionem corporis, quia separata à corpore mouetur perfectius, ac velocius. Quare si substantiæ intellectuali adijceretur corpus præcisè ad motum localem progressiuum, adijceretur vtique complementũ sibi, & connaturale, & purè nociuum. Quod repugnat. Quia purum nocumentum nulli potest esse connaturale, nec ad complementum eius intrinsecum pertinere. Vnde patet differentiam intelligibilis corporei, qualem intendit Caietanus non posse pertinere ad complementum, & perfectionem vniuersi cum sit differentia entis intrinsecè absurda, & chimærica.

Ad 10. Illi obiectioni indulget nimium

Suarez disp 35 Metaph. sect. 3. Admittit enim eadem ratione, & æquè oportuisse, vt daretur vnio hypostatica, & fore vt oporteret existere substantiam creatam intrinsece impeccabilem, ac beatam, seu intuitiuam Dei, si ea esset absolutè possibilis, qua oportet vt dentur substantiæ pure intellectuales, atque omnino incorporeæ. Quod licet idem auctor condire, ac lenire, vtcumque moliatur de more adiunctis nonnullis obseruationibus, quæ substantiam doctrinæ præmissæ non tangunt, ferendum nequaquam videtur. Quia vnio hypostatica, & cætera omnia, & quælibet dona supernaturalia superadduntur à Deo reliquis partibus vniuersi purè gratuitò, & liberaliter, nec consequuntur necessariò necessitate ex natura rei ad donum creationis, vt pluribus dictum est cum Augustino in qq. de Gratia, maximè 6. & 7. Rationes autem, quæ adducuntur pro existentia Angelorum, ad hoc tendunt, vt ostendant necesse esse ex natura rei, quod dentur substantiæ intellectuales incorporeæ datis rebus sensibilibus, ac corporeis. Neganda itaque est sequela. Quia res sensibiles, & corporeæ haberent in se aliquid perperam, ac inutiliter, nisi illis adiungerentur substantiæ eiusmodi purè spirituales, vt apparet multipliciter ex superioribus nostris argumentis. Id autem ipsum nequaquam sequitur si eædem substantiæ spiritua-

tua-

tuales simul cum rebus corporeis existerent absque vllo ente supernaturali. Quia totam suam vim actiuam, & passiuam, exercere possent adæquatè adæquatione virtutis ipsarum independenter ab existentia donorum omnium supernaturaliũ seu rerum, quales proponuntur in obiectione, vt in iisdem qq. de gratia ostensum est, præsertim in 7. Progressus porrò in infinitum ipsarum substantiarum purè intellectualium, & perfectiorum sine fine quomodo, & vbi cohibendus, ac terminandus; quod nonnullos non parum vexat, declarabitur quæst. 4.

QVAESTIO II,

Vtrum Angeli sint compositi ex materia, et forma.

VIDENTVR esse compositi 1. Quia in omni motu datur materia, vt dicitur 12 metaph. tex. 7. Angeli autem sunt mutabiles de vn loco in alium, ex vna differentia in aliam, ex vna cognitione, & volitione in aliam. vt infra dicetur; Necesse igitur est, vt in Angelis detur materia, quæ sit subiectum eductionis, & receptionis eorum motuum;

2 Vbicunque datur agere, & pati, datur etiam materia, & forma, quia ratio agendi est forma, & patiendi materia. Datur autem in Angelis agere, & pati, quia datur intelligere, quod est quoddam pati, & velle, quod est proprijssimè agere, iuxta doctrinam Philosophi. Ergo datur in Angelis materia, & forma. Confirmatur ex Boetio dicente lib. de Trinit. ante medium formam simplicem subiectum esse non posse.

3 Angelus non est actus purus. Quia hoc est proprium solius Dei. Ergo Angelus est compositus ex actu, & potentia. Ratio autem actus conuenit formæ, &

ma-

materiæ ratio potentiæ, vt dicitur in 1. Phys.

4 Repugnat vniuersaliter enti completo, vt sit pura potentia, cui nullus insit actus. Ergo repugnat similiter omni enti creato, vt sit purus actus, cui nulla insit potentialitas Patet consequentia quia non minus est de cóceptu entis creati potentialitas aliqua, cum sit ex nihilo quam sit de conceptu entis vt sic, aliqua actualitas.

5. Datur in Angelo compositio ex genere, & differentia, ergo datur in eodem compositio ex materia, & forma. Patet antecedens, quia in Angelis dantur plura prædicata quibus conueniunt vniuoce inter se, & cum alijs rebus, nec non alia prædicata per quæ differunt inter se, & à varijs rebus; Idque est habere prædicata generica, & differentialia. Patet item consequentia, quia genus sumitur ex materia. & differentia ex forma, vt dicitur 8. Metaph. text. 6.

6. Sensibilia omnia, ac materialia constant materia, & forma sensibilibus, ergo spiritualia omnia creata constant similiter materia, & forma spiritualibus; Suadetur consequentia; tum quia non apparet ratio maior eiusmodi compositionis in sensibilibus, quàm in pure intelligibilibus seruata proportione partium componentium; tùm quia ratio finitæ, ac limitatæ perfectionis in qua fundatur ne-

cessitas compositionis, & repugnantia simplicitatis substantialis in rebus corporalibus ac sensibilibus, perinde reperitur in omni ente creato, etiamsi pure spiritua le, ac intelligibile sit.

7 Forma terminatur, ac limitatur per materiam. Si ergo substantia Angelica esset pura forma absque materia, eo ipso esset illimitata, ac infinita. Quod tamen repugnat enti creato.

Art. 1. Respondetur, Materia sumitur dupliciter. Primo pro substantia seu completa, seu incompleta habente partes extra partes, & capaci trinæ dimensionis. Sub quo conceptu communiter dicitur corpus. Quapropter ostenso in quæstione præcedenti, Angelos esse omnino incorporeos, & neque adæquatè, neque inadæquatè corporeos esse, nulla modò superest quæstio de compositione ex eiusmodi materia. Secundo sumitur pro qualicumque parte substantiali naturæ compositæ magis indifferenti ad alteram partẽ eiusdem naturæ, quàm è conuerso, siuè vtraque pars sit expers partium extra partes, atque trinæ dimẽsionis, seu molis, & quantitatis, siue non sit, atque in hoc sensu superest noua difficultas, diuersa, ac independens à difficultate quæstionis præcedentis; aientibus nonnullis dari in Angelis veram compositionem ex eiusmodi materia, & forma, cum Alensi, D. Bonau, Ricchardo, &

Aureo-

Aureolo post Auicembron tametsi ijdem dicant Angelos esse prorsus incorporeos. Dicendum autem est cum D. Th. qu. 50, a.2 alijsque communiter ibidē, Angelos esse substantialiter omninò simplices quo ad suam naturam, nec materiam habere vllá, per quam intrinsecè compleatur vis intellectiua, quæ in ipsis habet rationem formæ. Quod in primis colligitur, ex Dionysio dicente de Angelis cap 4. de diu. nom. *Sicut incorporales, & immateriales intelliguntur,* & cap. 7. *Ab omni materia soluta, sine materia æqualiter &c.* Suadetur prętereà primo quia anima humana cum separatur à corpore, manet sine vlla prorsus materia ex omnium consensu, de quo in libris de anima. Angeli autem sunt perfectiores anima humana, vt liquet ex quæstione præcedenti, atque inuariabiliter manet semper ad eum modum, quo anima humana manét post separationem à corpore. Ergo Angeli multo magis sūt expertes materiæ, omnisque compositionis essentialis.

Art. 2. Idem rursus probatur, quia si in Angelis daretur materia, ea deberet inseruire operi intelligendi, cum forma intellectiua non possit vniri alicui parti non intellectiuæ ex se, nisi propter vtilitatem eius, & vsum accommodatum ad intelligendum. Alioquin enim materia non esset propter formam, sed forma esset propter materiam, quia hæc esset

ipsi vtilis, & perfectiua, non verò è conuerso. Id autem est absurdum cum imperfectum sit propter perfectum, & minus perfectum propter magis perfectum; non vero è conuerso. Materia autem non posset inseruire operi intelligendi, nisi esset organica, & idonea ad recipiendas species obiectorum, quæ deinde post perceptionem eorum materiale intelligenda essent. Ratio autem organici, ac disponibilis ad receptionem specierum, & perceptionem obiectorum præuiam ad intellectionem intelligi non potest absque dispositione partium extra partes id est absque corpore. Exclusa igitur ab Angelis corporeitate propriè tali nulla potest admitti in ipsis, aut excogitari vllius generis compositio materialis, vt optimè inferunt post D. Thomam quæst. 59. a. 2. Suarez Molina, & alij communiter. Demum modus operationis indicat modum substantiæ, atque ad eum consequitur cū iusta inter vtramque proportione, vt optimè assumit ibidem D.Th. Intelligere est operatio prorsus immaterialis, vt apparet ex obiecto primò ac per se intelligibili. Quia per intellectionem abstrahuntur ipsa etiam obiecta in se à parte rei indiuidualia, ac materialia ab omnibus cōditionibus indiuiduantibus, ac materialibus; ita vt quæ materialia, ac indiuidualia sunt in se existant in intellectu vniuersaliter, ac omino immaterialiter. Ergo

sub-

ſubſtantia purè intellectualis, qualem dictum eſt eſſe Angelum, ex ſuo conceptu eſt omnino immaterialis adeoque eſſentialiter ſimplex.

Ad 1. In illo loco Metaphyſicæ agitur de motu ſubſtantiali, per quem fit tranſitus ab vna ſubſtantia, ad aliam ſubſtantiã, quod fieri nõ poteſt abſque materia] vtrique communi. Alia ratio eſt de motu accidentali, eoque vitali: Quia hic motus poteſt recipi in eodem adæquate ſumpto, à quo efficienter procedit. Motus autem Angelorum ſunt huius poſterioris generis, & non prioris. Hinc etiam patet ad 2. Quia non eſt de conceptu actionis, & paſſionis, vt ſic & in communi, vt diuiſim correſpondeant materiæ, & formæ licet ſit de conceptu formæ vis actiua, paſſiua vero de conceptu materiæ. Boetius autem loquitur de forma omnimodè ſimplici nõ ſolum ſubſtantialiter, & quoad naturam, ſed etiam accidentaliter, & vndequaque. Ex quo vlterius patet ad tertium. Quia vt aliquid ſit purus actus non ſufficit ſimplicitas ſubſtantialis naturæ, ſed requiritur prætereà excluſio cõpoſitionis ex natura, & ſubſiſtentia, necnon ex ſubſtantia, & accidenti; Maximè vero requiritur excluſio potentialitatis, ſeu capacitatis ad non eſſe ſimpliciter. Nihil autem horum conuenit Angelo, licet non conueniat materia cuius propriũ eſt, vt ſit potentia ad formam ſubſtantia-

tem, de qua sola potentia agitur in 1. Phys.

Ad 4. Non ita est de conceptu perfecti, vt sit propter perfectibile, sicut est de conceptu imperfecti, vt sit propter perfectiuum. Potentia autem ex suo conceptu est imperfecta, & actus perfectio. Ergo licet potentia foret perperam, nisi ordinaretur ad actum, quo compleri, ac perfici posset; non tamen est de conceptu actus, vt similiter ordinetur ad potẽtiam, sitque perperam, nisi coniungatur cum aliquo potentiali, & incompleto respectu sui. Iam potentialitas ad nihilum quæ est essentialis enti creato nõ est propria materiæ, nec prouenit vniuersaliter ex materia, sed ex quauis indiscriminatim limitatione perfectionis finitæ, qualis vtique est perfectio Angeli, licet sit simplex quoad naturam.

Ad 5. In ijs quæ componuntur ex materia, & forma, de quibus agit Philosophus genus desumitur potissimum ex materia, & differentia ex forma, quatenus materia est magis indifferẽs respectu formæ, quàm forma respectu materiæ; sicut genus est magis indifferens respectu differentiæ, quàm è conuerso. Cæterum compositio ex genere, & differentia ex suo conceptu est compositio tantum logica, soliusque rationis nostræ concipientis eamdem totam entitatem, modo relatè ad accidentia, & operationes, seu ad

con.

connotata magis vniuerſalia, & quæ in pluribus vniformiter reperiuntur, modo relatè ad connotata minus vniuerſalia, ſeu quæ in paucioribus reperiuntur. Vnde eadem entitas concepta priori modo dicitur genus; differentia vero prout concepta poſteriori modo. Patet autem diuerſos iſtos concipiendi modos dari poſſe independenter à compoſitione ſubſtantiæ ex materia, & forma. Quia independenter ab eadem ſubſtantiali cōpoſitione dari poteſt vniuerſitas illa accidentium, ſeu connotatorum magis, & minus communium, vt infra patebit, præſertim quæſt. 4. Circa hoc argumentum differit latè Vaſquez in præſenti integra de eo inſtituta diſputatione.

Ad 6. Quæ ſunt diuiſa in inferioribus, ac imperfectioribus, in ſuperioribus, ac perfectioribus exiſtunt indiuiſa. Quia eſt proprium imperfecti indigentia plurium, vt completè, & intra ſuum genus perfectè exiſtat. Quapropter ex neceſſitate ſenſibilium, atque corporalium rerum, vt componantur ex partibus eſſentialibus, non arguitur neceſſitas ſimilis compoſitionis in ſpiritualibus, adeoque perfectioribus ſubſtantijs. In quibus nimirum militat oppoſita ratio Quod additur de compoſitione fundata in conceptu finitæ, ac limitatæ perfectionis, non conuincit. Quia ad limitationem propriam perfectionis finitæ non eſt præ-

elsè necessaria compositio essentialis, sed sufficit quæuis alia compositio obseruata, atque attributa Angelo in respons. ad 1. fine .

Ad 7. Esto substantiæ intellectuales, maximè vero, quæ sunt purè intellectuales sint quodammodo, & secundũ quid infinitæ, ac illimitatæ, quatenus infinita ipsumque per essentiam simpliciter infinitum Deum intelligere, ac velle possunt; Absolutè tamen sunt finitæ, ac limitatæ, tum quia finitè intelligunt, & volunt obiectum infinitum; tum quia non continent in se omne genus perfectionis, sed sub determinato genere continentur. Quod quidem est commune omni enti creato, qua creatum est, atque essentialiter dependens ab alio. Quia eo ipso deest hæc saltem perfectio sufficientis sibi se solo, nec dependentis ab alio, eodemque indigẽtis. Non ergo requiritur materia ad huiusmodi limitationem, ac finitionem.

QVAE-

QVAESTIO III.

Vtrum Angeli sint incorruptibiles, ac defectibiles ex sua natura.

VIDENTVR non esse indefectibiles ex sua natura, sed ex sola gratia Dei. 1. quia res creatæ absque vlla exceptione dependēt à libera, & pure gratiosa voluntate Dei nō minus quoad conseruationē ipsarum, quam quoad primam earumdem productionē, vt apparet, ex Sapient. 11. & Actor. 13. Nihil autem creatum necesse est, vt existat simpliciter, & absolutè ex natura ipsa rei.

2. Confirmatur ratione paritas in prædictis auctoritatibus contenta, quia creaturæ postquam iam existunt nullam habent vim maiorem permouendi voluntatem diuinam ad conseruationem sui, quam prius haberent permouendi ad primam suam existentiam. Quia non habent bonitatem maiorem postea, quam antea, sed semper habent omnino eamdem. Neque vero ex vi primæ productionis, quæ fuit omnino gratiosa, vllum ius acquiri illis potuit ad vlterius conseruationis beneficium. Quia nihil gratuitum grauat, aut reddit debitorem auctorem gratiæ, Ergo quælibet

creatarum, ac proinde, & Angelorum conseruatio est gratiosa, & liberalis non minus aut aliter, quàm prima existentia.

3 Sophronius in Epistola, quæ habetur in 6 Synodo act. 11. & approbatur act. 13. *Nullatenus quidem moriũtur*, inquit de spiritualibus creaturis, *neque corrumpuntur iuxta quod sensibilia defluunt, atque transeunt; non tamen sunt immortalia per naturam, nec in essentiam incorruptibilem trãseunt, sed gratiam eis largitus est Deus à corruptione ea, & à morte coercẽtem.* Spirituales igitur seu Angelicæ creaturæ hoc solum differunt à sensibilibus istis, & sublunaribus rebus, quod non habent intrinsecam necessitatem transeundi, seu intereundi; sed non, quod præterea habeant necessitatem aliquam intrinsecam non transeundi seu non intereundi. Alioquin non ex gratia, sed ex debito esset, vt à corruptione & à morte coercerentur, contra quàm illi Synodo visum est.

4. Plures SS. PP. gratiæ Dei similiter tribuunt quod Angeli nunquam deficiant, cui tamen non tribuuntur, quæ necessitate naturali consequntur ad aliquid sicut calor ad ignem, motus sursum, ac deorsum ad leuitatem, & grauitatem. Auditur inter alios Bernar. lib. 5. de cõsid. cap. 4. *Corporeo æthereos* dicit Angelos, *immortalitate perpetuos, impassibiles. nõ creatos, sed factos, id est gratia, non natura.* Si-

mi-

militer Damascenus lib. 2. fidei orth. c 3. *Angelus est substantia per gratiam non per naturam, immortalitatem consecuta.* Ergo immortalitas non consequitur naturali necessitate ad existentiam Angeli.

5. Proprietates cuiusque rei ideo ad ipsam consequuntur naturali necessitate, quia eidem inest sufficientia intrinseca ad illas sibi superaddendas. Nempe, quæcunque superant sufficientiam, & vim actiuam vnicuique intrinsecam, eo ipso sunt gratiosa, nec est aliud caput agnoscendi gratiam Dei propriè talem in concessione, ac supererogatione alicuius doni. Angeli autem non habent in se sufficientiam sibi intrinsecam ad conseruationem, sed sola Dei actiuitate superaddi illa potest primæ ipsorum existentiæ. Ergo conseruatio, & perpetuitas Angelorum non naturali necessitate subsequitur, sed ex gratia Dei propriè tali vnicè prouenit.

6. Angeli possunt annihilari de potentia saltem absoluta Dei, vtque annihilabiles ita sint conuenit ipsis intrinsecè ex sua natura, ac essentia. Nulla igitur annihilationis impossibilitas conuenire potest Angelis ex sua præcisè natura, ac essentia.

7 Si Angeli essent ex sua natura immortales, ac indefectibiles, non solus Deus esset immortalis. Solus autem est immortalis vt liquet ex illo 1. ad Timoth.

moth. 6. *Qui solus habet immortalitatem,*

Art. 1. Respondetur. Certum primò est Angelos non esse essentialiter indefectibiles ita vt nec de potentia absoluta annihilari possint. Hoc enim ex locis indicatis Sapientiæ, & actorum, alijsque pluribus sacris testimonijs pertinet ad articulum fidei quoad omnia vniuersim creata. Et ratio est manifesta, quia omnia creata pendent essentialiter ab influxu actuali Dei, quam quo minus suspendat, quando libuerit, vtque libeat, nulla vis, nullaque ratio prohibere omnino potest. Certum rursus est nullius causæ creatæ vi, & actiuitate corrumpi, aut quoquo modo destrui posse Angelos. Quia adæquatè dependent, à sola Dei causalitate, contra quem nulla alia causa præualere potest. Et præterea carent corpore, nec subsunt cõtrarietati qualitatũ inuicem pugnãtiũ. His autẽ seclusis nullus est locus corruptioni, aut destructioni vlli inducendæ per causas secundas, vtpotè agentes dependenter à præsupposito subiecto, & inducendo alterationem per contrarias qualitates. Vndè Angeli proculdubio sunt incorruptibiles, ac indestruibiles comparatione causarum secundarum, nec ex se ipsis naturali necessitate tendunt ad corruptionem, & mortem sicut homo.

Art. 2. His suppositis nulla superest controuersia realis apud eos auctores, qui

nullam

nullam in Deo agnoſcunt neceſſitatem ad ea quæ vnicuique connaturalia ſunt ſuperaddenda potiùs, & concedenda, quàm neganda, ac detrahenda. Verum quia hæc opinio pluribus efficaciter reiecta eſt quæſt. 28. de Deo, vbi demonſtratum eſt dari in Deo neceſitatem aliquam peculiarem ſubinducendi, ac ſuperaddendi quæ ſunt vnicuique connaturalia, nec fieri vllatenus poſſe, vt ea negentur à Deo, niſi rarenter, & facta compenſatione vt minimum æquali; diſcutiendum re ipſa ſupereſt an tali aliqua neceſſitate adſtringatur Deus ad æternã à parte poſt Angelorum conſeruationem ex ſuppoſitione, quod eos purè gratiosè & abſque vlla prorſus neceſſitate, ſed cũ omnimoda libertate, ac indifferentia ſemel produxerit; itaut ex natura ipſa rei ſecundum ſe præcisè conſiderata, ſpes naturaliter certa ſolumque miraculosè fruſtrabilis concipi poſſit de æterna eorum duratione, & conſeruatione? Dicendum autem eſt, Angelos eo ſenſu eſſe incorruptibiles immortales, ac indefectibiles, Ita docet D. Thomas quæſt. 50. art. 5. & 2. contra gent. cap. 54. & alibi ſæpè aliique Theologi communiter aduerſus Vaſquez, & paucos alios. Probatur primo ex poteſtate Angelorum ad peccandum, & honeſtè operandum. Nempè Angelis debetur ex natura rei poteſtas proxima ad actiones, tum lethaliter

pec-

paccaminosas, tum honestas, ac meritoriis. Actionibus autem lethaliter peccaminosis debetur itidem ex natura rei pœna æterna, ac per consequens actioni contrariæ honestæ, ac meritoriæ debetur præmium æternum. Cum ergo Angelo naturaliter repugnet, vt existat absque alterutra ex ijs duabus operationibus; repugnat vtique naturaliter, vt desinat aliquando esse postquam iam semel extitit. Manifestum namque est substantiæ connaturaliter mortali, ac defectibili, seu non immortali, ac indefectibili connaturaliter non posse naturali necessitate conuenire operationes habētes deuinctam sibi ex natura rei æternitatem sui principij, ac subiecti. Patet rursus æternitatem à parte post debitam connaturaliter alicui coniuncto non posse esse indebitam naturaliter parti, cui est debibita coniunctio cum altera parte. Substantiæ autem Angelicæ vt coniunctæ cū cum peccato lethali cum merito opposito est debita connaturaliter æternitas à parte post, vt dictum est in illa quæst. 26. de Deo, & liquet ex dictis in qq. de merito ex communi Theologorum consensu; atque vt coniungatur cum alterutro ex ijs extremis est eidem similiter debitum ex vnanimi omnium consensu. Est igitur debitum ex natura rei substantiæ Angelicæ vt æternum maneat, duretque indefectibiliter,

Art. 3.

Art. 3. Idem efficaciter persuadet ratio qua secundo loco vtitur D. Thomas, Nempe prioris rationis efficaciam, & cōuenientem limitationem ego nec apud ipsum assequor satis, nec apud commentatores. Ratio autem illa posterior desumitur ex natura operationis Angelicæ quatenus modus operationis manifestat modum, & naturam operantis. Modus vero, & natura operationis innotescit ex obiecto eius. Obiectum autem operationis Angelicæ est æternum, & indefectibile. Quia Angelus per intellectionem cognoscit veritates necessarias, ac indefectibiles abstrahentes à loco, & tempore, atque per amorem ad easdem afficitur. Ergo natura Angelica est intrinsece indefectibilis, & æterna, nec naturaliter fieri potest, vt aliquando desinat esse. Confirmatur. quia Angelus naturaliter cognoscit possibilem semper esse vlteriorem sui conseruationem, eamque ita sibi propositam naturaliter appetit. Quia vnumquodque naturali necessitate propendet in suum esse, & conseruationem, quantum possibile est, tam per appetitum elicitum, si intellectu præditum sit, quàm per innatum. Ne igitur perperam, & ad puram torturam inditus sit Angelo, talis cognitio, & appetitio necesse est, vt eius substantia sit naturaliter indefectibilis, æternumque manens. Huiusmodi porro argumenta quam plura cōfici multipli-

tipliciter possunt ex possibilitate, & plurium sine fine reflexionum supra quamlibet intellectionem directam, ex vi memoratiua semper vlterius superitè circa quamlibet operationem, ex prouidentia semper similiter possibili circa futurum, ex possibilitate mutui affectus amicabilis inter Angelos appetentes mutuo permanentiam indefectibilem exque alijs eiusmodi.

Art. 4. Non est prætermittenda post hæc ratio alia communis Theologorum desumpta ex defectu contrarij: Repugnat enim ex natura rei vt id desinat esse, cuius nullum est contrarium in rebus creatis seu cuius æternæ permanentiæ in esse nihil creatum aduersatur, neque directè, neque indirectè. Quia Deus nihil corrumpit eorum, quæ ipse facit, quantum est ex se præcise, quia nihil odit eorum, quæ facit, sed diligit omnia quæ sunt, atque sine pœnitentia sunt dona Dei. Quæ sunt principia reuelata, & ratione naturali congruentia manifestè, quatenus nihil desæuit sponte in opus suum, nec facit quidquam, vt destruat, nulla ratione destruendi aliunde superueniente de nouo. Angelica autem natura, siquidem est simplex, & caret materia formarum contrariarum capaci, vt dictum est, nullum habet contrarium nec vlla causa creata inducere potest vi sua formam, aut effectum vllum incompossibilem cum existentia, & con-

conseruatione eius; quandoquidem nulla causa creata agere quidquam potest nisi dependenter à mate ia, & subiecto cómuni. Sed neque indirecte deficere potest Angelica natura propter defectum, aut absentiam suæ causæ ad eum modum, quo deficit lux solaris abeunte sole. Quia Angelus causam adæquatam,& auctorem sui vnicum habet Deum essentialiter indefectibilem, & vbique præsentem semper. Accedit Angelum existere primario gratia sui comparatione aliarum omnium rerum creatarum, vt pote amic biliter diligibilem à Deo, & sic dilectum, nisi obstet peccatum. Quæ autem existunt gratia sui, nullis sunt ex se præcisè circumscripta limitibus certè, ac determinatæ durationis. Accedit rursus vniuersitatem rerum creatarum esse naturaliter indefectibilem, ac æternam. Rationes autem propositæ in quæstione præcedéti ab art. 17. pro necessitate existentiæ Angelorum ex suppositione. quod existat reliqua vniuersitas rerum, æqualiter persuadent, vt apparet consideranti, eamq; dem necessitatem permanentiæ Angelorum quousque manet idem vniuersum.

Art. 5. Probatur postremò hæc veritas naturalis immortalitatis, ac indefectibilitatis Angelorum auctoritate in primis Conc. Later. 3. sub Leone 10. sess. 8. vbi sic definitur de anima rationali. *Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natu-*

ra anima rationalis quod mortalis sit &c. sacro approbante Concilio damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse. Natura autem Angelica est perfectior, magisque intellectiua, quam anima rationalis. Ergo à fortiori negandum est eam esse mortalem. Quod autem negatur esse mortale, eo ipso dicitur esse immortale. Et rursus aliud est esse mortale, vel immortale, & esse, vel non esse moriturum, vt ponderat alicubi Augustinus. Quia esse mortale, vel immortale refertur ad exigentiam intrinsecam, atque ad intrinsecam necessitatem, vel impossibilitatem moriendi, ac deficiendi. Esse vero, vel non esse moriturum dicitur relatè ad extrinsecam, & accidētalem determinationem causæ liberę respectu interitus, vel conseruationis. Conuenit ergo Angelis sicut & animæ humanæ immortalitas sumpta pro ęterna indefectibilitate naturali ad eum modum, quo conuenit homini mortalitas sumpta pro naturali necessitate intereundi. Accedit auctoritas Dionysij dicentis cap. 4. de diu. nom. intellectuales substantias *vitam habere indeficientem, & ab vniuersa corruptione, morte, & materia, & generatione mundas existere*; Ac deinde superaddit, *animam humanam post Angelos habere immortalem vitam, vt sit, & possit ad Angelorum aspicere vitas*. Eadem immortalitatis voce vtuntur circa Angelos Augustin.

lib. 12. de Ciuit. cap. 15. alijque plures SS. PP. nec est vlla ratio, quę cogat ad dimouendam eam vocem à propria sua, & communiter ab omnibus vsurpata significatione, quæ nuper obseruata est immo adest ratio in contrarium, vt patet ex dictis. Certissime igitur tenendum est. Angelos ex sua natura esse naturaliter indefectibiles, seu incorruptibiles, & immortales, quod & plerique Philosophi docuere olim teste Eugubino lib. 8. de perenni Philosophia.

Ad 1. Auctoritates illæ solum asserunt annihilationem rerum omnium possibilem de potentia Dei absoluta, nihil derogando indefectibilitati earum connaturali, iuxta documentum Cyrilli lib. 3. Thesauri cap. 2. *Quæ naturis præcipuè insunt, ea respectu Creatoris nihil sunt. Quare sicut ignis combustiuus quidem est, sed nō Deo, sic etiam Angelus immortalis quidem est, sed non Deo*. Sicut ergo non obstante potentia Dei ad impediendam combustionem, ignis naturali necessitate comburit; ita non obstante eadem potentia ad annihilationem Angeli, Angelus naturali necessitate æternum manet. Alioquin vbicumque sacræ litteræ commendant potentiam Dei ad effectus, & euentus, qui non nisi miraculosè existere possunt, docerent eo ipso nullam rebus creatis inesse necessitatem naturalem ad effectus, & euentus oppositos. Quod est absurdum.

Qua-

Quapropter ea paritas, & coniunctio quoad existentiam, & conseruationem non est totaliter vniformis quoad vtrumque extremum, sed solum adstruit potentiam simpliciter circa vtramlibet, & circa vtraque.

Ad 2. Illi rationi fusè, ac plenè satisfactum est quæst. illa 28. de Deo præsertim ad 1.2.& 3. In summa nullum ius acquirit aduersus Deum vlla creatura ex vi primæ existentiæ suæ. Deus tamen eadem sua voluntate, qua tribuit rebus existentiam, imponit sibi voluntariam necessitatem operandi iuxta naturam, & exigentiam intrinsecam ipsarum, quatenus opus est, ne quid perperam fecerit. Ostensum autem est hoc modo necessariam esse conseruationem Angelorum, supposita eorum existentia. Necessaria igitur est eorum conseruatio aliqua peculiari necessitate, qua necessarium nequaquam fuit, vt existerent absolutè.

Ad 3.& 4. nomé gratiæ aliquoties, nec absurdè, accommodatur donis, quæ per diuinam potentiam absolutè negari possunt, licet debeantur ex natura rei, vt dictum est quæst. 1. de gratia ex August. Epist. 95. & 106. Oportuit verò immortalitatem hoc sensu Angelis gratiosam, & definiri à Concilio, & doceri à SS. PP. propter quosdam olim existimantes cum Philosoph. l.2. de cœlo tex.36. & lib.12. Metaph. tex.44. eorum immortalitatem esse

esse essentialem. Quod. est hæreticum. Eiusmodi autem error nunquam extitit de alijs donis connaturaliter, debitis, eaque propter similis de illis nec definitio extat. nec vsurpatur locutio. Hoc pacto rediguntur in concordiam sententia illa eius Synodi ponderata in obiectione, & hæc alia eiusdem Synodi definitio ibidem; *Deum animas, & Angelos condidisse immortales*; nec non testimonia illa Bernardi, & Damasceni, & ea quæ superius insinuata sunt pro nostra sententia. Nec obstat, quod præcipuè expendit Martinon, illa antithesis; *non natura, sed gratia.* Quia tò *natura* perinde est atque essentialiter, seu per essentiam cum Metaphysica necessitate, quo sensu nihil creatum est indefectibile. Confirmatur quia Cyrillus est vnus ex PP. vtentibus illa contrapositione, *non natura, sed gratia*; Et tamen Angelos vult eo modo esse immortales, quo ignis est combustiuus, vt liquet ex verbis relatis ad 1. solus Damascenus videtur prorsus alienus ab hac expositione. Verum quia eius contextus non solam præsefert indifferentiam, vt patet legenti, sed etiam natnralem necessitaté Angelum ad interitum intra tempus determinatum, quod omnino exorbitat à vero, & probabili; propterea vel maximé est pié vtcumque interpretandus.

Ad 5. Vt aliquid consequatur naturali necessitate ad aliquid aliud nó est pręcisè

necessarium, vt posterius contineatur in priori in genere causæ efficientis. vt patet in necessitate, qua consequitur creatio, existentia. & vnio animæ rationalis ad corpus quatenus congruenter organizatum, ac dispositum. Sufficit ergo mutua proportio intrinseca inter prius, & posterius, fundans exigentiam, & appetitum innatū prioris respectu posterioris; ita vt negato posteriori perperam aliquid datum fuerit in entitate priori. Patet autem ex dictis, adesse in Angelo eiusmodi proportionem respectu æternæ suæ durationis. Deinde licet Angelus non possit actiuitate sua conseruare se æternum, habet nihilominus actiuitatem sufficientem ad collectionem, & species operationum, quæ ex sua natura postulant æternam, ac indeficientem permanentiam operantis, vt multipliciter innotuit supra.

Ad 6. Plura pluribus repugnant physicè, & ex natura rei, quæ non repugnant metaphysicè, ac essentialiter. Quod est omnibus notissimum. Quod ergo Angelus annihilari possit de potentia absoluta, id est non repugnet metaphysicè annihilatio, idque ei conueniat ex sua natura, ac essentia, nequaquam probat id ipsum eidem non repugnare physicè & ex natura rei, aut hoc ei non conuenire ex sua ipsius natura.

Ad 7. Deus habet immortalitatem

qua-

qualis nulli rei creatæ conuenire potest ratione magnitudinis suæ perfectionis. Habet enim immortalitatem essentialiter repugnantem desitioni suæ, & non tantum ex natura rei; proptereaque verissimè dicitur per antonomasiam, ac excellenter solus habere immortalitatem; tametsi immortalitas ex natura rei tantū. & absolutè dependens à voluntate, & potentia alterius sit communis alijs substantijs. Quo videlicet pacto plura alia prædicata exponuntur in sacris litteris tanquam propria solius Dei tametsi cum aliqua simili limitatione, iam expressa, iam subintellecta, attribuantur creaturis, vt quòd solus sit bonus, & iustus, solus potens? &c. Hoc modo exponit textum illum Pauli inter alios Isidor, lib. 1. sent. cap. 1. *Angeli, & animæ immortales sunt, sed immutabiles non sunt ideoque solus Deus dicitur immortalis, quia solus est incommutabilis.* Similiter dici potest Angelus ens necessarium non simpliciter, sed ex suppositione quod iam semel extiterit, idque exprimendo simul, vel subintelligendo limitationem, ex natura rei, seu connaturaliter.

QVAESTIO IV.

Vtrum Angeli sint multiplicabiles secundum speciem?

VIDENTVR esse immultiplicabiles secundum speciem. 1. Quia quæcunque conueniunt quoad prædicatum, quod in eis vniformiter omnibus est nobilissimum, & præcipuum, sunt eiusdem infimæ speciei. Differentia enim specifica vniuscuiusque est suprema, & vltima eius perfectio, & comparatur cum prędicatis omnibus genericis, sicut comparatur forma cum materia, vt paulo prius dictum est ex Philosopho, aliorumque communi sensu. Omnes autem substantiæ intellectuales creatæ conueniunt inter se quoad prædicatum, quod in eis est præcipuum, ac nobilissimum. Conueniunt enim quoad intellectualitatem, cui nullum aliud prædicatum potest superaddere tantundem perfectionis, atque præsupponitur in ipsa intellectualitate secundum se, vt patet ex dictis quæst. 1, a. 22. & ad 7. Omnes igitur substantiæ intellectuales creatæ sunt eiusdé infimę speciei.

2. Quo aliquid est propinquius Deo, adeòque similius ipsi, qui est essentialiter

ter omnibus modus immultiplicabilis, eò eſt minus multiplicabile, minoremque ſubire poteſt rationem diuiſionis, ac multiplicitatis. Angeli autem ſunt propinquiſſimi, & ſimillimi Deo inter omnia creata. Diſtinctio verò, & multiplicitas ſpecifica eſt maxima diſtinctio, & multiplicitas; certè diſtinguit, ac diuerſificat multò magis, quàm diſtinctio, & multiplicitas pure indiuidualis. Ergo in Angelis ſola eſt poſſibilis diſtinctio, & multiplicitas purè indiuidualis, & non etiam quoad ſpeciem.

3. Differentia, penes magis, & minus tantum, non eſt differentia ſpecifica, vt patet in qualitatibus magis, & minus intenſis. Angeli autem ſolũ differunt penes magis, & minus. Nempe quatenus vnus perſpicacius, & alius minus perſpicaciter intelligit. Ergo nulla differentia poſſibilis inter Angelos eſt ſufficiens ad ſpecificam inter ipſos diuerſitatem.

4. Viſiones Dei, licet in diuerſis beatis ſint inæquales iuxta inæqualitatem meritorum, quibus cum ſinguli decedunt; omnes tamen ſunt eiuſdem infimæ ſpeciei propter identitatem obiecti formalis adæquati, circa quod verſantur, vt dictum eſt quæſt. 13. de Deo præſertim ad 3. Simili igitur ratione omnes ſubſtãtiæ intellectuales, vtcumque inter ſe diuerſæ, ſunt eiuſdem infimæ ſpeciei. Quia videlicet omnes vniformiter am-

plectuntur totam latitudinem entis. Omnis enim, & cuiusuis substantiæ intellectualis obiectum adæquatum est ens vt sic, prout complectitur sub se omnes vniuersim rerum differentias.

5. Substantia intellectualis diuiditur adæquatè in incorpoream, & corpoream, tanquam in partes inuicem oppositas. Altera autem ex his differentiis, nempe corporea comprehenditur tota sub vnica specie infima, quæ est homo nec sunt possibiles duæ animæ rationales dissidentes inuicem specie. Ergo altera quoque differentia, ad quam pertinent Angeli, comprehenditur similiter sub vnica specie infima, nec sũt possibiles duo Angeli dissidentes inuicem specie Patet consequẽtia, quia oppositorum eadem est ratio, & disciplina; & insuper, quia maiori perfectioni magis repugnat multiplicitas vt nuper dicebatur; atqui perfectio Angelorum est maior, quam perfectio hominum.

6. Siquæ admittatur diuersitas specifica inter Angelos, sequitur admittendum esse processum in infinitum Angelorum magis, & magis perfectorum absque vllo limite. Nulla namque ratio reddi potest, nulla certè hucusque inuenta est, ob quam dicantur possibiles, aut existentes de facto decem, viginti, aut centum species Angelorum gradatim inæqualiũ, & non dicantur possibiles similiter, aut exi-

existentes de facto multo plures nempè mille centum millia, &c. Quæ sequela est manifestè absurda. Quod autem dicitur communiter à modernis Theologis Deum libera sua voluntate constituisse numerum determinatum specierum Angelicarum, quantos sibi placuit absque vlla ratione exigente talem numerum potiùs quàm alium maiorem, vel minoré, non videtur rectè, sapienterque dici. Quia Deus necessariò facit sapientissimè quicquid facit, atque *omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit*, vt dicitur Sap. 11, 21. Vnde irrationabiliter dicitur Deum aliquid sua voluntate specialiter disposuisse in aliqua materia absque peculiari ratione conuenientiæ ex parte ipsius. Id porrò magis necessarium est fateri de substantijs spiritualibus, quarum est maior perfectio, maiusque momentum, quàm de rebus corporalibus, quas patet optima ratione fundata in intrinseca earum exigentia tales, tot, & tantas constitutas esse de facto.

Art. 1. Respondetur. Sicut corpus quodlibet, quo maius est, eò est diuisibile in plures partes, quarum singulæ per se seorsim subsistere possunt; ita genus quodlibet perfectionis, quo maior ipsa est, eò est diuisibile in plures species, quę sunt veluti partes generis quarum singulæ per se seorsim subsistere possunt. Ita viuentium sunt plures species, quàm

non viuentium, nec non animalium, quã plantarum, & sic de similibus, Similiter quia Deus est infinitæ perfectionis, sunt possibiles infinitæ eius participationes inter se dispares, ac dissidentes inuicem specie, Cum igitur genus substantiæ intellectualis creatæ sit summæ perfectionis infra Deum, dicendum est sub hoc genere esse possibiles plures species inter se diuersas, quàm sub vllo genere inferiori plurésque de facto dari sub illo, quã sub vllo alio. Ratio huius rei vlterior à priori est. Quia sicut agentia physica distinguuntur inter se specie penes virtutes actiuas inter se dispares ad producẽdos effectus magis, & minùs perfectos essentialiter, & plures, aut pauciores cęteris paribus; ita substantiæ intellectuales distingui possunt inter se specie, penes virtutem intellectiuam magis, & minus fœcundam ad cognitiones, & effectiones magis, & minus perfectas, & plures, vel pauciores cæteris paribus. Cum ergo possibile spontè appareat, vt vna substãtia intellectualis possit plura simul, ac præstantiora complecti indiuisim vnica cognitione, quàm alia substantia intellectualis; & similiter de amore; ac proinde vt vna plures species cognitionum, & amorum elicere possit; patet possibiles esse substantias intellectuales specie inter se dissidentes, tantamque esse amplitudinem diuersitatis huius specificæ, quanta

ta

ra est possibilis diuersitas, & inæqualitas eiusmodi cognitionis. Quæ enim vero possibilis diuersitas cognitionum inuicem disparium, idemque dicitur de affectionibus, procedi in infinitum, certè est multiplicabilis multo magis quam diuersitas possibilis obiectorum directè cognoscibilium. Quia combinationes, & disiunctiones possibiles circa quamlibet determinatam collectionem rerum sunt incomparabiliter plures quàm res in collectione contentæ; atque cognitiones, & potentiæ cognoscitiuæ sunt multiplicabiles, & variabiles totidem vt minimum modis, vt patet ex ratione proposita. Substantiæ igitur intellectuales sunt multiplicabiles specie, multò plus, quàm substantiæ, & res omnes materiales.

Art. 2. Licet autem ab intellectu humano determinari, & comprehendi minimè possit, quot dentur de facto species Angelorum; A quo nimirum neque species rerum corporalium, nec omnes vniuersim, nec quæ ad vnumquodque determinatum genus, & classem pertinent, determinari, & comprehendi possunt: Legitima nihilominus ratione deduci potest qualem oportuerit esse speciem tum supremam, tum infimam Angelorũ. Nam quod ad infimam attinet, constat eam esse paulò perfectiorem, quàm sit homo. Primo quia ex testimonio Dauidico ponderato supra quæst. 1, art. 5. com-

ſtat hominem paulò minùs ab Angelis mi•noratum eſſe, ac proinde infimum Angelum eſſe paulò perfectiorem hominem. Deinde quia in rebus omnibus alijs apparet manifeſtè principium illud deriuatum à Dionyſio, quod ſupremum infimi attingit infimum ſupremi; Ergo homo qui eſt ſupremus inter corporalia pertingit proximè infimam ſpeciem ſubſtantiarum purè ſpiritualium. Quod autem attinet ad ſupremam Angelorum ſpeciem: Sicut ſupremum, & maximum corpus eſt, quod ambit, & continet intra ſe reliqua omnia corpora; Ita ſupremum intellectiuum creatum credendum eſt, eſſe, quod vno intuitu comprehenſiuè cognoſcere, & adæquatè complecti poteſt ſe, & omnes, & ſingulas res creatas pertinentes ad perfectionem, & complementum connaturale huius vniuerſi. Et quidem quod neceſſaria ſit ex natura rei ſubſtantia aliqua intellectualis creata capax vaſtæ eiuſmodi latèque potentis comprehenſionis efficaciter concluditur ijſdem illis rationibus, quibus exiſtentia Angelorum vniuerſaliter comprobata eſt quæſt.1.art.17. 18. &19. maximè verò 20. Quia totum iſtud vniuerſum adæquatè ſumptum fundat ſpecialem laudem, & gloriam creatoris, eamque maiorem, quam quæ nititur ſingulis quibuſuis eius partibus ſeorſim ſumptis, atque eſt capax quantum eſt de ſe, vt moueat ad cognitionem attributi-

uam

uam totius eius laudis, & gloriæ. Vnde si non daretur substantia intellect iua creata, quæ posset cooperari toti illi virtuti motiuæ vniuersi totius, atque edere cognitionem comprehensiuam ipsius adæquatè sumpti, aliquid exiberet perperam in ipso vniuerso, nempe virtus eiusmodi motiua ad cognitionem tantæ perfectionis. Rursus ad perfectam directionem rerum creatarum non sufficit vis directiua perfectè comprehẽdens singulas quasque partes vniuersi, sed necesse est insuper est, vt detur vis directiua comprehendens perfectè omnes simul, & singulas partes eiusdem vniuersi, ipsumque vniuersum. Perfecta namque directio alicuius totius indiget cognitione eiusdem totius adæquatè sumpti vltra cognitiones singularũ seorsim partium; sicut perfecta directio exercitus indiget supremo Duce totum ipsum exercitum considerante vltra centuriones, & alios inferiores administros, qui incumbũt determinatis exercitus partibus. Necessaria igitur est ex natura rei existentia Angeli tantæ perfectionis, qui valeat indiuisim comprehendere perfectè totam totius ordinis naturalis vniuersitatem.

Art. 3. Quod autem hanc mensuram nullius Angeli existentis de facto perfectio excedat, ex eo concluditur efficaciter. Quia res omnes creatæ ita sunt inuicem ordinatæ ex natura ipsa rei, vt

nulla excedat iustam reliquarum proportionem, sed omnes concinnè ac harmonicè sibi inuicem correspondent perfectissimo, & suauissimo concentu. Nulla igitur est, nec potest esse ex natura rei substantia intellectiua, quae perfectione, & virtute intelligendi praetergrediatur limites intelligibilitatis, & virtutis motiuae ad intelligendum, quae conuenit toti ordini naturali rerum creatarum adaequatè sumpto. Confirmatur quia si daretur substantia intellectiua superans virtute intelligendi totam intelligibilitatem totius ordinis naturalis rerum sibi coexistentium, non posset naturaliter reduci in actum secundum, quoad excessum illum. Quia nullum daretur obiectum creatum, quod vi sua motiua cooperari illi eatenus posset, vt per se patet; nullusque intellectus creatus potest elicere aliquam cognitionem, aut pertingere ad aliquem cognitionis gradum, nisi cooperante obiecto motiuo quoad omnem formalitatem, & gradum cognitionis, Esset igitur perperam ex natura rei excessus eiusmodi virtutis cognoscitiuae. Neq; vero dici potest fore, vt praedictus excessus virtutis cognoscitiuae exerceretur, aut circa Deum, aut circa ipsius Angeli sic excedentis substantiam, Quia nullus intellectus creatus potest naturaliter attingere Deum immediatè, eumdemuè cognoscere vltra mensuram cognitionis

circa

circa res creatas, quibus, solùm mediantibus Deum cognoscere potest. Nec magis potest substantia aliqua intellectiua differre ab alia substantia intellectiua, eamque sua perfectione superare præcisè propter vim reflectendi, seu quasi reflectendi supra se ipsam. Quod nimirum est commune omni substantiæ intellectiuæ. Præterea sicut repugnat substantia intellectiua, cui absolutè, & adæquatè consideratæ nihil conueniat aliud, quàm posse se ipsam cognoscere, quia eo ipso nihil præsupponeretur, supra quod caderet cognitio; ita eadem ratione est impossibilis peculiaris aliquis gradus perfectionis in substantia intellectiua, cui nullum peculiare cognoscibile correspódeat præter seipsum præcisè, vt cognoscibilē, & cognoscitiuum sui, & à se. Hoc igitur pacto videntur legitimè constitui limites extremi sursum, & deorsum versus, quibus species omnes substantiarum purè intellectualium continentur.

Art. 4. Circa numerum specierum, quæ inter ea extrema clauduntur, opinio Philosophi fuit 12. Metaph. tex.48. nec plures nec pauciores illas esse, quàm sint motus Cœlorum, quod etiam tenuit Rabbi Moyses vt refert D. Thomas quæst.50. art.3. Vnde quia censent motus cælestiū corporum esse quadraginta septem, totidem solum species intelligentiarum posuere. Cæterum multo plures esse species

cies Angelorum communis, & certa Theologorum sententia est cum D. Thoma hîc dein art. 4. & ratio initio à nobis praemissa efficaciter persuadet. Certe si supponatur sententia eiusdem D. Thomae aliorumque satis frequens, de qua dicetur in quaest. sequenti, impossibilem esse distinctionem purè numericam inter Angelos, & quotquot distinguuntur inter se realiter, diffidere inter se specie, ex principiis fidei deducitur manifestè multitudinem specierum Angelicarum esse valde magnam, & quodammodo innumerabilem, ac infinitam, vt patet ex illo Iob. 25. *Numquid est numerus militum eius?* Et Dan. 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Ex quibus locis cum maxima admiratione celebrat Dionys. cap. 14. de Caelesti Hierar. incomprehensibilem Angelorum numerũ. Et Gregor. lib. 17. moral cap. 9. *Supernorum Ciuium numerus infinitus est; & definitus, exprimitur, vt qui Deo numerabilis est, esse hominibus innumerabilis demonstretur.* Videri eadẽ de re possunt Clemens Rom. lib. 8. constit. cap. 12. Athanas. sermon. 3. contra Arianos. Hieron. Dan. 7. alijque PP. frequenter. Ex quibus certum est multitudine Angelorum superari multitudinem rerum omnium corporalium, saltem secundum species ipsarum. Cui documento congruit, quod singulis hominibus existentibus à principio ad finem vs-
que

que mundi, correſpondent ibidem Angeli Cuſtodes, iuxta communem PP. doctrinam, iique omnes, vel fere omnes ſunt ex ſolo infimo ordine; quo ſunt numeroſiores ordines ſuperiores, iuxta vim eiuſdem illius rationis initio indicatæ. Patet autem numerum hominum ſuperare multitudinem incomparabiliter ſpecies corporum. Immo multitudine Angelorum ſuperari multitudinem etiam indiuidualẽ rerum omniũ inferiorum ſenſit Bernard. Senenſ.t.4.ſerm,48.de amore miſericordiæ inducta eam in rem auctoritate Dionyſij his verbis: *Dionyſius in ſuo libro Hierarchia dicit, quod ſolùm Angeli in Paradiſo exiſtentes ſunt plures quam ſint ſtellæ, quam ſint arena maris, ac terra, quam ſint folia, & herba, & quam ſint omnia quæcumque creata*, Quod ſicut aſſerere nulla ſufficienti ratione poſitum, ita nec refellere efficaciter facile eſt. Verba Dionyſij, quo nititur Sanctus Bernardinus ex cap. illo 14. cæleſt. Hierarch. non continent exactè eam ſententiam. tametſi multum in eam inclinent. *Multi ſunt ait beati exercitus ſupernarum mentium, infirmam & conſtrictam excedentes noſtrorũ materialiũ numerorũ commenſurationẽ.* Ratio D. Th. prædictę rationi noſtrę cõſona eſt. Quia Deus condidit vniuerſum ex intentione manifeſtandi magnitudinẽ ſuę perfectionis magnitudine perfectionis in illud inductę. Vnde quia nihil vnum alicuius generis eſt ſatis idoneum

ad

ad manifestandam magnitudinem diuinæ perfectionis, oportuit, vt eò plura sub vnoquoque genere crearentur, quo præstabilius ipsum esset. Confirmatur paritate rerum corporalium, inter quas excedit incomparabiliter magnitudo corporum incorruptibilium, quæ sunt præstantiora, magnitudinem corruptibilium, vt patet ad sensum. Magnitudini autem corporum correspondet multitudo incorporalium.

Art. 4. Vt vt autem sit de multitudine, & numero Angelorum, cuius supputatio, & comparatio cum multitudinibus alijs est admodum obscura, & anceps, solisque coniecturis leuiter determinabilis, quas prosequitur inter alios fusius Suarez lib. 1. à cap. 11. Certum est apud Theologos ex doctrina Dionysij à cap. 7. de cæl. Hier. totam multitudinem Angelorum, optimæ, atque ordinatissimæ reipublicę more, esse distributam in tres Hierarchias, seu sacros Principatus, & collectiones personarum sacrarum sub determinato Principe constitutas; & rursus vnamquamque Hierarchiam distribui in tres similiter collectiones, & ordines magis determinatos, ac speciales cum peculiari aliqua conuenientia, & similitudine mutua, quo ad munera gratiæ, cuius diuisio in Angelis nunquam prætergreditur assimilem eorum diuisionem quoad naturalia, vt apparebit ex dicendis infra

quæst.

quæst. 24. In prima Hierarchia continentur Cherubim amore Dei, Seraphim sapientia diuinorum, Throni puritate terrenorum affectuum, & diuinis fulgoribus, specialiter in se, & ad aliorum vtilitatem præeminentes. Secúda Hierarchia cóplectitur dominationes libertate ab affectu peccati, Virtutes Fortitudine, Potestates constantia, quodam peculiari modo cóspicuos, & ad inferiorum iuuamen intentos. Ad tertiam Hierarchiam pertinent Principatus in perfecta rerum gerendarum executione præcipui, & quoad eamdem Archangeli quidem medij, infimi verò Angeli, nomine generis ipsis accommodato determinatè, quia maximè omnium, atque immediatè mittuntur ad homines, eisque nunciant diuina saltem, vt plurimum. Circa istam triplicis Hierarchiæ, & triplicis sub vnaquaque Hierarchia ordinis distributionem, & nouenarium ordinum numerum, & circa prærogatiuas, & munera peculiariter singulis attributa, multi multa dicunt eruditè, & conspicuè, vt videre inter alios licet apud Suarez lib. 1. cap. 13. & 14. Ego libens ea prætermitto, quia vix quidquam illorum clara, aut satis firma ratione deprehenditur, aut auctoritate stabilitur nō multipliciter flexibili.

Art. 5. Duo sunt certa quæ prætermitti non debent. Et quidem primum eorum est de fide, nempè prædictos nouem

o rdi-

ordines vere existere inter Angelos, quidquid sit de modo singulos distinguendi, ac exponendi, vt liquet ex 8. ad Rom. ad Colos. 1. ad Corinth. 15. ad Ephes. 1. ad Thessal. 1. 4. exque alijs pluribus scripturæ locis, in quibus singuli ex prædictis ordinibus distincte nominantur vt supra, atque diuersificantur inuicem. Alterum non vsque adeo certum est, attributiones illas præeminentiæ, quo ad amorem Dei, sapientiam diuinorum &c. non esse accipiendas de excessu intrinseco, & absoluto vnius ordinis supra alium; ita vt Cherubim superent Seraphinos amore Dei, Seraphim vero superent Cherubinos sapientia diuinorum, & sic de similibus. Hoc enim est impossibile, quia in spiritibus præsertim beatis, quo maior est cognitio Dei & diuinorum, eò maiorem esse necesse est amorem Dei, atque è conuerso; cum omnes ament Deum, quantum possunt. Possint vero amare magis, qui magis, meliusque cognoscunt. Eadem est ratio de puritate terrenorum affectuum, quæ necessario commensuratur amori Dei, cui simili necessitate commensuratur libertas ab affectu peccati. Nec dubitare licet fortitudinem, & constantiam, qualium sunt capaces superni spiritus radicari in amore, & charitate Dei eidemque iustè commensurari. Ea itaq; distributio accipienda est in duplici priori Hierarchia, sicut accipitur ab omnibus

bus in tertia Hierarchia relatè ad inferiores substantias intellectuales ; ita vt quibusdam specialiter demandatum sit ministerium illuminádi inferiores per reuelationem, ac manifestationem speculatiuam mysteriorum Dei. alijs vero ministerium suggerendi, ac inspirandi, vnde accendatur amor Dei; vel a terrenis rebus arceatur affectus, & sic de reliquis. Ex quo apparet eam partitionem hierarchiarum, & Ordinum nulli argumento esse posse ad inducendam distinctionem specificam inter Angelicos spiritus, si aliunde de tali distinctione non constaret, vti iam constitit. Posito tamen, vti positum est dari quam plures diuersas Angelorum species, credibile, valde, ac rationabile est distingui specie, ordines, pro distinctione specifica munerum, ad quæ singuli deputantur, atque præstantioribus quibusque in natura, & gratia præstantiora ministeria committi. Hoc enim potissimum postulat ratio perfectissimæ, & sapientissimæ prouidentiæ, qualis est diuina. Ex his igitur omnibus vtcumque liquet de specifica Angelorum diuersitate, deque serie, & coordinatione specierum omnium per summa capita.

Ad 1. Ratio generis differentię ęquiparantur materiæ, & formæ, non quoad omnia, sed solum quo ad maiorem indifferentiam conceptus generici compa-

paratione conceptus differentialis, ac specifici, quam è conuerso quatenus eiusmodi maior indifferentia conuenit etiam materiæ comparatione formæ quam è conuerso. Quia vero vltimo complenti, ac determinanti totum aliquod specialiter attribuitur ratio perfectionis, quæ inest ipsi toti propterea ratio differentialis, & specifica censetur maximè perfectiua vniuscuiusque rei. Cæterum non est vniuersaliter de conceptu rationis differentialis, vt secundum se præcisè superaddat maiorem perfectionem rationi generi æ, quàm quæ præsupponitur in ipsa ratione generica, vt patet inter alia in brutis, quorum rationes differentiales, manifestum est, non superaddere plus, aut etiam tantumdem perfectionis, quanta illis conuenit quatenus sensitiua sunt. Idem apparet in omnibus vniuersaliter diuisionibus vulgaribus generum, alteram positiuam, & alteram negatiuam. Certum namque est differentiam negatiuè communiter significatam, & prædicatum positiuum speciale, in quo ea fundatur, non continere in se præcisè tantam perfectionem, quanta præsupponitur in genere. Absurdè enim significaretur negatiuè comparatione eius, cui præemineret. Nempe differentia significantur in communibus illis diuisionibus relatè, & comparatiuè ad suum genus. Conceditur itaque omnes Angelos conuenire inter se

quoad

quoad prædicatum, quod est in omnibus & singulis præcipuum, ac nobilissimum. Sed negatur inde sequi non esse possibiles plures eorum differentias essentiales, per quas diuidatur prædicatum illud vniuersale.

Ad 2. Cum dicitur genus intellectualis substantiæ esse propinquissimum Deo inter omnia creata, non significatur aliquid vnum indiuisibiliter continens in se summã *propinquitatem* ad Deum. Hoc enim de solo supremo Angelo verificatur Solùm itaque intenditur, inter ea prædicata, quæ sunt pluribus communia, & præeminent reliquis ipsorum formalitatibus, primum locum tenere intellectualitatem. Hinc autem potius infertur, vti *illatum* est supra, plures esse possibiles differentias participes eius prædicati, quàm sint differentiæ possibiles sub vllo alio prædicato vniuersali, seu genere. Quia differentiæ inæqualiter, & diuersimode participes perfectionis diuinę eiusdemque summæ ac infinitæ, simpliciter, infinita simpliciter multitudine diffundũtur. Ex maiori igitur propinquitate Angelorũ ad Deum, quam aliarum rerum, solum colligitur, vnumquemque Angelum esse simpliciorem in se, & eò magis, quo perfectior est, quam rem vllam corporalem. Quod est verum.

Ad 3 Differentia penes magis, & minus non variat speciem, quando quod

addi-

additur, & cui additur sunt eiusdem rationis; variat vero, quando additamentum est diuersæ rationis. Ita magis, & minus album non differunt specie, quia in magis albo additio est eiusdem rationis. Idem vero album differt specie à viridi, & rubro. Quia maior claritas albi quam viridis, & rubri, est diuersæ rationis. Hoc autem posteriori modo se habent differentiæ penes magis, ac minus, quibus differunt intrinsece Angeli, sicut & aliæ quælibet substantię. Omnes enim substantiæ different inter se sicuti numeri vt dicit Philosophus. Numerorum autem omnis differentia est penes magis, & minus, vt per se patet. Minus vero, & magis diuersæ rationis, quia numerus maior includit in se identitatem sui peculiaris excessus cum tota perfectione, quæ conuenit numero minori, eaque indiuisio vtriusque formalitatis est diuersæ rationis à diuisione, quæ conuenit minori numero.

Ad 4. Transmisso antecedenti, quod expositum est in loco ibi indicato, negatur consequentia. Ratio disparitatis est. Quia obiectum formale adæquatum omnium visionum Dei est vnum, & prorsus idem. At non est vnum, & prorsus idem obiectum formale adæquatum, ad quod omnes Angeli, per omnes suas cognitiones, ferri possunt. Dictum namque est, & clarius exponetur, ac magis con-
fir-

firmabitur infra quæst. 13. quosdam Angelos posse plura comprehensiuè complecti vnica indiuisim cognitione, quam alios. Quod fieri non potest, quin aliqui eorum comprehendere possint motiuum aliquod peculiare, ad cuius comprehensionem alij non sufficiant. Quapropter quod communiter dicitur, & dicitur verè, obiectum cuiusuis substantiæ intellectualis esse ens vt sic, non significat omnes substantias intellectuales ferre, aut posse ferri per omnes, aut aliquas suas cognitiones ad eadem omnia obiecta formalia; quod est falsum; sed solum quamlibet substantiam intellectualem posse aliqualiter attingere quaslibet differentias entis, ipsamque vniuersalissimam entis rationem. Quod nihil nocet multiplicabilitati specificæ substantiarum intellectualium. Alioquin essent etiam omnes eiusdem infimæ speciei cum Deo.

Ad 5. Substantia intellectualis corporea est infima differẽtia possibilis suo genere substantiæ intellectualis, idque ipsi conuenit, quatenus corporea præcisè est. Substantia autem intellectualis incorporea non est similiter suprema differentia substantiæ intellectualis, neque conuenit ei, vt sit suprema ex eo præcisè quod incorporea est. vt patet ex dictis. Vndè diuisio intelligentis in incorporeum, & corporeum non est diuisio indifferentias, seu quasi partes æquales, sed altera est dif-

differentia ſubalterna, & altera infima; Sicut ſi è conuerſo diuideretur ſubſtantia corporea in intellectualem, & non intellectualem. Iam oppoſitorum ratio, & diſciplina eſt eadem quoad ea, ſecundum quæ formaliter opponuntur inter ſe, non vero quoad ea, ſecundum quæ diſparatè ſe habent, vti manifeſtum eſt accidere in re præſenti. Quod autem maior ſit perfectio intellectualis incorporei, ſemel atque iterum dictum eſt, valere potius ad oppoſitum.

Ad 6. Patet ſatis ex dictis ſupra toto art. 3. efficaci namque ratione concluſum ibi eſt, dari ex natura ipſa rei terminum vltimum in ſerie ſubſtantiarum intellectualium exiſtentium, & potentium connaturaliter exiſtere in hoc vniuerſo, quicquid ſit de poſſibilitate abſoluta ſubſtãtiarum intellectualium, & perfectiorum ſine vllo limite, ac termino, quatenus poſſibile ſimiliter eſt aliud, atque aliud vniuerſum perfectius ſine vllo limite, ac termino. Profecto ſicut collectio rerum ſublunarium exiſtés de facto poſtulat intrinſecè ſupremum cæleſte corpus tantæ determinatè amplitudinis, quanta eſt de facto atque oppoſitum perabſurdè diceretur; & nihilominus eſt abſolutè poſſibile corpus maioris amplitudinis, & capacitatis. quam quod eſt ampliſſimum, & capaciſſimum de facto, quia poſſibilia ſunt abſolutè corpora ſublunaria di-
uer-

diuersæ rationis, maiorisque perfectionis, & molis: Ita etiam in eundem proportionaliter modum est possibilis absolute substantia intellectualis perfectior quam quæ est perfectissima de facto, & tamen hæc exigitur determinate ab hoc vniuerso, eidemque debetur ex natura rei, tanquam suprema, nec oppositum, quantum quidem conijcere mihi licet, absque absurditate dici potest.

QVAESTIO VI

Vtrum sint possibiles plures Angeli intra eamdem speciem infimam.

VIDENTVR non esse possibiles 1. quia distinctio specifica desumitur ex forma, & pure indiuidualis ex materia, quæ est vnicum indiuiduationis principiũ ex Philos.5 Metaph. tex.42. vbi dicit: *Ea sunt vnum numero, quorum est materia vna:* Et lib 7. text 28. *Formam in his carnibus, atque ossibus*, dicit, *esse Socratem, & Calliam*; & iterum text. 25 *singulare ex vltima materia, iam Socrates est* Idem principium tradit D.Thom. in ista quæst. 50. art 4. & cap.2. de ente, & essentia, atque alibi sæpe. Angeli au-

tem sunt prorsus expertes materiæ, vt dictum est. Repugnat igitur in Angelis distinctio purè indiuidualis sub eadem specie infima.

2. Ex prędicto principio probat idé Philosophus 12. Metaph. tex. 149. primum motorem non posse esse nisi vnum numero. quia est expers materiæ, & similiter 1. de cœlo cap. 9. probat, non posse esse alium mundum; quia hic mundus totam materiam rerum naturalium complectitur. Ergo vbi non datur materia, nec eius diuersitas, multiplicitas purè indiuidualis dari nequaquam potest. Alioquin dicendus esset Philosophus inepte argumentatus esse.

3. Intellectus apprehendens substantiam corpoream præscindendo à loco, & tempore, & alijs dependentibus à materia signata, eiusque proprietatibus eo ipso abstrahit raionem communem corporis, & reducit ad vnitatem omnia corpora, quæ sunt inter se distincta realiter à parte rei. Qua de causa dicit D. Thomas quęst. disp. de spiritual. creatur, a. 8. initio, impossibile esse etiam fingere, quod sint plures Angeli vnius infimæ speciei. Quia si quidem rediguntur ad simplicem vnitatem ipsa etiam materialia, quæ sunt in se multiplicia, & indiuidualiter distincta, cum primum abstrahuntur per intellectum à conditionibus, & accidentibus proprijs materiæ, multo magis necesse

cesse est, vt quæ carent materia, & consequenter omnibus conditionibus,& proprietatibus materiæ, tum in se realiter, tum etiam in intellectu, gaudeant eadem vnitatis ratione, tum in se,tum etiam in intellectu; ita vt ne apprehendere quidé possibile sit Angelos penitus immateriales, simulque pure indiudualiter distinctos. Alioquin enim non sufficeret ad abstractionem vniuersalem præcisio intellectus à proprietatibus, seu accidentibus proprijs materiæ.

4. Ordo, qui inest rebus omnibus vniuersi est præcipuum, & maximum bonum ipsarum eisdem intrinsecum; vnde necesse est, vt mutuus ordo rerum perfectiorum sit perfectior. Ordo autem per se est perfectior, quam ordo per accidens. Quia in omnibus vniuersaliter præeminet,quod est per se ei, quod est per accidens. Cum ergo ordo eorum quæ distinguuntur specie, sit ordo per se quæ verò sunt eiusdem infimę speciei ordinentur per accidens, vtpote indifferétia, vt quodlibet eorum occupet locum, & subeat munus alterius; manifestum est Angelis qui sunt potissima, & nobilissima pars vniuersi, conuenire ordinem qui fūdatur in distinctione specifica, eisdem repugnare ordinem, qui est possibilis in ijs, quæ pure indiuidualiter inter se differunt. Confirmatur, quia in rebus quoque corporalibus perspicitur hoc discri-

men, vt quæ ſunt ignobiliores multiplicentur intra eamdem ſpeciem, ideoque ordinentur per accidens inter ſe, vt apparet in omnibus ſublunaribus; quæ vero ſunt præſtantiores non multiplicentur intra eamdem ſpeciem, ideoque ordinentur inuicem per ſe, vt apparet in ſole, luna, alijſque omnibus corporibus cœleſtibus. Multo igitur magis neceſſe eſt hoc ipſum dicere de Angelis, quæ ſunt ſuprema ſimpliciter, atque optima pars vniuerſi creati.

5. Quo aliquid eſt maioris perfectionis, eò eſt maioris ſufficientię in ſe & reſpectu aliorum, vt apparet conſideranti extrema ſummæ, & infimæ perfectionis rerum omnium. Deus enim, qui eſt ſummè, ac infinite perfectus, ſufficit ſibi ſe ſolo, habetque præterea plenitudinem ſufficientiæ reſpectu aliorum omnium. Res autem corruptibiles vſque adeo ſunt inſufficientes & ſibi, & alijs, vt ad conſeruationem ſui indigeant pluribus à ſe diſtinctis, ſimiliterque indigeāt multiplicatione cuiuſque ſpeciei per plura indiuidua, vt congruenter inſeruiant vniuerſo. Ergo Angeli, qui ſunt medij inter Deum, & res materiales, habent quidem minorem ſufficientiam, quam Deus, proptereaque multiplicari poſſunt intra idem genus per plures ſpecies? habent tamen ſufficientiam maiorem, quá corruptibilia, ideoque ſunt incapacia

mul-

multiplicationis pure indiuidualis intra eamdem speciem. Nempè non sufficere per simplicem entitatem ad ea omnia, quæ spectant ad totum genus, est minima insufficientia; maxima vero quæ non sufficit ad præstandum per simplicem entitatem, quicquid spectat ad vnamquamque speciem infimam.

Art. 1. Respódetur. De multiplicitate purè indiuiduali Angelorũ deque inuiduationis principio ingens iam diu contentio viget inter Thomistas, & Scotistas, atque asseclas vtrorumque, Thomistis enixè contendentibus repugnare plures Angelos eiusdem infimæ speciei, atque vnicum multiplicitatis purè indiuidualis, seu numeralis principium esse materiam signatam, & Scotistis vtrumque pari conatu reijcientibus. Quam enim vero contentionem alit, nisi fallor, fauetque magna ex parte æquiuocatio, tum quo ad rem ipsam, tum maximè quo ad menté Philosophi, & præceptoris angelici, vt paulo post apparebit. Mea olim opinio fuit, plures Angelos eiusdem infimę speciei esse impossibiles naturaliter, possibiles vero supernaturaliter, & de potentia Dei absoluta. Nunc autem censeo possibiles esse etiam connaturaliter, & sine vllo miraculo, aut dono supernaturali. Prior illa opinio cui plurimum fauet D. Thom. opusc 36. §. vltimo *restat autem*, & quam tenet Aegidius Romanus cóniuncti-

bus Capreolo, & Ferrarienſi, necnon Io. de Sancto Thoma, nitebatur hoc diſcurſu. *Indiuiduum eſt id, cuius omnes ſimul proprietates alteri conuenire non poſſunt*, iuxta communem definitionem ex Porphyrio in Iſagoge, Boetio, & Alberto Magno. Impoſſibile autem eſt naturaliter, ſupernaturaliter vero poſſibile, vt duæ ſpirituales ſubſtantiæ completæ ſub eadem ſpecie infima contentæ habeant proprietates, quæ ſimul omnes alterutri earum indiſcriminatim conuenire non poſſint. Ergo eſt impoſſibile naturaliter, ſupernaturaliter vero poſſibile, vt dentur duę ſubſtantiæ ſpirituales completæ, contentę ſub eadem ſpecie infima, ſolumque indiuidualiter diſtinctæ. Minor ſuadebatur. Quia ſubſtantiæ contentæ ſub eadem ſpecie infima, nullam in primis ex ſe præcisè determinationem habere poſſunt ad proprietates alterutri ex illis repugnantes, vt per ſe patet. Deinde ſubſtantię ſpirituales completæ non poſſunt ſortiri naturaliter eamdem determinationem ex loco, aut tempore, vllaue alia circumſtantia, aut cauſa extrinſeca, licet ſupernaturaliter poſſint. Quia cum ſint inuicem penetrabiles ratione ſpiritualitatis, poſſunt adeſſe ſimul eadem loco. Quia verò non exiſtunt ſucceſſiuè per generationem vnius ab alia, poſſunt, Immo debent, quæ ad eamdem rempublicam pertinent, eodem ſimiliter tempo-

pore creari; atque vt crearentur pro diuersis temporis seu durationis cuiusuis differentijs, nihil propterea in se diuersum haberent necessario, sed solam denominationem extrinsecam. Cumque omnibus alijs circumstantijs, & causis, eodem penitus modo, eademque cum exigentia consequenter subsint, subesse certè possint, coniunctim eadem omnia ab illis nanciici poterunt, nec impossibilitas, vt eadem omnia simultanee nanciscantur, poterit esse connaturalis. Supernaturaliter autem eiusmodi diuersitatem proprietatum illis euenire nihil vetat. Quia Deus libera sua voluntate potest aliquid perpetuò tribuere vni, idque ipsum perpetuò negare alteri ex duobus, quantum est de se indifferentibus ad illud.

Art. 2. In rebus materialibus, aut ad materiam intrinsece ordinatis secus se res habet. Quia omnes res materiales propter impenetrabilitatem existunt in diuersis locis, atque in illis diuersimodè plerumque collocantur, & pleræque diuersis tēporibus incipiunt, ac desinunt esse propter successiones generationum, ac demum propter diuersitatem locorum, & temporum, diuersos aspectus Cœlorū subeunt, aliarumque causarum dispositiones multimodè diuersas necessariò respectu vniuscuiusque. Vnde consequitur, semper vnicuique substantię materiali ad

esse aliquid, quod iam reliquis, aut alicui reliquorum conuenire non possit. Impossibile namque est, vt quæ sunt inuicem impenetrabilia, non sint inæqualiter distantia ab aliqua, vel aliquibus causis, vtque influxus causarum in ipsa non sit inæqualis, ac diuersus pro inæqualitate, & diuersitate distantiæ; idemque proportionaliter dicitur de diuersitate, quoad tempus. Patet itaque materiam plurimũ conferre, atque omnino sufficere, vt quæ sunt participes illius, possint sortiri proprietates, quæ simul omnes nulli alteri, tametsi eiusdem sit infimæ speciei conuenire possint; idque ipsum nulli rei independenter à materia conuenire posse.

Art. 3. Huic discursui opponebatur, in eo assumi logicã indiuidui definitionem; ideoque solum inde ad summum probari, non posse naturaliter existere duos Angelos eiusdem infimæ speciei, logica indiuiduatione diuersos. Cæterum possibiles nihilominus naturaliter super esse duos Angelos eiusdem infimæ speciei cũ indiuiduatione solum metaphysicè diuersa. Quia indiuiduum metaphysicè definitur communiter cum D. Thoma 1. par. quæ ſ. 29 a. 4. *Quod est indiuisum in se & diuisum à quolibet alio vltima diuisione.* Indifferentia omnium, & quorũlibet expertium materiæ & dependentiæ, ac ordinis à materia, & ad materiam ad eadem simul loca, tempora, causas, & cir-

cum-

cumſtantias, non impedit indiuiſionem vniuſcuiuſque in ſe, & diuiſionem à quouis alio, tametſi abſit omnis diuerſitas proprietatum accidentalium, ſomniſque neceſſitas eiuſmodi diuerſitatis. Vnumquodq; enim, ſicut eſt ens, & aliquid præcisè per ſe ipſum in genere cauſæ formalis, ita eſt vnum, quod eſt proprietas entis, & conſequenter indiuiſum in ſe, & diuiſum ab alijs per ſe ipſum præcisè. Non igitur repugnat, vt dentur duo Angeli eiuſdem infimæ ſpeciei diſtincti inuicem per ſuas hecceitates, ſeu indiuiduationes metaphyſicas; tametſi repugnet propter independentiam eorum à materia, vt ſortiantur indiuiduationes logicè diuerſas.

Art. 4. Verum huic oppoſitioni non difficulter ſatisfaciebam hac ratione. Népe indiuidua metaphyſicè diſtincta abſque diſtinctione indiuiduali logica, ſunt obnoxia confuſioni, & pluribus inde incommodis contra rectam reliquæ reipublicæ rationalis, eorumdemque indiuiduorum inſtitutionem. Quia indiuidua eiuſdem infimæ ſpeciei omni peculiaris alicuius, vel aliquorum accidentium inſeparabilium charactere deſtituta, licet poſſint inuicem ſecerni, & determinate deſignari, ac proinde ſubijci liberæ electioni vtriuſuis, ſi vno mentis intuitu ſimultaneè, & perfectè inſpiciantur, atque inuicem conferantur, (qua de causa in-

diuidua etiá pure possibilia discernit optime Deus, atque inter illa eligit liberè); vno tamen eorum occurrente seorsim, ne quidem per intellectum, etiam intuitiuè, & comprehensiuè cognoscentem discerni illud poterit à reliquis, nec cognosci quodnam determinate sit ex totá multitudine indiuiduorum omnino, tá substátialiter, quam accidentaliter similium. Quia nihil habet peculiare, per quod internosci, & ab alijs discerni possit. Nempe prædicatum distincti à reliquis conuenit similiter vnicuilibet cœterorum ex eadé collectione. Qua de causa nullus intellectus creatus distinguere, ac secernere vllum potest inter indiuidua eiusdem speciei, etiam materialia, præcisè vt possibilia, ac proinde adhuc indifferentia ad quaslibet proprietatum, & accidentium collectiones discretiuas vnius ab alio. Ratio est quia imago alicuius, æqualiter eodemque modo est imago quorúlibet aliorum illi omnino similium. Quare cognitio alicuius obiecti, cum sit imago eius, æquè eodemque modo necessario repræsentat quæcumque sunt illi omnino similia; ac proinde sufficere nequaquam potest ad discernendum illud ab aliquo ex ijsdem omnino similibus ipsi. Idem patet experientia manifesta. Quia si cui obijciantur duo oua omnino similia discernere quidem potest vtrumlibet ab altero, dum simultaneè illa intuetur: Cete-

terum si postea alterum eorum seorsim aspiciat, discernere nequaquam poterit, vtrum duorum sit, an quod dextrorsum, an quod sinistrorsum positu prius erat, & sic de alijs accidentibus. Si igitur darentur duo aliqua indiuidua metaphysice distincta, simulque destituta indiuiduatione logica, confusionem ea parerent necessariò, qualis proposita est.

Art. 5. Quot porrò incommodis pateat istiusmodi confusio aduersus exigentiam intrinsecam, & iura connaturalia naturæ rationalis, quiuis facile deprehendet, si consideret propositum de secreto committendo, aut commendando negotio alicui ex indiuiduis eum in modū inuicem indiscernibilibus, nec non desiderium de exigenda ratione, seu secreti iam commissi, seu negotij iam commendati, aliaque eiusmodi quamplura. Ex quo liquido apparet pluralitatem eiusmodi indiuiduorum metaphysicè tantum distinctorum inter se esse incompossibilem cum recta, & sapienti, & qualis à quouis prudenti optabilis est, dispositione, & constitutione. Quod ex eo confirmari vlterius potest, quia in intellectu bene disposito oportet res esse, sicut sunt in se ipsis, vt dicit Philosophus. Si ergo darentur res ita in se ipsis distinctæ mutuo, vt in intellectu adesse non possent cum mutua distinctione, ac discretione, nullus intellectus creatus posset esse bene di-

ſpoſitus, ſapienterque inſtitutus. Cum igitur ex ſuperiori diſcurſu pateat indiuidua logicè diſtincta dari naturaliter non poſſe independenter à materia, & ab ordine ad materiam, ſupernaturaliter vero poſſe. Pateat vero ſimiliter ex modo dictis repugnare indiuidua metaphyſicè diſtincta, quin ſimul diſtinguantur logicè, concluditur poſtremo duos Angelos eiuſdem infimæ ſpeciei naturaliter dari non poſſe ſupernaturaliter poſſe. Hucuſque olim.

Art. 6. Iam ratio ob quam, re melius conſiderata, cenſeo naturaliter etiam dari poſſe plures Angelos eiuſdem infimæ ſpeciei, fundatur in ordine, quo Angeli referuntur ad corpora ex ſua ipſa natura, Nempè Angeli ex ſua natura ſunt adminiſtratorij ſpiritus. vt notatum eſt ſupra quæſt. 1 art. 4. ex Apoſtolo. Sunt vero adminiſtratorij ſpiritus circa corporalia, & præſertim circa homines, vt pote *in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Quapropter vnuſquiſque Angelus ex ijs, quos quæſt. 4. art. 4 in tertia hierarchia concluſimus, refertur ad aliquod determinatum corpus, aut ad determinatam corporum collectionem, atque cum illo, aut illis peculiariter connectitur in ratione motoris, & directoris, habetque in ſe intrinſecè aliquid, per quod à Deo eſt permanenter deſtinatus ad talis determinatè corporis, ſeu cor-

po-

porum curam, & regimen, Vnde vnusquisque Angelus ex tertia hierarchia esset discernibilis à reliquis, atque logicè indiuiduatus; tametsi omnes essent eiusdem infimæ speciei. Essent vero discernibiles, atque indiuiduati non minus quam animæ rationales, Quia sicut animæ rationales referuntur singulæ ad singula corpora, tanquam eorum formæ; ita singuli ex prædictis Angelis referuntur singuli ad singula corpora, aut corporum collectiones tanquam motores, & directores, eorum. Patet autem eos, qui in se habent, quo determinatè referantur aliquo modo ad ea, quæ ratione sui sunt inuicem discernibilia, eo ipso esse inuicem discernibiles. Quia eo ipso inest singulis aliquid speciale diuersum ab ijs omnibus accidentibus, quæ insunt reliquis. Quia vero Angeli supremę, & medię hierarchiæ referuntur in ratione illuminantis ad Angelos tertiæ hierarchiæ, ad eum modum, quo dictum est, posteriores istos referri ad homines, & ad cætera corporalia in ratione directoris, ac motoris; concluditur, Angelos etiam supremæ, & mediæ hierarchiæ posse similiter esse discernibiles inuicem, atque logicè indiuiduatos, tametsi essent eiusdem infimę speciei.

Art 7. Pro maiori horum omnium claritate, ac firmitate obseruandum est discrimen inter distinctionem, & indiui-

duationem, seu inter negabilitatem vnius de alio, & discernibilitatem vnius ab alio; & consequenter inter principium distinctionis, seu negabilitatis, & principium indiuiduationis, seu discernibilitatis. & quidem hæc duo esse inter se valde diuersa liquido apparet ex doctrina Philosophi, & D. Thomæ. Quia D. Thomas in locis indicatis in prima ratione dubitandi docet ex professo, principium indiuiduationis esse materiam signatam, idemque traditur à Philosopho in locis ibidem indicatis; & nihilominus idem D. Thomas in hac 1. p. quæst 47. art. 1. docet ex professo principium, & causam distinctionis rerum non esse materiam, atque Philosophus distinctionem, & negabilitatem vnius de alio docet vbique conuertibilem cum ratione entis, cum qua certe conuertibilis non est ex mente ipsius ratio entis materialis, aut dependentis à materia. Itaque ad distinctionem tum specificam, tum numericam sufficit limitatio entitatis, & perfectionis, ratione cuius aliqua entitas non complectatur in se totam sui generis, suæue speciei perfectionem, nec præstare possit sola, quantum præstare potest simul cum entitate alia eiusdem aut generis, aut speciei. Huiusmodi autem limitatio tam quo ad genus, quàm quo ad speciem non repugnat naturæ Angelicæ. Quoad genus quidem propter ea, quæ dicta sunt

in

in quæst. proxime præcedenti. Quoad speciem vero, quia si Angelo supremæ perfectionis non repugnat insufficientia, ratione cuius indigeat coexistētia Angeli interioris, atque essentialiter inæqualis, nec etiam repugnare potest, eidem, aut inferiori Angelo insufficientia ratione cuius indigeat coexistentia alterius, vel aliorum Angelorum sibi æqualium, atque essentialiter, ac intrinsecè omnino similium. Eadem igitur ratione qua agnoscuntur possibiles plures Angeli inuicem inæquales, atque essentialiter dissimiles, admittendi etiam sunt possibiles plures Angeli inuicem æquales, atque essentialiter omnino similes quoad omnia prædicata identificata realiter cū vnoquoque eorum Hæc porro limitatio, insufficientia, atque indigentia aliorum eiusdem, aut generis, aut speciei solet etiam ipsa attribui materialitati, quatenus omnis creaturarum imperfectio est aliqualis accessus ad materiam, quæ est sūmè imperfecta, & quasi pelagus imperfectionum, sicut quæuis perfectio est aliqualis accessus ad Deum, qui est summè perfectus, & pelagus omnium perfectionum. Qua de causa dixit August lib. 12. confess cap. 7. *Materia est prope nihil Angeli autem prope Deum* Sunt tamen multo magis propinqui materiæ, à qua distant finitè tantum, quam Deo, à quo distant infinitæ ideoque sunt magis capaces imperfe-

fectionum, quæ sunt propriæ materiæ, & eorum, quæ fundantur in eiusmodi imperfectionibus, quam perfectionum, sunt propriæ Dei, & eorum, quæ fundantur in eiusmodi perfectionibus. Vnde cum imperfectio propria materiæ fundet, vel maximè multiplicitatem purè indiuidualem, seu rerum omnino similium inter se, quoad omnia prædicata intrinseca, ac essentialia, secundum se præcisè; perfectioni vero, quæ est propria Dei, repugnet propter suam infinitam magnitudinem eadem multiplicitas purè indiuidualis contraria vnitati Dei; Angeli magis affines materiæ, quam Deo, vt dictum est, credendi potius sunt capaces multiplicitatis purè indiuidualis, seu coniunctæ cum totali æqualitate, ac similitudine, mutua distinctorum quoad omnia prædicata intrinseca ipsorum, si nihil obstet aliud præter magnitudinem perfectionis, quæ conuenit ipsis ex genere suo. Nihil autē obstat aliud. Quia discernibilitatem mutuam, per proprietates, & accidentia, inhærentia sibi permanenter, ac inamissibiliter, sortiri possunt per ordinationem singulorum ad peculiaria corpora, & res physicè materiales; quæ ipsis conuenit ex natura, & exigentia sua intrinseca, vti expositum, & comprobatum est supra. Possibiles igitur sunt, non solum supernaturaliter, & de potentia Dei absoluta, sed etiam naturaliter plures Angeli eiusdem

infimæ speciei, tametsi immateriales sint seu expertes materiæ habentis rationem complementi substantiali intrinseci respectu ipsorum.

Ad 1. Philosophus ibi agit de multiplicitate numerica rerum corporalium, & compositarum ex materia, & forma. In ijs autem certum est in primis, materiam esse principium sufficiens indiuiduationis, atque multiplicitatis pure indiuidualis, vt liquet ex discursu proposito supra art. 2. Certum itidem est, eamdem multiplicitatem purè indiuidualem earumdē rerum præcipuè radicari, atque fundari in materia, quæ videlicet est summè imperfecta, atque adeo inductiua principaliter eorum omnium, quæ spectant ad imperfectionem, ad quam dictum est, vel maximè spectare multiplicitatem purè indiuidualem, atque insufficientiam vnius tantùm indiuidui ad præstanda ea omnia, quæ spectant ad vnamquamque speciem. Optima igitur ratione, materiæ potissimùm attribuit Philosophus, atque ex eo D. Thomas, multiplicitatem purè indiuidualem, eamdemque potissimum dixit principium eiusdem. Cæterum neque Philosophus, neque D. Thomas vllibi docuit, non esse possibilem pluralitatē indiuiduorum intra eamdem speciem infimam absque compositione ex materia, & forma, cum sola habitudine, & ordine extrinseco ad materiam; quem ostē-

sum

ſum eſt, ſufficere ad eiuſmodi multipli-citatem purè indiuidualem. Solùm itaque deſideratur in Diuo Thoma conſideratio ordinis quo Angeli ex ſua natura referuntur ſinguli ad ſingula corpora, vel corporum collectionem, coniuncta cum conſideratione ſufficientię huiuſmodi ordinis ad multiplicitatem purè indiuidualem. Quod illi accidit ex ſolita ſua adhæſione ad Philoſophum in ijs, quæ non pertinent ad fidem, ideoque non vſque adeo oportuit ipſum corrigere, vti corrigit fideliter, ac diligenter, vbicunque in eum ſcopum neceſſarium, aut opportunum eſt, Philoſophus autem ex conſideratione corporalium vix vnquam emergit & tunc emergit infeliciter, vt apparet ex erroribus eius, & pluribus, & craſſis circa intelligentias, qui ſunt inconfeſſo apud omnes Doctores Catholicos. Quare intutum eſt adhærere, & poſitiuè, & negatiuè, dum agitur de intelligentijs, eaque omnia, & ſola ſequi velle, quæ ille docuit, & quibus doctrinam ſuam omnem inædificauit.

Ad 2. Prior ille locus Philoſophi, cui plurimùm inter alios fidit à Sancto Thoma eſt prorſus inutilis pro ſcopo quæſtionis præſentis. Quia Philoſophus tex. illo 49. probat primum principium ex eo, quod non habeat materiam, neque ſpecie, neque numero multiplicabile eſſe: *Ipſum verò*, ait, *cui erat eſſe primum, non*

ha-

habet materiam, cum actus sit. Vnum ergo, tum ratione, tum numero. At exclusio eius materiæ, qua caret Angelus nequaquam probat, aut absolute, aut etiam apud ipsum Philosophum, Angelum non posse specie multiplicari. Non ergo loquitur Philosophus ibi de eiusmodi materia. Accedit, ab eodem in eodem libro 12. tex. 51. probari similiter, ex eadem exclusione materiæ, intellectum primi principij esse indistinctum ab obiecto suo, & intellectione. *Cum igitur*, arguit, *non sit diuersum id, quod intelligitur, & intellectus, quæcumque non habent materiam, idem erunt ac intellectio vna eius, quod intelligitur*. Vbi clarè patet, sermonem esse non posse de materia sola, quà caret Angelus. Intelligit igitur Philosophus in ijs locis, vti, & sæpe D. Thomas, nomine materię potentialitatem, seu capacitatem, vt aliquid perficiatur per aliud. Videatur commentarius D. Thomæ ad vtrumque locum lect. 10. & 12. paulò ante finem, & patebit ea loca Philosophi esse abs re pro instituto præsenti. In altero loco ex 1. de Cælo, sicut conclusio de impossibilitate alterius mundi, est falsa, ita ratio de tota materia exhausta de facto per res naturales est insufficiens, & supponit falsum. Deindè auctoritatem Philosophi in hoc puncto nullius ponderis esse posse apud catholicos demonstrat inter alios clarè DerKennis disp. 1. cap. & §. 1. & cap 4. §. 2.

De

De mente etiam D. Thomæ, multa nonnulli mouent; vt persuadeant ipsum non fuisse constantem vbique in ea sententia de principio indiuiduationis indistincto adæquatè à materia signata, atque in eam rem expendunt locum iam indicatú ex opusculo 16. nec non hęc verba in primum distinct 34. quæst. 1. art. 1. *Hypostasis, vbicunque distinguitur realiter ab essentia, illi superaddit pro indiuiduatione determinationem materia, vel alicuius, quod loco materia se habent.* Præterea in quæstione de principio indiuiduationis nouiter inuenta, & appensa ad tres tomos opusculorum Caietani editos seorsim Venetijs, origo indiuiduationis reducitur in aliam etiam præter materiam, Verùm ego his & similibus non immoror, quando Angelicus Doctor in præsenti, & in quæstione disputata, quam superius indicaui, clarissimè suam mentem exposuit circa repugnantiam multiplicitatis indiuidualis Angelorum intra eamdem speciem infimam, idque vnicè quia carent materia. Satius igitur est ingenuè fateri ipsum eatenus aduersari superiori nostræ sententiæ, cui tamen suffragantur Scotus, & Scotistæ omnes, Suarez, Vasquez, alijque omnes Theologi nostri, dempto Granados, & non pauci ex Thomistis.

Art. 3. Non dubium est, quin ipsa etiam materia trinę dimensionis capax, seu corpus etiam ipsum indigeat aliquo accidenden-

denti, aut accidentium collectione peculiari, vt sit discernibilis ab alijs eiusdē speciei, ac proinde conceptum materiæ abstrahentem ab omni eiusmodi accidenti, & collectione proprietatum, eo ipso redigere omnem materiam, & omne corpus ad vnitatem vniuersalem, qua de causa D. Thomas non qualitercumque dicit materiam esse principium indiuiduationis, sed materiam signatam, idest quatenus præditam tali determinata mēsura, situ, alijsque eiusmodi. Verùm sicut vnicuilibet corpori necessariò adijciuntur, insuntque à parte rei tales, vel tales aliquæ determinatæ proprietates peculiares nulli alij communes, ita etiam vnicuilibet substantiæ purè spirituali adijciuntur similiter, insuntque permanenter, ac inamissibiliter specialia aliqua accidentia, quibus determinatè refertur ad tale, vel tale aliquod corpus modo superius explicato. Quapropter sicut intellectus distinguit, atque discernit vnūquodque corpus ab alijs corporibus, cointellectis accidentibus, & proprietatibus eius peculiaribus, ita etiam distinguere atque discernere potest vnumquemque Angelum ab alijs Angelis, vtcumque similibus quoad essentiam, penitusque æqualibus quoad omnia prædicata identificata realiter cum ipsis, dummodo cognoscat simul accidens, vel accidentia, quibus ordinatur, ac refertur ad corpus de-

determinatè sumptum. Conceditur itaque, nec dari, nec intelligi, vel etiam fingi posse, duos Angelos eiusdem infimæ speciei absque discernibilitate eorum mutua per accidentia, & proprietates prædictas. Quod eodem modo verificatur de duobus corporibus eiusdem infimæ speciei spoliatis itidem omni eiusmodi proprietate, seu accidente peculiari. Sed negatur non posse indi Angelis eiusdem infimæ speciei accidétia characteristica relate ad diuersa corpora, quatenus motioni, ac directioni eorum specialiter subordinata, sicut proportionaliter contingit in corporibus eiusdem infimæ speciei.

Ad 4. Sicut ad perfectionem vniuersitatis rerum sensibilium pertinet, vt quædam distinguantur specie, ideoque sint inuicem ordinatæ per se; alię vero sint eiusdem infimæ speciei, ideoque sint inuicem ordinatę per accidens; ita etiam dici potest pertinere ad perfectionem vniuersitatis rerum purè spiritualium, vt in ea reperiatur vtriusque eius ordinis differentia. Nec enim necesse est, vt omnes sensibilium imperfectiones excludantur à spiritualibus creaturis, cùm sint plures imperfectiones omni enti creato communes, nec adsit argumentum speciale ad excludendam ex rebus spiritualibus istam potius imperfectionem ordinis per accidens, de qua agitur, quam

ad excludendam quamlibet aliam imperfectionem. Igitur ex ea comparatione hoc solùm efficaciter concluditur, ordinem, tum per accidens, tum per se rerum spiritualium esse perfectiorem, quam sit vterque idem ordo in rebus materialibus. Quod est verissimum, quia sicut prædicata specifica Angelorum, quæ fundant ordinem per se, sunt perfectiora, quàm prædicata specifica corporum; ita sunt, vel forent perfectiora accidentia indiuidualia, seu inuicem discretiua illorum, quam istorum, quæ fundant ordinem eorum per accidens. Quod ad confirmationem attinet nego ordinem per se, & specificam mutuam distinctionem omnium cælestium corporum fundari in maiori ipsorum, quàm sublunariũ perfectione. Quia animalia, ac præsertim homo, in quibus datur multiplicitas purè indiuiduales ferè innumerabilis; ac proinde datur ordo per accidens; superant perfectione omnia cælestia corpora. Alia igitur ratione nititur naturalis repugnãtia multitudinis purè indiuidualis corporum cælestium, de qua dicetur in loco. Nunc enim sufficit, quod manifestè apparet, eam non fundari adæquatè in magnitudine perfectionis, ac proinde nihil inde concludi ad propositum.

Ad 5. Illa ratio eodem modo. cumque eadem prorsus vi applicari posset ad probandum pauciores species esse possibiles

biles sub genere substantiæ intellectualis, quàm sub genere substantiæ, aut sensitiuæ, aut negatiuæ, aut expertis vitæ, paucioresque dari de facto ex natura ipsa rei species priorum, quam posteriorũ substantiarum. Quia multiplicitas non minus specierum sub eodem genere, quã indiuiduorum sub eadem specie fundatur in insufficientia vniuscuiusque seorsim, tum speciei, tum indiuidui. Cum ergo intentum illud maximè omnium reprobet D. Thomas auctor huius, sicut & pręcedentium duorum argumentorum in loco pręindicato de spiritualibus creaturis; non video quo iure idem argumentum dirigatur ad negandam possibilitatem plurium Angelorum sub eadem specie infima. Dico iam absolutè, ad saluandam maioré Angelicę naturæ sufficientiam, quam sit sufficientiu naturæ corporalis, satis esse, quod vnusquisque Angelus per indiuisibilem entitatem sufficiat ad operationes longè perfectiores, quàm vllum corpus per entitatem ex pluribus partibus conflatam; tametsi nullus Angelus se solo sufficeret ad præstanda omnia, quæ pertinent ad totam rationem suæ speciei, sicut nec sufficit vllum corpus sublunare pro omnibus pertinentibus ad suam speciem. Verùm de hoc dicetur plusculum opportunè in quæstione sequenti. Hoc vnum hic addo, comparationem cum Deo nihil hac in re efficaci-

ter concludere. Quia omnia creata infinitè distant, ac differunt à Deo, ideoque oportet peculiarem adducere rationem pro tali, vel tali determinata differentia excludenda, vel non excludenda ab vnoquoque ente creato.

QVAESTIO VI.

Vtrum dentur de facto plures Angeli eiusdem infimæ speciei.

VIDENTVR non dari 1. Quia multitudo indiuiduorum sub eadem specie infima videtur ordinari ad solam conseruationem perpetuam speciei. Vt nimirum deficiente vno indiuiduo, superſit aliud in quo saluetur species, quæ sola intenditur per se à natura. Quæ de causa in ijs sublunaribus, quæ sunt corruptibilia, dantur plura indiuidua sub vnaqualibet specie cum incorporibus cælestibus, quæ sunt incorruptibilia, nulla detur einsmodi multiplicitas indiuiduorum eiusdem infimæ speciei; cũ igitur Angeli sint incorruptibiles, ac indefectibiles ex sua natura, vt dictum est quæst. 3. nulla duo indiuidua admittenda sunt inter eamdem speciem infimam, ne quid dicatur superfluum inductum à Deo esse in naturam.

2. Magis confert ad pulchritudinem vniuersi diuersitas specierum, quam indiuiduorum eiusdem infimę speciei. Ergo in ea parte vniuersi penes quam est maxima, & summa eius pulchritudo, quæ sunt Angeli, sola admittenda est diuersitas specifica.

3. Ratio, ob quam in ministris, & famulitio Principum oportet, vt dentur plures paris, & imparis conditionis pro diuersis & similibus ministerijs, iuxta illud Prouerb. 14 28. *In multitudine Populi dignitas Regis; & in paucitate plebis ignominia Principis*. Ratio, inquam, est: quia singuli non sufficiunt absque aliorum consortio ad exhibenda omnia obsequia, quibus indiget Princeps; & quia Princeps creatus nequit impertiri singulis substantialem, ac essentialem idoneitatem ad eas determinatè operationes, quas exigit ab vnoquoque hæ autem rationes locum non habent in Angelis, qui sunt ministri Dei. Quia sufficientia cuiusque Angeli est maxima propter maximam perfectionem naturæ Angelicæ: Et quia Deus potest facile inducere tantam diuersitatem essentialem ministrorum; quanta potest esse diuersitas peculiarium operum exigibilium ab ipsis,

Respondetur], probabilius aliquanto videtur dari de facto in vnaquaque hierarchia, atque in singulis ordinibus plures Angelos eiusdem infimæ speciei, idque qua-

quadruplici ratione. Prima est quia Angeli, quorum singuli sunt custodes singulorum hominum, omnes habent ministerium vniforme, eiusdemque infimæ speciei. Par autem est credere eos esse omnes eiusdem speciei, quorum ministeria sunt eiusdem speciei, quia diuinę prouidentiæ perfectio imparibus ad imparia tantùm, & paribus vtitur ad æqualia; atque oppositum huius videtur desciscere à ratione perfectæ prouidentiæ, atque sapientiæ. Sicut autem infimi Angeli cōparantur immediatè cum hominibus, ita superiores quique ordines comparantur cum inferioribus quibusque ordinibus vsque ad supremum ordinem. Ergo eadé ratione admittendi sunt plures Angeli eiusdé speciei in reliquis etiam omnibus ordinibus. Secunda ratio est, quia eadem pluralitas Angelorum intra vnamquamq; speciem infimam est ipsis necessaria ad iucundum mutuæ familiaris beneuolentiæ. & communicationis omnium internorum conceptuum commercium, cuius in primis Angeli sunt capaces, vtpote rationales; deinde indigent eodem. quia sunt finitæ, ac limitatæ perfectionis, ideoque non sibi quique sufficientes naturaliter ad iucunditatem vitæ. Si autem omnes Angeli essent dispares, nulli duo possent eiusmodi mutuam communicationem perfecte inire. Quia Angelus inferior alio Angelo non potest percipere perfe-

ctè, & adæquate conceptus superioris, vt patet; per se autem apparet molestum naturæ intellectuali finitæ, cum nullo posse agere æquè sapienti, & æquè bono, capace eadem omnia percipere, & conanti intra eamdem sphæram. Tertiò credibile est, eadem proportionali ratione instructam à Deo esse pulchritudinem curiæ cælestis, & mundi huius sensibilis. Quia perfectus artifex omnes sui operis partes instruit proportione mutua, & ista correspondentia, quantum fieri potest. Fieri autem potuit, vt liquet ex quæstione præcedenti, vt obseruaretur hæc etiam proportio inter spiritualia, & & corporalia quo ad diuersitatem specierum cum pluralitate indiuiduorum sub vnaquaque specie. Postremò potissima ratio multiplicandi indiuidua sub eadem specie infima est insufficientia vnici indiuidui ad collectionem omnium operationum inuicem similium, quæ est necessaria ad perfectam dispositionem, ac directionem vniuersi. Huiusmodi autem insufficientia manifestè deprehenditur inter alia ex deputatione singulorum seorsim Angelorum ad custodiam singulorum hominum. Nempè custodia vniuscuiusque hominis est eiusdem rationis cum custodia alterius hominis maximè, si vterque sit, vti sunt plerique assimilis conditionis, & sphæræ. Perperam autem, ac superuacaneè singuli Angeli singulis de-

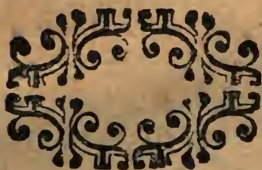
pu-

putarentur hominibus, si vnus pro omnibus æquè sufficeret.

Ad 1. Negatur vnicam, & adæquatam rationem multiplicitatis indiuidualis sub eadem specie infima esse conseruationem speciei: tum quia nuper reddita est alia, eaque potior ratio eius multiplicitatis, quæ viget in Angelis non minus quàm in corruptibilibus; tum quia inde fieret totidem solum debuisse dari indiuidua cuiusque speciei corruptibilium, quot præcisè sufficerent ad perpetuam eius conseruationem. Cuius oppositum cernitur manifestè in omnibus rerum corruptibilium speciebus.

Ad 2. Esto plus conferat ad pulchritudinem vniuersi diuersitas specierum, quàm pluralitas indiuiduorum eiusdem speciei seorsim sumpta; vtraque tamen simul pulchritudinem reddit maiorem, quam vtralibet seorsim, præsertim cum vnicuilibet indiuiduo inest aliquid peculiare, & diuersum ab ijs omnibus, quæ insunt reliquis indiuiduis, vti contingit in Angelis iuxta dicta in quæstione præcedenti ab art. 4. Eadem igitur ratione, qua oportuit pro pulchritudine vniuersi vndequaque completa, vt vltra speciem, aut species supremas Angelorum darentur mediæ etiam, & infimæ species, oportuit similiter, vt sub vnaquaque specie darentur plura indiuidua accidentaliter tantum inter se diuersa.

Ad 3. Repugnat vt ijs, qui destinandi sunt ad munera prorsus homogonea, & exigitiua æqualis prorsus virtutis in suo principio, conferatur substantialis, ac essentialis idoneitas specialis pro singulis eiusmodi ministerijs. Quia disparesin natura, & substantia eo ipso sunt habiles ad munera non solum plura, & distincta, sed etiam diuersa, ac heterogenea. Dictum autem est plurimum Angelorum munera, ac ministeria esse prorsus æqualia, ac homogenea.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Vtrum Angeli assumant corpora.

VIDENTVR non assumere nec fieri posse, vt assumant 1. Quia corpus assumi à spiritu est hunc illi vniri, tanquã formam. Nempe assumere est ad se sumere, quod fit per vnionem, nec fieri sine vnione vllo pacto potest; Angelus autem nequit vniri corpori, cum sit substantia pure spiritualis, & purè spiritualiter in se completa, adeoque inepta, quę compleatur per corpus sibi vnitum, vt apparet ex dictis quæst. 1. & 2. Ergo Angelus nequit assumere corpus.

2. Angelus sufficit sibi sine corpore ad omnes suas operationes perfectè exercendas. Alioquin postularet intrinsecè vnionem cum corpore, tamquam cum instrumento necessario ad operandum perfectè. Quæ fuit sententia Bernardi hom. 6. super Cant. vbi dicit: *Demus Deo soli sicut immortalitatem, sic incorporeitatem, cuius natura sola neque propter se neque propter alium solatio indiget instrumenti corporei, Liquet autem omnem spiritum creatum corporeo indigere solatio.* Sequela autem admitti non potest ob ea, quæ dicta sunt in ea-

dem quaest. 1. & 2. Ergo nec antecedens. Quod si absque corpore posset exercere perfecte omnes suas operationes perperam, penitusque inutiliter assumeret corpus. Nihil autem perperam, & inutiliter peragit Angelus. Non igitur assumit corpus, si ea suppositio est vera.

3. Si Angelus assumeret corpus appareret hominibus, atque ab eisdem existimaretur corporeus, & opere ipso diceret illis se esse corporeum. Quod est mentiri, & inducere in deceptionem. Angelus autem mentiri, ac decipere non potest. Quia peccare non potest.

4. Angelus assumpto corpore foret visibilis, & tangibilis, sicut homo, ac proinde esset indiscernibilis per visum, & tactum ab homine, aut ab alia substantia verè corporali. Fieri autem non potest, vt substantia purè spiritualis non possit certo discerni à substantia corporali. Alioquin fuisset insufficiens argumentum Christi Domini, quo probat suá resurrectionem Lucae 24 39. *Videte manus meas, & pedes quia ego sum. Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet. sicut me videtis habere.* Ergo fieri non potest, vt Angelus assumat corpus, vtque sub eo appareat hominibus.

5. Si Angelus assumeret corpus posset in eo edere operationes vitales vidēdi, audiendi, loquendi comedendi, & localiter progrediendi. Quia est perfectio

ctior quàm anima rationalis, quę eiusmodi operationes exercere valet in corpore, cui adiungitur. Fieri autem non posset, vt Angelus efficeret eiusmodi operationes per corpus, quin viuificaret ipsum corpus. Quia operatio vitalis est est actus proprius viuentis. Viuificare autẽ corpus, est ipsum informare eidemque vniri tamquam formam. Quod iam iterum dictum est repugnare Angelo.

Art. 1. Respondetur Assumere dicitur tripliciter. Primo strictissimè pro vnione physica perfectiua assumpti per assumens, qualis est assumptio humanitatis per Verbum diuinum. Atque hic modus assumptionis omnino repugnat Angelo respectu corporis, cùm sit substantia simplex essentialiter completa per se ipsam, adeoque incapax, vt compleatur per corpus sibi vnitum, aut vt compleat corpus per vnionem sui cum ipso. Immò neque subsistentia Angeli est idonea, quæ terminet, & vltimè compleat naturam corpoream, vt docent Vasquez, & alij. Quia hoc differunt hypostasis creata, & diuina, quod diuina præcontineat in se omne genus perfectionis, ideoque potest perficere intrinsecè, atque complere, quantum est ex se, quamlibet indiscriminatim naturam. At hypostasis creata, quia est finita, ac limitata ideo habet solam eam perfectionem, qua solam eam naturam perficere possit, cui connatura-

siter vnitur. Quæ quidem ratio probat vt obseruat idem Vasquez, ne quidem de potentia absoluta fieri posse, vt Angelica natura, aut eius hypostasis vniatur, vel hypostasi, vel naturæ vnione mutuò, vel non mutuò perfectiua intrinsecè suorum extremorum. Quia potentia absoluta Dei nihil potest peculiare quoad genus causæ formalis, sicut potest multa quoad genus causæ efficientis.

Art. 2. Secundus assumptionis modus fit per vnionem assumentis cum assumpto præcisè in ordine ad locum, & in ratione motoris, ac moti, & præterea cum vi repræsentatiua assumentis per id, quod assumitur. Atque hoc modo certum est ex fide Angelos posse assumere, & verè, ac realiter assumpsisse varia corpora. Quia libri Prophetarum, ac maximè Tobiæ sunt pleni apparitionibus Angelorum in figura corporali, atque varijs eorum operationibus in corporibus, & per corpora assumpta. Illustrior præ cæteris est apparitio Dæmonis, & collocutio cum Eua sub specie serpentis ex 3. Genes. Illustres quoque, ac celebres sunt apparitiones bonorum Angelorum sub specie hominum, factæ Abrahamo, Loth; & Iacob, quę habentur Genes. cap. 18. & 19. & 32. vbi etiam narratur lucta Angeli cum Iacob per totam noctem. Præterea in Euangelio habentur etiam plures eiusmodi apparitiones. Matthæi enim 4.

Sa-

Satan tentat Christum visibiliter, Et Lucæ 22. 43. apparet illi *Angelus de Cœlo confortans eum*. Et act. 12. 7. Angelus Domini astitit Petro, illumque eduxit de carcere vt omittam alia eiusmodi quam plura. Istiusmodi porro apparitiones non fuisse purè imaginarias, vti imaginatus est Vdalricus in summa lib. 4. sed veras, ac reales cum vera, ac reali vnione penetratiua Angelorum ad corpora, & cum vera, ac reali motione corporum per Angelos, cúque vera apparentia, & repræsentatione Angelorum per figuram, & modum corporum sibi adiunctorum, perque operationes exercitas in ipsis, manifestissimè apparet. Tum ex realitate operationum corporalium, quæ exprimuntur in locis indicatis. Tum etiam quia vt optimè obseruat D. Thomas quæst. 51. artic. 2. quod apparet imaginariè tantum, est in sola imaginatione videntis. Angeli autem inducuntur in predictis locis, vel certè in plerisque eorum perceptibiles indiscriminatim ab omnibus; maximè verò Angeli, qui apparuerunt Abrahæ visi fuere non solum ab Abraham, sed etiam a tota eius familia, necnon à Loth & à quibusuis promiscuè ciuibus Sodomorum, similiterque Angelus Tobiæ ab omnibus promiscuè videbatur, Quapropter veras, ac reales apparitiones corporales Angelorum, verasque, & reales assumptiones corporum per Angelos cum vi, & dispo-

sitione repræsentandi, & indicandi corporaliter, ac sensibiliter ipsos Angelos vnanimi consensu tuentur possibiles, ac sæpe existentes de facto, omnes Theologi cum magistro in 2.dist. 8. & cum D. Thom. loco nuper indicato.

Art. 3. Ratio possibilitatis est, quia Angelis inest virtus sufficiens ad motum localem corporum, & ad configurationem ipsorum, qualis ipsis placuerit, & ad præstanda ea omnia, quę per solam motionem localem corporum præstari possunt; quandoquidem hoc est minimum, quod circa corpora peragi potest. Atque Angeli aliquid peragere circa corpora possunt, cum sint directores eorum, vt superius dictum est, & inferius confirmabitur denuo. Per solas autem prędictas operationes peragitur assumptio corporum per Angelos, de qua nunc agitur, vt liquet ex eius expositione præmissa in articulo præcedenti initio. Ratio vero cóuenientię, ob quam pluries de facto ita apparuerint Angeli, atque assumpserint corpora, desumitur ex eo, quod Angeli ex sua natura sunt administratorij spiritus vti sæpius dictum est, & vt tales incumbunt directioni, & protectioni, & consolationi hominum. Homo verò plurimùm dependet à sensu, & sensibilibus quoad directionem suorum actuum internorum, & quoad internam protectioné, & consolationem, Fieri itaque non potuit,

tuit, vt omnes homines, & semper dirigerentur, protegerentur, atque consolationem consequerentur opportunam, per Angelos, & tamen nunquam occurreret impossibilitas, ea præstandi, aut perfectissimè, & conuenièntissimè præstandi, independenter ab assumptione corporis, & à vera, ac reali, verèque, ac realiter sensibili apparitione, & multiplici operatione corporali. Quæcumque autem ita sunt opportuna, ac necessaria ad fines intentos per diuinam prouidentiam, eadem Dei prouidentia cumulatè præstat in omni genere; quantum expedit.

Art. 4. Circa naturam porro corporis assumptibilis ab Angelis, ac de facto assumpti, licèt sit nonnulla diuersitas opinionum, ea tamen longè probabilior, quam tradit. D. Thomas in dicto art. 2. ad 3 & alibi non semel, alijque plures auctores cum eodem: Angelos nimirum plerumque assumere corpus aereum, atque hanc esse conuenientem præ cæteris materiam ex qua plerumque conforment sibi corpus humano simillimum. In primis enim cum Angeli sint naturæ essentialiter simplicis, magis eis congruit corpus simplex, quam mistum. Deinde cum assumant corpora ad breue tantummodo tempus, quo elapso oportet, vt protinus dispareat corpus assumptum, eiusque configuratio humana; atque ter-

ra sit corpus tenacius figuræ semel susce-
ptæ, nec ita facile dispareat; patet ter-
ram simul cum mixtis omnibus debuisse
ordinariè excludi ab eiusmodi assumptio-
ne. Sed neque ignis, aut aqua conue-
nienter assumerentur. Quia huiusmodi
assumptiones, & apparitiones fiunt in
gratiam hominum, vtque ipsis familiari-
ter adsint Angeli. Ignis autem propter
vehementiam suæ actiuitatis esset nimiũ
offensiuus respectu eorum, in quorum
gratiam fierent apparitiones, neque fri-
giditati, & humiditati aquæ idem dees-
set inconueniens. Vnus aer est, & maxi-
me simplex, & facile susceptiuus cuius-
nis figuræ, & in qua eadem figura facil-
limè, ac citissimè euanescat, nihilque
offendat hominem qui assidua eius inspi-
ratione, & respiratione fouetur, ac pro-
inde est maximè accommodatus ex sua
natura, vt assumatur ab Angelis adiuncta
per virtutem, & actiuitatem ipsorum
constipatione partium, ac densitate cõ-
gruenti, vt referat corpus humanum.
Dixi autem vt plurimùm hanc esse mate-
riam assumptionis, quia nonnunquam
expedit vt corpus assumptum sit naturæ,
quæ non citò euanescat, ac dispareat, vti
videre est in apparitione dæmonis sub fi-
gura serpentis in Paradiso. An vero aeri,
quando assumitur interijciatur exigua
aliqua quantitas corporis crassioris, sicut
interijcitur in nubibus, quo exemplo vti-
tur

tur D. Thomas vbi supra, affirmant D. Bonauentura, Scotus, & nonnulli alij. Sed non videtur id omnino necessarium, nec tanti ea res est, vt longior mora circa eam fieri debeat.

Art. 5. Tertius assumptionis modus latè, ac impropriè talis, ac rarò sub ea voce vsurpatus est per applicationē Angelicæ virtutis, & præsentiam eius, ad corpus præcisè vt substans motioni eius, absque repræsenaatione Angelicæ naturæ per idem corpus. Quo pacto assumit Dæmon corpora hominum, quos obsidet, & dici quodammodo possunt assumere singuli Angeli singulos cœlos, quibus mouendis adsunt, nec non singulos homines, quibus custodiendis, ac dirigendis inuigilant. Verùm de hoc assumptionis, seu quasi assumptionis genere dicendum est infra seorsim, nec ad præsēs attinet, vt quidquam dicatur. Quia hęc quæstio subinseritur in hoc loco à Diuo Thoma, àtque à nobis subinserta est, tanquam appendix ad quæstionem de incorporeitate Angelorum ad cuius intelligentiam conferunt aliquid primus, & secundus modus assumptionis, tertius verò nihil. Eadem autem ratione prætermittitur à fortiori examen apparitionis purè imaginariæ per puram apprehensionem phantasiæ, vel per oculos præstigijs delusos, de quo genere plura videri possunt apud DelRio, aliosque agentes de Ma-

Magia, & aliquid à nobis etiam suggeretur infra.

Ad 1. Patet responsio ex distinctione assumptionis praemissa supra artic. 1. & 2. Seclusa enim assumptione per vnionem assumentis, & assumpti, vel alterutrius, quae repugnat Angelo, superest assumptio per vnionem colligatiuam in ordine ad locum. & figuratiuam assumentis per assumptum, quae non repugnat eidem.

Ad 2. Non existit Angelus gratia sui precisè, nec operando soli incumbit propriae vtilitati, cum sit administratorius spiritus, tametsi principaliter existat gratia sui, atque operationes eius ordineatur principaliter ad propriam vtilitatem. Vnde licèt plerumque existat sine corpore sibi adiuncto: Aliquoties tamen oportet, vt assumat corpus, quatenus aliquando accidit, vt non possit aliter subuenire hominibus, quantum, & quomodo interest ipsorum; interfuit autem magis, vt id frequentius fieret in veteri testamento, quam in nouo, vt obseruat D. Thomas art. illo 2. ad 1. tum quia maiores erant tunc tenebrę generis humani, minorque capacitas proxima ad percipienda spiritualia, non subuenientibus extraordinario modo figuris corporalibus; tum maximè quia omnes illae apparitiones Angelorum veteris testamenti erant opportunae, & ordinabantur cum speciali vtilitate ad prefigurandam,

&

& pronunciandam apparitionem Verbi diuini in carne humana, & ad reddendam faciliorem poſtea in nouiſſimis temporibus fidem illius. Iam ſententia illa Bernardi procedit ex opinione eius iam ante reiecta de corporalitate Angelorum, niſi accipiatur, vt vult D. Thomas de indigentia corporis, non ad proprium intrinſecum complementum, ſed tanquam inſtrumenti aliquando neceſſarij ad actiones alijs vtiles, ideoque ad tépus aſſumpti modo dicto. Verum de modis interpretandi aliquos ex Sanctiſ. PP. quorum aliquæ locutiones videntur tribuere Angelis corpora connaturaliter vnita, & completiua eorum, dictum eſt iam vniuerſaliter ſupra.

℟ Ad 3. Sicut nos, quia cognoſcimus inſenſibilia mediantibus ſenſibilibus, cognoſcimus illa ad modum iſtorum, quin propterea affirmemus inſenſibilia eſse ſenſibilia, aut credamus talem eſse modum, quo Angeli ſunt in ſe, qualis eſt modus, quo cognoſcuntur à nobis ita etiam Angelus aſsumens corpus, atque ſub eius velamine apparens, non propterea dicit, aut vllatenus ſignificat ſe eſse corporeum, ſed ſe eſse perfectius, qualis imperfectè apparet, ac ſublucet per corpus, & per operationes, quas mediante corpore exercet. In quibus nimirum apparet vis intellectiua latentis

ſub

ſub corpore, & directiua hominis, atque ſufficiens ad cuſtodiam eius.

Ad 4. Optimè obſeruat Vaſquez diſp. 184. cap.2. licèt Angeli apparentes corporaliter ſint indiſcernibiles per negligentem primi occurſus obſeruationem, quatenus corpus aſsumptum vtcumque aëreum, ac tenue, eſset reſiſtitiuum tactus propter conſtipationem, & condenſationem eius præternaturaliter ſuperadditam, & propter colores vlterius ſuperinductos humanis ſimillimos, eſse nihilominus diſcernibiles abſolutè per accuratam inſpectionem. Quia eſt impoſsibile, vt Angelus inducat in corpus non viuens omnes qualitates, totumque temperamentum proprium corporis viuentis. Quia ipſe ex ſe actiuitatem immediatam ad id ſufficientem nequaquam habet, nec poteſt applicare cauſas corporales ad id ipſum ſufficientes, quin deprehendatur ab adſtantibus, ſi & abſolutè id impoſſibile non eſt. Examen autem ſui per inſpectionem, & contactum, quod exigit Chriſtus Dominus à Diſcipulis fuit diligentiſſimum vt apparet ex contextu illo Lucæ, & ex cap. 20. Ioannis. Accedit Angelos bonos ſemper in eiuſmodi apparitionibus interijcere aliquas actiones, ex quibus tandem innoteſcat, certo, ac legitimè natura ipſorum. Mali vero innoteſcunt ſatis, nolenti

lenti decipi ex praua eorum intentione; quam manifeſtant operationes ipſorum.

Ad 5. Operationes, & effectus viuentium proprij ſunt in duplici differentia. Quia in quibuſdam non ſolus modus operandi, ſeu actio eſt vitalis; ſed etiam ſubſtantia operis, & terminus vitaliter productus eſt intrinſece vitalis, vt patet in intellectione, volitione, viſione, auditione, & ſimilibus, Atque operationes huiuſmodi nullas poteſt edere Angelus in corpore, aut per corpus aſſumptum. Quia nequit ipſum viuificare, nec vti nõ viuo ad aliquid vitale, qua vitale eſt peragendum. Aliæ viuentium operationes ſunt, in quibus ſolus modus operandi, & actio eſt intrinſece vitalis, terminus vero productus eſt vitalis per ſolam denominationem extrinſecam. Huiuſmodi ſunt locutio, comeſtio, generatio, & motus progreſſiuus. Quia ſonus editus per vitalem aeris concuſſionem, qui in locutione intercedit, non eſt intrinſecè vitalis; idemque dicitur de traiectione cibi in ſtomachum, nec non de traductione ſeminis ab vno corpore in aliud; nec non de tranſitu corporis de vno loco in aliũ. Atq; huiuſmodi operationes poteſt exercere Angelus in corpore, & per corpus aſſumptum cum imitatione, ſed abſque realitate vitalitatis. Quia nimirum hoc non tranſcendit limites virtutis actiuæ ſufficientis ad mouenda localiter corpo-

ea, quam certum est inesse Angelo, & bono, & malo. Patet autem nihil hoc prodesse pro scopo argumenti.

QVAESTIO VIII.

Vtrum duratio Angeli sit indiuisibilis.

VIDETVR esse indiuisibilis 1. Quia æternitas est duratio indiuisibilis. Angelus autem durat æternitate vt habetur ex Basil. hom. 1. Hexam ad illud *in principio creauit. Erat sanè*, ait, *status quidam mundi generatione superior, abstractis illis à concretione materiæ potentijs* (Angelis) *mundo præstantioribus, pro decore accommodatus, temporis etiam cõditione anterior, æternus nimirum, ac perpes*. Ergo duratio Angeli est indiuisibilis.

2. Duratio diuisibilis habet partes priores, & posteriores; Vbi autem est prius, & posterius datur numerus. Quia posterius superadditum priori constituit multitudinem numerabilem secundum ordinem eorum. At numerus est species quantitatis ex Philosopho. Cum igitur Angelus sit expers quantitatis, vtpote incorporeus, vt superius dictum est, est omnino incapax durationis diuisibilis.

3. Si

3. Si duratio Angeli eſt indiuiſibilis, nihil differt à tempore. Quia tempus eſt numerus motus ſecundum prius, & poſterius, vt definit Philoſophus. Duratio autem quælibet diuiſibilis eſt numerabilis ſecundum prius, & poſterius, vt per ſe patet, & ex ratione modo indicata. Duratio autem Angeli eſt longè diuerſa à tempore. Quia Angelus durat æuo, vt fert communis omnium ſententia. Aeuum autem eſt duratio media inter æternitatem, & tempus æquè diuerſa ab vtroque hoc extremo. Quod itidem docetur cõmuniter ab omnibus Omnes enim diſtinguunt durationem in æternitate, æuũ & tempus.

4. Duratio eſt proprietas rei durantis. Proprietas autem cuiuſque rei participat naturam eius, & eſsentialiter eſt imitatio quædam eius. Cum ergo Angelus ſit indiuiſibilis quoad ſuam naturam, oportet durationem quoque eius eſse indiuiſibilem.

5. Immo duratio eſt indiſtincta à re durante, vt docent Suarez, & alij plures. Impoſſibile igitur eſt durationem Angeli, qui eſt eſsentialiter indiuiſibilis, diuiſibilem eſse.

Sed contra eſt 1. Quia vt dicit Auguſt. lib. 8 ſuper Geneſ ad litt. cap. 20. *Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.* Tẽpus autem eſt duratio diuiſibilis. Ergo Deus mouet Angelos per duratioẽ diuiſibilem,

2. Du-

2. Duratio cuiusque rei est determinatio eius ad permanendum in esse. Determinatio autem Angeli ad permanendum in esse, est diuisibilis. Quia posita determinatione eius, vt sit hodie, potest deesse determinatio eius vt sit cras; quādoquidem existens hodie potest annihilari cras de potentia absoluta.

3. Angeli durant sicut animæ rationales. Quia vtrisque est vniformiter cōmunis immortalitas, & æuiternitas. Animæ autem rationales durant duratione diuisibili. Quia anima, quę hodie creatur, & infunditur corpori, minus habet de duratione, quam anima Adæ, aut aliorum hominum, qui præcessere, Vbi autem datur plus, & minus, datur vtique diuisio, nec augmentum, & additio fieri potest absque distinctione inter alias, & alias partes. Duratio igitur animarum & consequenter Angelorum, est diuisibilis.

4. Quæ sunt separabilia, sunt diuisibilia. Duratio autem Angeli hodierna est separabilis à duratione eius crastina. Quia fieri potest absolute, vt existat hodie, & annihiletur cras, atque adeo vt detur duratio eius hodierna, & nihilominus non detur crastina. Quæ autem separabiliora esse possunt, quam ea, quorum altero dato fieri nihilominus potest, vt alterum non detur.

5. *Proprium est solius Dei, quod non no-*

uerit

uerit fuisse, aut futurum, vt dicit Gloss. Exodi 3. ex Isidoro lib. 7. Etymolog. c. 1. atque *tantum diuinum nūc idem semper perseuerat*, vt dicit Boetius lib. 1. de Trinit. referente Scoto. Ergo nullius rei creatæ, ac proinde nec Angeli *nunc* idem semper perseuerat, sed habet fuisse, & futurum esse, in quæ proinde extrema diuisibilis est.

6. Duratio Angeli à parte post est infinita. Vnde si duratio Angeli esset indiuisibilis, & tota simul, aliquid creatum esset infinitum in actu, Quod repugnat, quia solus Deus est actu infinitus, vt dictum est quæst. 7. de Deo.

Art. 1. Respondetur. Ponendum initio est hoc, durationi, & vbicationi Angeli commune, immo & durationi, atque vbicationi omnis rei creatæ vniformiter conueniens: Nimirum non minus repugnare Angelo, & cuiuis enti creato, vt nullibi, aut nunquam determinatè sit ex suppositione, quod verè existat in se intrinsecè à parte rei, quàm vt vbique, aut sēper sit. Repugnat enim manifeste vt aliquid creatum sit præsens positiuè immēsitati, & æternitati Dei, vti necesse est quemlibet effectum esse præsentem suæ causæ efficienti, quatenus efficientia, qua accipit suum esse; & nihilominus nec sit presens positiuè eisdem æternitati, & immensitati totis, & totaliter, nec excludatur determinate ab vlla illarum parte,

aut

aut quasi parte; siue vt Deus ponat à parte rei veram, & positiuam Angeli præsentiam, & coexistentiam respectu sui; Et tamen nullam determinatè præsentiã & coexistentiã ponat determinatè à parte rei, cum nihil vagum, ac indeterminatum dari possit a parte rei intrinsecè, ac entitatiuè. Sicut igitur Deus nihil creare potest, quin illi communicet aliquam participationem determinatam sui esse, adeoque determinatam entitatem; ita fieri non potest, vt aliquid creet, quin illi communicet aliquam participationẽ suæ, & æternitatis, & immensitatis. Tam enim necesse est, vt quidquid creat, creet alicubi, & aliquando, & non semper, aut vbique, aut nullibi, vel nunquam; quam necesse est, vt quidquid creat, faciat aliquid esse determinatè tale, & non aut habens totam plenitudinem essendi in omni genere, aut nihil determinatè habens de esse. Accedit, Angelos ex sua natura esse ordinatos ad operandum circa corpora, & circa se inuicem. Id quod fieri non potest absque duratione, & vbicatione, quibus coexistant, & reddantur indistantes respectu eorum determinatè subiectorum, circa quæ operatio versari debet, cum sit de ratione causæ, vt coexistat suę operationi, vtque non distet à subiecto, in quo, vel circa quod operatur. Igitur Angeli siue comparentur cum Deo, cuius sunt effectus, siue

cum

cum rebus creatis, in quibus agere, & operari, eos oportet, necesse est, vt alicubi, & aliquando sint determinate, nec fieri potest vt absoluatur ab omni aut duratione, aut vbicatione determinata.

Art. 2. Dicendum rursus est, iidem promiscue de duratione, & vbicatione, vtramque esse modum superadditum Angelo. Quia nimirum Angelus est ex sua natura indifferens, vt creetur, & conseruetur à Deo prius, vel posterius, hic, aut alibi, prout ipsi placuerit. Sicut enim Deus creauit Angelos de facto simul cum mundo corporeo, atque in Paradiso, seu in supremo Cœlo; ita potuit creare, vel ante, vel post mundum corporeum, atque in concauo lunæ, aut in aere, aut in terra. Et rursus sicut operantur singuli Angeli circa talia determinatè corpora existentia in tali determinato loco, & pro tali determinato tempore; ita fieri potuit vt à Deo ordinarentur, ac disponerentur proximè ad operandum circa corpora existentia alibi, & alio tempore. Ipsi quin etiam Angeli possunt propria voluntate applicari ad agendum modo hic modo alibi, & circa tale determinatum corpus pro tali determinato tempore, & non pro alio. Vtraque igitur ratione apparet Angelos, licet sint intrinsece determinati, vt sint; nihilominus esse indifferentes, ad talem, vel talem potius, quam ad aliam quamlibet determina-

nitam, & durationem, & vbicationem. Determinatio autem indifferentis ad aliqua duo, vel plura aliquid addit ipsi indifferenti. Non enim est aliquid indifferens, simulque determinatum ad vnum, & idem præcisé per se ipsum. Quod quidem est euidentissimum in ente finito, ac limitato. Quia quodlibet indifferens ad plura est eo ipso separabile a determinatione respectu cuiuslibet ex illis determinate sumpta, vt per se patet Patet autem æque claré quæ sunt inuicem separabilia realiter, esse inuicem distincta realiter. Verum de hoc fusius in philosophia. Ratio enim proposita sufficit, quantum quidem ego assequor, quidquid reclament nonnulli, vt supponatur tanquam certum vbicationem, & durationem Angeli esse modos realiter ipsi superadditos, atq; ab eodem realiter distinctos non minus, aut aliter, quam distinguantur intellectio, & volitio. Superest iam vt explicetur tantum qualis sit vterque modus an diuisibilis, an indiuisibilis. Atque de vbicatione dicetur in quæstione sequenti.

Art. 3 Quod ad durationem attinet in genere, tres eius differentiæ assignantur communiter, æternitas, æuum, & tempus. Quæ diuisio nititur triplici rerum differentia. Alia namque sunt obnoxia generationi, & corruptioni, atque transmutationi, quæ momentis omnibus subeunt mutationem aliquam, ratione cuius

ma-

magis, & magis appropinquant semper ad interitum, & non esse suum. Quæ proinde mensurantur tempore inductiuo senectutis, & corrosiuo rerum, quas afficit, neque aliquam eorum permittenti, vt vel vno instanti maneat in eo statu, ac dispositione, in qua fuit prius. Extremum huic oppositum est Deus essentialiter immortalis, atque immutabilis non solum substantialiter, sed etiam accidentaliter. Cuius proinde mensura est æternitas: id est *interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio*, vt fert cómunis definiti ex Boetio, de qua dictum est quæst. 8. de Deo. Tertium rerum genus complectitur substantias ex sua natura permanentes æternum, ex quo semel existunt, inuariabiles quidem substantialiter, atque immutabiles, commutabiles tamen, & variabiles accidentaliter. Quæ proinde substantiæ durant æuo, quod est duratio media inter æternitatem, & tempus, sicut substantiæ createę incorruptibiles sunt medię inter Deum, & corruptibilia. Verum quia substantiæ creatæ incorruptibiles plus distant à natura Dei, quàm à natura rerum corruptibilium, prout iterum dictum est supra, propterea æuum quoque differt plus ab æternitate, quam à tempore. Duobus autem præcipuè distant à Deo substantiæ creatæ incorruptibiles. Primo quia non repugant metaphysicè, vt redigantur ad nihilum, possuntque abso-

lute, licet non possint ex natura rei desinere esse, postquam extitere. Quod repugnat Deo. Deinde differunt, quia possunt etiam naturaliter subire multiplicem mutationem accidentalem transeũdo à bono opere ad malum, & peccatum ab intellectione, & volitione vnius obiecti ad intellectionem, & volitionem alterius obiecti, & sic de alijs eiusmodi. A rebus vero corruptibilibus differunt præcipuè, quia sunt incapaces alterationis tendentis ad corruptionem subiecti ex ipsa natura rei. Aeuum itaque, quod est mensura substantiarum incorruptibilium, quatenus hæ differunt à Deo, habet partes realiter inter se distinctas, quarum aliæ alijs succedunt essentialiter, eoque differt ab æternitate, & conuenit cũ tempore. At quatenus eædem substantiæ sunt incorruptibiles ex natura rei, seu quatenus differunt à corruptibilibus, eædẽ partes ęui fluunt cum omnimoda inter se vniformitate, ac indiscernibilitate intrinseca secundum se præcisè.

Art 4. Ratio distinguendi partes in æuo, est; quia non potest fieri nequidem de potentia Dei absoluta, vt, quod non habet partes realiter inter se distinctas partim sit, & partim non sit. Fieri autem potest de potentia Dei absoluta, vt æuum Angelicum partim sit, & partim non sit. Cum enim æuum sit id, per quod in genere causæ formalis Angelus deter-

mi-

minatur ad permanendum in esse; fieri vero possit de potentia absoluta, vt Angelus aliquádiu permaneat in esse, ac deinde non permaneat, fieri vtique potest de potentia absoluta, vt partim sit, & partim non sit æuum Angelicũ, per quod Angelus permanet in esse, in genere causæ formalis. Vnde Angelum fuisse, vel futurum esse, non differt secundum solam acceptionem intellectus nostri, sed secundum ipsam realitatem obiectiuam. Quia Angelum existere heri, atque coexistere rebus corruptibilibus, & differentijs téporis existentibus heri, eumdemque non existere hodie, neque coexistere rebus corruptibilibus. & differentijs temporis existentibus hodie, non accidit secundum acceptionem nostri intellectus, sed secundum realitatem obiectiuam. Non igitur accidit secundum solam acceptionem nostri intellectus, sed secundum ipsam realitatem, vt ratio formalis, per quam Angelus determinatur, vt existat heri, & coexistat rebus hesternis, detur à parti rei, & nihilominus non detur à parte rei ratio formalis, per quam idẽ determinari potuisset, vt existeret hodie & coexisteret rebus hodiernis. Eadem itaque ratione, qua nuper ostensum est durationem Angeli esse distinctam realiter, atque realiter separabilem ab eius substantia secundum se, probatur ęquè efficaciter eamdem durationem, seu ęuũ

habere partes realiter inter se distinctas. Quia sicut Angelus est indifferens ex sua natura, vt creetur nunc vel prius, vel posterius; ita eius duratio, quatenus iam inchoata est indifferens respectu potentiæ absolutæ Dei, vt continuetur, vel non continuetur, vtque diutius, vel æternum continuetur, vel non continuetur. Vndè quia nihil est indifferens respectu sui, vel respectu cuiusquam secum realiter identificati, vtque ipso dato ipsum nihilominus non detur, aut non detur aliquid, quod est idem realiter cum ipso; concluditur æuum quatenus correspondet tempori hesterno, & quatenus hodierno tempori correspondet, habere partes realiter inter se distinctas, eoque ab æternitate differre, quæ est simplicissima. Et quidem si æuum nullis esset partibus realiter diuiduum, nihil differret ab æternitate sumpta formaliter. Quia æuum sicut à parte post est prorsus indefinitum, nullisque finibus conclusum; ita est quoad conceptum suum metaphysicũ indefinitum à parte ante, nullisque finibus conclusum. Quia nullum est assignabile, vel imaginabile nunc determinatum durationis, pro quo Deus potuerit Angelum creare, ante quod non potuerit creare eumdem. Quapropter, si æuum Angelicum quatenus respicit permanentiam à parte post, nullas habet partes, sed per indiuisibilem entitatem infinitum

di.

distenditur, nec etiam quatenus respicit parmanentiam à parte ante vllas habebit partes, sed per indiuisibilem entitatem distendetur infinitùm, ac proinde erit æquale æternitati, & ęque indiuisum ac ipsa. Quod est absurdum.

Art. 5. Ratio omnimodę vniformitatis, totalisq; indiscernibilitatis mutuæ inter partes æui fūdatur in vniformi, ac inuariabili substātialiterpermanētia Angeli. Sicut enim superius q. 4. dictū est Angelos eiusdeminfimæ speciei non esse ex sua natura discernibiles mutuò, si considerentur secundum se precisè, & nisi insit eis aliquid per quod referantur ad diuersa corpora, Ita simili fundamento dicendum est partes æui esse secundum se omnino similes, ac indiscernibiles inuicem. Quia videlicet fundamentum, ex quo resultant, vniformiter, eodemque penitus modo se habet semper, quod ad substantiam attinet. Nec enim Angelus iuuenescit, senescit, & appropinquat ad interitum sicut homo, sed semper æquè, eodemque modo viget. Vnde in Angelo nihil differt duratio anni centesimi, à duratione anni millesimi, & sic de aliis differentiis, ideoque aspiciens ad presentem quandocumque durationem eiusdem nihil conijcere potest, sicut potest in homine de multa, pauca, aut nulla prorsus duratione præexistenti. Hac de causa æuum Angelicum dici potest indiuisibile funda-

mentaliter, licet formaliter sit diuisibile; cùm tempus sit diuisibile non solum formaliter, sed etiam fundamétaliter. Quia videlicet substátiæ corruptibiles sunt dispariter affectę semper quoad vlteriorẽ suam durationem, & permanentiam; Angelus verò semper est vniformiter affectus quoad eamdem, nec pro inducenda duratione sequenti eget alio suæ substantiæ superaddito, præter durationem præcedentem omnino similem eidem sequenti durationi.

Art. 6. An verò æuum Angelicum dicendum sit absolutè indiuisibile propter indiuisibilitaté sui fundamenti, & propter vniformitatem, ac indiscernibilitatem mutuam omnium suarum partium; an vero diuisibile propter realem metaphysicam distinctionem suarum partium? quæstio est de voce. Placet verò loqui cum D. Thoma, alijsque communiter dicentibus æuum esse indiuisibile, habita maiori consideratione fundaméti ex quo resultat, quod est valdè notius, quam intrinsecæ suæ constitutionis, quæ ab eodem D. Thoma, maximè verò à Caietano, nec non à Suarez, & alijs dicitur abstrusissima. Accedit commodius esse inde denominare æuum, vnde maximè differt à tempore, pro clariori vtriusque distinctione, & pro expeditiore disputationum vsu. Differt autem æuum à tempore per ea duo præcipue, ac maximè,

ob

ob quæ indiuisibilitas adscripta est æuo. Nihil porro necesse est dicere, ac superaddere circa durationem operationum Angeli. quando apud omnes meritò receptum est, illas durare per tempus discretum, seu per instantia minimè continua. De quo tamen infra opportunè aliquid adijcietur.

Ad 1. Partis affirmantis indiuisibilitatem æui. Basilius loquitur de æternitate à parte post, eáque vt magis exponat, addit perpetuitatem, quæ non solum ex suo conceptu, sed etiam ex communi modo loquendi admittit partes realiter distinctas vt patet in motu perpetuo Cœlorum.

Ad 2. D. Thomas in hac 1. p. quæst. 30. distinguit optimè duas species numeri. Alius nempe est fundatus in vnitate, & multiplicitate transcendentali, atque hic non est species quantitatis. Alioquin personę diuinæ quæ sunt plures, & numerabiles, haberent adiunctam quantitatem; necnon Angeli ratione multiplicitatis specificæ, & sic de alijs rebus spiritualibus vtcumque realiter distinctis. Alius verò numerus est, qui fundatur in diuisione continui materialis, cuius partes habent discernibilitatem mutuam sibi deuinctam ex sua natura, vt innotuit quęst. 5. art. 2. Partes autem æui Angelici non sunt huius posterioris generis, sed prioris, vt liquet ex dictis paulo prius.

Ad 3. Aeuum Angelicum longè differt à tempore, tametsi commune sit vtrique habere partes. Quia æuum non est numerus motus, nec fundatur in motu, sicut tempus.

Ad 4. Duratio Angeli participat naturam eius propter vniformitaté intrinsecè inuariabilem omnium suarum partium superius explicatam. De reliquo notum est species Angelicas, & ex sententia satis communi potentias quoque intellectiuam, & volitiuam esse inter se distinctas, tametsi insint naturæ indiuisibili.

Ad 5. Sententia illa Suarez pluribus à me reiecta est efficaciter in philosophia, & ratio nuper propositа ar. 4. demonstrat satis, eam admitti nequaquam debere. Qualiscumque autem sit probabilitas illius opinionis, ea supposita nullus est cótrouersiæ locus in re præsenti, cùm pariter supponatur Angelum esse indiuisibilem, vt mirum videri possit, eumdem Suarez tam fusè disputare de ea nihilominus potuisse disputatione 50. metaph. sect. 5. vbi supponit ex anteà discussis in distinctione durationis à re duranti.

Ad 1. Partis affirmantis diuisibilitatem æui. Augustinus æuum Angelicum dicit tempus latiori huius vocis significatione, propter conuenientiam æui, & temporis, quoad distinctionem, & successionem partium; vel quod magis est con-

conforme menti eius loquitur de motione Angeli accidentali ad suas operationes, quę re ipsa fiunt per tempus discretum, demptis operationibus beatificis, quæ sunt æuiternæ. Ad reliqua eiusdem partis conceditur totum, iuxta sensum partium æui, in quo rectè concludunt, præter sextum. Quia licet æuum esset penitus indiuisibile, non esset infinitum simpliciter, tum quia nihilominus foret finitum ex vna parte, nempe à parte ante, vt statuunt auctores eius sententiæ; tum quia esset infinitum tantùm in quodam determinato genere, & secundùm quid, nec pertingeret ad infinitatem, qualis est infinitas Dei.

QVAESTIO IX.

Vtrum Angelus sit in loco.

VIDETVR non esse in loco 1. Quia corporibus cōuenit esse in loco, quatenus eorum interest, esse hic, & non alibi, pro sua conseruatione, & perfectione. Angelorum autem nihil interest esse hic, aut alibi, immò nullibi ipsorum interest, vt adsint, quia vbilibet æqualiter potest influere in ipsos Deus, à quo solo dependent, & accipiunt omnem suam perfectionem. Cùm ergo nihil cuiquam inutiliter inditum sit à natura, non est ab ea inditum Angelis, vt sint in loco.

2. Locus est superficies corporis ambientis, vt dicitur 4. physic. Repugnat autem Angelo vt ipsum ambiat corpus aliquod, cùm sit incorporeus, ideoque incommensurabilis corpori, & incapax circumclusionis, ac circumscriptionis. Repugnat igitur locus Angelo. Eodem pertinet, quod locus est quantitas positionem habens. Repugnat enim Angelo positio, & situs, qui est proprietas quantitatis, cum repugnet eidem quantitas.

3. Non omne quod est, esse in loco, sed tantùm corpus mobile est principiū Phi-

Philosophi 4. physic, tex. 45. & 57. Angelus autem non est corpus mobile, vt dictum est supra. Et praeterea si quid potest esse, quin sit in loco, tale proculdubio est, quod est purè spirituale, ideoque minimùm omnium indigum subsidio loci. Qua de causa dicit Boetius in lib. de Hebdom. sub initium, *communem animi conceptionem apud sapientes esse, incorporalia in loco non esse.* Vnde videtur ad crassam, ac fallacem imaginationem phantasię pertinere, quod Angelis insipienter adscribatur locus.

4. Si Angelicae naturae non repugnaret esse in loco possent plures Angeli esse simul in eodem loco; & vice versa vnus Angelus posset esse simul in pluribus locis inuicem distantibus. Quia Angeli ratione spiritualitatis suae substantialis nō posśút dici impenetrabiles mutuò; & quia perfectione sua longè superant perfectionem quamplurium corporum simultaneè sumptorum, potest vnusquilibet eorum praestare, quod praestant plura corpora, quoad ea, quae sibi aliundè non repugnát. Vtrumque autem est inconueniens. Primum quia perperam adessent plures Angeli simul in eodem loco, cùm quilibet se solo sit sufficiens ad omnia, quae peragi possunt in vnoquoque loco. Et confirmatur quia vnumquodlibet corpus sufficit vnicuilibet loco, proptereaque est impossibile, vt sint duo corpora simul in

eodem

eodem loco. Alterum verò est similiter inconueniens. Quia si idem Angelus posset simul esse in pluribus locis inuicem distantibus, posset distare à se ipso. Quia quæcumque sunt in locis inuicem distantibus, distant inuicem. Distantia autem alicuius à se ipso est manifestè chymærica Quia vnumquodlibet essentialiter est sūmè coniunctum sibi, nec est possibilis coniunctio maior, quæque magis repugnet separationi, & distantiæ, quàm identitas.

Art. 1. Respondetur. Non hoc solum est incommodum in transitu considerationis à sensibilibus ad insensibilia, quod intellectus noster dependens à sensu, & sensibilibus assuetus, ægrè, nec sine violentia quadam emergit ad insensibilia, eaque propterea facile, aut partim confundit cum sensibilibus, aut nimium ab eorumdem modo, & natura diuellit; sed hoc insuper aliud intercedit incommodum, quod disputationibus aliorum cum alijs diuersarum præsertim scholarū grauiter nocet; quod necesse est, magna saltem ex parte, voces primitus inditas rebus materialibus traducere ad res spirituales illis affines. Vnde fit, vt quod dicitur de re spirituali sub voce propria rerum materialium, accipiatur in sensu illegitimo, atque applicetur ab audiente, vel legente, & traducatur ad rem spiritualem non sub intellecta ea restrictione,

seu

ſeu modificatione, quæ aderat in conceptu loquentis, aut ſcribentis. Quæ tametſi communia ſint toti doctrinæ de rebus ſpiritualibus, tamen in quæſtione præſenti locum vel maximè habent, vt conijcere quiuis facile poteſt legens circa ipſam Scotiſtas, ac Nominales, & Thomiſtas, maximè verò Caietanum in quæſt. 52. art. 1. Quod inde emanaſſe crediderim, quia ſicut in rebus corporeis, quæ ſunt minima, vt atomi, & quæ propè atomos, difficillimè diſcernuntur per viſum; ita in intellectualibus, quæ ſunt infimæ, ac tenuiſſimæ perfectionis difficillimè percipiuntur, & inuicem diſtinguũtur per intellectum; atque præſentia localis eſt huiuſmodi, tam in ſpiritualibus, quàm in corporalibus. Vnde fit, vt plures ſententiæ, quę apparent ſummè diſcrepantes inter ſe, differant ſolum voce tenus, nihilque re ipſa differant. Quapropter conatus meus erit, non vt diligẽtiſſimè, magnaque cum arduitate rem hanc diſcutiam, quod eſſet vltra dignitatem materiæ nulloque fructu; ſed vt breuiſſimè, & quam clariſſimè dicam.

Art. 2. Ponendum eſt initio cum Mag. in 1. diſt. 37. D. Thoma quæſt. 52. art. 1. & cum cæteris ibidem communiter, Angelos non eſſe in loco propriè; ſicut ſunt corpora, ſed analogicè, & impropriè cum quidam eorum imitatione. Quia locus, vt nuper aſſumebatur, definitur ſuper-

perficies corporis ambientis. Angelum autem nulla corporis superficies ambire propriè, & quasi circumclusum tenere potest. Quia cum sit penitus expers molis, & quantitatis, est penetrabilis cum quolibet corpore. Et cum ob eamdem rationem sit prȩditus vbicatione minimè capaci situs, & positionis, ac figurȩ, non potest commensurari corpori prope se posito, atque indistanti vndequaque. Nempè non sunt idem, esse præsens loco, atque indistans ab eodem propriè, & formaliter; & esse in loco propriè, & formaliter. Deus enim propriè, & formaliter est præsens omnibus locis, atque indistans ab eisdem; & tamen in nullo loco est propriè, ac formaliter, sed causaliter, vt exponit D. Thomas quæst. 8. art 2. nec non Caietanus ibidem in fine commentarij, & alij communiter, quibus subscripsi quæst. 7. de Deo.

Art. 3. Quapropter claritatis gratia, potest distingui in Angelo duplex modus presentialitatis, & indistantiæ respectu loci. Alius est metaphysicus constitutus per puram indistantiam eiusdem à loco absque commensuratione sui cum ipso, & absque circumscriptione per superficiem corporis ambientis. Ad eum videlicet modum, quo idem Angelus foret indistans à Deo nullo existente corpore, ac per consequens nullo existente loco, propriè, ac strictè tali. Alter modus est physicus,

ſicus, per incluſionem eiuſdem Angeli in loco, ad eum modum, quo anima rationalis includitur in loco, quamdiu eſt vnita corpori. Primus modus eſſendi in loco conuenit Angelo independenter à corpore, & fieri minimè poteſt etiam diuinitus, vt eo ſaltem modo non ſit alicubi determinatè, vt liquet ex principio poſito in quæſtione præcedenti ſub initio. Secundus modus eſſendi in loco conuenit eidem dependenter à corpore, ſeu per adhæſionem aliquam ad corpus, nec poteſt aliter conuenire, vt liquet ex loci,& exiſtentiæ in loco expoſitione modo data. Quia vero Philoſophus nomine loci, & exiſtentiæ in loco, phyſicum, & locum & modum exiſtendi in loco, proprium corporum vbique intelligit abſolutè, atque D. Thomas, vt eſt Ariſtotelicæ, & locutionis, & ſententiæ vbique retinétiſſimus iiſdemq; vocibus ſignificat, eumq; plerique Thomiſtæ imitantur; Ex alia vero parte Neoterici non pauci abeunt in metaphyſicas earumdem rerum cõſiderationes, & locutiones vſurpant illis accõmodatas; Atque inde emanauit in præſenti oppoſitio inter vtroſque, & alios etiam nonnullos antiquiores, ſpecie quidem, ſententiarum, re autem ipſa, quantum ego aſſequor, non niſi vocum; Propterea operæpretium futurum eſt, vt ſub diſtinctione data legitimam proferamus ſententiam in hac, & ſequenti quæſtione

ne

ne circa quęstiunculas, & notas auctorũ opiniones, seu locutiones de loco,& motu Angelorum.

Art. 4. Dicendum itaque primo est, Angelum esse in loco physicè per solam operationem actiuam, aut passiuam circa corpus, aut per applicationem virtutis ad operandum: Metaphysicè vero independenter à corpore, & ab operatione, aut applicatione circa illud, per vbicationem purè spiritualem. Probatur prior pars, quæ est conformis, & menti, & phrasi D. Thomæ loco indicato. Quia esse in loco physicè, & per modum corporum, non potest conuenire Angelo, nisi per adhæsionem ad corpus, vti nuper expositum est. Huiusmodi autem adhęsionem, cum habere non possit per vnioné informatiuam corporis, vt liquet ex dictis quæst. 7. sub initium, necesse est, vt habeat solum per operationem, vel actiuam, qua moueat corpus, vt mouet Coelum, vel passiuam, qua corpus agat in ipsum, vt ignis agit in dœmones, vel per applicationem virtutis factam suã, vel alterius voluntate, ratione cuius in actu primo proximo, seu inchoatiuè incipit esse in loco corporis, circa quod, vel à quo operatio esse debet. Altera pars de pręsentia metaphysica respectu loci patet ex præindicata quæstione præcedenti. Quia scilicet Angelus, & si nullum esset corpus in rerum natura, esset præ-

sens

ſens Deo. Non autem vbique. Quod repugnat naturæ finitæ, ac limitatæ, vt ibidem dictum eſt, & aduertit inter alios Suarez lib. 4 cap. 1. contra Durandum. Ergo alicubi. Ergo Angelus independenter à corpore, & ab omni ordine ad corpus eſt determinatus ad aliquam partem ſpatij imaginarij per vbicationem purè ſpiritualem, ſicut Deus per immenſitatẽ eſt determinatus ad omnes eiuſdem partes collectiuè. Adde, antecedenter ad operationem circa corpus, neceſſe eſſe, vt Angelus adſit ſpatio, vbi eſt corpus, cum nullum agens poſſit operari indiſtás, ſeu in non proximo ſibi, ac præſens pro priori naturæ ad operationem, cuius munus primarium non eſt determinare formaliter ad ſpatium, ſed agere, ac ponere, à parte rei aliquid. Priorem ſolam partem intendunt re ipſa plerique Thomiſtæ aientes Angelum eſſe in loco per ſolam operationem circa corpus, aut per applicationem virtutis. Poſteriorem vero ſolam intendunt re ipſa Suarez, & alij moderni dicentes eundem eſſe in loco independenter ab ea, & operatione, & applicatione. Vndè omnibus vtrorumque argumentis ſatisfieri à quouis, niſi fallor, expeditè, & facilè poteſt diſtinctione iſta phyſici, & metaphyſici modi exiſtendi in loco. Eademque fere ratio eſt de ſequenti concluſione.

Art. 5. Dicẽdum itaque rurſus eſt, Ange-

gelum posse pro libito esse physicè in loco minori, quam qui est maximus respectu ipsius, seque redigere in spatiū, quod est minimum naturale respectu indiuidui corporei; immo & absolui ab omni loco, & nullibi esse; ac demum esse in extremis partibus eiusdem spatij maximi, quin sit in medio; non tamen posse naturaliter esse physicè in eodem loco cum alio Angelo. At loquendo de præsentia metaphysica, & purè spirituali, omnia potius opposita sunt vera. Prior pars continet doctrinam, quam exprimit D. Thomas loco indicato, nec dubitari de illa potest iuxta sensum explicatum præsentiæ physicæ. Quid enim vetat, quo minus Angelus operetur pro libito circa corpus minus, aut circa minorem partem corporis, quàm absolute possit; aut operetur in solo corpore omnium minimo naturaliter; aut nullum prorsus operationem circa corpus exerceat, nec sit paratus ad exercendum; aut operetur in extremis partibus corporis, quin operetur in medijs partibus. Hoc autem est, & nihil aliud reipsa, quod dicitur in priori parte nostræ conclusionis ex mente, & phrasi D. Thomæ. Iam quod additur de incompossibilitate naturali duorum Angelorum in eodem loco probat optimè D. Tho. in eadem quæst. 52. art. 3. Quia non possunt dari duæ causæ adæquatæ eiusdem effectus, vt suppono ex alibi dictis. Darentur

tur autem, si duo Angeli simul adessent physicè eidem loco. Quia vterlibet est causa adæquata, & se sola sufficiens ad motum corporis, cui applicatur, atque hic solus effectus tribuitur Angelis circa corpora. Vt autem libertate sua attemperent vires, & conatum, seque singuli constituant causas partiales, forte est absolutè possibile; non tamen connaturale, & procliue, sicut est respectu hominum. Quia Angeli non defatigantur, sicut homines, & propterea grata illis, sicut nobis, nequaquam esse potest eiusmodi virium, & operis coniunctio: Et præterea ad dignitatem Angelicam pertinet, dominari adæquatè corpori, circa quod exercetur, & actioni, quam exercet, nec pati rem multo etiam magis ridiculam, quam si homo vellet adiutorium alterius hominis pro fricanda barba, leuanda festuca, mouendo digito, & similibus. Quia quæuis circa corpora molitio vtcumque magna, est facilior Angelo, quam sint homini actiones eiusmodi.

Art. 6. Probatio posterioris partis de vbicatione purè spirituali, & independēti à corpore non est vsque adeo, aut facilis, aut efficax, & clara. Videtur tamen aliquanto efficacior, quam quæ occurrunt in contrarium. Quod ad primum attinet de reductione ad minus spatium, quam quod est maximum Valentia quæst. 3. par. 3. cum Ibernico, Gregorio, &

& alijs suffragatur nostræ sententiæ, censetque non posse Angelum voluntate sua contrahi, seu quasi contrahi ad minus spatium, quam quod est maximum respectu ipsius. Suadetur, quia amplitudo spatij maior, vel minor contingit singulis Angelis secundum magnitudinem perfectionis entitatiuę vnicuique conuenientis maiorem, vel minorem, estque proprietas consequens ad substantiam ipsorum. Proprietates autem ad ynamquamque substantiam subsequentes, cum proportione ad perfectioné ipsius, non possunt pro arbitrio minui, & augeri, sed necessariò tales, aut tales determinatè consequuntur, vt liquet ex inductione, tum omnium aliarum rerum, tum etiam proprietatum, cæterarum, & quæ ipsis Angelis conueniunt,

Art. 7. Confirmatur paritate summi, & inferiorum entium, Quia nec Deus retrahere potest suam immensitatem ab aliquo spatio, nec fieri potest, vt homo, aut res alia inferior redigatur naturaliter ad minus spatium, quam quod est maximum naturaliter respectu ipsius, omniúque accidentium, & qualitatum. quæ eidem naturaliter inesse possunt. Confirmatur rursus, quia licet possit Angelus pro libito applicare se ad cognitionem horum, vel aliorum obiectorum; non tamen subest liberæ eius voluntati, vt cognoscat inadæquatè obiecta, quæ com-

prehensiuè cognoscere potest. Nulla autem ratione verisimile apparet, magis subesse libertati Angeli vim sui præsentatiuam respectu spatij, quam vim cognoscitiuam sui.

Art. 8. Difficultatem ingerit in hac re Molinæ Vasquez, & alijs oppositæ sententiæ auctoribus, quod Angelus est liber, vt se applicet ad hoc, vel ad illud spatium, nihilque appareat, quod eum necessitet ad tantum determinate spatiū, & non minus. Addunt exemplum animæ rationalis contractæ ad minus spatium in puero, & dilatatæ ad spatium maius in viro. Additur rursus, amplitudinem spatij non esse necessariam Angelo ad suam beatitudinem, vtque bene habeat, ac proinde facile contemni ab eo posse, & eligi spatium contractius pro vt libuerit.

Art. 9. Verum hæc non vrgent. Ac in primis a libertate ad diuersa spatia nulla est consequentia ad liberam electionem maioris, & minoris spatij, vt liquet tum ex paritate cognitionis nuper notata, tum ex libertate variandi spatia sine fine, cum tamen, ex confessione eorumdem auctorum desit libertas augendi, aut minuendi spatium sine fine. Necessitat nimirum ad tantum determinatè spatium tanta determinatè perfectio substantiæ tantundem aduersa diminutioni, quantū aduersa est augmento imperfectio eiusdē substantiæ. Exemplum animæ rationalis

nos

nos potius iuuat. Nequit enim, stante eadem dispositione physica sua, & sui connaturalis complementi terminos spatij variare. In Angelo autem semper adest inuariabiliter eadem dispositio physica, nec habet complementum, cui suapte natura attemperetur. Demum amplitudo spatij, quæ est maxima respectu cuiusque Angeli, si quidem iustè correspondet perfectioni eius, eo ipso confert, vt melius se habeat cum illa, quam sine illa, nec facilè contemnitur, quod spectat ad cuiusque perfectionem, & dignitatem peculiarem. Hinc à fortiori sequitur, non posse Angelum contrahi purè spiritualiter, & secundum se præcisè ad spatium corporis, quod est minimum naturale, & multo minus absolui ab omni præsentia metaphysica, & purè spirituali ad omne spatium.

Art. 10. Indidem concluditur Angelum non posse naturaliter adesse extremis partibus spatij inter se distitis, quin adsit toti medio aliqua vera, & reali præsentia saltem metaphysicè. Quæ est sententia Molinæ Valentiæ, Suarez, Vasquez, aliorumque recentiorum communis, qui contra se referunt Caietanum Ferraram, & Marsilium, quos tamen credo loqui de præsentia solum physica, de qua prius dictum est cum ipsis. Probatur illatio. Quia vel extrema sunt ita distantia inuicem, vt Angelus possit adesse, simul medio

dio ſpatio; vel non poſſit, Si primum, ergo erit in ſpatio minori, quam quod eſt maximum naturaliter poſſibile reſpectu ipſius. Quod oſtenſum eſt repugnare naturaliter. Si ſecundum, ergo operabitur producendo ſuam vbicationem in maiori diſtantia, quam quæ continetur intra ſpheram ſuæ actiuitatis. Nempè ſphæra adæquata correſpondens actiuitati cuiuſcunque agentis eſt ſpatium continuum, aut ex continuis compoſitum, quod eſt maximum naturaliter reſpectu eiuſdem, vt potentis adeſſe. Vtrique enim termini præſentiæ, & actiuitatis eadē rei perfectione menſurantur. Alioquin liceret abire operando in infinitum per diſtantiam maiorem, & maiorem ſine fine.

Art. 11. Accedit, merito ab omnibus reputari, inter miracula aſſenſui humano penitus imperuia naturaliter replicationē corporis Chriſti in pluribus locis inuicem diſtantibus, ac diſcontinuatis, licet exiſtat modo ſpirituali, Res autem vſque adeo mirabiles, atque auertentes vehementer animum ab aſſenſu ſui, credendū eſt nulli enti creato eſſe connaturales; quidquid contra hortetur Ioannes de Sancto Thoma, Accedit rurſus ſubſtantiæ ex ſe indiuiſibili ſolam vbicationem itidem indiuiſibilem eſſe connaturalem, vt hæc habeat quoad ſuam conſtitutionem, ſicut habet quoad amplitudinem, perfectionem, & modum eſſendi pro-

po tionitos perfectioni sui principij, & subiecti, Nec obstat Angelū moueri posse pure spiritualiter ad spatium minus, quam quod est maximum naturaliter respectu sui, atque adeo amittendo solam partem spatij prioris. Quod videtur fieri non posse, quin Angelus habeat plures vbicationes partiales realiter inter se distinctas, per quarum singulas correspondeat singulis partibus spatij prædicti naturaliter maximi. Hoc inquam non obstat, quidquid conentur in contrarium Suarez lib. 5. cap. 17. & nonnulli alij. Quia dici potest, debetque dici, Angelum, sicut se toto adest parti spatij de nouo acquisiti, & similiter se toto adest parti spatij prioris in casu proposito, ita acquirere nouam vbicationem realiter indiuisibilem, adæquatè distinctam ab vbicatione priori, quæ se tota similiter adsit parti retentæ spatij prioris, nec non parti spatij de nouo acquisitis. In quo nullum est inconueniens. Inimò est maximè conueniens, vt Angelus ita differat à corporibus, quoad naturam sui motus, & vbicationis, sicut differt ab eisdem quo ad suam substantiam. Accedit, si quid ea ratione dubitandi efficeretur pro partialibus vbicationibus spiritualibus Angeli, fore, vt concluderetur vbicationem eius constare, ex partibus realiter distinctis actu infinitis. Quia Angelus potest moueri lentius, ac lentius in infinitum, atque

facere commutationes spatij minores, & minores sine fine. Quod scilicet ostensū est in philosophia corporibus etiam accidere naturaliter posse. Repugnat autem, vt détur eiusmodi partes vbicationis actu infinitæ cum reali, & actuali mutua distinctione, vt ibidem ostensum est.

Art. 12. Superest, vt o .endatur plures Angelos posse simul adesse eidem spatio p.æsentia saltem metaphysica, & pure spirituali. Hoc autem, & ex sacris litteris certum est, & clarum ex dictis. Quia Lucæ 8. dicitur fuisse simul in vno, eodemque homine legionem dæmonum. Quod quidem est longè diuersum, atque distributam fuisse legionem per diuersas partes corporis humani, existentibus singulis dæmonibus in singulis seorsim partibus corporis humani, vt vult Magister Sancto Thoma, renitente textu Sacro, in quo dicitur absolutè, ac planè legionem fuisse in homine. Deinde Angeli sunt expertes corporis, secundum se, vt dictum est supra. Soli autem corpori, & adhærentibus ad corpus conuenit impenetrabilitas cum alio eiusdem rationis. Quod cum sit vsque adeo manifestum, dubitandum minimè est, quin D. Thomas dicens quæst. illa 52. art. 3. non posse duos Angelos esse simul in eodem loco, agnouerit, eos duos modos præsentiæ Angelicæ ad spatium corporum, qui à nobis aperti, &

expositi sunt, sitque proinde locutus in eo articulo de sola præsentia physica, & ad modum corporis per adhæsionem ad illud media sua operatione, atque suppo- suisse tanquam ex se manifestum, opposi- tum contingere posse Angelis secundum se præcisè consideratis, atque purè spi- ritualiter præsentibus spatio. Expositione nimirum indigebat, quod conuenit An- gelis per accidens ad modum corporum propter operationem circa ipsa, non ve- ro quod clarissime consequitur per se ad incorporeitatem, puramque spiritualita- tem superius traditam ab eodem S. Do- ctore. Argumento est in hanc rem non debili, quod ipse nullibi affirmatiue, aut etiam negatiuè quidquam dicit de præ- sentia purè spirituali, atque independen- ti ab operatione Angelorum circa cor- pora. Cum enim intellectus noster natu- raliter inclinet ad tribuendam Angelis præsentiam respectu spatij conformem naturæ eorum purè spirituali, oportuisset vtique, vt eam refelleret, si non voluis- set tacitè supponere tanquam certam, & ex se satis manifestam. Ex his igitur om- nibus satis apparet, an & quomodo An- geli possint esse, & sint in loco.

Ad 1. Interest quidem corporum spe- cialiter, vt sint in loco physicè, propter influentiam causarum corporalium respe- ctu ipsorum. Sed interest quoque Ange-

sorum, vt sint præsentes spatio; tum spiritualiter propter se, vt sint alicubi præsentes Deo, à quo accipiunt suum esse, suamque conseruationem, cùm neutram accipere ab eo possint absque præsentia ad eumdem, aut facti præsentes vbique; tum physicè propter corpora, atque in solam corporum vtilitatem, vt ipsis prosint operatione sua. In secundo, & tertio argumento Philosophus, & in fine Boetius loquuntur de loco, & de existentia in loco physicè sumptis, ideoque non indigent vlla responsione præter ea, quæ superius dicta, & eatenus admissa, assertaque sunt distinctè.

Ad 4. Quod Angeli adsint simul plures in eodem spatio, si intelligatur de præsentia physica, iam concessum est esse naturaliter impossibile. Si autem accipiatur de præsentia metaphysica, & purè spirituali, probatio obiectionis est inefficax. Quia sicut nihil specialiter interest, vt sint plures simul pręsentes eidem spatio, ita nihil specialiter interest, vt sint vnusquisque seorsim in diuersis spatijs. Interest vero, estque ipsis essentiale, vt adsint alicubi determinatè Deo, cum nec vbique adesse possint, neque abesse omnino, aut nullibi adesse determinatè. Vndè vtrouis modo possunt pro libito adesse spatio, vel eidem, vel pluribus. Idem dicitur proportionaliter de existẽtia vnius, eiusdemq; Angeli in extremis

partibus spatij inuicem distantibus. Licet enim ita illis adsit physicè, non propterea fiet, vt Angelus distet à se ipso, sed solùm, quod distet vna eius operatio ab alia eiusdem operatione circa corpus, vel corpora. Aderit enim, estque necesse, vt nihilominus adsit toti spatio intermedio saltem metaphysicè, & purè spiritualiter, vt dictum est supra. Idque manifestè sufficit, ne distet à se ipso absolutè.

QVAESTIO X.

Vtrum Angelus possit moueri, & transire de loco in locum, quin transeat per medium?

VIDETVR Angelus moueri localiter minimè posse, multo verò minùs transire de extremo ad extremum sine medio, seu quin pertranseat prius medium. 1. Quia *nullum impartibile mouetur*, vt probat fuse Philosophus 6. physic. tex. 32. & 86. Ratio verò præcipua eius est, Quia nihil mouetur, dum est in termino à quo, sed eatenus quiescit, cum quiescere nihil sit aliud, quam adesse vbi prius. Sed neque dici potest aliquid moueri, dum est in termino ad quem. Quia eatenus verificatur, motum esse, non vero moueri. Alioquin moueretur toto tempore, quo vniformiter adest eidem termino ad quem. Necesse igitur est, vt quidquid mouetur, dum mouetur, partim sit in termino à quo, & partim in termino ad quem. Quod patet, impartibili, quale est Angelus, conuenire minime posse. Quia partim, & partim repugnant impartibili. Cuius nimirum nullæ sunt partes.

2. *Motus est actus imperfecti*, vt dici-

tur 3. physic. tex. 6 Cuius ratio est, quia quidquid mouetur localiter, mouetur propter indigentiam, Nempe vt acquirat in nouo loco, quod sibi deerat in loco priori. Alioquin perperam, & sine causa, vlloue motiuo moueretur. Quod repugnat. Angelus autem est substantia ex sua natura valde perfecta, & qui beatus est, nulla re indiget, atque vt indigeret, nihil eum iuuare posset mutatio loci, cùm nihil accipiat, possitue accipere ab ijs, quę sunt in loco, sed à solo Deo, qui vbique æquè adest.

3. Si Angelus posset transire de extremo ad extremum, quin prius pertrãsiret medium, posset agere in distans, quin ageret aliquid in medio. Quod est impossibile ex dictis in philosophia. Sequela autem patet. Quia quod se mouet aliquid agit. Ergo qui mouet se ad spatium distans, & peruenit ad illud, aliquid necessario agit in spatio distanti; & nihilominus in spatio medio nihil agit, si non pertransit medium, vt ponitur,

4. Si posset Angelus transire ab aliquo extremo ad aliquod aliud extremũ, non pertransito medio; eadem ratione posset transire à quolibet extremo in quodlibet aliud extremum vtcumque distans. immò etiamsi distaret infinitè. Quod est incredibile, & repugnat virtuti motiuæ finitæ. Sequela patet, quia nulla est ratio peculiaris de vna potius

tran-

ransitione, quam de alia, cum respectu non pertranseuntis medium nulla habeatur ratio medij minoris, vel maioris, vel etiam infiniti. Cùm enim non pertranseatur, materialiter se habet, quale, seu quantum illud sit. Accedit, intellectum posse cogitando transire a quouis extremo ad quoduis aliud, etiam infinite distans, vt patet in cogitatione de Deo, quæ immediatè succedere potest cogitationi de re creata; idque precisè illi accidit, quia ex sua natura hoc habet, vt transire possit cogitando ab vno extremo ad aliud, quin cogitet de eo, quod interiacet. Idem ergo accideret in virtute loco motiua Angeli non minus perfecta, minusue spirituali, quam sit vis intellectiua eiusdem, si posset transire ab aliquo extremo ad aliquod aliud sine medio.

Sed contra est 1. Quià communissima Sanctorum PP. doctrina est, Angelos subitò adesse vbicunque v lunt. Quod fieri non posset, si non possent transire de extremo ad extremum sine medio. Quia si deberent priùs adesse medio, quàm extremo, necessariò intercederet mora aliqua in peruentione ad extremum præsertim valde distans.

2. Motus Angeli non est continuus, certè non est necesse, vt sit continuus, cùm Angelus sit indiuisibilis, ideoque non commensuretur continuitati loci.

Qui autem non mouetur motu continuo, sed discreto, necesse est, vt transeat de extremo ad extremum, quin transeat per medium spatium. In quolibet enim medio spatio dantur infinita indiuisibilia, vt patet ex 6. physic, à principio. Vnde pertransiens illa motu discreto, necessario ederet motus infinitos, seu motum vnum constantem infinitis partibus in actu, & non in potentia tantùm, quod repugnat. Ergo non solum est possibile, vt Angelus transeat de extremo ad extremum sine medio, sed etiam est omnino necessarium, vt ita fiat.

Respondetur. Quæstio ista facile, & clarè determinari potest ex distinctione data in quæstione præcedenti inter vbicationem, seu præsentiam Angeli ad spatium metaphysicam, & physicam, seu conuenientem ipsi secundùm se, & conuenientem eidem, quatenus operante circa corpus. Si enim agatur de presentia physica ratione operationis circa corpus, manifestum est Angelum posse incipere operari in extrema vna parte alicuius corporis. & immediatè operari in altera extrema parte eiusdem corporis, vel in alio corpore distanti à corpore priori, quin operetur aliquid circa corpus, aut partes corporis interiacentis; dummodo vtrumque corpus extremum, seu extremitates eiusdem corporis contineantur intra totum spatium, cui

An-

Angelus pure spiritualiter adesse potest simultaneè. Manifestum itidem est non posse Angelum transire de extremo ad extremum sine medio, si sermo sit de præsentia eius metaphysica, seu purè spirituali. Quia nullum agens potest agere in distans, quin agat in medium, vt rectè nuper assumebatur, & ostensum est in philosophia. Posset autem Angelus agere in distans, quin ageret in medium; si posset actiuitate sua acquirere præsentiam ad spatium distans à priori suo spatio, quin priùs acquireret præsentiam ad spatium interiectum, vt per se patet. His igitur modis potest Angelus, & non potest transire de extremo ad extremum sine medio.

Ad 1. Partis negantis. Philosophus ibi loquitur de motu continuo, qui conceditur impartibili conuenire non posse. At aduersus motũ discretũ impartibilis nihil probat ratio ibi proposita. licet enim verum sit, non saluari conceptum motus per solam præsentiam respectu termini à quo, aut per solam præsentiam respectu termini ad quem: Saluatur tamen conceptus motus per vtramque præsentiam simul. Sicut enim conceptus hominis non saluatur per solam rationem, aut corporis, aut animæ, saluatur tamen per vtrãque simul, seu potius per simultatem vtriusque: ita licèt præsentia ad vnum spatium, atque ad spatium aliud seorsim,

& secundùm, se, non constituat motum, constituit tamen eumdem adæquatè præsentia ad aliquod spatium quatenus, acquisita de nouo dependenter à præsentia præexistenti ad aliud spatium. Fieri namque non potest, vt Angelus pro instanti, A, intelligatur adesse spatio, B, pro instanti verò immediato, B, intelligatur virtute, & actiuitate sua adesse spatio, C, quin eo ipso intelligatur motus eius; & motio ab vno spatio ad aliud spatium. Quia moueri nihil est aliud, quam esse modò hic, & modò alibi. Dixi autem, quin intelligatur motus, & motio. Quia in instantaneis, ac discretis idem est fieri, & factum esse, vt fert commune, & verum proloquium ex Philosopho.

Ad 2. Conceditur, motum omnem esse actum imperfecti. Quia est actus afficiens mobile, de cuius conceptu est imperfectio, vt patet, quia ex se essentialiter dicit incompletionem respectu eius per quod formaliter mouetur. Angelo autem non repugnat huiusmodi imperfectio vt patet ex multiplici eius motione per varias intellectiones, & volitiones. Vnde ex hoc capite non potest illi repugnare motus ab vno spatio in aliud spatium. Cæterùm corporibus quatenus localiter mobilibus inest alia præterea imperfectio, cuius Angeli non sunt capaces. Corpora enim mouentur de vno loco in alium propter indigentiam rerum, & cau-

sa-

sarum, quæ adsunt in diuersis locis, Substantiæ autem spirituales non habét huiusmodi indigentiam, vt per se patet, & superiùs iterum notatum est. Mouentur nihilominus de vno loco in aliú, vt prosint corporibus existẽtibus in alijs locis Quod multipliciter ab eis prǽstari potest applicando actiua passiuis, quæ inuicem distabant.

Ad 3. Argumentum illud procedit bene aduersus transitum purè spiritualem seu metaphysicum de extremo ad extremum sine medio. Qua de causa dictum est, non posse Angelum tráſire metaphysicé, ac purè spiritualiter ab vno spatio ad aliud adæquate distans à priori, seu quibus interiacet aliquod spatium adæquate distinctum ab illis. Cæterum aduersus transitum physicum per operationé circa extremitates corporis, quibus interiacent aliæ partes eiusdé corporis, seu corpora alia, quin fiat transitus per partes medias, nihil indè concluditur. Quia non propterea verificatur, nihil omninò agere Angelum in spatio medio, si quidem producit in eo prǽsentiam suam purè spiritualem à cuius præexistentia dependet quo ad actionem inductiuam suæ præsentiæ physicæ, seu quoad actionem, quam exercet circa corpus. Dictum nimirum est, transitum Angeli de extremo ad extremum sine medio per motu physicum intelligi de extremis, & medio cõ-

tentis intra spatium, cui spiritualiter seu metaphysice adest Angelus pro priori naturæ quodque est maximum naturaliter possibile respectu ipsius.

Hinc etiam patet ad 4. Quia totum spatium, cui Angelus potest adesse simultanee, est finitum, & limitatum. Qua de causa a nonnullis, & Sanctis PP. & Theologis dicitur, Angelum circumscriptiuè esse in loco. Quia videlicet est assignabile spatium, cui toti, & non maiori adesse possit. Verum vsus communis obtinuit iam vt præsentia eius pure spiritualis ad spatium, & conueniens substantiæ ipsius, dicatur definitiua, & non circumscriptiua, quatenus totus adest toti spatio, & totus singulis quibusque partibus spatij, & præterea non commensuratur eatenus superficiei corporis ambientis, seu quasi ambientis, nec ea circumcluditur. Verum hoc pertinet ad vocem tantum. Quod ad rem ipsam attinet sequela obiectionis non tenet, siquidem necesse est, vt transitus physicus Angeli de extremo ad extremum sine medio contineatur intra spatium, cui toti potest ipse simultaneè adesse. Paritas desumpta ex cognitione ideò non tenet, quia per motum localem applicatur diuersis locis essentia eius, quod mouetur. At per cognitionem non applicatur rebus cognitis substantia cognoscentis, sed magis res cognitæ transferuntur intentionaliter ad

co-

cognoscentem, & manent in eius intellectu. Nulla igitur est paritas.

Ad 1. Sententiæ affirmantis. Modus ille communis loquendi Sanctorum PP. solùm significat summam velocitatem, qua præcellunt motus Angelici motibus corporum naturalibus, quatenus Angeli singulis instantibus possunt acquirere naturaliter spatia adęquatè distincta à prioribus sibi adæquatis, quæ sunt benè magna, & quibus proinde aliquoties replicatis exhauritur quælibet mutua distantia corporum, vtcumque magna respectu nostri.

Ad 2. Motus Angeli metaphysicus, & purè spiritualis non commensuratur loco physico, & corporali sed indiuisim per vnicam vbicationem de nouo productam complectitur partes, & puncta infinita in potentia, quæ dantur in loco corporeo, & in qualibet eius parte. Motus verò physicus Angeli potest esse continuus transeundo medium successiuè, & complectendo infinitas partes, & puncta infinita in potentia, quæ insunt loco medio, per totidem eiusdem rationis partes, & puncta, quæ reperiuntur in tali motu, qui nimirum est partibilis, & continuus, licet Angelus sit impartibilis. Nec enim repugnat, effectum, seu actionē causæ impartibilis partibilem esse, ac diuiduum. propter conditionem subiecti, circa quod operatur. Quod si transitus idem physi-

cus Angeli sit discretus, vti potest esse, iuxta dicta, procedet, de extremo ad extremum sine medio, vti etiam dictum est supra, & intendit obiectio.

QVAESTIO XI.

Vtrum substantia spiritualis sit ex suo conceptu intellectualis, & intelligens actu.

VIDETVR non esse ex suo conceptu intellectualis, atque ex suo conceptu esse intelligens actu, si est intellectualis ex eodem 1. Quia plura sunt accidentia spiritualia, quæ neque sunt intellectiua, neque intellectiones. Ergo sunt similiter possibiles substantiæ spirituales, quæ non sint intellectiuę. Probatur consequentia, quia accidens ita videtur comparari cum intellectione, & cum virtute proxima intelligendi, sicut comparatur substantia cum intellectualitate radicali; atque spiritualitas non potest augere magis perfectionem substantiæ in genere suo, quam accidentis in suo.

2. Materialitas non excludit vim cognoscitiuam, vt patet in brutis, quæ sunt adæquatè materialia, simulque cognosciti-

tiua. Ergo nec exclusio materialitatis includit, aut arguit virtutem cognoscitiuam, multo verò minùs intellectiuam. Patet consequentia quia vbi affirmatio non est causa affirmationis, neque negatio est causa negationis. Ergo si affirmata materialitate non propterea affirmatur necessariò incognoscibilitas, neque negata materialitate negabitur necessariò incognoscibilitas, seu non cognoscitiuum.

3. Si substantia spiritualis ex suo conceptu esset intellectiua, quæ esset summè spiritualis, esset ex suo conceptu summè intellectiua. Quia prædicatum illatiuum alicuius alterius prædicati, est necessariò illatiuum eiusdem in eo gradu, in quo constituitur ipsum inferens. Sequela autem est falsa; quia Angeli sunt summè spirituales, cum sint omninò immateriales, ac proindè excludant ex se omnem prorsus materialitatem, At ijdem sunt virtutis cognoscitiuæ limitatæ, ac imperfectę solusque Deus est summè intellectiuus. Ergo spiritualitas non infert intellectualitatem.

4. Aliquid purè materiale vt aer est susceptiuus specierum intentionalium. Nempe mediante aere transmittunt sensibilia species suas intentionales in sensū. Ergo aliquid spirituale potest similiter è conuerso non esse susceptiuum specierum intentionalium, ac proinde, nec intellectiuum.

ctiuum, nec sensitiuum. Patet consequẽtia. Quia oppositorum eadem est ratio ad opposita.

5. Incorruptibile non est ex suo conceptu intellectiuum, vt patet in Cælis, incorruptibilibus simul, & non intellectiuis. Ergo nec spirituale est intellectiuum ex suo conceptu. Patet consequentia. Quia ex nullo capite apparet maior ratio perfectionis in conceptu spiritualitatis, quam in conceptu incorruptibilitatis. Immo incorruptibilitas videtur præeminere, tum quia conseruari in esse, est appetibilius quouis alio ex genere suo, tum quia incorruptibilitas assimilatur magis immutabilitati, & æternitati Dei, quam assimiletur spiritualitas essentiæ, aut vlli attributo diuino.

6. Si quod est purè spirituale, eo ipso esset intellectiuum, esset etiam eo ipso intellectio per essentiam suam. Quia intellectiuum purè spirituale esset perfectius quam intellectus agens animæ nostræ. Esset enim remotius à corpore, cuius anima nostra est forma, cum substãtia pure spiritualis, & in se completa nullius possit esse forma corporis. Intellectus autem agens est sua actio, adeoque est intellectio per seipsum, vt apparet ex tertio de anima tex. 19. & ex Commentatore ibi. At sequela est absurda ex cõfessione omnium. Quia in solo Deo, qui solus est purus actus, actio est idem cum sub-

substantia, cuius est actio.

7. Substantia ex suo conceptu intellectiua, est viuens ex suo conceptu, & rursus viuentis esse est vita, vt habetur in 3. de anima tex. 37. Intellectio autem est vita, vt habetur ex lib. 11. metaph. text. 39. Ergo si substantia spiritualis ex suo cóceptu esset intellectiua, esset etiam intellectio sua ex suo conceptu.

Art. . Respondetur. Quæ sunt inuicem dissimilia, sunt inuicem inæqualia, & quæ sunt magis dissimilia, sunt magis inæqualia, vt obiter, ac breuiter, sed efficaciter ostensum est quæst. 44. de Deo ad 7 art. 1. Substantia autem spiritualis est magis dissimilis omni substantiæ materiali, quam substantia aliqua materialis alicui alij substantiæ materiali. Quod videtur patere ex terminis. Ex alia verò parte substantia quælibet intellectualis est magis dissimilis cuilibet substantię nõ intellectuali, quam substantia aliqua non intellectualis alicui alij substantiæ non intellectuali. Quod itidem patet ex terminis. Ergo substantia quælibet tum spiritualis, tum intellectualis distat maiori inęqualitate à qualibet substantia, tum materiali, tum non intellectuali, quã distare possint inuicem aliquæ duæ substantiæ vel non intellectuales, vel materiales. Si igitur possibilis esset substantia ex vna parte immaterialis, & simul ex alia parte non intellectualis; possibile vti-

vtique esset, vt eadem substantia distaret magis, simulque, distaret minus ab vno eodemque termino. Nempe qua esset immaterialis dista. et magis a brutis, quā bruta inter se, aut ab alijs rebus materialibus non sensitiuis. Qua vero esset non intellectualis distaret minus ab ijsdē rebus nō sensitiuis, quam bruta inter se, aut ab alijs rebus, nec intelligentibus, nec sentientibus; quandoquidem substātia spiritualis sensitiua esse nequit, sed solum intellectiua. Quæ duo patent ex duobus principijs immediatè ante præmissis. Patet igitur nullam substantiam esse posse purè spiritualem, ideoque excedentem omnia corpora, quibus ea foret dissimilior, quā possint esse vlla duo corpora inter se, simulque non intellectualem, ideoque non excedentem omnia corpora, quibus eadem foret eatenus minus dissimilis, quam aliqua duo corpora inter se, videlicet quam brutis omnibus, quiduis aliud corporale, sicut sunt corporalia bruta ipsa. Igitur substantia spiritualis ex suo conceptu est intellectualis.

Art. 2. Accedit substantiam materialem, quà materialis est, esse valde imperfectam, quatenus, vt sit, indiget pluribus simultanee confluentibus in suum esse substantiale. Quia in substantijs purè materialibus neque forma potest esse sine materia, neque materia, sine forma, &

præterea neutra poteſt eſse, & conſeruari abſque partibus integralibus penè innumeris, diuiſibilibus inuicem realiter, atque inter ſe vnitis. Quod autem pluribus indiget, eſt magis imperfectum cæteris paribus. Quia eo ipſo componitur ex pluribus, quorum quodlibet eſt inſufficiens ſe ſolo vt ſit, & conſeruetur, adeoque componitur ex pluribus, quorum quodlibet eſt imperfectiſſimum. Manifeſtiſſimum namque argumentum imperfectionis eſt inſufficientia, & maior maiori cæteris paribus, vti ſunt paria in præſenti, quatenus vnumquodque comparatur cum eſse ſuo ſimpliciter, ac præciſe. Oppoſita huic imperfectioni perfectio conuenit ſubſtantiæ ſpirituali. Quæ nimirum ex ſuo conceptu eſt penitus ſimplex quoad ſuam eſsentiam, ac naturam, neque vt ſit, indiget pluribus partibus, quorum nulla exiſtere poſſit abſque reliquorum conſortio. Patet igitur ſubſtantiam purè ſpiritualem, & completam de ſe ipſam abſque conſortio materiæ, & abſque partibus integralibus, ex ſuo conceptu eſse perfectiorem, quam bruta, quibus ineſt oppoſita compoſitio, & indigentia partiũ. Foret autem eadem ſubſtantia ijſdem brutis imperfectior, ſi non eſset intellectualis. Quia nec ſenſitiua eſse poſset, cũ de conceptu ſenſus, ac ſenſitiui ſit organum corporeum. Patet autem, quod nõ eſt intellectiuum, nec ſenſitiuum, adeoque

que nullo modo est cognoscitiuum esse imperfectius quolibet quomodolibet cognoscitiuo. Quia omne cognoscitiuum habet quamdam essendi vniuersalitatem peculiarem, quatenus ea omnia ad se trahere, & actiuitate sua in seipso reflectere aliquo modo potest, quæ cognoscere potest. Quod vero cognoscitiuum nullo modo est, caret eiusmodi amplitudine essendi, vt patet, ac proinde est naturæ restrictioris magisque limitatæ. Repugnat igitur hac etiam ratione non minus, quam præcedenti substantiam aliquam esse omninò spiritualem, prorsusque expertem materiæ, & non esse intellectualem.

Art. 3. Accedit ad hęc quęcunque sunt in hoc vniuerso,quæq;esse possunt in quolibet vniuerso,esse ex suo cóceptu inuicé deuincta per mutuas vtilitates, quæ mediatè, vel immediatè redundant ex quibusuis eius partibus in quasuis alias. Quod enim existeret in aliquo vniuerso cũ omnimoda inutilitate respectu cæterarum omnium, & singularum partium eiusdem vniuersi, eo ipso redundaret, & perperam existeret, atque exigentibus reliquis omnibus partibus esset excludendum ab vniuerso, eadem ratione, qua in Euangelio sal infatuatum dicitur mittendum foras, vt conculcetur, & palmes qui non fert fructum dicitur mittendus in igné & sic de quibusuis, alijs, quæ similiter se

ha-

habent respectu sui totius, seu collectionis rerum peculiaris, ad quam specialiter pertinent. Substantia autem purè spiritualis, quæ non foret intellectualis, foret prorsus inutilis vniuerso, omnibusque & singulis eius partibus, vtpote nulla, vitali, aut transeunti actione prædita. Vitali quidem. Quia substantia spiritualis seclusa intellectione, eiusque adiutorio nihil vitaliter agere potest, cum sentire non possit, nec vegetari, atque ijs seclusis reliqua omnis vitalitas per intellectionem exerceatur, aut cum intellectione, & non aliter. Transeunti verò, quia non posset in primis producere aliá substantiam sibi similem, cum substantia spiritualis sit expers materiæ, & subiecti ex quo educatur per generationem, creatio verò repugnat omni enti creato. Deinde neque substantiam vllam materialem gignere posset. Quia materialia non continentur efficienter in spiritualibus vt apparet à fortiori ex Angelis existentibus de facto, quos in prima quæstione ostendimus esse spirituales, & intellectuales, atque adeò perfectiores substantia spirituali non intellectuali, & qui nihilominus non continent in se efficienter aliquid materiale. Qua eadem ratione excluditur ab eadem substantia spirituali, & non intellectiua, actio etiam alteratiua, aut productiua alicuius alterius qualitatis, aut accidentis materialis. Actio autem dire-

ctiua

ctiua aliorum manifestius repugnaret substantiæ non intellectiuæ. Nulla igitur actione vtilis cuiquam esse posset eiusmodi substantia. Perperam igitur, ac insipienter fieret, quomodo nihil à Deo fieri potest; Repugnat igitur eiusmodi substantia.

Art. 4. Facilius demonstratur repugnare substantiam intellectualem creatam, quæ sit indistincta realiter ab actu intelligendi, seu intellectione sua, quia intellectio ex suo conceptu est actio vitalis. Et rursus actio vitalis ex suo conceptu est ab intrinseco. Quæ duo ostensa sunt in qq. de Anima. repugnat autem substantia creata, quę secundum suum esse substantiale sit ab intrinseco, seu existens vi sua, & à se, vt liquet ex ijs, quæ circa existentiam Dei dicta sunt quæst. 2. de Deo. Repugnat igitur substantia creata indistincta realiter ab intellctione, seu quæ secundum suum esse substantiale sit actus intelligendi. Apparet itaque ex ijs, Angelos, de quibus innotuit quæst. 1. & 2. esse immateriales, & purè spirituales, esse intellectuales, distinctos vero quoad substantiam ab omni actu intelligendi, tâ se, quam alia. Licet autem in eadem quæst. 1. alijs ex capitibus comprobatum sit, Angelos esse substantias intellectuales, libuit nihilominus specialem istam instituere quæstionem de illatione intellectualitatis ex spiritualitate propter dif-

fi-

ficultates, quas mouent plerique moderni circa probationem, qua D. Thomas quæst. 14. art. 1. demonstrat existentiam scientiæ in Deo, ex eius immaterialitate, seu spiritualitate. Visa nimirum est discussio huius rei opportunior pro hoc loco, tum quia ea illatio est vniuersalior, latiusque patens, vt apparet ex dictis quã sit scopus ille de existentia scientiæ in Deo; tum quia scientiam Dei conuincunt manifestius plures aliæ rationes, vt apparet ex dictis, & insinuatis quæst. 15. de Deo, vbi propterea hæc probatio ex imterialitate insinuatitiè tantum attacta est. Intellectualitas verò Angelorum nulla ratione à priori, aut clarius, aut efficacius conuincitur, quàm ex eorum immaterialitate.

Ad 1. Quælibet substantia creata est prędita multiplici accidentium differentia pro multiplicitate munerum, ratione quorum illis indiget substantia. Vnde singulla accidentia non participant necessario totam, ac supremam sui generis vuersalis perfectionem, sed aliqua sunt infimæ, & vix vllius perfectionis, tametsi comprehendantur sub genere perfectissimo, vt patet inter alia in vbicatione, & duratione spirituali. Quia nimirum sunt obliquum quoddam substantiæ, ac proinde obliquè tantum sub genere spiritualis continentur, nec participant eius perfectionem, nisi quatenus interest substan-

tiæ cui insunt. Quapropter præeminet in eis ratio muneris peculiaris, quo inseruiunt substantiæ, rationi generis vniuersalis, sub quo continentur. Hinc fit durationem, & vbicationem Angeli, tametsi spirituales sint magis assimilari vbicationi, & durationi substantiæ materialis, ideoque materialibus, quam assimilentur eædem vbicatio, & duratio materiales sensioni, & appetitioni itidem materialibus. Alia longè ratio est de substantijs, quæ habent rationem recti, & finis respectu suorum accidentium, & existunt, saltem eatenus, gratia sui, ideoque continentur directè sub genere vnaquæque suo, ideoque participant necessario totam eius perfectionem secundum se considerati. Hac igitur de causa non tenet paritas, atque rationes superius propositæ conuincunt circa substantias, & non conuincunt cum proportione adæquata circa accidentia.

Ad 2. In substantia spirituali, qua spiritualis est, saluatur perfectio substantiæ materialis & excluditur eius imperfectio. Vnde ex eo quod materialitas componi possit cum cognoscitiuo, non concluditur spiritualitatem posse similiter componi cum non cognoscitiuo, sed componi posse, atque necessario componi cum cognoscitiuo in gradu perfectiori, & carente imperfectione, quæ est propria cognoscitiui materialis. Distinguenda itaque

est prior consequentia obiectionis. Ergo nec exclusio materialitatis includit &c. si materialitas excludatur per prædicatum positiuum, & perfectius, quale est spiritualitas, negatur consequentia. Si secus per possibile vel impossibile, transeat consequentia.

Ad 3. Angeli sunt quidem summè spirituales quoad conceptum negatiuum materialitatis, non tamen summè spirituales per summam distãtiam à rebus materialibus, summamque discrepantiam ab earum imperfectionibus; quandoquidem conueniunt cum illis quoad plures imperfectiones cõmunes omni enti creato. Itaque comparatio obiectionis quoad conceptum negatiuum est de subiecto non supponenti. Quia omne spirituale est essentialiter summè spirituale quoad conceptum negatiuum materialitatis. Quoad conceptum vero positiuum perfectionis, & discrepantiæ à re materiali, assumit falsum eadem obiectio. Quia nõ omnis substãtia spiritualis summè discrepat magnitudine suæ perfectionis à re materiali, ideoque non est summè intellectiua ex suo conceptu, licet ex eodem sit absolutè intellectiua.

Ad 4. Dicitur proportionaliter in primis illud ipsum, quod dictum est ad 2. Deinde species intentionales sunt in aere materialiter tantum, nec dant illi suum effectum formalem, sicut dant potentiæ

ſenſitiuæ animalis. Vnde conſequutio eſt nulla.

Ad 5. Probabile valde eſt, nullum corpus eſſe incorruptibile ex ſua natura tam partialiter, quam totaliter, atque auctores minime contemnendi. & rationibus non facile contemnendis dicunt, Cælos omniaque cæleſtia corpora eſſe corruptibilia partialiter, ſicut aer, aqua, & terra, tametſi ſe totis corrumpi minimè poſſint, ſicut nec poſſunt eadem elementa. Verum de hoc alias. Nempe quoad præſens ſufficit dicere, incorruptibile, ſi poteſt eſſe corporeum, & materiale, non habere perfectionem ita oppoſitam imperfectioni corruptibilium adæquatè ſũptæ, ſicut ſpirituale habet perfectionem oppoſitam imperfectioni propriæ, & peculiari rerum materialium adæquatè ſumptæ, vti ſuperius ponderatum eſt. Ex quo corruunt omnes comparationes corruptibilium, & incorruptibilium aſſimiles comparationibus ſuperius inſtitutis inter ſpiritualia, & materialia. Quod cõſiderationi cuiuſque relinquo, ne ſim longior abſque neceſſitate. Facile namque eſt, ſed aliquanto moroſum, ea conſiderare, & applicare, vt expedit. Demũ ratio illa de inutilitate eſſentiali ſubſtantiæ ſpiritualis non intellectiuæ, manifeſtiſſimè non tenet quoad ſubſtantiam materialem incorruptibilem non intellectiuã, vt patet in corporibus cæleſtibus,

ſi ea ſunt etiam partialiter incorruptibilia, vt tenetur communiter cum philoſopho. Quod additur de maxima appetibilitate conſeruationis in eſſe, & de maxima aſſimilatione incorruptibilitatis ad immutabilitatem, & æternitatem Dei, ideo non conuincit, quia conſeruatio in eſſe appetitur maxime, non propter eius maximam bonitatem, & perfectionem, ſed propter neceſſitatem eius ad reliqua omnia bona. Alia nempe appetuntur maximè propter magnitudinem bonitatis, alia propter magnitudinem neceſſitatis eorum. Iam incorruptibilitas coniuncta cum materialitate aſſimilatur immutabilitati, & æternitati Dei, cum maiori ratione diſſimilitudinis ex materialitate ſibi adiuncta, vt liquet ex dictis ſupra art. 2. Vnde quia ſpiritualitas excludit materialitatem, & omnes peculiares imperfectiones ipſius, magis aſſimilatur Deo abſolutè.

Ad 6. Intellectus agens dicitur à Philoſopho eſſe ſua actio, non per eſſentiã, ſed per concomitantiam, quatenus ex ſuo conceptu eſt ſubſtantialiter in actu, ideoque ſi nihil obſtet aliud, ſequitur protinus, & concomitatur actio, quo differt intellectus agẽs à poſſibili, qui eſt remotior ab actione, vt dicit, ac exponit D. Thomas quæſt. 54. art. 1. ad 1. Vnde conceſſo exceſſu Angeli, ſeu ſubſtantię purè ſpiritualis ſupra intellectum noſtrum

agentem, negatur sequela.

Ad 7. Vita dicitur de substantia in concreto, de operatione vero vitali, qualis est intellectio, eadem dicitur in abstracto, ideoque argumentum laborat æquiuocatione, & nihil concludit.

QVAESTIO XII.

Vtrum Angeli intelligant per species sibi superadditas?

VIDENTVR non illis indigere. 1. quia Angeli indigent propinquitate obiectorum, vt ea cognoscant: Ergo non vtuntur, nec indigent speciebus impressis obiectorum. Patet consequentia, quia qui habet apud se speciem obiecti alicuius, eo ipso habet in se principium sufficiens ad totum concursum obiectiuum, quo intellectus indigere potest, ac proinde non amplius indiget propinquitate obiecti, vt eliciat cognitionem eius. Probat antecedens Martinon ex sacris litteris. Quia Iob. 1. 7. dicente dæmone se circuiuisse terram, eamque perambulauisse, interrogat illū Deus; an considerauerit seruum suum Iob. Ex quo datur intelligi eam fuisse dæmoni occasionem opportunam considerandi Iob, quam non habuisset, si longe ab

ab hominibus ſemotus ſuo in loco latuiſſet. Similiter Matth. 12.43. dicitur dæmonem perambulaſſe loca arida ad captandam requiem, eaque non inuenta, reuertiſſe domum, ex qua exierat, & ea inuenta mundata, ac ornata, iuiſſe ad conuocandos ſocios. Quod ſi poſſet, obiecta vtcumque, & quantumcumque diſtantia æquè bene intueri, ac propinqua, neceſſe non habuiſſet perambulare loca arida, nec ſpes inueniendæ requiei eum feſelliſſet, ac demum potuiſſet ſocios æquè benè in domum antecedenter notam, ac familiarem conuocare, quin illam prius adijſſet, vt certior fieret ſtatus præſentis.

2 Pro cognitione obiectorum ſpiritualiũ non ſunt neceſſariæ ſpecies vllæ impreſſæ, cum ea obiecta ſint intrinſecè proportionata, vt immediatè per ſe ipſa poſſint cooperari ad producendam cognitionem ſui. Obiecta autem materialia non ſunt idonea, quæ emittant ſpecies ſui ſpirituales, quales ſolę recipi poſſunt in intellectu Angelico. Nulla igitur obiecta cognoſcuntur ab Angelo mediantibus ſpeciebus impreſſis eorum.

3. Agentia naturalia vniuerſalia, nẽpe corpora cæleſtia exercent ſuam actiuitatem circa omnia corpora ſibi ſubiecta abſque vlla cooperatione iſtorum in illa, per qualitates aliquas fluentes ab ipſis, eiſdemque ſpecialiter correſpondẽ-

tes. Maior autem est perfectio, & sufficientia intellectus Angelici ad actiones sibi connaturales circa obiecta omnia substantia virtuti suæ intellectiuæ. Multo igitur minus indiget intellectus Angelicus adiutorio qualitatum, seu specierum trāsmissarum ab obiectis in eumdem intellectum.

4. Angelus cognoscit omnia præcisè per suam substantiam, vt apparet ex Dionysio dicente cap 7. de diu. nom. Angelos scire ea, quæ sunt in terra, secundum propriam naturam mentis. Natura autem mentis Angelicæ est ipsa Angeli essentia. Rursus quicquid est in altero est in ipso per modum eiusdem alterius: omnia autem sunt in Angelis, inferiora quidem essentialiter, superiora vero participatiuè, idque conuenit Angelo ex essentia sua, vt colligitur ex Dionysio cap. 4. de diu. nom. par. 1. Cum igitur Angelus sit intellectualis omnia sunt in ipso intellectualiter, vel per essentiam, vel participatiuè. Igitur omnia cognoscere, ac perfectè intelligere potest per suam essentiā præcisè, perfectione accommoda conditioni singulorum obiectorum. Alioquin Deus non congregaret tota in totis, vt dicit ibi Dionysius, idest omnia in omnibus, modo vtique congruente singulis respectu singulorum, atque adeo intelligibiliter respectu Angelorum. Demum in his, quæ sunt sine materia, idem est intel-

tel-

tellectus, & quod intelligitur. Ergo intellectus perindè sufficit se solo, atque coniunctus cum obiectis, aut speciebus obiectorum ad intelligendum omnia; siquidem hæc quatenus intelligibilia non distinguuntur ab ipso intellectu.

5. Angelus nō vtitur naturaliter speciebus, neque inditis à Deo, neque acceptis à rebus cognoscibilibus, seu inductis actiuitate ipsarum rerum cognoscibilium. Non quidem inditis à Deo. Quia eo ipso tales species forent supernaturales, Id enim est vnicuique supernaturale, seu supra naturam ipsius, quod superat totam vim, & actiuitatem eius, solúque haberi ab eo potest operante virtute diuina. Sed neque speciebus acceptis à rebus iuuari potest Angelus. Quia res materiales sunt inhabiles ad inducendas virtute sua species spirituales, ac intelligibiles; res vero spirituales se ipsis sunt proportionatæ, vt cooperentur intellectui Angelico. Nullæ igitur species impressæ sunt admittendæ in intellectu Angelico.

℟ Art. 1. Respondetur. Certum in primis est, intellectum Angelicum indigere concursu aliquo obiectorum sibi cooperante, vt ea intelligat. Primo quia omnis cognitio realiter producta, ac superaddita cognoscenti est imago sui obiecti. vt pote instituta primario ad repraesentandum idem obiectum. De ratione autem imaginis est, vt pro-

cedat à suo prototypo, vt docet, & probat August. quæst. 4. in Deuter. & lib. 83. qq. quæst. 74. Omnis igitur cognitio realiter producta, & superaddita cognoscēti procedit ab obiecto, atque ab eius cōcursu, & cooperatione essentialiter dependet. Deinde intellectus ex suo conceptu est principium vniuersale cognoscendi omnia, & quælibet obiecta, atque vnaquælibet cognitio, cum ex conceptu suo sit simillima obiecto, habet in se necessario perfectionem peculiarē specialiter correspondētem peculiari cuiusque obiecti perfectioni. Repugnat autem in vno, eodemque indiuisibili principio finitæ, ac limitatæ perfectionis, quale est omne principium intellectiuum creatum etiam Angelicum, contineri, tanquam in causa adæquata, ac sufficiente per se præcisè, omnes omnium rerum peculiares perfectiones, seu totidem alias specialiter illis correspondentes. Necesse igitur est, vt accedat ex parte obiecti influxus, & cooperatio aliqua peculiaris, qua intellectus creatus etiam Angelicus adiuuetur, atque vltimo compleatur pro eliciendis obiectorum promiscue omniū, ac singulorum cognitionibus.

Art. 2. Quia vero intellectus Angelicus nō est magis sufficiens ad intellectiones, quam sensus nostri ad sensationes, de quibus ostensum est in loco indigere speciebus impressis obiectorum, quorum in-

indigent cooperatione ad opus sentiendi. Et rursus ex obiectis intelligibilibus aliqua sunt ex se prorsus inidonea, quæ immediatè influant in actus spirituales, qualia sunt omnia obiecta materialia; alia vero vel sunt longè posita ab intelligente, vel certe cognoscuntur independenter à propinquitate spatij, qualia sunt obiecta cætera creata; vel non cognoscuntur naturaliter, vt sunt in se immediatè, sed mediatè, & ad modum aliorum, alijsque cooperantibus intellectui, siue Angelico, siue humano, qualia sunt omnia diuina. Quia inquam hæc ita se habent, necesse demum est, intellectum Angelicum esse instructum speciebus impressis, quarum influxu efficienti, veraque cooperatione iuuentur ad producẽdos suos intelligendi actus circa singula obiecta. Dubitatur autem, an ad omnia, an ad aliqua tantum, & quænam obiecta cognoscenda indigeat Angelus speciebus impressis distinctis à se, & ab obiectis? Qua in re extat magna opinionum varietas, vti semper accidit in re obscura, & ancipiti, multiplicisque comparationis ambagibus implicata, qualis procul dubio hæc est. Iuuerit proinde breuiter prænarrare summa capita sententiarum, atque opinionum diuersarum.

Art. 3. Prima itaque opinio D. Thomæ quæst. 56. art. 1. aliorumque communis negat Angelo species à se distin-

ctas ad cognitionem sui,& proprietatum sibi connaturalium. Quia, cum Angelus sit sibi summè præsens, non potest indigere qualitate sui vicaria, hoc est specie impressa sui, vt cognoscat seipsum. Quia vero hæc cognitio est perfecta in vnoquoque Angelo comprehensio sui,eadem necesse est, vt cognoscat proprietates ad essentiam naturaliter consequentes,vtpote contentas in illa,& cum quibus eadem intrinsecè connectitur tanquam causa,& radix præcontinens in se perfectionem illarum. Confirmari potest, quia Angelus non est minus perfectus in ratione cognoscibilis, quam in ratione cognoscitiui, vt apparet ex dictis quęst. 13. de Deo ab art. 1. ad 7. vsque. Ergo non minus per se ipsum præstare potest concursum obiectiuum, quatenus cognoscibilis est; quam concursum efficientem, quatenus est cognoscitiuus, quando sub vtraque ratione fuerit æquè præsens, & applicatus, vti est respectu suæ de se cognitionis.

Art. 4. Verum hęc opinio subdiuiditur in duas alias. Prior est Caietani, & asseclarum, aientium ibidem substantiam Angeli non præstare, immediatè per se ipsam, eum concursum obiectiuum, sed per suum intellectum, qui resultat à substantia, cum virtute actiua propria potétiæ, simulque speciei. Altera opinio est Suarij, & nostrorum communiter Theolos

logorum adscribentium eumdem cócursum ipsi substantiæ immediatè. Fundamentum Caietani est, substantiam creatam non esse immediatè operatiuam, vt quo, seu vt proximam rationem agendi. Suarij vero. & asseclarum fundamentum est, oppositum principium esse verum, nempe indistinctionem saltem partialem potentiæ intellectiuę à substantia intellectuali. Circa proprietates Angelo connaturales extat similis subdiuisio, aientibus Arrubale, & alijs, illa per se immediatè exhibere concursum obiectiuum in cognitionem sui, quæ tendat in ipsas seorsim, ac immediatè, negantibus vero Thomistis, conuenire Angelo cognitionem suarum proprietatum, præterquam perfectam à priori, & per causam, ac proinde indistinctam ab eius cognitione, & ortam ab eius præcisè concursu obiectiuo.

Art. 5. Secunda eiusdem Arrubalis, & aliorum opinio negat Angelis species distinctas realiter ab obiectis, non solum respectu sui, sed etiam omnium eorum, quæ sunt ipsis vnita physicè, siue naturalia illa sint, siue supernaturalia; siue necessario inhærentia, vt proprietates connaturales, siue contingenter, vt alia accidentia. Quia scilicet, quę sunt vnita physicè, eo ipso habent præsentiam, & & applicationem sufficientem. Et cum sint spiritualia, habent quoque propor-

tio-

tionem requisitam, vt influant obiectiuè in cognitionem, Quę ratio æquè viget pro naturalibus proprietatibus, & pro alijs quibusuis accidentibus tam superna-turalibus. quam naturalibus, Reliqua vero non vnita physicè, si sint absentia, non possunt operari in distans, quin operentur per medium, atque hoc est incapax ad recipiendas species spirituales. Quæ autem sunt propinqua, cognoscuntur ab Angelo independenter à propinquitate, Quia potest æque bene cognoscere obiecta vtcumque distantia, & cóseruare cognitionem semel conceptam, obiectis, aut ipso cognoscente quocumque abeuntibus. Sunt qui distinguant inter obiecta propinqua spiritualia, & materialia, propter illorum improportionem, & propositionem illorum respectu intellectionis, quæ est spiritualis. Qua de causa volunt, spiritualia propinqua immediatè influere obiectiuè; minime vero materialia.

Art. 6. Tertia sententia, in quam semel, atque iterum valde propendet Vasquez à disp. 200. cap. 3. & quam cum alijs absolutè tuetur Martinon, docet Angelos non indigere speciebus impressis ad cognoscenda obiecta naturalia in se intrinsecè existentia, & sufficienter præsentia, seu posita intra sphæram actiuitatis; ad reliqua indigere. Quia dum obiecta existunt, & sũt sufficienter propinqua,

frustra substituitur qualitas, quæ agat vicem ipsorum. Quod quidem de obiectis spiritualibus videtur, per se satis patere, cum sint intra idem genus, ad quod pertinent cognitiones intellectuales. De obiectis autem corporeis suadetur idem exemplo actuum phantasię, ex quibus, licet materiales sint, oriuntur species spirituales, cooperante simul intellectu. Quidni ergò similiter ab obiectis materialibus oriantur inadęquatè intellectiones? Accedit, nullo ex capite apparere impossibile, quod intellectus Angelicus tanquam causa secunda adæquata possit elicere cognitiones suas circa obiecta existentia intra sphæram Angelicæ virtutis cognoscitiuæ. Immò id videtur maximè congruere eximiæ illi perfectioni, quę ab omnibus agnoscitur in Angelis, Quo potissimum propendet Vasquez loco indicato cum OKamo, Altisiodorensi, Dur. Gabr. Iam ad obiecta præterita, aut nódùm existentia indigere Angelum speciebus, (quod tamen, non minus propendet Vasquez, vt neget) asserit patere idem Martinon. Quia eiusmodi obiecta non sufficientia ex se ad excitandam intellectum, & cognoscuntur æquè benè sub quacunque durationis distantia, & absq; vlla propinquitate locali positiua, Quoad obiecta coexistentia quidem Angelo, sed eidem minimè propinqua nititur idem auctor scripturæ locis expensis supra in

pri-

prima ratione dubitandi.

Art. 7. In re dubia & maximè occulta placet adhærere vestigijs D. Thomæ, cui omnia patuere. Dicendum itaque primò est, ob eius præcipuè auctoritatem, tum ob rationem præmissam nuper art. 3. Angelum non indigere specie obiectis superaddita ad cognitionem sui, suarumque proprietatum, & accidentium sibi naturaliter inhærentium. Prima subdiuisio huius sententię proposita art. 4. nullum apud me locum habere potest, qui potẽtiam intellectiuam non agnosco distinctá à substantia intelligenti, ob ea quæ producentur infra quæst. 18. Quoad secundá subdiuisionem placet Arrubalis sententia. Quia cum accidentia Angelo connaturalia eodem modo comparentur in ratione cognoscibilium cum sua cognitione, atque comparatur substantia cum sua; nulla apparet ratio, cur quãdo sunt ęquè præsentia, & applicata, non possint æquè præstare concursum obiectiuum immediatum. Eò, vel maxime, quia est valde probabile, Angelum cessare posse ab immediata cognitione sui naturali, & nihilominus retinere cognitionem eorum accidentium.

Art. 8. Dicendum rursùs est, pro reliquis omnibus obiectis necessarias esse Angelo species impressas distinctas realiter ab eisdem obiectis, tum ob rationes nuper propositas in posteriori parte artic. 7. tum.

tum ob istam aliam. Quia scilicet videtur intellectus indigere, ad eliciendas cōnaturaliter cognitiones, causa concursus obiectiui sibi intrinsecè inhærenti, qua perficiatur intrinsecè, ac illustretur. Sicut enim, quæ grauia, & leuia sunt, nec sursum, nec deorsum mouerentur propter leuitatem, & grauitatē sibi præsentes, non tamen inhærentes physicè; nec corpus redderetur proximè visibile propter propinquitatem coloris, & lucis, quę non nisi per physicam inhæsionem disponunt ad visionem; ita videtur intellectus in suo genere, & oculus corporeus in suo indigere, ad eliciendos suos actus, dispositione sibi physicè inhærenti, communicata per speciem obiecti, aut obiectum ipsum, nec sufficere, quod hęc sint illi propinqua. Frequens nimirum est apud D. Thomam, & alios rationibus indicatis quæst. 12. de Deo, species impressas appellare lumen intellectus. Quibus scilicet illustratur, tùm intellectus, tùm oculus, vt videre possit, & determinatur, ac excitatur, vt videat, & sic eliciat cognitiones ex intrinseca inclinatione, impetu indè superaddito dispositioni remotæ, quá ex se præcise habet, vt cognoscat ad eum ferè modum, quo ex omnium confessione idem accidit in voluntate. Vt vt autem hoc se habeat, distinctio, quæ ibi subiungitur absolutè inter obiecta spiritualia, & materialia, mihi placet ex hypo-

pothesi. Tametsi enim obiecta spiritualia propinqua possent se ipsis immediatè concurrere obiectiuè, non propterea idem esset concedendum obiectis materialibus, seu corporeis ab rationem differentię ibidem assignatam. Nec vrget paritas, quam opponit Martinon ex actu phantasię. Quia actus phantasiæ humanę participat plurimùm de perfectione actuum spiritualium ex influxu animæ rationalis, & ex modo repræsentandi defæcatiori, quàm qui inest sensui externo; cum res alię materiales longissimè distét ab eiusmodi perfectione, ac participatione. Atque vniuersaliter est verum illud solemne: supremum infimi non attingere infimum supremi. Qui gradus conuenit, inter res materiales, actui phantasiæ cóparato cum actu intellectus sibi immediato, non verò rebus alijs.

Art. 9. His ita constitutis circa necessitatem specierum, superest adhuc dubitatio, an Angeli illas accipiant ob obiectis, an a solo Deo immediatè, & quando? Dicendum autem est cum D. Thoma eadem quæst. 55. artic. 2. & plerisque alijs ibidem aduersùs Scotum, & alios non paucos, eiusmodi species simul omnes infusas fuisse Angelis à Deo in primo suæ creationis instanti. Solet hæc conclusio probari à Theologis non paucis ex 28. Ezechielis, vbi dicitur primus Angelus plenus sapientia ante peccatum, id est à primo

mo creationis instanti. Quod tamen non videtur esse efficax ad propositum. Quia id accipi potest de sapientia supernaturali, cum hic sermo de sola naturali, accipi etiam potest de sapientia habita per species rerum tunc existentium, tùm de illuminatione indistincta à perfectissima virtute intellectiua, absque exclusione alterius aliunde subsidij necessarij pro loco, & tempore. nec non de scientia circa Deum, ac demùm de sola cognitione supernaturali rerũ in verbo Probatur itaq; aliter conclusio. Quia Angeli non possũt sola sua actiuitate acquirere similitudines seu species rerum omnium, propter infinitam propemodùm varietatẽ perfectionum in illis repertam, vti obseruatum est supra art. 1. pro necessitate concursus obiectiui. Rursùs neque possunt habere easdem species dependenter ab actiuitate, seu adæquata, seu inadæquata obiectorum. Quia quę materialia sunt carent prorsus ea actiuitate, vt dictum est. Quæ verò spiritualia sunt cognoscuntur independenter à propinquitate ad Angelum ea cognoscentem, & tamen producere species nequaquam possunt independenter ab eadem propinquitate, Quæ itidẽ duo obseruata sunt superius, Necesse igitur fuit, vt à Deo infunderentur species omnium rerum. Quia verò nulla est maior ratio infusionis pro vno instanti, quàm pro alio, satius est existimare, Deum à pri-

primo instanti voluisse ea perfectione donare naturam Angelicam. Immò adest maxima ratio eius infusionis à primo instanti. Quia videlicet Angelus ex sua natura habet semper intrinsecam capacitatem, vt perficiatur per eiusmodi accidētia; ac proinde semper illa exigit intrinsecè. Deus autem omnibus largiter suppeditat omnia, quorum sunt intrinsecè capacia, quæque proinde exigunt intrinsecè, ex quo sunt capacia, & exigunt. Et quidem, quod Deus infundat Angelis species omnium rerum, maxime vero materialium, colligitur haud obscurè ex Dionysio cap. 7. de diu. nom. non longè ante medium, vbi docet, tum Angelos discere, quæ sunt, diuina sibi accommodata illustratione, tum scientiam diuinam ab eis non comparari ex rebus indiuiduis. Eodem pertinet celebris doctrina Augustini lib. 2. de Genes ad litteram cap. 8. & lib. 4. cap. 32. omnia prius à Deo creata esse in Angelorum cognitione, quàm in se ipsis. Quod fieri non posset si species rerū à rebus ipsis acciperent, & non à Deo immediatè. Ex his itaque omnibus apparet, an, & pro quibus obiectis sint Angelis necessariæ species impressæ sibi superadditæ, & vnde eas habeant.

Ad 1. Quod intēdit ibi Martinon de propinquitate obiectorū necessaria, vt videatur ab Angelo, merito dixit Suarez lib. 2. c. 5. esse cōtra omnes. Nec aduersantur au-

ctores, qui docent, Angelos sumere species ab obiectis. Quia iam susceptis vtuntur in quantacunque illorum distantia. Ad loca scripturæ, quę ille perpendit pro se, dicitur, Spiritum Sanctum ibi, & sæpe alias exponere more humano, quæ fiunt more spirituũ, vt commodiùs percipiantur ab hominibus, in quorum vtilitatem scripta sunt, quæcunque scripta. Dici etiam posset circuitiones eiusmodi factas esse à Dæmone, non ex indigentia notitiæ, sed ad libitum ineptè, vti facit pleraque alia.

Ad 2. Species impressæ obiectorum spiritualium sunt necessariæ Angelo, tum vt eius vis intellectiua perficiatur intrinsecè similitudine virtuali obiecti pro priori naturæ ad intellectionem eius iuxta dicta supra artic. 8. tum vt ea cognosci posint independenter à propinquitate, atque in qualibet distantia. Obiectorum autem materialiũ species habentur a Deo infusè ab initio creationis, vt dictum est supra. Vnde omnia, quæ sunt extra Angelum cognoscuntur ab eo per species.

Ad 3. Agentia naturalia solum producunt in passo effectus participantes perfectionem ipsorum, & non etiam eorũ præterea, circa quæ operantur, perfectionem peculiarem, ideoque nulla indigent cooperatione ex parte ipsorũ. Opposito modo se res habet in intellectu comparato cum obiectis cognoscibilibus per ipsum.

Quo-

Quorum videlicet peculiares perfectiones ad se traducit, ea intelligendo, vt liquet ex art. 1. & 2. Est igitur dispar, manifeste ratio.

Ad 4. Quod dicit Dionysius, Angelos scire ea, quæ sunt in terra secundum propriam naturam mentis, solum conuincit non cognosci terram terra, & sic de alijs qui fuit veteris error philosophiç, non vero cognosci, quæcunque cognoscuntur, per naturam mentis in genere causç formalis, aut etiam efficientis adequate. Deinde non sunt omnia in Angelis, tam superiora, quàm inferiora secundum omnes, & quaslibet suas rationes formales adęquatè sumptas, sed solum inadęquatè secundum aliquas. Cognoscit autem omnia secundum omnes eorum rationes, etiam eas quibus cætera differunt ab vnoquoque Angelo. Indiget ergò eatenùs; cooperatione obiectorum. Hinc apparet legitimus sensus sententiarum Dionysij qui nimirùm solum intendit cætera omnia esse in Angelo tantùm inadequatè, atque tota esse in totis secundum rationes communes tātùm, vt exponit D. Thomas dicta quæst. 53. ar. 1. ad 3. Demum quod dicitur idem esse intellectum, & quod intelligitur, accipiendum est de intellectu in actu, quatenus intellectio est intentionaliter ipsum obiectum intellectum; non verò ita vt essentia intelligentis secundū se præcisè sit res intellecta, aut similitu-

do eius, vel virtualis adæquata, vel formalis.

Ad 5. Ad conceptum doni supernaturalis non sufficit, quod superet totam actiuitatem eius, cui confertur, sed necesse insuper est, vt superet proportionem, & exigentiam eius intrinsecam, vti pluribus expositum, & stabilitum est quæst. 6. & 7. de gratia. Alioquin creatio animæ rationalis, ipsaque anima esset intrinsecè supernaturalis, Itaq; Angelus accipit a Deo species impressas rerum materialium, nec non spiritualium existentium extra ipsũ, tanquam perfectiones ipsi connaturales debitas perfectioni naturę eius, & quibus non superadditis perperam data in eo fuisset virtus intellectiua. quæ ex sua natura est vniuersalis respectu omniũ, Quid verò cuiquam connaturalius esse, aut dici potest, quam id, sine quo existere nequit ex ipsa natura rei, quodque vt ipsi negetur, est infra dignitatem, & exigentiam naturæ eius? quidquid sit de reliquo, & quo sibi non concesso nequit exercere actiuitatem, & vim effectiuam sibi essentialem, ac proindè est eatenus frustra in rerum natura.

QVAESTIO XIII.

Vtrũ ſpcies Angelicæ ſint inæquales pro inæqualitate Angelorum?

VIDENTVR non eſse ita inæquales 1. Quia dici non poteſt in Angelo perfectiori ſpecies eſse perfectiores, & minoris perfectionis in minus perfecto. Nempe qui perfectior eſt habet maiorem virtutem intellectiuam, Maior autem virtus intellectiua minori indiget cooperatione ex parte obiecti, adeoque ſpecie indiget minus perfecta,& è conuerſo de Angelo minus perfecto. Sed neque dici poteſt Angelo minus perfecto deberi ſpecies magis perfectas, quá perfectiori. Quia perfectio cuiuſque ſubſtantiæ eſt menſura perfectionis eorum, quæ inſunt ipſi neceſsariò, nec fieri poteſt vt alicui debeatur aliquid præſtantius, præcisè quia ipſum eſt ignobilius.

2. In ſpeciebus intentionalibus non eſt excogitabilis maioritas perfectionis, niſi quoad maiorem vniuerſalitatem. Angelo autem perfectiori non infunduntur ſpecies vniuerſaliores. Quia cognoſcens per ſpeciem vniuerſaliorem fertur in rationem magis vniuerſalem obiecti, ac proinde

inde cognoſcit cum maiori præciſione à particularibus, & cum maiori plurium confuſione ſub vna ratione communi. Repugnat autem, vt Angelus eo cognoſcat imperfectius quo perfectior ipſe eſt. Repugnat igitur, vt habeat ſpecies eo vniuerſaliores, quo perfectior ipſe eſt, Ergò ſpecies Angelorum non ſunt inæquales pro inæqualitate ipſorum.

3. Si ſpecies impreſſæ Angeli perfectioris eſſent vniuerſaliores poſſet Angelus perfectior cognoſcere per vnam ſpeciem plura ſimul obiecta, quorum ſingula Angelus inferior cognoſceret per ſingulas ſeorſim ſpecies. Hinc autem vlteriùs ſubſequitur plures iſtas ſpecies Angeli inferioris diſtingui inter ſe, & à ſpecie vniuerſaliori Angeli ſuperioris, per puram negationem maioris extenſionis, quæ conuenit ſpeciei illi vniuerſaliori, quod repugnat, quia quæcunque differunt ſpecie, habent peculiares perfectiones, per quas differunt ſpecificè mutuò; tùm quia ratio ſpecifica in vnoquoque eſt præcipua eius perfectio; tum quia cuius nulla eſt ſpecialis perfectio ſecundù ſuam rationem differentialem, nulla eſt appetibilitas ſpecialis ſecundum eandé. Nulla autem exiſtente ſpeciali alicuius appetibilitate, quatenus differt ab alijs, nulla cauſa poſſet intendere, ac inducere exiſtentiam eius, quatenus differentis ab alijs. Repugnat igitur, vt exiſtant au-

ctore Deo, aut vi alicuius alterius causæ duæ eiusmodi species impressæ, quibus simul sumptis æquiualeat indiuisim vniuersalior alia species, & quarum proinde ratio differentialis sit pure negatiua.

4. Idem non potest esse propria ratio multorum. Ergò si Angelus superior cognosceret plura per vnicam speciem maioris vniuersalitatis, non posset illa attingere secundum propriam, & peculiarem vniuscuiusque rationem. Ergò ea omnia cognosceret confusè, & imperfectè.

Art. 1. Respondetur. *Ex hoc sunt in rebus aliqua superiora, quod sunt vni primo; quod est Deus, propinquiora, & similiora*, vt assumit D. Thomas in hanc ipsam rem quæst. 55. art. 3. Dictum autem est quæst. 4. Dari Angelos alios alijs superiores. Dantur igitur Angeli alij alijs propinquiores, & similiores Deo. Deus autem quæcunque cognoscit, cognoscit per vnicam vniuersalissimam rerum omnium speciem, quæ est eius essentia, atque in hoc peculiaris eius perfectio infinita, quatenus intellectiuus est, plenissimè cōsistit, vt dictum est quæst. 15. de Deo. Ergò Angeli quo perfectiores sunt alijsque superiores, eò vniuersalioribus, & paucioribus numero speciebus vtuntur; eò verò pluribus, minusque vniuersalibus, quò inferiores sunt minorisque perfectionis.

Art.

Art. 2. Et quidem admittendam esse de facto aliquam huiusmodi vniuersalitatem in speciebus Angelicis saltē respectu indiuiduorum eiusdem infimæ speciei, ita vt posſint cognosci plura, etiam seorsim distinctè, & clarè per vnicam speciem realiter indiuisibilem, constat: Primò ex perfectione Angelorum, longè maiori, quam sit humana, nec dependenti à sensibus transmittentibus singula seorsim indiuidua in intellectum per singulares cuiusque species impressas. Par enim est credere, species impressas Angelorum, quæ sunt proprietates, aut quasi proprietates ipsorum, eodem proportionaliter gradu perfectionis excedere species impressas humanas, quo natura Angelica excedit humanam, ideoque illas esse vniuersaliores, maiorisque ad plura indiuisim rep.æsentanda sufficientiæ. Deinde quæstione præcedenti dictum est, Angelis pro primo suæ existentiæ instanti infusas esse species pro rebus omnibus cognoscibilibus per ipsas, extitùris decursu temporis. Res autem cognoscibiles ab Angelis extituræ decursu temporis sunt infinitæ, vt patet in durationibus, cognitionibus, & volitionibus ipsorū Angelorū, ac dæmonū extituris per totā æternitatem. Oportuisset igitur species Categorematicè infinitas infusas esse si nulla in eis daretur vniuersalitas, sed singulæ singulis indiuiduis seorsim responderent. Id

quod est impossibile, ac chimæricum.

Art. 3. Rursus probabilius videtur species impressas cuiusque Angeli esse præditas aliqua vniuersalitate quoad specificas etiam differentias rerum, quæ sunt vnoquoque Angelo inferiores. Primum enim hæc perfectio non videtur vsque adeò magna, vt excedat limites perfectionis conuenientis substantię Angelicæ. Deinde species, quas modò posuimus aliqua vniuersalitate præditas quoad indiuidua eiusdem infimæ speciei, & quas communi consensu admittunt Theologi ferè omnes, dubitandum minime est, quin sint sufficientes ad cognitiones discretiuas vniuscuiusque indiuidui à reliquis. Quod conuincunt ęqua vi eædem rationes, quibus eiusmodi vniuersalitas comprobata est. Sufficiunt igitur ad cognitionem etiam obiectorum specie inter se dissidentium. Ratio illationis est quia vnumquodque indiuiduum est discernibile ab alijs indiuiduis numericè tantum distinctis per aliquod accidens, aut accidentium collectione specie diuersa ab accidentibus aliorum omnium indiuiduorum, vt liquet ex dictis in eadem quæst. 4. sub initium. Accedit quemlibet Angelum esse comprehensiuum sui per vnicam cognitionem, vt dicetur in quæstione proximè sequenti. Plura autem sunt obiecta specie distincta inferiora Angelo, quæ simul sumpta non sint ma-

ioris perfectionis, quam Angelus se solo; Poterit igitur similiter complecti vnica indiuisum cognitione plura obiecta inferiora specie inter se distincta. Ergò similiter vnica species impressa poterit plura eiusmodi indiuisim continere; Confirmatur, quia non magis repugnat, qualitatem intentionaliter actiuam continere in se cognitiones inter se specie diuersas, aut obiectorum specie diuersorum, quàm causam purè physicam continere in se plures effectus physicos specie diuersos. Sunt autem plures eiusmodi causæ physicæ. Ergò & species impressæ admittendæ sunt præditæ continentia eiusmodi vniuersali. Quæ est communior longè opinio ad ersus Arrubalem, & nonnullos alios, qui solam admittunt vniuersalitatem specierum Angelicarum quoad indiuidua eiusdem infimæ speciei.

Art. 4. Concluditur itaque cum D. Thoma vbi supra contra Scotum, Angelum quò superior est, eò paucioribus speciebus impressis intelligere eamdem collectionem obiectorum, seu numero, seu specie distinctorum. Id quod tradit clarè Dionysius cap. 12. Cæl. Hierar, dicens superiores Angelos participare sciétiam magis in vniuersali, quam inferiores Obseruandum verò est, necesse nequaquam propterea esse, si nihil superaddatur aliud, vt minor specierum numerus existat in Angelo superiori, quàm in in-

feriori. Quia ad maiorem speciei alicuius impressæ vniuersalitatem sufficit, quod vel plura obiecta indiuisim per eam cognosci possint, vel idem numerus obiectorum cognosci possit per ipsam clarius, ac distinctius, & quoad plura prędicata. Vtrumuis nimirum horum æquè arguit maiorem perfectionem, id est maiorem vniuersalitatem intensiuam, vel extensiuam, & quoad plura vel obiecta inter se realiter distincta, vel prædicata, & formalitates eorumdem obiectorum. Qua disiunctione vitatur facilè, ac legitimè incommodum, si tamen tale est, quod opponi, solet sententiæ D. Thomę, quam defendimus Nimirum eundo sursum versus per Angelos perfectiores, & perfectiores sine fine, deueniri posse ad aliquem, qui vna sola specie valeret cognoscere vniuersa. Quod profectò incommodum locum non habet, data distinctione maioris perfectionis specierum intensiuè, & extensiuè. Quanta porro, & qualis determinate sit vniuersalitas specierum in vnoquoque Angelo, definibile à nobis nequaquam est, qui naturas eorum non nouimus definitè, nec proinde iustam cuiusque proportionem cum determinato genere specierum.

Ad 1. Causa perfectior, minori alterius cooperatione indiget, quam causa minus perfecta ad effectus æqualis perfectionis. At ad effectum perfectiorem

opor-

oportet omnia comprincipia esse perfectiora Angelus autem superior elicit cognitiones tantumdem perfectiores, ideoque indiget cooperatione specierum perfectiorum, atque vniuersaliorum. Eò vel maximè quia cognitio, quæ est perfectior, quatenus correspondet intellectui, eo ipso est etiá perfectior, quatenus corresp ondet motiuo suo formali, de quo alibi, atque ideò vtrinque indiget maiori cooperatione, & virtute actiua nobiliori. Debentur igitur Angelo superiori species vniuersaliores, quam inferiori. Cócessa itaque posteriori parte obiectionis, negatur pars prior.

Ad 2. Species Angelicæ non dicuntur à Theologis magis vel minus vniuersales relate ad rationem obiectiuam vniuersalem pluribus, vel paucioribus indiuiduis aut speciebus communem, sed relatè ad plura, vel obiecta, vel prædicata obiecti, vel obiectorum, quatenus distinctè, & clarè cognoscibilia. Vnde obiectio ęquiuocatione laborat.

Ad 3, Concessa prima sequela, negatur posterior subsecutio. Quia duæ species impressæ minus vniuersales, quibus simul sumptis ęquiualet alia quędam species vniuersalior, differunt ab ea, & inter se per propriam cuiusque perfectioné vsque adeo limitatam intrinsece, quatenus limitata est. Ad eum videlicet modum, quo omnes creaturę differunt à

Deo, à quo nihil differt per puram aliquam perfectionem, sed per puram aliquam perfectionem, sed per adiunctam illi, atque identificatam limitationem, & imperfectionem. Nullę namque duę perfectiones sibi inuicem repugnant, præcisè quatenus sunt perfectiones. Alioquin non esset in Deo formalis omnis pura perfectio seclusa omni imperfectione, nec esset vllus defectus exclusic alicuius perfectionis. Dicendum itaque est, impossibile quidem esse, vt duo conceptus obiectiui sufficientes constituendis duabus rerum speciebus identificentur in tertia aliqua entitate, si sumantur adæquatè, inclusis etiam imperfectionibus, ratione quarum se inuicem excludunt, redduntur-que mutuò incommunicabiles summè. Cæterum possunt identificari si sumantur inadæquatè, seclusis solis illis imperfectionibus, ratione quarum opponuntur mutuò, atque impediuntur. quominus vterlibet communicetur alteri tantumdē atque sibi, & alterum perficiat tantundē atque se. In summa species minus vniuersales differunt inter se, & ab vniuersaliori illis ęquiualente indiuisim ad eum omninò modum, eaque ratione, quo, & qua agnoscuntur ab omnibus motiua intellectus magis, & minus perfecta distincta inter se realiter, & à motiuo perfectiori æquiualente indiuisim motiuis imperfectioribus, Nempè perfectio cognitionū,

&

& specierum intentionalium commensuratur iustæ perfectioni motiuorum, ad quæ feruntur,

Ad 4. Conceditur non posse idem esse propriam rationem formalem adæquatam multorum; quia propria ratio formalis adæquata vniuscuiusque ex multis includit in se oppositionem, & incompossibilitatem sui cum cæteris multitudinis, eorumque rationibus formalibus. Nec enim aliter distingui possent inter se realiter. Cæterùm ratio intentionalis sicut & exemplaris, atque efficiens potest, si sit excellens, vna esse plurium etiam quoad conceptus, & formalitates, quibus diuersificantur inter se, vt patet in diuina cognitione, idæa, & potentia, atque in pluribus alijs, quæ per perfectionem realiter indiuisibilem æquiualent pluribus, & præstare possunt per se præcise, quicquid eadem plura seorsim prestare possunt. Idē igitur accidere similiter potest in speciebus impressis, vt nimirum vna aliqua excellenter perfecta æquiualeat pluribus plurium obiectorum speciebus, eademque obiecta contineat in se intentionaliter, & valeat efficere cognitiones eorum quoad conceptus etiam differentiales eorum, cum omnimoda claritate, ac distinctione.

QVAESTIO XIV.

Vtrum Angelus cognoscat naturaliter omnia intelligibilia?

VIDETVR non cognoscere. 1. Quia non cognoscit se ipsum: tum quia ex sententia Dionys. cap. 6. Eccl. hierar. *Angeli ignorant proprias virtutes*, quas tamen ignorare non possent, si cognoscerent se ipsos, saltem si perfectè cognoscerent: Tum quia Angelus est quoddam singulare, vt patet; nullum verò singulare est intelligibile, vt docet sæpe Philosophus. Tum denique quia intellectus mouetur ab intelligibili, cùm intelligere sit quoddam pati ex 3. de anima tex. 12. Nihil verò mouetur, aut patitur à se ipso, quod patet ad sensum in omni mobili sensibili.

2. Nullus Angelus potest cognoscere vllum alium Angelum. Primò quia intellectus se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensibilia; Atque sensus si haberet in se determinatè aliquam naturam ex collectione sensibilium, non posset sentire reliqua sensibilia, vt si pupilla esset colorata aliquo colore, non posset videre omnem colorem, vt dicitur in 3. de anima tex. 4. Angelus verò habet in se de-

ter-

terminatè vnam ex collectione naturarũ intellectualium. Deinde quia, vt dicitur in lib de causis propos 8. *Omnis intelligentia scit quod est supra se, in quantum est causata ab eo, & quod est sub se, in quantum est causa eius.* Nullus autem Angelus est causa alterius Angeli, aut causatur ab alio Angelo. Præterea vnus Angelus nequit cognoscere alium Angelum, per essentiam cognoscentis, aut cogniti, aut per speciem eius. Non per essentiam cognoscentis, quia non est similis cognitio quoad rationem eius differentialem, vt per se patet, atque omnis cognitio procedit secundum rationem similitudinis. Nec per essentiam Angeli cogniti, quia id quo vnusquisque intelligit, oportet esse illi intrinsecum, atque perfectiuum ipsius, vt dictum est supra quæst. 57. artic. 8. Nec denique per speciem, quia ea species foret immaterialis sicut Angelus, cuius esset species, ac proinde non differret ab ipso.

3. Deus non est naturaliter intelligibilis ab Angelis. Primo quia *Deus est super omnes cælestes mentes incomprehensibili virtute collocatus*, vt dicit Dionysius cap. 9. de diu: nom. ante med. subditque rationem ibidem, dicens: *Quia est supra omnem substantiam, ab omni cognitione est segregatus.* Deinde distantia Dei ab Angelo, est infinita. Quæ autem distant infinitè, non possunt inuicem attingi. Demum duo tan-

tum sunt modi cognoscendi Deum, nempe facie, ad faciem, & per speculum in ænigmate, vt apparet ex 1, Corinth, 13. Angelus autem nequit cognoscere Deum naturaliter facie, ad faciem. Quod videlicet nulli substantiæ creatæ, aut creabili connaturale esse potest, vt dictum est quæst, 10. de Deo. Sed neque per speculum in ænigmate potest cognosci Deus ab Angelo. Quia specularis cognitio Dei omnino repugnat intellectui Angelico, vtpote incapaci accipere cognitionem Dei à rebus sensibilibus, vt habetur ex Dionys.c.7. non longè ante medium, solę verò res sensibiles dicuntur ab Apostolo speculum ænigmaticum diuinitatis.

4. Nihil materiale, nihilque singulare potest cognosci ab Angelo. Materiale quidem, tum quia intellectum est perfectio intelligentis; nihil verò materiale potest esse perfectio Angeli, qui est spiritualis: tùm quia res materiales non sunt intelligibiles actu, sed sensibiles tantùm atque imaginabiles; atque Angelo nec sensus conuenit, nec imaginatio, sed solus intellectus. Singulare verò nullum ab Angelo cognosci potest. Quia sensus est singularium, & intellectus vniuersalium, vt dicitur 1 post.tex.43, atque in Angelo non datur sensus, sed solum intellectus.

5. Angelus nequit cognoscere futura. Ergò neque præsentia, aut præterita.

Ergò nihil. Patet prima consequentia. Quia Angelus in primo suæ creationis instanti accepit à Deo species omnium cognoscilium ab ipso, siue futurorum, siue præsentium, & præteritorum. Quapropter si aliqua ex illis cognoscere nihilominus non potest, neque reliqua cognoscere potest. Probatur antecedens. Quia cognitio futurorum est legitimum diuinitatis argumentum, vt patet Isa. 41. 23. *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quod Dij estis vos* Idemque dicitur cap. 46.

6. Angelus nequit cognoscere suas cogitationes, suosque actus liberos, quibus tamen nihil est cognoscibilius ab vnoquoque. Probatur assumptum, quia nullus Angelus potest cognoscere actus intellectus, & voluntatis alienę, qui dicuntur secreta cordis, vt patet ex illo Ierem. 17 10. *Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor & probans renes* Cogitationes autem, & electiones liberæ propriæ cuiusque Angeli sunt eiusdem rationis cū cogitationibus, & electionibus alienis, eisdemque partim æquales, partim superiores. Et qui est insufficiens ad vnum ex duobus æqualibus, eiusdemque rationis, nequit sufficere ad alterum. Quia omniū inter se æqualium est eadem quoad omnia mensura.

7. Nihil supernaturale innotescit An-

gelis naturaliter. Quia quoduis naturaliter cognoscit, non quærit, nec discit ab alio. Angeli autem quærunt notitiam mysteriorum gratiæ à Deo, eaque discũt ab eodem, vt habetur ex Dionysio cap. 7. cæl. Hierar. post medium. Ex his igitur omnibus apparet Angelos non cognoscere naturaliter omnia intelligibilia, immò nihil prorsus intelligere ipsos naturaliter.

Art. 1. Respondetur. Certum primo est Angelos naturaliter cognoscere omnia omninò cognoscibilia cuiuscunque rationis, & conditionis saltem confusè sub ratione entis. Quæ videlicet secundum totam suam latitudinem est obiectum cuiusuis intellectus. Certum rursus est, Angelos, licet non comprehensiuè, intuitiuè tamen, & distinctè, vt sunt in se, cognoscere posse quælibet obiecta naturalia sibi coexistentia, infra Deum constituta, nec subiacentia specialiter iuri peculiari alicuius dominij, quod læderetur per alienam rei possessæ cognitionem. Quia omnia eiusmodi obiecta eo ipso, quod coexistant, habent iam in se actualiter cognoscibilitatem intrinsecam. Et præterea habent proportionem cum intellectu Angelico haud quaquam minorem, quàm obiecta sensibilia cum sensibus nostris. Certum tertio est, vnumquemque Angelum posse cognoscere comprehensiuè se ipsum, & alios Angelos sibi æquales, nec non reliqua obiecta naturalia illis

illis inferiora. Quia nihil horum sua perfectione, & cognoscibilitate superat perfectione, & vim cognoscitiuam cuiusque Angeli. Cuius scilicet virtus actiuè cognoscitiua crescit necessariò arithmeticè iuxta augmentum omnis perfectionis eidem absolutè vndecumque conuenientis Qua de re, & comparatione videri plura possunt quæst. 13. de Deo, nec non quæst. 15. ad 5. Certum hinc vlterius cõsequenter est, differentias vltimas indiuiduales eorundem obiectorum, tàm materialium, quam spiritualium cognosci posse ab Angelis distinctè, & clarè. Quia hoc ad comprehensionem necessariò consequitur. Quod licet *aliqui in dubiũ reuocauerint, non vacat tamen in eis refellendis tempus terere, quando res est ex se satis clara, redde turque clarior ex responsione ad 4.*

Art. 2. Certum similiter est ex fide. Primò Angelos non posse naturaliter cognoscere Deum intuitiuè, nedum comprehensiuè, vt liquet ex præindicata quæst. 10. de Deo. Possunt nihilominus Angeli cognoscere naturaliter Deum cognitione abstractiua, inadæquata, & imperfecta; tum in se ipsis, tum in rebus alijs creatis naturaliter cognoscibilibus ab eisdem, quę videlicet omnia sunt essentialiter connexa cum Deo, non vtcumque sed tanquam cum causa determinatè necessaria ad existentiam eorum, & tanquã ima-

imagines Dei ab eo productæ, vt ipsum repræsentent, atque inducant intellectus omnes creatos in eius cognitionem, plus minus, iuxta cuiusque cognoscibilis perfectionem & cognoscentis capacitatem. Qua de re videri plura possunt quæst. 2. de Deo.

Art. 3. Certum itidem est ex fide, non posse cognosci naturaliter ab Angelis, cognitione certa, ac infallibili, futura contingentia, siue distincta, siue indistincta ab actibus immediatè liberis, dummodò talia sint, quorum nulla necessitas determinata detur iam à parte rei in caussis secundis naturalibus. Quia istarum rerum antecedentem cognitionem pertinere ad solum Deum semel atque iterum testantur sacræ litteræ, testantur verò clarissimè in duobus illis Isaiæ locis indicatis in 5. ratione dubitandi. Ratio est, quia eiusmodi obiecta, nec in se, nec in suis caussis secundis, quæ solæ, non verò decretum Dei de illis, naturaliter innotescunt Angelis immediatè, vllam habẽt de præsenti cognoscibilitatem determinatam. Quę nimirum est indistincta ab eorum existentia, atque hæc pendet adhuc in vtramque partem absque vlla in se, aut in illis suis caussis determinatione ad alteram partem. A nemine autem cognosci potest, quod nondum est cognoscibile ab eodem, seu cuius nulla est actualiter cognoscibilitas, respectu alicuius.

ius intellectus. De cuius rationis efficacia videri plura possunt {quæst. 17. de Deo, vbi ostensum est, ne quidem Deum cognoscere posse eiusmodi futura independenter a præsentia physica eorum respectu ipsius. Quidni idem dicatur à fortiori de omni intellectu creato? Eadem porrò ratione dicendum est aduersus Vazquez, cum communi sententia; neque etiam effectus contingentes præteritos posse cognosci ab Angelis, nisi perseueret species aliqua memoratiua, aut aliquis alius effectus intrinsecè connexus cũ præexistentia eorum. Cætera verò obiecta, quorum futuritionem, aut præteritionem continet in se presens necessitas determinata causarum, aut effectuum naturalium, certò in illis cognoscit Angelus vt pote earum, & causarum, & effectuũ comprehensor. Qua eadem ratione prenoscit coniecturaliter plures actus liberos, & effectus ab illis procedentes ex indole, varia corporis inmutatione resultante pro varietate affectuum, iuxta dicta quæst. 3. De pass. ex astrorum aspectu, alijsque insignis, in quorum obseruatione præeminet subtilitas Angelorum, ac demonum mirabiliter.

Art. 4. Certum denique est, Angelos non posse naturaliter cognoscere cognitione certa, ac euidenti secreta cordis alieni; hoc est, actus liberos alienos, siue Angelicos, siue humanos, absque con-

sensu, & communicatione, seu publicatione elicientis illos. Hæc veritas docetur frequenter, & vsque adeò clarè in sacris litteris, conspirante eodem communi Sanctorum PP. & Theologorum, aliorumque expositorum sententia, ac interpretatione, vt eam putent certam ex fide Suarez lib. 2. cap. 21. & Vazquez disp. 209. cap 1. alijque non pauci, tenente operosè Martinon. disp. 39. sect. 5. in cuius fine abutitur pro sua opinione, nisi omnino fallor, nonnullis PP. testimonijs, in quibus tamen exponendis, quod non esset difficile, immorari non libet, quia nec interest, quando assertio, nostra saltem sine temeritate negari minimè potest ex eius etiã authoris sensu. Loca Scripturę pręcipua sunt quę sequũtur 3. Reg. 8. 39. *Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum* 2. Paral. 6 30. *Tu enim solus nosti corda filiorum hominum*. 1. Reg. 6. 7. *Homo videt in facie, Deus autem intuetur cor*. Est etiam efficax & clarum, eamdem in rem testimonium Ieremiæ indicatum in sexta ratione dubitandi. Vnde autem proueniat impossibilitas Angelorum ad cognoscenda ea obiecta, an ex intrinseca eorum natura, an ex prouidentia Dei extrinseca, res est, permultis Theologorum meditationibus, huc, atque illuc variè distracta, vti videre licet apud auctores modò memoratos. Theoph. Raina. dist. 4. Theol. natur. quæst. 1. art. 4. cum Scoto,

&

& alijs tuetur eá impossibilitatem esse tátum moralem prouenientem, non ex ipsa natura rerum physica, sed ex prouidétia Dei consulentis bono Reipublicæ rationalis. proptereaque negantis, vel speciem impressam, vel concursum suum immediatum pro elicienda cognitione immediata, ac certa eorum obiectorum, cum alioquin sint ex se cognoscibilia naturaliter à quolibet non secus, ac alia obiecta vnicuique intellectui, vel maximè proportionata.

Art. 5. Dicendum tamen est cum cōmuniori D. Thomæ quæst. 57. art. 4. aliorumque ibidem sententia, cui subscribũt Suarez, & Vasquez locis nuper indicatis eam impossibilitatem fundari in ipsa natura rerum; ita vt secreta cordis à nullo intellectu creato cognosci certo possint naturaliter, sed solum supernaturaliter per diuinam reuelationem, ac illustrationem intrinsecè supernaturalem. Suadetur id primo efficaciter. Quia in locis indicatis Scripturę, alijsque non paucis ad commendandam specialiter scientiam Dei, extollendamque eius perfectionem præ omni alia scientia, tribuitur ipsi soli notitia arcanorum cordis, discretio cogitationum, & intentionum, atque respectu cæterorum omnium dicitur in eũdem scopum, inscrutabile cor hominis, seu profundum; nullum alium scire vias eius &c. Hæc autem testimonia, & laudes

des comparatur scientiæ Dei, implicitè vel explicite cum omni scientia creata, atque vt plurimum explicite cum sola humana, eneruantur valde, eoque omni vigore fraudantur, quem præseferunt, idque absque magno, aut satis probabili in contrarium fundamento, quidquid tergiuersetur Martinon, si solum extrinseca, & accidentalis, seu moralis tantum est impotentia Angelorum ad penetrandos intimos voluntatis alienæ recessus. Quod quiuis facilè deprehendet adhibita sincera, & attenta eorum locorum consideratione. Deinde contrarię etiam Auctores sententiæ, spontè agnoscunt c. portuisse ad bonum regimen, & rectam constitutionem Reipublicę rationalis, vt Deus sibi soli reseruaret cognitionem certam deliberationum, ac electionum creatarum purè internarum. Deus autem tales condidit naturas rerum, quales oportebat eas esse pro bóno regimine, & recta constitutione Reipublicæ rationalis vt liquet ex vniuersali aliarum omnium, & quarumlibet rerum inspectione. Et ex eo præterea, quia non ea est sapientia, ac prouidentia diuina, quæ rebus non benè, sed defectuosè constitutis vniuersaliter ex sua natura, remedium prępostere adhibeat violentum, negando, perpetua lege causis secundis, iisque præstantissimis, & propemodum infinitis, suam cooperationem, aut aliquod aliud requisitum ad

effectus sibi alioquin proportionatos, & in virtute actiua naturali illarum contentos. Quam in rem videri plura possunt quæst. 28. de Deo. Preterea, iuxta oppositam sententiam, Angeli ex sua natura essent incapaces committendi mutuo secretum aliquod deuinciendique se mutuò communicatione internarum cogitationum, & affectionum; & tam ipsi, quã homines apud ipsos redderentur subito infames ante sententiam iudicis infamia publica, & ineuitabili, ex quouis suo defectu morali iuxta eius qualitatem, totáque vim infamatoriam. Neque lex, quę apud nos viget, inferioris conditionis substantias, de seruando secreto, & non discerpenda alterius fama, vllum apud Angelos locum habere posset. Quæ profecto omnia, & plura alia his similia redderent miseram naturaliter conditionem Angelorum etiam præ nostra, arguerentque pessimam reipublicæ eorum constitutionem purè naturalem. Postremo per cognitiones possidentur aliquatenus earum obiecta maxime vero spiritualia, vt apparet ex quæst. 3. de actibus humanis circa possessionem Dei per visionem ipsius. Et quis autem non videat, actus cuiusque liberos ita esse ex natura ipsa rei de iure proprio, & peculiari eius, vt nemo alius possit, absque eiusdem consensu illorum possessionem, ac dominium intentare in vsum aliquem, & quod foret

de;

deterius, necessariò obtinere? Quod tamen eueniret in Angelis ex natura rei si illi actus non essent ipsis impenetrabiles ex natura rei, nec cognoscibiles certo independenter à voluntate, & libero consensu elicientis. Solaitaque cognitione coniecturali, & absolutè incerta, aut cõfusa, ac disiunctiua cognosci possunt actus liberi siue absentes, siue præsentes ab alijs siue Angelis, siue hominibus distinctis ab eliciente, dum non accedit consensus eius eatenus liber, aut quod illi æquiualet; effectus aliquis exterior ex sua natura manifestatiuus interni actus liberi. Quod autem dicitur de actu interno libero, est itidem cómune cognitioni eius reflexę, habitui, & speciei memoratiuę alijsque quibusuis actibus, & qualitatibus purè internis, intrinsecè connexis cum actu libero. Nempe quolibet horum manifestato, innotesceret eo ipso actus liber cum quo connectuntur intrinsecè.

Art. 6. Inquires, quid conferat consensus elicientis actus liberos, qui vult, vt hi ab alio, vel alijs pluribus Angelis cognoscantur. Quid, inquam, conferat, vt tales actus reddantur proximè cognoscibiles ab alio, vel alijs respectiuè? Dico, eum consensum conferre ad hunc effectũ, quod confert lux coloribus, cognitio bonitati obiectorum, applicatio agentibus, vt sint proximè visibiles, amabilia, potentia agere. Confert demum is consensus in

eam, ſcopus, vt vtar exemplo maximè congruenti poſtremo noſtro fundamento, quod confert donatio, vel venditio, vt reddatur proximè poſſibilis volũtas honeſta poſſidendi de nouo ab aliquo, quod immediatè prius fuerat apud alium iuſtum poſſeſſorem. Eodē nimirũ modo redditur per conſenſum reuelandi proximè poſſibilis noua poſſeſſio actuũ liberorum ſuſcipiēda per cognitionē alterius. In huiuſmodi namq; poſſeſſione idē eſteſſe poſſibilem abſolutè, atq; eſſe poſſibilem honeſtatem eiuſdē. Poteſt enim neceſſario reſultare in intellectu alieno ea cognitio & poſſeſſio, & nunquam reſultat cum libertate directa reſpectu ipſius, cum ſi cognitio euidens, de cuius conceptu eſt, ne ſit immediatè, ac directè libera. Quæ cauſa eſt, ob quã non potuerit occurri incommodis propoſitis in articulo præcedenti ſola lege moraliter obligante ad non rimandum ſecreta aliena, adeoque oportuerit eam cognitionem vetare Angelis lege à naturis rerum indiſtincta inducente phyſicã impoſſibilitatem. Is vero Angelus, cui ab altero reuelatum eſſet ſecretum aliquod, eo pacto, vt talem notitiam non transfunderet in alios, morali ſolum obligatione ad id teneretur; vt pote factus verus poſſeſſor eius boni à legitimo domino, non tamen ad omnes vſus, ſed cum limitatione. De iſto modo mutuè inter Angelos reuelationis ſecretorum redibit iterum ſermo q. 21.

Art,

Art. 7. Supereſt explicanda cognitio rerum ſupernaturalium. Supernaturalia ſunt in duplici differentia. Alia namque ſunt ſupernaturalia quoad ſubſtantiam, ideſt intrinſecè, ac eſſentialiter talia; alia verò ſunt ſupernaturalia quoad modum, ideſt extrinſecè, & accidentaliter talia, iuxta expoſitionem traditam quæſtion. 6. de gratia, verſus finem.

Dicendum primo eſt cum Diuo Thoma quæſt. 57.art.5. alijſque communiter ibidem aduerſus Scotum, & nonnullos alios, dona, quoad ſubſtantiam ſupernaturalia, non poſſe ab Angelo ſupernaturaliter cognoſci diſtinctè, & certo neque quoad exiſtentiam, neque quoad poſſibilitatem. Inquam diſtinctè. Quia confusè, & ſecundum prædicata communia rebus naturalibus, certum eſt, illa eſſe naturaliter cognoſcibilia à quolibet intellectu. Inquam rurſus certò. Quia cum de re falſa, nec euidentia dari poſſit, nec certitudo fidei; apparet clarè naturali circa poſſibilitatem, aut exiſtentiam ſupernaturalium, ſeu dubitationi ſeu ſuſpicioni, aut quaſi ſuſpicioni nihil obſtare poſſe. Dum antem dico naturaliter impoſſibilem eam cognitionem, non intendo, ſuppoſita exiſtentia donorum ſupernaturalium, eſſe rurſus ſupernaturalem, & indebitam, etiam ex illa ſuppoſitione, certam, ac diſtinctam cognitionem eorum. Quin potius eſt maximè naturalis,

&

& debita ex natura rei. Quia dona supernaturalia, vel sunt cognitiones, ac illustrationes diuinę, vel sunt intrinsecè ordinata ad cognitionem, & illustrationem eorum, quorum gratia existunt. Cuius videlicet cognitionis, ac illustrationis interuentu, vel vnicè, vel certe præcipuè, magna saltem ex parte existunt vtilia, ac salutaria. Quod difficile non est de singulis eiusmodi donis seorsim, inspecta eorum natura, obseruare ac ostendere. Solum itaque contendo. non posse cognosci sola virtute naturali, nulloque cooperante comprincipio supernaturali, quod simul cum intellectu Angelico influat in cognitionem.

Art. 8. Probatur conclusio de cognitione quoad existentiam. Virtuti cognoscitiuæ sufficienti ex se, absq; cóprincipio supernaturali ad cognoscenda distinctè, ac certo aliqua obiecta, vt existenta, debetur ex natura rei existentia talium obiectorum, vel formaliter, vel saltem æquiualenter, virtuti autem cognoscitiuæ Angelicæ, nec formaliter, nec æquiualenter debetur existentia donorum supernaturalium quoad substantiam. Ergo virtus cognoscitiua Angeli non est sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali, ad cognoscendam distinctè, & certò existentiam eiusmodi donorum. Minor est certa; ex definitione entis supernaturalis, & ex doctrina Conciliorum,

ac PP. aduersus Pelagium, vt apparet ex præindicatis qq. 6.7. de gratia. Probatur maior primum inductione sensuum quibus existentibus foret miraculosum, si nihilominus non existerent obiecta per singulos eorum sensibilia; necnon intellectus Angelici, atque humani, quibus similiter debetur existentia aliquorum intelligbilium, nempe eorum, quæ sunt commensurata virtuti intelligendi, quæ & quanta vnicuiq; inest. Probatur deinde à priori. Quia causa sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali ad aliquos effectus, infert ex natura rei existentiam illorum saltem æquiualenter. Ergo pariter intellectus sufficiens ex se, absque comprincipio supernaturali ad eliciendas cognitiones distinctas, & certas aliquorum obiectorum, infert etiam ipse ex natura rei existentiam illarum, tanquam sibi debitam determinatè. Eiusmodi porrò cognitiones esse intrinsecè connexas cum existentia suorum obiectorum, ac proinde hanc illis deberi ex natura rei, est satis ex se manifestum, nec indiget probatione. Confirmatur, quia omne ens supernaturale impedit existentia sua existentiam alicuius entis naturalis sibi affinis, estque cum illo incompossibile ex sua natura, vt apparet ex doctrina tradita quest. 21. & 22. de Sacramentis. Cum ergo substantia Angelica sit ex se determinata actu, vel potentia, redu-

ci-

cibili in actum pro libito, ad cognitiones obiectorum connaturaliter sibi coexistentium, vel saltem ad non neganda illa obiecta, consequens est, vt sit etiam determinata ex se ad non eliciendas cognitiones existentiæ donorum supernaturalium, Eò namque ipso deberet connaturaliter negare existentiam aliquorum obiectorum naturalium, vtpote incompossibilium cum ijs donis supernaturalũ, quorum existentiam affirmaret per tales cognitiones.

Art. 9. Probatur eadem cõclusio quoad alteram partem de cognitione possibilitatis. Quia possibilitas rerum non existentium in se intrinsecè, ideoq; comparentium intellectui ratione sui, non aliter cognoscibilis est, quam per species rerum existentium, quæ cognoscuntur immediatè ratione sui. Per species autẽ rerum existentium, quæ quatenus existẽtes cognoscuntur naturaliter ab Angelis, nõ possunt ipsis innotescere res supernaturales, quatenus possibiles. Quia res existentes, naturaliter cognoscibiles ab Angelis, sunt purè naturales, vt ostensũ modò est. Ex rebus verò naturalibus, si quæ possent iuuare, ac sufficere ad cognitionem possibilitatis supernaturalium, maximè possent causæ eleuabiles ad producendos effectus supernaturales. Hæ autem causæ ad id iuuare, ac sufficere minime possunt. Quia licet connectantur

essentialiter cum possibilitate eorum effectuum, eosdemque o. dine transcendétali intrinsecè respiciant; nihilominus ijdem effectus, quatenus ab ijsdem causis procede.epossunt, atque ipsis formaliter correspondent, eam solam perfectionem, eaque sola prædicata participant, quę sũt effectibus purè naturalibus omninò communia, vti demonstratum est in præindicatis quæstionibus de Sacramentis. In causis igitur naturalibus solum possunt comparere effectus supernaturales, eorumque possibilitas quoad conceptus communes cum effectibus naturalibus, non verò distinctè quoad speciales, & specificos suos conceptus.

Art. 10. Licet autem causæ naturales cognoscantur ab Angelis comprehésiuè; non tamen opus est ad comprehensionem causę, vt cognoscantur in ipsa distinctè omnes, & singuli effectus, ad quos transcendentaliter vtcumque refertur, quoad omnia specialia eorum prędicata, sed solum quoad illa, relatè ad quę tota eiusdem causæ perfectio apparet adæquatè; Eiusmodi autem prędicata effectuum supernaturalium, quatenus producibilium per causam entitatiuè naturalem, dictum est, conuenire vniuocè cum prædicatis effectuum connaturalium eidem causæ. Non igitur necesse est, aut etiam possibile, vt in tali causa cognoscantur, ac discernantur prædicata specialia, per quæ

diffi-

diſſident effectus ſupernaturales. Verùm ſimiliter eſt, Angelos ex effectibus naturalibus cognoſcere Deum ſub conceptu omnipotentis, ſeu potentis omnia poſſibilia. Sed quia in eum conceptum aſſurgunt naturaliter per ſolas ſpecies rerum naturalium; cum ventum eſt ad partitionem poſſibilium, & ad conditiones ſingulorum articulorum impeditur aſſenſus certus, ac diſtinctus ſupernaturalium, per diſſimilitudinem, immò & oppoſitionem, quam nuper indicaui, rerum naturalium, quibus mens vnicè antecedenter adhærebat, quæque ſolæ ſunt obiectum formale motiuum totius cognitionis. *Quæ cauſa eſt, vel non longè diſſimilis impoſſibilitatis naturalis aſſentiendi myſterio Trinitatis diuinæ,* cum quo res omnes creatæ connectuntur eſſentialiter, & quod fundatur in infinitate diuinæ eſſentiæ naturaliter cognoſcibili, ſed tamen habet modum eſſendi oppoſitum modo eſſendi rerum omnium creatarum, vti expoſitum eſt quæſt. 38. de Deo art. 2, & 7. & ad 1.

Art 11. Dicendum rurſus eſt, de myſterijs tantum quoad modum ſupernaturalibus, effectus naturales exiſtentes modo ſupernaturali cognoſci poſſe naturaliter, ſecundùm ſe, ipſum tamen modum, ſi ſit quoad ſubſtantiam ſupernaturalis, non poſſe cognoſci ab Angelis certò ac diſtinctè ſola virtute naturali; ſecùs verò

si idem modus sit, intrinsecè naturalis. Probatur, quia effectibus naturalibus supernaturaliter existentibus, sicut conuenit eadem entitas, atque naturaliter existentibus, ita & cognoscibilitas conuenit eadem. Quæ videlicet est indistincta ab entitate. Quæ ratio æquè probat, vt patet de modo etiam intrinsecè, & quoad substantiam naturali. Impotentia autem cognoscendi modum, qui est intrinsecè, & quoad substantiam supernaturalis, vt vnio hypostatica, iisdem rationibus comprobatur, quibus probata est cõclusio præcedens quoad vtramque partem, Quinam porro modi sint intrinsecè supernaturales, quinam verò solum extrinsecè, non est controuersia huius loci, in quo agitur reflexè de cognitione Angelorum, non directè de natura obiectorum illius.

Art. 12. Obseruatum nihilominus volo, si modus creatus interueniens in aliquo miraculo, vt in resurrectione mortui, sit intrinsecè naturalis ita ipsum videri immediatè ab Angelo, vt simul cognoscat abstractiuè actum diuinæ voluntatis, à quo idem modus essentialiter, & determinatè dependet. Licet enim hic actus sit liber, & indebitus naturæ; manifestatur tamen à Deo sufficienter, & per effectum exteriorem intrinsecè naturalé, ac proinde est cognoscibilis sola virtute naturali intellectus ex vi talis effectus, tá-
quam

quam per signum, & locutionem exteriorem Dei, qua vult manifestare suam voluntatem. Neque verò existimandum propterea est, deberi naturæ absolutè, nullaque facta suppositione, existentiam, aut cognitionem certam vllius diuinę voluntatis, quatenus miraculosè operantis determinatè sumptæ. Non enim formaliter determinatè, ac præcisè, sed vel formaliter, vel æquiualenter, vti prænotatum est paulò prius, debetur naturæ existentia, & cognitio eorum omnium, quæ sola virtute naturali, absque complicipio supernaturali cognoscere potest. Certum nimirum est apud omnes, nunquam extitura, aut cognoscenda esse formaliter, ab vllo intellectu creato, omnia tàm quoad substantiam, quam etiam quoad modum naturalia, tametsi vnumquodlibet eorum seorsim sit cognoscibile sola virtute naturali.

Art. 13. Quapropter D. Thomas probans vbi supra mysteria gratiæ non posse cognosci ab Angelo sola sua virtute naturali, *quia ex pura Dei voluntate dependent*, accipiendus proculdubio est de dependētie ex intrinseca natura rei dependentis per se & absolutè, & non tantùm per accidens ob præsentes circumstantias à pura voluntate Dei; id est quin simul dependeat à causalitate, vel saltem ab exigentia innata causarum naturalium, vti Angeli à se inuicem, & omnes aliæ res

naturales dependet. Qua adiuncta expositione subintellecta certissimè à Diuo Thoma, ea probatio incidit re ipsa in nostram superiorem probationem, vt patet consideranti, estque efficax, & clara, tametsi Suarez lib.2. cap 29. alijsque nonnullis visa est, aut inefficax, aut inexplicabilis. Indidem deducitur, carentiã cuiuslibet rei naturalis, tametsi supernaturaliter ponatur à parte rei, esse cognoscibilem ab Angelo distinctè, & clarè sola virtute naturali. Quia carentia, seu non posse cuiuslibet rei creatæ, quantũ est ex intrinseca eius natura, potest poni absolutè à parte rei absque vllo miraculo, & supernaturalitate, ideoque non dependet intrinsecè, & per se à voluntate Dei operante, aut cessante ab opere supernaturaliter, & miraculosè, sicut etiam dictum est de effectu, & modo supernaturali extrinsecè tantùm, & per accidens, deque manifestatione diuinæ erga se voluntatis. Ex his itaque omnibus liquet satis Angelum omnia naturaliter intelligere, & quatenus] singula intelligere possit.

Ad 1. D. Thomas quæst. 56. art.1.ad 1 dicit locum illum esse vitiatum in antiqua translatione, atque in noua verbo *ignorant*, substitui *cognoscunt*. Quod si placeat tenere veterem lectionem, dici potest, ignorari ab Angelo suam virtutẽ, non secundùm se, sed prout procedit ab

or-

ordinae diuinæ sapientiæ, quem non cō-prehendit, & magis ignorat, quàm co-gnoscit. Iam philosophus, dum negat singularium intellectum, non loquitur de singularitate vniuersaliter, sed prout cō-tracta ad materiam signatam, quæ est obiectum sensus, & non cadit in intelle-ctum, nisi per accidens. Angelus verō est singulare expers materiæ ideoque in-telligibile per se. Demùm omnia crea-ta mouentur, seu quasi mouentur ex se, exque appetitu innato ad propriam per-fectionem. Est autem magna Angeli per-fectio cognitio, quam habet de se, ideo-que ad illam mouetur, seu quasi moue-tur ex se. Neque in hoc sensu est verum, quod nihil mouetur, aut patitur à se ip-so, sed præcisè quatenus mouetur pro-priè ad aliquid, vel violentum sibi, vel quod sibi insit per accidens, & contin-genter. Nihil igitur vetat, quo minus Angelus cognoscat se ipsum.

Ad 2. Cognitionem vnius Angeli per alium non potest impedire, neque simi-litudo, neque dissimilitudo mutua inter vtrumque. Quia neutra est coniuncta cum oppositione, aut cum incompossibi-litate alterius cum altero; sed altera constituitur per participationem eiusdē generis penes magis, & minùs; altera existit cum totali mutua affinitate, & conuenientia substantiali. In qualitati-bus materialibus non ita contingit, quia

differunt inter se per mutuam oppositionem, vt album, & nigrum, aut per accessum, & recessum, maiorem, vel minorem respectu oppositorum, vt viride, & cæruleum; ideoque vna differentia inexistente sensui, impediretur is à perceptione aliarum differentiarum. Vnde, quod intellectus ita se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensibilia, verificatur quidem quoad proportionem vtriusque potentiæ cum vtroque genere obiectorum, non verò quoad conditionem, & naturam obiectorum vtriusque generis relatè ad vim impediendi perceptionem vnius per præinexistētiam alterius. Quod autem dicitur in libro de causis de ratione causæ, & causato conferente ad cognitionem, refertur ad similitudinem, quæ requiritur ad cognitionem. Vnde quia in Angelis datur similitudo mutua quoad participationem perfectionis vnius generis, absque processione alterius ab altero, datur etiam absque eadem tanta cognoscibilitas mutua alterius in altero, & per alterum, quanta datur in rebus materialibus ratione processionis qua vnum ab alio procedit. Demùm de medio, seu ratione vt quo, cognoscendi, constat, ex quæst. 12. Angelum ab Angelo cognosci per speciem impressam cogniti, inditam cognoscenti à Deo. Differt autem species impressa Angeli ab ipso Angelo, non per esse materiale, &

spirituale, sed per esse intentionale, & & naturale, quatenus Angelus in sua substantia habet esse naturale, in specie verò intentionale, prout requiritur ad cognitionem.

Ad 3. Conceditur sponte, quod solū probatur in obiectione, Deum à nullo intellectu creato, cognosci posse perfectè, & comprehensiuè, Negatur verò non posse cognosci imperfectè, & inadæquatè. Et quidem Dionysius in prioribus verbis, iuxta quę accipienda sunt posteriora eiusdem verba, clarè loquitur de incōprehensibilitate. Iam cognitio creata Dei distat à cognoscibilitate Dei infinite, sicut distat infinite perfectio quæuis entitatiua creata, ab entitatiua perfectione Dei. Vnde sicut hæc posterior distantia non impedit quominus perfectio omnis creatæ, sit participatio diuinæ; ita prior distantia non impedit, quominùs cognitio creata sit repræsentatio Dei licet defectuosa. Demùm cognitio naturalis Angeli de Deo, esto non sit ænigmatica cum tanta obscuritate, quanta est obscuritas cognitionis nostræ de eodem, vt potè dependentis à sensu, & sensibilibus, est tamen specularis, & ænigmatica absolutè, quia habetur mediantibus obiectis creatis, & per species, ac proinde ad instar ipsorum.

Ad 4. Non est de ratione intellecti, vt per suam entitatem sit perfectio intelli-

gentis, sed per suum esse intentionale; seu per speciem, & impressam, & expressam; atque per vtramque posſunt res materiales perficere ſubſtantiam ſpiritualem. Quod verò attinet ad intelligibilitatem repugnantem rei materiali, dicitur non repugnare intellectioni per accidens, ſed tantum intellectioni per ſe, idque quatenus materia ſubeſt accidentibus indiuiduantibus, quæ ſunt obiectum immediatum ſenſus, & mediatum, ac per accidens reſpectu intellectus. Deinde dictum Philoſophi, quod ſenſus eſt ſingularium, intellectus vniuerſalium, accipitur ex mente ipſius de intellectu noſtro, qui intelligit ſingularia abſtrahendo ab accidentibus ſingularizantibus, quæ ſunt obiectum immediatum ſenſus, vt dictum eſt iterum, & ex quibus tranſmittuntur in intellectum ſpecies, quæ inſeruiunt intellectioni per abſtractionem à priori concretione indiuiduali materiæ, de quo fuſius in qq. de Anima. Angelus verò accipit à Deo ſpecies immediatè repræſentantes ſubſtantiam quamlibet ſingularem quoad ſuam quidditatem, quę eſt obiectum proprium intellectus.

Ad 5. Conceditur, Angelum non poſſe cognoſcere certò, ac determinatè futura contingentia, nec non præterita, quorum nullus extat effectus, aut ſignum præſens. Sed negatur non poſse ab eodé cognoſci, quæ ſunt eidem præſentia phy-

physice, si nihil obstet aliud. Quia licet acceperit ab initio species omnium indiscriminatim obiectorum, adest nihilominus haec ratio discriminis inter obiecta praesentia, & non praesentia. Quod nimirùm, quae praesentia sunt, habent in se actualiter cognoscibilitatē sibi intrinsecam, vt potè indistinctam realiter ab ipsis; eam verò non habent, quae non sunt praesentia, sed fuerunt tantùm, aut erunt. Confert autem cognoscibilitas actualis obiecti coexistens intellectui, vt cognoscatur, ad eum modum, quo confert approximatio passi respectu agentis, vt hoc agat. Vnde sicut agens physicum tametsi praeditum tota virtute actiua, nequit agere in passum non applicatum, ita intellectus, tametsi praeditus sit specie obiecti, nequit ipsum actualiter cognoscere, nisi actualiter illi coexistat, vel per se ipsum, vel per aliquid connexum cum eodem.

Ad 6. Potest quidem quilibet Angelus respectu suorum actuum tantundem, atque potest quilibet alius, praesertim aequalis, aut inferior respectu suorum, non tamen respectu alienorum, vt patet in gaudio, & dolore de actibus bonis, & malis, poenis, & praemijs proprijs, atque alienis. Potest similiter vnusquisque suas vbicationes, durationes, cognitiones, & volitiones efficere, non tamen alienas. Nempè ad aequalitatem, aut superiorita-

tem sufficit tantundem, aut magis posse proportionate; nec est necesse eadem posse, aut circa eadem, sed vel hoc, vel similia, aut circa omninò similia posse. Non ergò breuiter, arguitur ex impossibilitate, & insufficientia naturali intrinseca ad penetranda arcana aliena, insufficiétia, & impotentia similis ad arcana propria. Ad rationem subsumptam de inclusione omnium actuum liberorum intra idem genus entis, & gradum eumdem perfectionis, tàm respectu mutuo, quam ad alia obiecta cognoscibilia indifferenter à quolibet Angelo; dicitur, non prouenire ex illis duobus capitibus impossibilitatem cognoscendi arcana alienæ voluntatis, sed ex alijs rationibus expensis supra art. 5. quæ ostendunt, actus cuiusq; liberos ratione suæ indiuiduationis, quatenùs coniunctæ cum ratione generica exercitij immediati libertatis esse naturaliter inintelligibiles, præterquã ab indiuiduo cuius sunt independenter à consensu eiusdem, sicut eadem sua indiuiduatione sunt intrinsecè determinati ad inducenda plura alia respectu subiecti proprij, qualia in nullum aliud subiectum inducere possunt, idque ex natura ipsa rei, vt est in confesso apud omnes, omnibusque manifestissimum.

Ad 7. Non est opus quidquam superaddere ijs, quæ dicta sunt ab art. 7. Quod ad Dionysium attinet, ipse non negat

An-

Angelis naturaliter esse possibilem cognitionem confusam, & incertam mysteriorum gratiæ, sed solam claram, & distinctam. Qualem nimirum quærunt, & discunt à Deo docente clarè, & cum summa certitudine.

QVAESTIO XV.

Vtrum intellectus Angelicus sit capax compositionis, & diuisionis, discursus, & falsitatis?

VIDETVR esse capax. 1. quia Angelus potest abstrahere rationes communes, ac vniuersales, & similiter potest per alias cognitiones cognoscere rationes magis particulares, atque indiuiduales, vt liquet ex quæstione præcedenti, Ergò potest deinde per tertiam aliam cognitionem illas rationes inuicem conferre per affirmationem, vel negationem alterius de altera, quod est componere, aut diuidere, quæ prius aderant in intellectu cum præcisione à mutuo respectu, & comparatione. Patet consequentia, quia mentalis compositio, & diuisio nihil est aliud, quàm comparatio affirmatiua, vel negatiua eorum, quæ prius

prius apprehensa fuere simpliciter, & secundùm se seorsim sine ea comparatione nec in nobis aliter aliaue de causa contingit compositio, & diuisio mentalis.

2. Vbi est multitudo intellectuum; ibi est compositio, vt dicitur 3. de Anima tex. 21. In intellectu autem Angeli datur multitudo intellectuum. Quia intelligit plura per plures species, vt dictum est supra. Ergò datur compositio in intellectu Angeli ac per consequens diuisio.

3. Ex pluribus scripturæ locis constat clarè, Angelos loqui proferendo affirmationes, & negationes similes humanis. Dantur igitur in Angelis compositiones, & diuisiones similes humanis. Patet consequentia, quia locutiones sunt signa conceptuum. Vbi autem signa sunt similia, oportet significata etiam esse similia.

4. Angelus cognoscit vnum per aliud, nempe effectum per causam, & causam per effectum, vt patet ex cognitione creaturarum in verbo, & Dei per creaturas. Discursus autem nihil est aliud, quam cognoscere vnum per aliud, atque transire à cognitione vnius obiecti ad cognitionem alterius obiecti, iuuante priori cognitione ad posteriorem. Datur igitur discursus in Angelo.

5. Quidquid potest intellectus minus perfectus in ordine ad perficiendum se, augendamque suam perfectionem, potest etiam intellectus perfectior. Intellectus alt-

autem humanus, qui est minus perfectus Angelico, potest discurrere, & ex præcognitis pergere ad cognitionem eorum, quæ nondùm innotuerant, atque hoc modo potest perficere se ipsum, atque augere perfectionem propriam, Ergo id ipsum præstare à fortiori potest intellectus Angelicus.

6. Non cognoscuntur comprehensiuè ab Angelo quæcumque ab eo cognoscuntur, sed plura cognoscit imperfectè, & inadæquatè, tùm per se, vt Deum, & Angelos sibi superiores, tùm per accidés alia quælibet, propter diuersionem attétionis ad plura alia, quæ non possunt omnia simul comprehensiuè teneri. Intellectus autem cognoscens aliquid inadæquatè, & imperfectè, potest proficere in eius cognitione attentius, cósiderando, & plura multipliciter conferendo cum illo; idest discurrendo, & componendo. Ergò Angelus potest, & discurrere, & componere. Confirmatur ex Isidoro lib. 1. de summo bono cap. 12. vbi dicit, Dæmones per experientiam multa cognoscere; Quæ videlicet independenter ab experientia cognoscere prius non poterant. Per experientiam autem non potest perueniri ad notitiam alicuius antecedenter ignoti, nisi discurrendo. Quia ex multis memorijs fit vnum experimentum, & ex multis experimentis fit vnum vniuersale, vt habetur in fine posteriorum, & par. 1.

me-

metaph. sub initium. Eiusmodi autem illatio experimenti ex memorijs, & uniuersalis ex experimentis, est formaliter discursus. De cuius nimirùm conceptu est, vt quibusdam positis, aliud sequatur, seu inferatur.

7. Ignorantia est causa falsæ æstimationis circa, ea, quæ ignorantur. Angeli autem sunt capaces ignorantiæ, & plura de facto ignorant, vt dicit Dionys. cap. 6. Eccles. Hierar. Ergò Angeli sunt capaces falsitatis, possuntque falli. Confirmatur, quia alioquin non essent capaces qui caderent à veritate sapientiæ, & haberent rationem deprauatam, cum vtrumque hoc formaliter consistat in falsitate cognitionis. Vtrumque autem affirmat de dæmonibus Dionys. cap. 7. de diu. nomin. ante med.

Art. 1. Respondetur. Necessitas, omnisque capacitas componendi, ac diuidendi oritur in nobis ex dependentia à phantasia, in qua apparent termini incó-plexi, absque affirmatione, & negatione, coniungente inuicem, aut disiungente obiecta illorum, atque indicante de habitudine eorum mutua. Quo munere fungi non potest intellectus dependens ab eiusmodi prima obiectorum repræsentatione, nisi coniungendo, aut disiungendo conceptus obiectiuos apparentes in phantasia, & non habentes prout subsunt eius actibus, neque identitatem, neque

rea-

realem distinctionem inter se, atque adeò indigentes, vt clarescant mutua inter se comparatione per affirmationem, & negationem, quę propterea compositio, & diuisio appositissimè dicuntur per exclusionem indifferentiæ antecedentis ad identitatem, & distinctionem, coniunctionem, & disiunctionem. At Angeli, quæcunque cognoscunt immediatè, vident pro vt sunt in se ipsis. Quæ autem cognoscunt mediatè, percipiunt, vt sunt in rebus immediate visis. Quapropter, cum neque res ipsæ, vt sunt in se, neque quatenus aliæ in alijs continentur à parte rei, habeant indifferentiam ad mutuam coniunctionem, & separationem suorum prædicatorum, vti notatum est habere in phantasia, sed habeant identitatem, aut distinctionem mutuam omnino determinatam, per simplicem entitatem, sicut habent eamdem ipsam entitatem determinatè, qua de causa quoduis cuiusuis rei prædicatum est cognoscibile, quantũ est ex se, absque compositione, & diuisione. Vndè possibilitas, atque necessitas compositionis, & diuisionis mentalis non potest fundari in natura cuiusquam obiecti secundùm se præcisè considerati, nec in identitate, aut distinctione reali aliquorum prędicatorum præcisè vt sunt in se à parte rei, sed solùm in medio, in quo sortiantur apparentiam diuersam à realitate, quæ illis conuenit à parte rei,

tam in se, quam in ijs omnibus, in quibus virtualiter continentur, siuè adequatè, siue inadæquatè. Nulla igitur dari potest in Angelo necessitas, aut possibilitas compositionis, & diuisionis formalis, sed per simplicem tendentiam cognoscit identitatem, & distinctionem obiectorum, affirmatione, & negatione æquiualentibus nostræ, & compositioni, & diuisioni, vti facit Deus ex omnium confessione, ad quem sicut proximè accedunt Angeli quoad perfectionem naturæ, ita etiam imitantur eumdem maximè quoad modum cognoscendi supra modum humanum. Hæc comparatio & eius intentum habet fundamentū in Dionys. cap. 4. de diu. nom. vbi dicit, Angelū esse *speculum purum, & clarissimum*, quod ipsum tribuitur excellentius Deo, additque cap. 7. ante med. *virtutem intellectualem Angelorum resplendere perspicaci diuinorū intellectuum simplicitate*, de cuius ratione est exclusio compositionis, & diuisionis. Eādem sententiam docet Diuus Thomas quæst. 58. art. 4. alijque communiter aduersus Scotum dist. 7. quæst. vnica § *contra conclusionem*, nec non aduersus Suarez lib 2 cap. 32. & 33. & nonnullos alios, qui solum assentiuntur D. Thomæ quoad obiecta naturalia euidēter cognita, quoad cætera Scoto, cum tamen sit vna eademque omnium ratio, vt apparet ex discursu præmisso.

Art.

Art. 2. Exclusis totaliter ab intellectu Angelico compositione, & diuisione formalibus, excludendus consequenter est ab eodem discursus formaliter, ac proprie talis, vti excludit D. Thomas ibidem art. 3. alijque communiter aduersus aliquos alios auctores. Nempè discursus essentialiter includit in suo conceptu multiplicem compositionem, aut diuisionem, quibus conferantur extrema consequentis cum medio termino, & inter se. Impossibile igitur est, vt intellectus compositicnis, & diuisionis minimè capax, sit nihilominus capax discursus. Eò vel maxime, quia compositio, & diuisio ex suo conceptu sunt quidam discursus inchoatus, & imperfectus. Quia compositio est quædam quasi illatio, per quam intellectus instructus simplicibus apprehensionibus terminorum, de quibus deinde iudicat componendo, atque coniungendo illos inter se, quodámodo infert mutuam eorumdem identitatem ex habitudine identifica, quæ obscurè, & imperfectè prælucet in prædictis simplicibus apprehensionibus, & è conuerso proportione seruata accidit circa diuisionem mentalem. Qua de causa Diuus Thomas dicto art. 4. assumit in eandem rem hoc ipsum principium, his verbis: *Sicut in intellectu ratiocinante comparatur conclusio ad principium; ita in intellectu componente, & diuidente comparatur prædicatum*

ad subiectum. Cui igitur repugnat discursus istiusmodi inchoatus, & imperfectus, per collationem mutuam duorum tantū terminorum, impellentium intellectum ad assensum compositiuum, vel ad dissensum diuisiuum, iuxta naturam apprehensionum, quibus substant; necesse maiori etiam ratione est, vt repugnet discursus perfectus per collationem mutuam trium terminorum priùs in præmissis, & deindè in conclusione. Ergo Angelis repugnat discursus propriè, & formaliter talis magis etiam, quàm compositio, & diuisio.

Art. 3. Confirmatur hæc ratio, & quę proximè præcessit de compositione, & diuisione. Quia *quæ sunt dispersa in inferioribus, sunt vnita in superioribus*. Quod principium assumit D. Tho. quæst. 57. art. 2. pro Angelica singularium cognitione, indistincta à cognitione quidditatis eorum. Addit verò Caietanus ibidē eam dispersorum vnionem accipi cum hac limitatione; *quoad fieri potest*. Id est, quoad ea, quorum vnio identifica, nec repugnat ex suo conceptu, nec trāscendit limites perfectionis rerum superiorum. Hoc autem supposito, quod sub ea expositione est euidens per se, subsumitur vlteriùs, non repugnare absolute, aut respectu perfectionis substantialis Angeli, immò ei cōgruere maxime simplicem tendentiam intellectus, quæ contineat in se indiuisim totam perfectionem, quæ reperitur

di-

diuiſa in apprehenſionibus, compoſitione, diuiſione, & diſcurſu humanis, quæque peragat ſubito per primam obiecti ſecundum ſe inſpectione, & quaſi per lineam rectam, quod peragit intellectus dependens à ſenſu, per multiplicem collationem conceptuum apparentium in eodem ſenſu, & quaſi per gyrum. Suadet hoc in primis paritas ſenſus communis, qui non magis præeminet ſenſibus externis, quàm Angelus præemineat homini. Senſus namque communis continet in ſe indiuiſim, quidquid perfectionis ineſt quinque ſenſibus externis. Quidni igitur ſimplex tendentia intellectus Angelici contineat ſimiliter in ſe indiuiſim, quicquid perfectionis ineſt ſimplicibus apprehenſionibus, compoſitioni, diuiſioni, & diſcurſui humanis. Suadet idem rurſùs correſpondentia vbique neceſſaria, & manifeſta inter modum operandi, & modum eſſendi proprium cuiuſque ſubſtantiæ. Nempe ſubſtantia Angelica eſt in ſe ſimplex, vt dictum eſt, & continet in ſe identicè, quicquid perfectionis ineſt corpori, & animæ humanæ inuicem vnitis. Ergò operatio intellectiua Angeli continet in ſe ſimili ſimplicitate, quicquid perfectionis ineſt terminis ſimplicibus apprehenſis priùs ſeorſim, quatenùs deindè collatis inuicem per compoſitionem, aut diuiſionem. Similiter Angelus ratione ſuæ ſimplicitatis eſt incapax tráſ-

mu-

mutationis, nec proficit temporis decursu per transmutationem acquisitiuam, & augmentatiuam substantialem, sicut proficit homo, aliaque transmutationis capacia. Ergò similiter est incapax intellectus eius, vt proficiat intellectualiter, sicut proficit homo per discursum, qui est quædam transmutatio intellectualis augmentatiua, & perfectiua intelligentis, atque adeò constituitur in termino totius perfectionis intelligendi per primam inspectionem simplicem obiecti, sicut cóstituitur in termino totius perfectionis suę physicæ per primum suum esse. Itaque in intellectu Angelico, neque compositio, aut diuisio, neque discursus vllus dari potest propriè talis.

Art, 4. Ex his infertur, intellectui Angelico repugnare loquendo per se falsitatem, licet per accidens incidere in eam possit ex abusu voluntatis. Infertur, inquam, quia intellectus expers compositionis, diuisionis, & discursus fertur directè, ac immediatè, ad quod quid est, seu ad quidditatem rei. *Intellectus autem circa quod quid est, semper verus est, sicut, & sensus circa proprium sensibile*, vt dicitur in lib. 3. de Anima tex. 26. Eandem doctrinam tradit iterum Philosophus lib. 9. Metaph. tex. 22. dicens, intelligendo quidditates simplices non intercedere falsitatem. *Quia vel totaliter non attinguntur, & nihil intelligimus de eis, vel cognoscuntur vt*

sunt,

sunt, Nempe obiectum immediate mouens sensum, vel intellectum ad perceptionem sui, necessariò mouet ad percipiendum ipsum, vt est in se, nec aliter mouere potest per se ipsum immediatè, ideoque ad solam veram perceptionem sui mouere potest ex se præcise. Quapropter omnis falsitas irrepit in intellectum ex motione mediata obiecti, prout apparentis imperfectè, & inadæquatè in aliqua sui cognitione præuia. quæ deindè inducere potest æquiuocationem, & malam, atque adulterinam terminorum applicationem mutuam, propter defectũ plenę apparentiæ in eadem præuia cognitione imperfecta. Cum igitur repugnet Angelo huiusmodi mediata obierum perceptio, tàm per compositionem, & diuisionem, subnixam apparentia obiecti, quæ præit in simplicibus apprehensionibus, quam etiam per discursum, qui nititur ijsdem mediatè, & insuper immediatè vlterioribus terminorum præappa-rentium combinationibus, quæ fiunt per pręmissas, & conclusionem, atque immediatè feratur in omnia, quæ cognoscit mouentibus ipsis obiectis, vt sunt in se. Concluditur falsitatem in intellectu Angelico nullam dari posse, siue circa veritates naturales, siue circa mysteria supernaturalia. Inter hæc nonnulli ita distinguunt, vt circa naturalia Angelum dicãt incapacem falsitatis, capacem circa su-

pernaturalia. Verùm diſcurſus propoſitus eſt vniuerſalis, & æquè conuincit de omni genere obiectorum, ideoque Diuus Thomas dicta quæſt. 58. art. 5 alijque magis communiter docent hanc ſententiam cum totali vniuerſalitate.

Art. 5. Ratio, ob quam Angelus pati nihilominus poſſit per accidens deceptionem, ac falſitatem circa aliqua obiecta, vt tradit D. Thomas ibidem, limitando tamen, quoad ſupernaturalia. Ratio inquam eſt. Quia Angelus cognoſcit imperfectè, & coniecturaliter, aut probabiliter tantùm, aut cum ſola certitudine phyſica aliquos euentus, maximè ſupernaturales. Fieri autem tunc poteſt, vt imperio voluntatis adigatur intellectus, vt per quandam præcipitantiam iudicet abſolutè obiectum ita habere, aut habiturum eſſe, ſicut apparet per coniecturas, & ſic de alijs modò indicatis modis cognoſcendi, tranſgrediendo voluntariè limites fundamenti, quod præbet obiectum per primam ſui inſpectionem. Hoc porro præſtare Angelus perinde poteſt per ſimplicem inordinatam conuerſionem ad obiectum, praua, ac ſtulta voluntate inductam; ſicut nos poſſumus per compoſitionem, & diuiſionem, ſeu praua, ſeu laudabili (vtrumuis enim in nobis accidere poteſt) inductam. Ità Angelus cõſiderans hominem mortuum, poteſt iudicare, ex imperio voluntatis, eum non eſſe

se resurrecturum; & similiter considerans hominem Christum, iudicare potest eum non esse Deum. Quae sunt exempla D. Thomae, sed est eadem ratio de secreto cordis, & de futuro contingenti purè naturalibus, & apparentibus coniecturaliter tantùm, per inditia incerta. Potest enim similiter circa haec concipi voluntariè iudicium absolutum conforme indicijs, & non restrictũ ad incertitudiné eorum. Verùm hic modus abutendi intellectu per imperium imprudeus voluntatis, solùm accidit in daemonibus in omnem imprudentiam paratissimis. Nempè Angelis beatis omnis eiusmodi abusus est prorsus impossibilis propter perfectionẽ status, & vnionis cum prima veritate. Idẽ verò abusus fuisset absolutè possibilis omnibus promiscuè Angelis in pura natura, licet non tam facilis futurus tunc fuisset, atque iam est in demonibus. Per haec igitur satis constat de quaest. qnoad omnes eius partes;

Ad 1 Non sufficit ad componendum mentaliter, & diuidendum posse abstrahere rationes vniuersales, simulque considerare rationes, vel rationem aliquam particularem substantem illis vniuersalibus. Sed necesse insuper est, vt intellectui desit facultas considerandi, immediatè eam veritatem, quae circa vtramque illam rationem desiderari potest. Adest autem Angelo haec facultas, potest-

que assequi tendentia simplici directa, ac immediata, quæ nos assequi non possumus nisi per compositionem, & diuisionem. Vnde fieri non potest, vt Angelus velit superaddere nouam aliquam notitiam notitię præexistenti obiecti, quin protinus ea ipsa voluntate applicet intellectum ad inspectionem directam, ac immediatam eiusdem obiecti, atque ita necessario supersedet à compositione, & diuisione, eadem ratione, qua nos facta compositione, aut diuisione, quam perfecta possibilis est ex vi apprehensionum præexistentium, necessariò supersedemus ab vlteriori compositione, & diuisione. Eodem namque modò exhaurit Angelus totam suam vim cognoscitiuam circa vnamquamque veritatem, per tendentiam simplicem directam, ac immediatam, qua nos exhaurimus totam vim nostram cognoscitiuam, per primam, seu compousitionem. seu diuisionem circa vnumquodque cognoscibile. Vnde ea comparatio obiectionis valet potius ad oppositum, seruata legitime portione.

Ad 2. Ad componendum, & diuidendum non sufficit quęlibet cuiusuis generis multitudo intellectuum, sed necesse est eam esse talem, quę mutua collatione eorumdem intellectuum gignere possit maiorem notitiam rei, quam quæ haberi potest per simplicem eius inspectioně: Hoc autem deest in Angelo, vtpotè intel-

telligente per simplicem inspectionem quidditatis, quicquid nos componendo, & diuidendo assequi possumus, & quicquid ipse Angelus assequi absolutè potest.

Ad 3. Angeli manifestant hominibus suos conceptus modo humano, vt potè necessario, vt illi percipiantur ab hominibus. Quod etiam facit Deus certissimè incapax compositionis, & diuisionis. Indè igitur deducitur solum Angelos cognoscere compositionem, & diuisionem eamque imitari loquendo posse, non verò facere itidem, atque imitari concipiendo posse.

Ad 4. Cognitio vnius ex vi alterius, seu in alio non sufficit ad discursum propriè talem. Alioquin discurret propriè Deus, qui in sua essentia, & ex vi comprehensionis essentiæ suæ omnia alia cognoscit. Requiritur igitur præterea vt ex cognitione vnius proficiscatur cognitio alterius cum reali distinctione inter vtrâque, sicut vnum obiectum distinguitur realiter ab alio obiecto; idque per mutuam idoneam collationem terminorum consequentis inter se, & cum medio termino. Quod ostensum est repugnare Angelo.

Ad 5. Non spectat ad perfectionem intellectus præstantioris vt possit præstare in ordine ad perficiendum se, quidquid præstare potest intellectus minus

perfectus in eumdem scopum, sed vt possit, vel illud ipsum, vel aliquid perfectius, & æquiualens cum excessu. Dictum autem est idē præstari ab Angelo per simplicem, & immediatam tendentiam ad vnumquodque obiectum; assequitur enim intellectus Angelicus omnem veritatem, quam assequitur intellectus humanus, & plures alias, sed non eo modo, quo is assequitur. Intellectus namque humanus habet modum peculiarem perficiendi se, fundatum in peculiari sua imperfectione, Quę quia non cadit in Angelum, ideò nec modus ille cadit in eumdem.

Ad 6. Conceditur, Angelum naturaliter cognoscere inadæquatè, & imperfectè, tùm per se, quæ sunt superiora ipso, tum etiam per accidens, quæ sunt eodem inferiora, Quod rectè assumitur, & suadetur in obiectione. Sed non propterea proficere potest per discursum in cognitione eorumdem obiectorum, siquidem eo ipso quod intendat vlteriorem aliquem suę cognitionis profectum, applicatur ad illud immediatè, & secundū se considerandum magis, quàm considераret prius, reuocatis eò viribus suis cognoscitiuis, quas partim, vel totaliter impendebat prius in alia obiecta; atque ita sine discursu per simplicem maiorem inspectionem obiecti assequitur, quicquid ab ipso assequibile absolutè est. Quod ex-

exponetur magis in quæstionē sequenti. Ad confirmationem ex Isidoro dicitur cum D. Thoma in ea quęst. 58. a. 3. ad 3. experientiam dici de Angelis, & dęmonibus similitudinariè tantum, quatenus cognoscunt pro omni temporis differentia successiue sensibilia tunc præsentia; non verò propriè deducendo ex illis cōclusiones vniuersales, sicut nos facimus. Quæ nimirum illi cognoscunt independenter ab eiusmodi obseruatione, & à collatione mutua eorum, quæ contingunt.

QVAESTIO XVI.

Vtrum Angelus possit eadem obiecta cognoscere mediatè, & immediatè?

VIDETVR non posse 1. quia mediate cognoscere est vnum ex alio cognoscere. Hoc autem est discurrere. Quod repugnat Angelo, vt dictum est. Ergo eidem repugnat, vt cognoscat aliquid mediate.

2. Quidquid Angelus naturaliter cognoscit, cognoscit ex vi sola comprehensionis essentiæ suæ. Quia, quatenus natura Angeli est participatio, & effectus diuinæ naturæ ducit in eius cognitionem quanta eidem Angelo possibilis est absolutè. At quatenus eadem natura in vnoquoque Angelo est similis naturæ aliorū Angelorum, Atque sub eodem cum illis genere contenta, ducit etiam ad cognitionem aliorum Angelorum, iuxta mensuram propriæ perfectionis. Ac demum quatenus est directiua rerum inferiorum, ac proinde aliquam, circa illas, causalitatem exercere valet sibi, & illis proportionatam, potest etiam parere cognitionem earum. Omnia igitur alia præter se ipsum cognoscit Angelus mediatè, ac proinde nullum obiectum mediatè, & im-

immediate cognoscere potest.

3. Non potest Angelus cessare à cognitione sui, neque cum ea cognitione potest vllam aliam cognitionem componere. Non quidem cessare potest. Quia habet in se, & ex se præcise quidquid requiritur, vt cognoscat se ipsum, vt liquet ex quæst. 32. ac proinde fieri non potest, vt cesset necessario à cognitione sui Sed neque per liberā electionem potest suspendere cognitionem sui. Quia libera electio vniuscuiusque circa aliquid necessariò præsupponit cognitionem actualem circa ipsum. Ergo vt Angelus vellet liberè ignorare se, oporteret, vt actualiter se cognosceret. Nullo igitur pacto fieri potest, vt *Angelus suspendat* cognitionē sui. At nec fieri potest, vt cum illa componat aliquam aliam cognitionem. Quia quælibet substantia intellectualis exhaurit totam vim suam intellectiuam cognitione comprehensiua sui, ac proinde fieri non potest, vt supersint vires ad aliquam aliam cognitionem simul eliciendam. Probatur assumptum primo paritate Dei, qui nullam habet cognitionem distinctam à comprehensione sui. vt est in confesso apud omnes. Impossibile namque est, vt aliqua alia substantia habeat maiorem proportionaliter sufficientiam, quam Deus. Ergo siquidem Deus nihil potest vltra comprehensionem sui, nec Angelus profecto potest. Deinde

tantum in vnoquoque crescit necessario cognoscibilitas passiua, quantus crescit in eodem cumulus reliquarum omnium perfectionum, vt dictum est quæst. 10. de Deo art. 2. Impossibile igitur est, vt in Angelo virtus intellectiua sit maior, quam intelligibilitas eiusdem passiua. Ergo elicita comprehensione sui impossibile erit, vt supersit ipsi aliqua præterea vis intelligendi, quam simul impendere possit in aliam cognitionem. Ergo Angelus non potest vnum aliquod obiectum mediatè, & immediatè cognoscere, siue simultaneè, siue successiuè, si quidem nullam aliam cognitionem naturaliter elicere vnquam potest, præter comprehensionem sui.

4. Non potest in primis simultaneè cognoscere Angelus idem obiectum mediatè, & immediatè. Quia vt obiectum immediatè cognitum cognosceretur simul mediatè, necesse esset, vt aliquod aliud obiectum cognosceretur simul immediatè, quatenus nihil mediatè cognosci potest, nisi cognito immediatè aliquo alio, quod ducat in cognitionem illius. Inde autem sequeretur, Angelum posse simul cognoscere multa, vt multa, nempè per cognitiones inuicem indepēdentes, neque vnitas mutuo per relationem ad vnum motiuum formale illis cōmune. Quod negat esse possibile Diuus Thomas quæst. 58. art. 2, & alibi sæpe.

Sed

Sed neque successiuè fieri potest, vt cognoscat idem obiectum, iam mediatè, iã immediate. Quia cognitio immediata est perfectior, quam mediata. Maiori autem perfectione nemo caret liberè in ijs, quæ non concernunt appetitum, sed pertinent solum ad intellectum. Ergo si quidem implicat in terminis, vt Angelus necessario careat aliquando cognitione aliqua perfectiori, ad quam eliciendam habet vires sufficientes, impossibile est, vt transeat à cognitione immediata alicuius obiecti ad solam mediatam eiusdem cognitionem, aut vt primitus incidat in eamdem cognitionem mediatam, impeditá cognitione immediata.

Art. 1. *Solet agi de ista quæstione* præcipuè ad exponendam Augustinianam distinctionem cognitionis Angelicæ in matutinam, & vespertinam, de quibus differit fusè lib. 4. super Gen. ad litt, c. 22. & 31. & lib. 11. de ciuit. Dei, cap. 7. atque alibi non semel. Verùm Augustinus sub ijs vocibus comprehendit cognitiones supernaturales simul, & naturales, atque matutinam appellat, vel vnice, vel certe præcipuè, & vt plurimum visionem beatam, qua res create videntur in verbo tanquam in oriente, seu meridie plenissimo lucis. Vespertinam vero appellat quamlibet promiscuè cognitionem rerũ creatarum in seipsis, quę sunt obscuræ, ac nocturnæ, si comparentur cum Deo.

Quæ res per ſe ſatis patet, nec indiget vlteriori aliqua expoſitione, quod ad præſens attinet. Nam quod ad applicationem attinet eiuſdē Auguſtini pro exponendis diebus creationis mundi depédenter à prædicta diſtinctione alius eſt dicendi locus. Nempe præſentis negotij ſolum eſt, vt exponatur modus cognoſcendi mediatus, & immediatus connaturaliter poſſibilis Angelo, idque ſecūdum ſe præcisè, atque independenter à modis ſignificandi, & applicationibus metaphoricis, ac allegoricis. Ea igitur diſtinctione aliò remiſsa,

Art. 2. Certum in primis eſt, Angelum poſſe cognoſcere aliqua immediatè, & aliqua alia mediatè per cognitionem ſibi connaturalem. Primum enim poteſt Deum cognoſcere mediate, & ſe ipſum immediatè. Quia comprehendendo ſe immediate, quod fieri ab eo poſſe, dictum eſt iam ſuperius, non poteſt non cognoſcere Deum mediatè; quandoquidem connectitur eſſentialiter cum ipſo, eiuſque perfectionem participat eſſentialiter tanquam effectus dependens eſſentialiter ab eodem. Præterea cauſas quaslibet, & effectus quoslibet naturales poteſt itidem cognoſcere immediatè. Quia habet proprias eorum ſpecies à Deo ſibi inditas in inſtanti creationis, vt dictum eſt ſupra queſt. 12. Poteſt igitur conſequenter cognoſcere cauſas quaslibet, & quoſuis ef-

ſé.

fectus naturales etiam mediatè. Quia causæ referuntur intrinsecè ad effectus, & effectus vicissim ad causas, ideoque vtrolibet ex his extremis perfecte cognito, vti cognoscit Angelus omnia naturalia, necesse est, alterum quoque mediatè cognosci. Fieri præterea potest, vt aliquis seu causa, seu effectu immediatè cognito prius, deinde cognoscatur mediatè tantum. Quia cum Angeli, præsertim qui sunt infra supremum gradum, non possint cognoscere simultaneè, quæcunque absolute, ac seorsim cognoscere possunt; quandoquidem solus supremus Angelus, seu supremi ordinis totam rerum naturalium vniuersitatem simultaneè, ac indiuisim comprehendere potest, vt dictum est supra, quęst. 4. Quia inquam hoc ita se habet possunt Angeli. saltem inferiores supremo, ab vno obiecto in aliud, atque aliud obiectum perfectè cōsiderandum transire pro libito, applicādo liberè intellectum ad ea obiecta, & genera obiectorum, quæ potissimum oportuerit, aut libuerit attentius considerare hic, & nunc.

Art. 3. His itaque suppositis, in quibus nulla apparet difficultas, nullaque communiter agnoscitur ab auctoribus, superest modus alius peculiaris cognoscēdi mediatè, & immediate, cuius expositio est difficilis, certè non est vsque adeo peruia. An videlicet Angelus cogni-

gnito aliquo obiecto, maximè vero Deo mediatè per cognitionem, qua simul immediatè cognoscit aliquid aliud repraesentatiuum prioris obiecti, possit elicere deinde cognitionem, quae solum feratur ad obiectum, quod prius cognoscebatur mediatè; ita vt ad cognitionem causae in effectu subsequi possit cognitio eiusdem causae, non modo distincta à cognitione effectus, sed etiam nulli coexistens cognitioni effectus, idque ex vi cognitionis praeexistentis prius circa effectum, nullaque praeexistenti specie peculiari causae secundum se. Affirmat, id fieri posse, atque de facto accidere, tum in Angelis, tum etiam in nobis respectu Dei cogniti prius, mediantibus, seu mouentibus ad cognoscendum Deum creaturis. Affirmat inquam, & multis accuratè exponit, ac tuetur suarez lib.2.c.19. art.3.n.3. atque in eam rem vtitur testimonio, quod est clarissimum D. Thomae quaest.8. de verit.a.3.ad 18 vbi sic habet *Quando aliquid cognoscitur per similitudinem in effectu suo existentem, potest motus cognitionis transire ad causam immediatè, sine hoc quod cogitetur de aliqua alia re. Et hoc modo intellectus viatoris potest cogitare de Deo non cogitando de aliqua creatura*, Idem docet luculenter Dionys. capit. 1. de myst. Theol. sub initium, vbi Timotheum hortatur his verbis: *Praetermitte, & sensus, & mentis actiones, eaque omnia, quae & sub*
sen-

sensum cadunt, & animo cernuntur, & quæ non sunt, & quæ sunt omnia, teque ad eius qui omnem essentiam, omnemque scientiam superat, coniunctionem, & vnitatem, pro virili parte clam excita. Libero enim, solutoque ac liquido à te, & ab omnibus discessu, ad diuinarum tenebrarum radium, qui omni essentia superior est, contendes, cum, & omnia dempseris. & ab omnibus solutus fueris, & liber. Suffragatur experientia, qua quisque conijcit, eleuari se posse ad contemplandum Deum, omnesque intelligendi vires impendere contemplationi eius quin interim cogitet quidquam de vlla alia re creata, atque eo melius cogitare de Deo posse, quo magis recedit ab omni creaturarum cognitione, medianti bus licet illis inciderit in primam Dei cognitionem, neque aliter perduci ad illam quisquam possit, dum est in via. Quidni igitur idem præstare Angeli etiã posſint, multo propinquiores Deo naturaliter, quam nos simus, atque intellectu præditi abstractiori, ac puriori, quam sit noster?

Art. 4. Ratio huius rei est, quia sicut res creata est similitudo Dei quatenus est effectus, & participatio eius, ideoque potest perducere atque, necessario perducit comprehensorem sui, ad cognitionem Dei; ita cognitio rei creatę, quatenus ipsa est effectus, & participatio Dei est similitudo non solum rei creatæ, sed

etiam

etiam Dei, ideoque perducere potest ad cognitionem non solum creaturæ, sed etiam Dei si consideretur reflexè per aliā cognitionem, vel relatè ad vtrumque eum terminum coniunctim, vel ad vtrū-libet seorsim. Quicunque igitur cognoscit Deum in creatura, seu mediante creatura, potest deinde cognoscere, ac contemplari eumdem mediāte sola prio-ri cognitione, eademque considerata ex vi speciei memoratiuæ, quam de se relinquit in intellectu, cum definit esse secundum se. Patet itaque, intellectum, tum humanum, tum maximè Angelicum posse in hoc sensu immediatè cognoscere & contemplari Deum naturaliter. Ita videlicet vt nulla res creata secundum suum esse physicum actualiter moueat intellectum ad cognoscendum Deum, sed possit ipse actualiter cognosci nulla alia re creata actualiter cognita. Cæterum necesse est, vt iuuet intellectum ad huiusmodi consideratioñe Dei aliquod vestigium relictum in intellectu ab obiecto creato, quod primitus excitauit ad cognoscendum Deum; nempe vt iuuet vel cognitio reflexa prioris cognitionis de Deo, quatenus erat similitudo expressiua Dei vel species memoratiua eiusdem prioris cognitionis, quæ proinde simul obijciat intellectui, & eamdem priorem cognitionem, & Deum. Alioquin per accidens se haberet in ordine ad cognitio-

nem,

nem, & contemplationem Dei posterius conceptam, prior cognitio immediata circa rem creatam, & mediata circa Deum. Præteritum enim, cuius nullus est effectus præsens, perinde se habet respectu eorum, quæ fiunt de præsenti, atque si nunquam extitisset. Vnde vlterius sequeretur posse Angelum, vel etiam hominem cognoscere Deum actualiter, non solum quin actualiter cognosceret quidquam creatum, sed etiam quin antecedenter vnquam cognouisset aliquid præter Deum. Quod est impossibile. Quapropter quod nuper docebant Dionysius, & D. Thomas de transitu cognitionis ad causam immediatè, & de consideratione Dei soluta, & libera ab omni rerum creatarum consideratione, accipiendum est de rebus prout condistinctis ab intentionibus, seu qualitatibus intentionalibus, & non de rebus secundum conceptum vniuersalem entis transcendentaliter sumpti. Id quod apertè distinguit D. Thomas, atque in hunc sensum distribuit loco indicato; neque dubitandum est, Dionysium, cuius D. Thomas vbique est interpres legitimus, idem ipsum & nihil amplius dicere voluisse.

Art. 5. Interest verò plurimũ pro perfectione contemplationis diuinę, an Deus consideretur mediante aliqua creatura entitatis purè physicæ; An vero mediante sola aliqua intentione assimilatiua Dei

forj

formaliter, & informante intellectum intrinsece, quatenus talis est. Quia in priori euétu entitas creata cognoscitur simul ac indiuisim, quatenus est assimilatiua Dei, & quatenus differt ab eodem, & secundum suam rationem differentialem, quæ habet vim retrahendi à cognitione Dei, atque impediendi, & offuscandi cognitionem, quatenus est expressiua Dei. At imago Dei intentionalis, informans intellectum se tota iuuat ad cognoscendum Deum. Quapropter crescit plurimũ cognitio Dei, quando, iuxta exhortationem præmissam Dionysij, relictis omnibus obiectis creatis, transmittitur intellectus ad contemplandum Deum immediatè, Sola nimirum interposita imagine intentionali ipsius, quę quà talis est, facit quodammodo vnum cum imaginato, & facit, vt perinde ferè attingatur, ac penetretur Deus, atque si nihil prorsus vllius generis interponeretur. Quid, quod species memoratiua, seu cognitio reflexa prioris cognitionis directę, præcisè quatenus erat repręsẽtatiua Dei, est tenuissimum quoddam, cui proinde sufficit, vt intellectus impendat exiguam admodum partem virtutis suę intellectiuę, ideoque potest incumbere in Deum tota sua reliqua virtute, & per consequens nancisci cognitionem Dei incomparabiliter perfectiorem, ac intensiorem, quam quæ habebatur simul cum immediata alterius

ali-

alicuius rei creatæ consideratione.

Art. 6. Hęc proculdubio fuit causa deceptionis, nisi ego omnino decipior, D. Bonauenturæ, nostro Aluarez de Paz, alijsque nonnullis dicentibus posse amari Deum nulla actualiter præexistente cognitione ipsius. Supposuerunt enim, quod est certum, Deum non posse naturaliter cognosci, & ne supernaturaliter quidem à viatore, nisi mediante aliquo creato, atque experti simul sunt cognitionem Dei, qualis hic exposita est, in qua vix apparet, estque difficulter discernibilis cognitio rei creatæ: tum quia sola interponitur imago creata intentionalis Dei, atque imago facile confunditur cum imaginato: tum quia est tenuissima attentio ad eãdem imaginem, maxima vero ad Deũ, atque tenuissimorum discretio est difficillima pręsertim attendenti ad maximũ summo conatu. Visum itaque illis est, quod facile videri potest ijs pręsuppositis nihil ipsos cognouisse, dum perfectissime amarent Deum, tametsi re ipsa adesset cognitio Dei tantundem perfecta. Eodem pertinet caligo adhærens Deo, seu caliginosa theologia, de qua D. Dionysius in loco pręindicato, alijque Sancti Doctores agunt, quæ tamen est luminosissima reipsa. Per quam nimirum contemplatur homo Deum subtractis rebus omnibus creatis, hoc est, extinctis omnibus faculis manifestantibus Deum mente viatrici,

ei, soliique superstite icuncula eius intẽtionali, quæ vix quidquam morata animum circa se, vires eius relinquit liberrimas pro inspectione profunda Dei. Verum ego fortassis prætergredior iam limites meos. Vtcũq; igitur hoc habeat, ex dictis liquido apparet Angelos eadẽ omnia cognoscere naturaliter posse, tũ mediatè tum immediatè; cætera quidem præter Deũ absq; vlla limitatione; Deũ vero cum hac limitatione, vt necesse sit mediate pro eius cognitione aliquid saltem intentionale immediatè informans intellectũ, esto necesse nõ sit vt mediet aliquid præterea aliud pro continuatione, & augmẽto cognitionis Dei, sed tantum pro eiusdem prima inchoatione.

Ad 1. Iam iterum dictum est, nõ sufficere ad discursum, vt vnum ex alio cognoscatur. Quod est per se euidens, quando mediatio est ex parte obiecti tantum ob distinctionem realem medij mouentis ad cognitionem à termino, ad cuius cognitionem mouet, nulla existente reali distinctione inter cognitionem vnius, & alterius. Sed neque est obscurum illud ipsum, quando vna cognitio excitat intellectum ad aliam cognitionem, ipsumque ad eam transmittit, quin interueniat dispositio terminorum instruens, & conuincens intellectum ad cognitionem, & ad assensum conclusionis. Non enim magis hoc sufficit ad discursum propriè, &

for-

formaliter talem quam primum. His autem tantum modis dictum est, Angelum posse cognoscere vnum in alio, & ex alio.

Ad 2. In primis Angelus non continet in se perfectiones, quibus res alię siue superiores, siue inferiores differunt ab ipso formaliter, ideoque non potest mouente sola sua essentia deuenire in distinctam & claram cognitionem earum. Necesse igitur illi est ad perfectam eatenus cognitionem aliorum à se, vt immediatè ea cognoscat. Neque respectu rerum inferiorum quidquam in contrarium conuincit vis earum directiua conueniens Angelo; tum quia non habet vnusquisque Angelus vim directiuam omnium illarum vniuersaliter; tum quia in causa directiua sola directio cognosci potest perfecte, cum hæc sola perfecte in ea contineatur, non verò ipsa dirigibilia. Dictum deinde est, Angelum posse peruenire ad cognitionem Dei perfectiorem, quam quę est indistincta à comprehensione ipsius Angeli, seu qua Deum in se ipso cognoscit, tanquam in medio cognito. Non igitur conuenit Angelo cognitio immediata tâtum respectu sui, & mediata respectu cęterorum.

Ad 3. Conceditur, Angelum non posse cessare ab omni omninò cognitione sui. Quia non potest carere omni prorsus cognitione, vt apparet ex discursu objectionis; atque habenti aliquam cognitionem

nem, per eamdem necessario innotescit se cognoscere, ac proinde se ipsum aliquatenus cognoscit. Cæterum fieri potest, vt Angelus suspendat cognitionem sui comprehensiuam, applicando præcipue vim cognoscitiuam ad considerationem exactam aliorum obiectorum, maximè vero Dei, modo nuper explicato, ad quam simul eliciendam cum comprehensione sui vires eius intellectiuæ nequaquam sufficiant. Quo pacto Angelus etiam supremus potest pati defectum virium ad retinendam comprehensionem sui, quatenus potest illas absorbere in contemplando Deo. Retenta autem hoc modo cognitione imperfecta sui tantùm quoad an est, potest Angelus simul elicere cognitiones alias circa alia motiua, vt per se patet. Deinde tametsi nulla substantia intellectualis possit naturaliter elicere vllam cognitionem absolutè perfectiorem, quàm quæ est comprehensiua ipsius; potest nihilominùs cum eadem compræhensione naturaliter componere alias cognitiones circa alia motiua, si superaddantur sibi vires cognoscitiuæ vltra eas, quæ eidem conueniunt ex se præcisè. Dictum autem est supra, Angelo superaddi vires, & comprincipia iuuantia ad cognoscendum per species impressas, quas accipit à Deo.

Ad 4. Nec intellectum Angelicum, nec

nec vllum alium posse simultaneè plura cognoscere vt plura, sententia est sæpe repetita à D. Thoma, cui etiam subscribit Scotus dist. 3. quæst. 9. aliorumque satis celebris, aduersus Durandum, Molinam, Valentiam, Vasquez, & alios. Verùm quo sensu accipiendum sit illud plura vt plura, obscurum esse, & valdè anceps, atque controuersiam videri potius de modo loquendi, est existimatio Patris Suarez lib. 2 cap. 37. nu. 8. Mouetur quia idem D Thomas docet, beatos simul, & videre Deum, & cognoscere alia à Deo etiam per species proprias ipsorum, atque in proprio genere, & similiter Angelum naturaliter cognoscere simul se, & alia per plures, & species. & actus. Hæc autem sunt, & huiusmodi tantùm, quæ intendunt re ipsa auctores affirmantes posse plura simul ab eodem cognosci, vt plura. Censeo cognitiones plurium, vt plurium apud D. Thomam, Scotum, & asseclas esse, quæ non diriguntur mediatè, vel immediatè ad vnũ, eumdemque scopum, & finem omnium, ita vt nullo pacto altera alteri subordinetur. Atque hoc pacto certum est, neminem cognoscere posse plura vt plura, idest omninò disparatè. Quia omnis causa quidquid agit, ordinat ad vnum, aliquem finem vltimum omnium quæ agit, eàque illi, & inter se subordinat necessariò, vt liquet ex quæst. 1. de act. hum.

hum. Ea autem doctrina sumpta in hoc sensu nihil conuincit obiectio ad propositum. Omnes verò alios sensus illius quasi axiomatis D. Thomæ impugnat efficaciter idem Suarez ibidem. Potest itaque Angelus simul habere plures plurium obiectorum immediatas cognitiones, ac proindè & mediatas. Potest itidem habere successiuè cognitiones & mediatas, & immediatas earumdem rerum. Quia licet nunquam cessare possit ab exercitio totius suæ virtutis intellectiuæ, potest nihilominùs multipliciter explere mensuram suarum virium, tùm auocando illas à creaturis ad Deum modò superius explicato, tùm transeundo à paucioribus maioris perfectionis obiectis ad plura obiecta minoris perfectionis, atque ex vtrisuis eligendo, & omittendo indiuidua hæc, vel illa, vt placet, atque ita cognoscendo eadem modò immediatè, modò mediatè, quin vnquam absolutè patiatur propterea aliquam iacturam perfectionis in cognoscendo, propter compensationem, quam semper reperit æqualem in alijs obiectis, seu mediatè, seu immediatè cognitis de nouo,

QVAE-

QVAESTIO XVII,

Vtrùm Subſtantia intellectiua ſit ex ſuo conceptu volitiua?

VIDETVR non eſſe 1. Quia intellectiuum poteſt ex modo cognoſcendi pręſcindi à volitiuo vt per ſe patet. Alioquin ne dubitari quidem poſſet de quæſtione propoſita. Ergò volitiuum non eſt de conceptu intellectiui, Illa autem, quorum alterum non eſt de conceptu alterius, non repugnat abſolutè, vt ſeparentur realiter.

2. Non omnis intellectio eſt illatiua volitionis. Ergò nec omne intellectiuum eſt volitiuum. Patet conſequentia, quia ſicut ſe habet actus ad actum, ita potentia ad potentiam. Probatur antecedens, quia cognitiones purè ſpeculatiuæ, vt duo & tria ſunt quinque, nullam habent vim excitandi vllum affectum, eumque inducendi. Probatur rurſus idem antecedens, quia Deus concipere poteſt decretum efficax non concurrendi cum Petro ad vllum actum voluntatis, ex quo peruenerit ad tale inſtans determinatum, atque idem decretum poteſt pro eodem inſtanti à Deo reuelari Petro, qui ſimiliter poteſt actu fidei aſſentiri

tali reuelationi. Quæ quidem omnia apparent ex terminis omninò posſibilia. Talis autem actus fidei eſſentialiter eſt incompoſſibilis cum omni actu volendi. Quia ſi induceret aliquem actum voluntatis, eo ipſo redderetur falſa reuelatio Dei, cum qua eſſentialiter connectitur idem actus.

3. Non eſt de conceptu virtutis ſenſitiuæ connexio intrinſeca cum appetitu ſenſitiuo. Ergo neque eſt de conceptu virtutis intellectiuæ connexio cum appetitu rationali, ſeu voluntate. Patet conſequentia, quia ſicut ſe habet ſenſus ad appetitum ſenſitiuum; ita ſe habet intellectus ad voluntatem. Patet idem antecedens, quia ſenſus externi verè percipiunt ſua obiecta; & tamen nullum per ſe ipſos inducunt actum appetendi; vt fert communis auctorum conſenſus, & probatur ex eo efficaciter, quia cognitio boni abſque actu æſtimatiuæ non mouet appetitum, vt dicit Philoſophus. Eſtimatiua autem nulla datur in ſenſibus externis, vt per ſe patet.

4. Cui repugnat appetitus, repugnat etiam voluntas, quia voluntas ſub appetitu continetur, vt tradit Philoſophus lib. 3. de Anima à tex. 48. Poſſibile autem eſt intellectiuum, cui repugnet appetitus. Quia appetitus eſt actus imperfecti, vt potè non habentis adhuc, quod appetit. Poſsibile autem eſt intellecti-

uum perfectum, seu non imperfectum, atque huiusmodi intellectiuum est Angelus, qui à primo instanti consequitur ex natura rei totam perfectionem sibi connaturalem, cuius absolutè est capax, ac proinde nihil superest, quod naturaliter appetere possit. Ergo possibile est, & de facto datur intellectiuum, nempe Angelus, cui repugnat voluntas.

Art. 1. Respondetur. Certum est ex pluribus scripturæ locis Angelis inesse voluntatem, vt patet ex illo Psal. 102. 21. *Benedicite Domino omnes virtutes eius, ministri eius, qui facitis voluntatem eius*, vtique voluntariè, & laudabiliter, atque ex electione propria, tanquàm boni ministri Dei. In hunc nimirum scopum id ibi effertur de Angelis. Apoc. 73. vnus Angelus clamat ad alios, *Nolite nocere terræ, & mari*. Eisdem tribuitur desiderium 1. Petri 1. 12. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Et similiter, 2. Petri 2. Tribuitur eisdem peccatum, vt multa alia prætermittam, quæ proferentur in decursu.

Art. 2. Quæritur iam ratio à priori huius veritatis, eamque reddit D. Thomas quæst. 59. Art. 1. Ex connexione intellectiui cum volitiuo, seu ex repugnantia metaphysica intellectiui sine volitiuo. Qua eadem ratione vtitur etiam quæst. 19. art. 1. pro astruenda voluntate in Deo. Sed est hic locus op-

portunior pro discutienda ista controuersia. Quia pro existentia voluntatis in Deo sunt aliæ rationes manifestiores, quã quæ fundatur in conceptu intellectiui, vt sic; cum pro astruenda eadem in Angelis vniuersaliter omnibus, nulla occurrat manifestior aut efficacior ratio. Eò, vel maximè, quia si esset possibile intellectiuum non volitiuum, esset admittendum existens de facto, vt necessarium ad complementum adæquatum vniuersi, vt colligi potest ex dictis quæst 1. circa necessitatem rerum omnis generis pro perfectione operis diuini adæquatè sumpti. Connexionem porrò intellectiui cum volitiuo ex suo conceptu vniuersali probat primo D. Thomas à posteriori per inductionem. Quia videmus ad formam naturalem consequi appetitum naturalẽ, seu innatum; ad formam apprehensam per sensum, consequi appetitum sensitiuum, atque ad formam intellectam consequi appetitum intellectualem, idque ita apparet manifestè in omnibus, quæ certò, ac distinctè nouimus. Ergo par est credere, vim appetitiuam vniuersaliter esse vnicuiuis ordini rerum essentialiter deuinctam iuxta naturam cuiusque. Ergo ad gradum etiam intellectiui consequitur necessariò, & essentialiter gradus volitiui.

Art. 3. Probat rursus à priori. Quia Deus, cum sit ipsa essentia bonitatis, quid-

quidquid operatur, operatur ex intentione boni, & omnia ordinat ad bonum, quantum, & qualiter vnumquodque capax est, nec oppositum contingere potest. Quia scilicet contingere non potest vt Deus non operetur quatenus bonus, & ex intentione boni. Eadem igitur necessitate, qua rebus sensu, ratione, & intellectu carentibus necessariò indit appetitum innatum, per quem formaliter ordinantur ad omne bonum, cuius sunt capacia, indit etiam appetitum sensitiuum sétientibus, rationalem ratione præditis, & intellectualem intelligentibus. Alioquin non esset æqualis necessitas ordinandi ad suum bonum, quæ sunt meliora, ac præstantiora, nempe sensitiua rationalia, & intellectualia, atque ordinandi quæ sunt imperfectiora, ac viliora, nempe carentia omni virtute cognoscitiua. Nec enim dici potest sufficere ordinationem, quæ inest appetitui innato, vt sententia, ac intelligentia ordinentur, quatenus talia ad omne suum bonum. Primo, quia sensus & ratio, & intellectus, maximè verò ratio, & intellectus sunt ad opposita: cum appetitus innatus ex suo conceptu sit determinatus ad vnũ in vnoquoque nec sit variabilis iuxta varietatem obiectorum occurrentium, iuxta quam variantur sensiones, maximè verò ratiocinationes, & intellectiones. Deinde bonum apparens est quoddam genus boni-

tatis distinctum realiter a toto genere bonitatis purè physicæ ac obiectiuæ eidemque superadditú. Quod ex eo haud obscurè deprehenditur. Quia quádo cognoscitur aliqua veritas, aut consideratur aliquod pulchrum, non solum placet, quod cognoscitur, aut consideratur secundum se, sed etiam & maximè quatenus cognitum, & consideratum. Vnde fit, quod vnicuique placeat sua, de re qualibet, opinio, etiamsi res sit mala, neque quiescit voluntas habita apud se re pulchra, vt imagine eximia, nisi detur eá considerare, eademque frui, vt considerata. Patet itaque per intentionalé perceptionem cuiusuis obiecti, etiamsi malú sit in se, superaddi peculiarem aliquam rationem bonitatis. Necesse igitur est, vt detur peculiaris vis appetitiua in quocúque datur intentionalis obiectorum perceptio. Ne nimirum detur aliqua ratio bonitatis in aliquo, ad quam ipsum non sit congruenter ordinatum.

Art. 4. Adde, intellectiuum, cum complectatur totam rationem entis vniuersaliter, esse simultaneè perceptiuum eorú, quæ simul dari non possunt, nempe inuicem oppositorum. Potest enim percipere contradictoria, eisdem seorsim, ac successiuè assentiri. Necesse igitur est, vt illi sit adiuncta vis appetitiua similiter vniuersalis, & quæ flecti similiter possit ad opposita. Huiusmodi autem esse nequit

in-

innatus appetitus, vt pote determinatus ad vnum. Ne igitur perperam detur, sitq; essentialiter frustra vis eiusmodi perceptiua oppositorum, necesse est, vt illi sit coniuncta vis appetitiua intellectualis, seu voluntas. Adde rursus motú, & quietem vniuscuiusque circa bonum suum, debere esse magis, vel minus perfectum iuxta mensuram perfectionis entitatiuæ conuenientis vnicuique. Quia bonum, cuius est capax aliquid in se perfectius, est & ipsum perfectius, ac maius. Motus autem ad bonum maius, est maior, & maior in eodem quies. Quod si bonum sit extrinsecum, nec vnitum physicè ei, cui est bonum, motus, & quies in ipsum, & in ipso necessariò distinguetur à bono mouente, & quietante. Intellectiuum autem est capax percipiendi omnem rationem boni, ipsumque summum bonum. Oportet igitur, vt detur in intellectiuo, tùm motus, tùm etiam quies circa omnem rationem bonitatis, & circa ipsum summū bonum; ita vt sua perfectione, ac præstantia correspondeant vniuersalitati, & magnitudini tanti boni. Huiusmodi autem esse nequeunt motus, & quies, quales consequuntur ad vim appetitiuam innatam. Quia cum appetitus innatus insit vniformiter rebus etiam vilissimis, ex suo conceptu est vilissimus. Debet igitur superaddi vis intellectualiter appetitiua, quæ est voluntas. Adde tertiò, substan-

tiam purè intellectiuam, & non volitiuā fore inutilem vniuerso, omnibusque intrinsecè tædiosam, quæ cuncta obseruaret, atque obseruando ità semper stupide hęreret, vt nulli rei, ne quidē sibi quidquā vnquā prouideret, atque ideò cunctis esset essentialiter inamabilis. Quale nil in natura dari potest, vtpotè auctorem habente sapientissimum, & optimum, qui omnia amore connectit mutuo, neque quidquam facit cæteris vniuersaliter omnibus prorsus inutile. Adde postremo vim intellectiuam, esse vim adductiuam omnium indiscriminatim ad se. Quia est potentia ex suo conceptu vniuersaliter ad omnia, eaque vniuersalitas est coniuncta cum vi transformandi omnia in se. Quia intelligens actu est intellectum in actu, vt superius dicebatur ex Philosopho. Ergo necesse est vt in intellectiuo detur appetitus similiter vniuersalis, & commensuratus vniuersalitati virtutis intellectiuæ, per quem possit vniuersaliter adhærere ijs omnibus, quæ intellectiuum ad se trahere, & sua quodanmodo facere potest. Alioquin fieri posset, vt aliquod bonum, & aliquo modo perperam inesset alicui. Ita nimirum, vt illi adhærere non posset modo adhæsionis, quæ congrueret modo habitionis. Cum ergo Deus nihil perperam facere possit, vel quoad substantiam, vel quoad modum, neque quidquam quoad aliquid sui perperam esse

pos-

possit essentialiter, patet intellectiuum nullum dari posse quod non sit volitiuũ. Ostensum autem est prius, Angelos esse intellectuales. Constat ergo eosdem esse volitiuos, seu voluntate præditos.

Ad 1. Non omne quomodolibet præscindibile ab aliquo, eo ipso est separabile ab eodem realiter, & à parte rei. Alioquin prædicata, quæ sunt inuicem conuertibilia ex omnium confessione, forēt nihilominus separabilia realiter. Quia quoduis eorum est præscindibile à reliquis per intellectum cognoscentem imperfectè, & inadæquatè, in ordine ad diuersa connotata. Et similiter essent separabiles realiter mutuò gradus superiores, & inferiores. Separabilitas igitur realis duplicis conceptus obiectiui solum infertur rectè ex separabilitate intentionali vtriusque in intellectu perfectè, & adæquatè percipiente quidditaté vtriusque. Hoc autem pacto non est separabilis formalis conceptus intellectiui à conceptu formali volitiui, vt patet ex dictis.

Ad 2. Falsum imprimis videtur, possibilem esse aliquam intellectionem, quæ non sit inductiua alicuius volitionis. Quia quælibet intellectio percipit, & iudicat se esse veram, atque adeò repræsentat in se eximiam rationem bonitatis, quæ est de conceptu veritatis. Allicit ergò per se ipsam ad amorem sui, eumque inducit ex sua natura. Et quidem cognitiones

speculatiuæ eum inducunt vehementissimum. Quia speculationes delectant vehementer speculantem, & nemo est, cui speculationes suæ non placeant per se ipsas, nullaque interposita cognitione practica. Vnde quod cognitio speculatiua non habeat de se afficere, & mouere voluntatem, verificatur de ipsis solum relate ad obiecta ipsarum, quæ contingit esse mala, ideòque non appetibilia, non verò comparatione sui. Quod dicitur de reuelatione Dei, dicitur cum suppositione voluntaria, quod Deus facere possit reuelationem omninò absurdam. Quid enim absurdius esse potest, quam Deum supernaturaliter illuminare intellectum alicuius, ita vt placere ipsi nequaquam possit talis illustratio, & reuelatio Dei, idque ex natura ipsa reuelationis, & illustrationis, cum Deus per omnem suam illustrationem creatorum intellectuum, hoc vnice intendat, vt intelligentes trahat ad se, eisdemque placeat. Hoc præterea est satis dissonum dari aliquem actū fidei supernaturalem, quique sit donum supernaturale gratiæ Dei, & nihilominus sit deterioris conditionis, quàm cognitio quælibet naturalis etiam vilissima. Nulla siquidem est cognitio naturaliter possibilis, vt liquet ex ratione modo data, quæ non possit aliquatenus delectare voluntatem. Deinde transmisso sponte esse possibiles, aut etiam dari de facto intel-
le-

lectiones essentialiter steriles affectuum; negatur valere inde consequentia ad possibilitatem substantiæ intellectiuæ, quæ volitiua non sit. Quia, vt dicebatur in simili quæst. 11. ad 1. perfectiones accidentales substantiarum non participant adæquatè totam sui generis perfectionem. sed multiplicantur cum inadæquata eius participatione, atque in multiplicis muneris exercitium distribuuntur, prout interest substantię, cui insunt, & quæ est finis proximus, ac immediatus ipsarum. At substantia existit gratia sui, & est quid perfectum in genere suo; ideoque continet in se totam perfectionem adæquatè, quæ est de conceptu eiusdem generis. Vnde si interfit substantiæ intellectiuæ habere intellectiones non ordinatas intrinsecè, nec ordinabiles ad volendum, habere illas omninò poterit; At fieri nullo pacto poterit, vt nullas habere possit intellectiones feraces affectuum. Quia hoc interesse ipsius nunquam potest. Repugnat enim conceptui adæquato perfectionis, quæ est propria substantię intellectiuæ, vt patet ex dictis.

Ad 3. Probabilius imprimis est ad sensiones exteriores subsequi delectationem vel dolorem, seu tristitiam iuxta naturam obiectorum congruentium, vel non congruentium vnicuique potentiæ exteriori. Cui existimationi videtur suffragari experientia, qua quisque in se deprehendit

eiusmodi voluptatem, & tristitiam, cum primum per vnamquamlibet potentiam sensitiuam percipit obiectum consonum, vel dissonum eidem potentię, atque substantię ipsi, quatenus cooperatur potentiæ. Vnde actus æstimatiuę, pro vt distinctus à simplici qualicumque perceptione obiecti non videtur requisitus ad actum, seu delectationis, seu tristitiæ circa bonum, & malum præsens, sed solum ad prosecutionem, & fugam operationis in ordine ad consecutionem boni, vel repulsionem mali. Transeat deinde sensiones exteriores non esse immediatè inductiuas vllius appetitionis, seu affectus. Negatur tamen easdem saltem mediatè non esse ordinatas ad excitandos affectus conuenientes animali. Quia intrinsecè ordinantur ad sensiones internas, & ad actū æstimatiuæ ex qua resultat affectus, qui congruit conditioni cuiusque obiecti. Nec est possibile, vt detur aliqua potentia exterior sensitiua, quæ non ita ordinetur ad internam sensionem, & ad appetitionem inde resultantem; Intellectus autem est suprema potentia cognoscitiua, nec possunt eius actus ordinari ad actus potentiæ alterius superioris, vt accidit in sensibus, ideoque necesse est, vt actus intelligendi ordinentur immediatè ad affectus; sicut necesse est, vt sensiones exteriores ordinentur ad eosdem saltem mediatè.

Ad

Ad 4. Voluntas denominatur ab appetitu. Quia plura sunt bona, quibus caremus, dum sumus in via, quam quæ habemus, & pluries contingit vt deficiamus, quam vt abundemus etiam, quoad ea, quorum sumus capaces in via, ideòque appetendo potissimum, & quærendo vitam agimus, & impendimus vires voluntatis. Cæterùm voluntas ex suo conceptu non est principaliter ordinata ad actũ appetendi, sed magis ad actum fruendi, vt pote habentem rationem finis. Quapropter in Angelis, quo minor est naturaliter indigentia, maiorque sufficientia, eò est maior ratio, vt voluntate præditi sint. Quanquam nec appetitio propriè dicta denegari Angelis debet, tùm quia pluribus naturaliter indigent à primo suæ creationis instanti pro consecutione sui vltimi finis, vt infra dicetur; tùm quia plura oportet eos, etiam dum beati sunt, appetere in subuentionem aliorum quorum cura, & prouidentia commissa sibi est;

QVAE-

QVAESTIO XVIII.

Vtrum intellectus, & voluntas Angeli sint potentiæ distinctæ inter se, & ab eius substantia?

VIDENTVR esse distinctæ tum inter se, tum maximè à substantia Angeli. 1 Quia Sancti PP. per hoc communiter distinguunt à Deo substantias omnes creatas, quod in solo Deo sint idem essentia, potentia, & operatio: Ita docet in primis Dionys. de Cæl. Hierar. cap. 11. agitque de Angelis determinate. Idem docet de homine, sed ratione Angelis quoque cõmuni D. August. lib. 6. de Trinit. cap. 6. dicens, animam humanam deficere à simplicitate diuina, propter multitudinem operationum, & virtutum. Atque lib. 15. cap. 7. docet fuse mentem distingui ab anima, nec potentiam hominis esse hominem. Eadem vero ratio est de potentia Angeli, & Angelo. Anselmus vero lib. de casu Diaboli cap. 8. loquitur de Angelis reprobis, & dicit, potentias eorum, licet non sint eorumdem substantiæ, ac essentiæ, non tamen esse nihil, sed essentias nihilominus aliquas, & lib. de concep. Virgi-

ginali cap. 4. eodem modo, & ratione, diſtinguit potentiam à ſubſtantia creata, quo operatio diſtinguitur ab vtraque. Accedit communis in eamdem rem Theologorum conſenſus cum D. Thoma quæſt. 59 art. 2. & alibi ſæpe. Videtur autem non poſſe deſeri abſque manifeſta temeritate ſententiam tanto auctoritatis pondere præmunitam.

2. Vitales omnes potentiæ habent rationes, & definitiones diuerſas à ratione & definitione ſubſtantiæ. Oportet autẽ ea eſſe diſtincta, quorum ſunt diuerſæ definitiones, & conceptus quidditatiui.

3 Vnaquęque ſubſtantia per ſe, & ex ſe præcisè, eſt ad ſe, & intra ſe manet, nec extenditur ad ea, quæ ſunt extra, niſi per aliquid ſibi ſuperadditum, vt patet in rebus corporalibus. In ijs enim forma per ſe ipſam ordinatur ad materiã, & materia ad formam, & vtraque ad eſſe compoſiti. Ad ea verò, quæ ſunt extra, ordinantur per qualitates ſibi ſuperadditas, vt ad locum per leuitatem, & grauitatem, & ad gignendum per qualitates actiuas, Similiter ergo ſubſtantia Angeli per ſe præcisè manet in ſe abſoluta ab omni ordine ad ea, quæ ſunt extra ipſam, atque ad eadem ordinatur per potentiam intellectiuam, volitiuam, & executiuam ſibi realiter ſuperadditas.

4. Diuerſitas actuum arguit diuerſitatem potentiarum, Quia diuerſi actus

sunt diuersorum, vt fert commune Philosophorum axioma. Existentia autem est actus diuersus ab operatione, eidemque correspondet essentia rei, quam actuat immediatè. Ergo operatio correspondet non eidem essentiæ, sed potentiæ ab essentia distinctæ, ipsamque solam actuat immediatè, & mediatè essentiam, sicut è conuerso existentia essentiæ actuat in esse omnia accidentia quę illi insunt. Quæ ratio probat à fortiori, voluntatem, & intellectum esse potentias inter se distinctas realiter, Quia intelligere, & velle sunt actus valde diuersi, ac proinde specificant potentias diuersas. Confirmatur quoad hanc partem posteriorem. Quia potentię specificantur ex actibus, sicut actus ex obiectis. Ergo sicut diuersitas veri, & boni inducit diuersitatem inter intelligere, & velle, ita diuersitas inter illos actus pręsupponit diuersitatem inter potentiam intelligendi, & volendi. Confirmatur rursus, quia alioquin esset verum intellectu nos, & Angelos velle, atque voluntate intelligere. Quod apparet absurdum.

5. Operatio substantiæ creatæ distinguitur ab ipsa realiter, nec fieri potest, vel etiam de potentia Dei absoluta, vt aliquod intelligens, aut volens creatum sit sua intellectio, aut volitio, & sic de similibus actionibus. Quod est in confesso apud omnes, Ergo & potentia operatiua

sub-

substantiæ creatæ distinguitur ab ipsa eodem modo. Patet consequentia. Quia eadem finitæ, ac limitatæ perfectionis ratio impedit, quominus substantia creata identificet sibi suam virtutem operatiuam, quæ impedit, quo minus identificet sibi suam operationem, nec apparet, vlla quoad hoc ratio discriminis satis idonea.

Art. 1. Respondetur. Certum est vniuersaliter nulli substantiæ creatæ identificari aliquam virtutem actiuam adæquatè; ita vt nullo prorsus indigeat à se realiter distincto ad operandum, & ad exercendam qualemcumque actionem. Quia quælibet substantia creata impediri absolute potest, saltem de potentia absoluta Dei, quominus aliquid agat, & fieri potest, vt existat, quin aliquid agat. Indiget ergo remotione saltem impedimenti, vt agat, & operetur actualiter, atque ea remotio est distincta realiter à substantia rei. Ergo potentia quælibet rei creatæ, quatenus intelligitur adæquatè completa, & in actu primo proximo constituta, includit in se aliquid distinctum à substantia rei operantis. Præterea substantia intellectiua, & volitiua indiget alijs etiam adminiculis positiuis, sibi superadditis, vt intelligat, ac velit, indiget namque ad volendum cognitione præuia obiecti volibilis, & similiter ad intelligendum indiget specie impres-

sa obiecti intelligibilis, si quidem hoc sit distinctum ab ipsa substantia intellectuali. Vt verò ipsa seipsam intelligat, indiget saltem cessatione ab alijs operationibus potentibus impedire exercitium cognitionis erga se. Quæ patent ex dictis superius, neque in dubium reuocari possunt, quod ad substantiam doctrinę attinet, licet quoad modum sit aliqua opinionum diuersitas, quę tamen nihil nocet scopo præsenti. Constat enim ex ista notatione potentiam intelligendi, & volendi, & quamlibet aliam cuiuslibet substantiæ virtutem operatiuam includere in suo conceptu adæquato aliquid aliquo tandem modo distinctum realiter ab ipsa substantia secundum se præcisè considerata. Vnde non in hoc sensu, sed in alio longe diuerso agitur ab omnibus de quæstione proposita. Quæritur enim, an potentia intellectiua, & volitiua ita distinguantur à substantia intellectuali, vt tota ratio virtutis immediatè actiuæ sit penes potentias distinctas realiter à substantia, ipsaque substantia sit operatiua tantum mediatè, & vt quo? Quæ videlicet operetur tantummodo per potentia à se distinctas, sicut artifex secat lignum, vel pingit tabulam instrumento à se realiter distincto: solùmque sit discrimen, quod potentia intelligendi, & volendi sit instrumentum coniunctum; cum serra, & penicillus, aliaque similia, sint instrumen-

mentum ſeparatum. Affirmant eiuſmodi diſtinctionem realem D. Thomas quæſt. 59. art. 2. & alibi ſæpe poſt Alenſem p. 2. quæſt. 21. mem. 1. Vaſquez, Suarez, alijque complures. Negant verò Scotus diſt. 16. quæſt. vnica, & in 4. diſt. 12. quęſt. 3. Durandus diſt. 3. quæſt. 5. nec non Leſſ. Aegid. Con. Martinon, & alij.

Art. 2. Mihi videtur aliquanto probabilior poſterior hęc ſentẽtia. Primo quia quò vnumquodque eſt perfectius, eò magis participat perfectionem eſſentię diuinæ. Subſtantia autem intellectualis eſt perfectior omnibus ſuis accidentibus, ſaltem connaturalibus. Quia eſt eorum finis & prima radix. Cum ergo natura diuina ſit immediatè operatiua, atque hoc ad eius perfectionem pertineat, negari minime debet, quin ſubſtantia intellectiua ſit ſimiliter immediatè operatiua, potiùs quam accidens aliquod eidem ſubſtãtiæ connaturale. Maxime cum identitas ſubſtantiæ cum virtute aliqua immediatè actiua non ſit ex ſuo conceptu perfectio infinita. Quod præter quam apparebit clarius ex ſolutione argumentorum in contrarium, ex eo etiam ſuadetur. Quia qui aſſerunt potentias ſubſtantijs creatis ſuperadditas, non dubitant, quin eæ proficiſcantur à ſubſtantià immediatè, ne detur proceſſus in infinitum, ſi dicatur, eas potentias procedere à ſubſtãtia per alias rurſus potentias, & has per alias.

Art.

Art. 3 Quod autem dici consueuit potentias procedere à substantia, non per effectionem, & causalitatem propriè talem, sed per resultantiam, seu per simplicem emanationem nihil re ipsa est. Quia si potentiæ ita emanant, seu resultant à substantia cuius sunt, vt causa efficiens ipsarum adæquata non sit adæquate distincta ab eadem substantia, parum, immo nihil interest, qua voce significetur partialis causalitas, & influxus substantiæ in potentias. Quia quocumque modo id exprimatur, ac explicetur, perinde valet ad propositum. Si verò nomine emanationis, & resultantiæ intelligatur sola, & mera exigentia suarum proprietatum in vnaquaque substantia, atque tota ratio causæ sit extra eamdem substantiam, quo recurrit Valentia quæst. 5. punc. 3. ad secundum. Contra est primo, quia eodem modo dici posset, nullam causam creatam, siue substantialem, siue accidentalem verè, & propriè efficere vllum omninò effectum. Quam existimationem meritò dicit D. Thomas esse stultam. Probatur sequela, quia fundamentum vnicum, vel certe præcipuum tribuendi singulis quibusque causis creatis veram, ac propriam efficientiam respectu peculiarium effectuum, fundatur in experientia, qua conijcimus quosdam effectus existere in præsentia quarumdem causarum, alios

verò in præsentia aliarum, eosdemque non dari ijsdem absentibus; simulque dari mutuam proportionem, & iustam correspondentiam perfectionis repertæ in talibus, & effectibus, & causis. Hæc autem duo eminent multò magis in vnaquaque substantia respectu suarum proprietatum. Quæ videlicet participant plurimum de perfectione suarum substantiarum, ijsdemque præsentibus protinus exīstunt summa cum necessitate naturali, & cum eadem ijsdem deficientibus deficiunt. Ergo si nihilominus liceret dicere proprietates non produci verè, & propriè à substantia, cuius *sunt*, sed ad exigentiam eius produci adæquatè ab alia causa; dicere similiter liceret, omnes alios effectus procedere à causis secundis solum impropriè ratione exigentiæ, & absque vlla ipsarum efficientia proprie tali. Deinde positis potentijs distinctis realiter à substantia, effectus deinde consequentes dicuntur effici verè, & propriè ab eis potentijs, & non tantum resultare ex illis exigitiuè, & non aliter. Impossibile autem est, asignare rationem, cur aliter procedant potentiæ à substantia, quam vlteriores alij effectus ab ijsdem potentijs. Contra tertio, quia aqua calefacta perinde redit vi sua ad pristinam frigiditatem, atque frigefacit alia corpora, dum ipsa frigida est. Ergo vtrobique agnosci debet idem ge-

nus

nus propriæ causalitatis, & efficientiæ. Maneat itaque non esse contra rationem finitæ, ac limitatæ perfectionis identitatem substantiæ cum aliqua virtute immediatè actiua, & efficienti verè, & propriè; immò congruere magis substantiæ, quam accidenti eiusmodi identitatem cum vi actiua immediata, propter maiorem substantiæ quam accidentis similitudinem cum Deo, & propinquitatem ad diuinam perfectionem.

Art. 4. Accedit vnamquamque substantiam, per se ipsam, ordinari immediatè ad suam operationem. Quia vnumquodque intrinsecè ordinatur per se ipsum ad finem suum. Vniuscuiusque autem substantiæ finis est sua operatio. Quod cum de omnibus substantijs sit communiter receptum, de substantijs intellectualibus peculiari ratione est certissimum, Quia fælicitas, & beatitudo ipsarum consistit in operatione perfectissima, & consequenter felicitas inchoata consistit in operationibus minus perfectis, vt liquet ex dictis quæst. 3 de act. hum. ex Philosopho, exque aliorum vnanimi consensu. Quod si ob hanc rationem negari non potest, quin substantiæ maximè intellectuales non ita maneant in se, sintque totaliter ad intra ex se præcisè, vt non referantur per se ipsas immediatè ad suas operationes; negari profectò non debet, easdem sub-

stantias referri quoque intrinsece, ac immediate ad easdem operationes in ratione causæ efficientis, & virtutis actiuæ. Nempe sicut sunt perfectibiles per suas operationes, ita etiam sunt præhabentes perfectionem, quam communicare possint operationibus effectiuè.

Qua propter tam sunt habiles ex suo conceptu, vt referantur ad operationes immediatè in ratione subiecti perfectibilis, quàm in ratione causæ, & virtutis actiuæ potentis ex se refundere perfectionem. Certè ex hac paritate vt minimum concluditur non subsistere rationem illam fundamentalem aduersariorum superius propositam de conceptu substantiæ manentis in se, quantum est ex se præcisè, nec ordinabilis ad extra, nisi per aliquid sibi superadditum.

Art. 5. Accedit rursus actiones esse suppositorum, atque substantijs potius, quàm accidentibus, quæ illis in sunt, attribui operationes, idque per se, quando operationes sunt connaturales, & non tantum per accidens, sicut cum dicitur calefacere aqua calida. Quod tamen verificari minime posset, si substantiæ nó essent immediatè operatiuæ. Quia rei nihil agenti per se ipsam immediatè, nulla actio attribui proprie potest, sicut nec passio attribui potest nihil patienti immediatè. Neque verò dici potest, substantias agere vt quod, potentias verò

supe-

ſuperadditas tantum vt quo, quatenus ex ſua natura ſunt inſtrumenta ſubſtantiarum, & aguot ſolùm vt motæ à ſubſtantijs. Quia impoſsibile eſt, inſtrumentum agere aliquid immediate, nihil præagente, aut coagente immediatè eo, cuius eſt inſtrumentum, idemque inſtrumentum moueri à cauſa principali, quin eadem cauſa principalis producat per ſe immediate actionem, qua moueat. Quod ſane in inſtrumentis ſeparatis eſt perquam manifeſtum ad ſenſum. Nnnquam enim fieri poterit, vt moueatur, & actionem ſuam exerceat immediatè ſerra, aut penicillus, quin prius exiſtat actio motiua, per quam faber lignarius, aut pictor vtatur inſtrumento ſuo. Eadem autem eſt ratio de inſtrumento coniuncto, ſi quidem non minus propriè inſtrumentum eſt, quàm quod eſt ſeparatum. Nihil enim facit ratio intrinſeci, vel extrinſeci, quominus aliquid dicatur moueri à ſe, & non purè inſtrumentaliter, ſi nulla datur actio alterius, per quam moueatur. Sin minus rogo quodnam ſit verum, & reale ſignificatum harum vocum? potentia mouetur nunc ad agendum à ſubſtantia, cuius eſt inſtrumentum; eadem ab eadem nunc non mouetur, quarum altera verificatur, quando potentia operatur, altera quando non operatur. Si enim ſubſtantia perinde nihil agit immediate per ſe ipſam pro

vtra-

vtraque temporis differentia; perinde pro neutra mouet, atque ideò perinde pro neutra mouetur potentia, quod ad rem ipsam attinet. Vnde diuersitas illa vocum est prorsùs inanis, vtpote destituta omni diuersitate obiectiua, supra quam cadere possit. Quod verò nonnulli dicunt potentiam moueri à substantia, non per actionem, quam immediatè producat ipsa substantia, sed per eandem illam solam, quam immediate producit ipsa potentia; id verò est mirabile, ne quid dicam aliud. Quid enim mirabilius, quam id mouere immediatè, quod nullius est principium immediatum actionis; id verò moueri, quod solum est principium immediatum actionis. Iam quòd rursus dicitur substantiam esse principium quod, & potentiam principium quo, non magis subsistere potest, quam primum. Quia si substantia secundum se præcise considerata perinde se habet, quando datur operatio, & quando non datur, To *quod* erit additum diminuens, atque alienatiuum vocis præcedentis, sicut quando dicitur homo pictus, nihilque relinquet in substantia, ratione cuius cum veritate, & proprietate dici possit mouere potentiam, aut aliquo tandem modo agere. Concedendum itaque est, substantias esse præditas virtute aliqua actiua immediate, indistincta realiter ab ipsis.

Art. 6. Verum istæ rationes vrgent multo magis in opere intelligendi, & volendi, alijsque operationibus vitalibus, præsertim intentionalibus. Quia substantia est, quæ intelligit, & vult, videt, audit, progreditur &c. Et non accidens aliquod inhærens substantiæ. Intelligere autem, & velle, & sic de alijs eiusmodi, est aliquid agere. Quo quid notius esse possit ego non video, estque notissimum ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. vti ponderatum est quæst. 18. de gratia post med. Ergo substantia est, quæ producit immediatè intellectionem, volitionem, aliasque operationes vitales. Implicat enim in terminis intelligere, & velle, esse agere, & non immediatè, atque ratione sui conuenire ipsum agere, cui immediatè, atque ratione sui conuenit ipsum intelligere, & velle. Profectò si intellectio, & volitio non afficerent immediatè substantiam per immediatam vnionem realem sui cum substantia, non possent eam reddere immediatè intelligentem, & volentem. Ergo neque possent id ipsum præstare, nisi procederent ab ea substantia itidem immediatè per veram realem actionem exercitam à substantia per se ipsam. Patet consequentia. Quia intelligere, & velle æquè, eodemque modo includunt in suo conceptu vnionem intellectionis, & volitionis, cum intelligente, & volente, atque

pro.

processionem, & effectionem earundem ab eodem. Ergò si intellectio, & volitio non vnitæ immediatè non possunt reddere immediatè intelligentem, & volentem substantiam, neque poterunt eumdem effectum præstare, quin eodem genere immediationis procedant efficienter ab eadem substantia.

Art. 7. Quòd si ob hæc omnia necesse est, vt omninò videtur, necesse esse, concedere substantijs, maximè intellectualibus vim actiuam immediatam realiter indistinctam ab ipsis, non videntur superaddendæ præterea potentiæ accidentales vniuersales, per quas simul operentur mediatè, Primo quia perfectio intellectionis, & volitionis non est tanta ex suo conceptu, quæ non possit contineri adæquatè in substantia intellectiua, vt coniuncta, pro intellectione quidem, cum specie impressa; quæ cooperatur ex parte obiecti, pro volitione verò, cum intellectione, quæ similiter cooperatur ex parte obiecti, seu quatenus præcontinens in se intentionaliter obiectum, & sic de alijs eiusmodi, Vnde perperam, & absque sufficienti fundamento superinducuntur eiusmodi potentiæ data ea hypothesi. Deinde si semel vsque adeo voluntariè superaddantur potentiæ accidentales, vltra actiuitatem immediatam identificatam cum substantia, similiter addi poterunt aliæ rursus potentiæ

vltra priores, nec reddi poterit vlla sufficiens ratio sistendi potius in primis potentijs accidentalibus, quàm in virtute actiua immediata indistincta realiter à substantia. His porrò ita constitutis nihil necesse est dicere de distinctione intellectus à voluntate; cum manifestum sit identificari inter se, si vtraque identificatur cum substantia, vti positum est identificari. Adest nihilominus ratio peculiaris, ob quam dici non potest has duas potentias distingui inter se realiter; Quia nimirum voluntas non potest velle, quin præcognoscat, quod vult. Alioquin fieri posset, vt ferretur in incognitum, velletque, quod non cognosceret esse volendum. At neque potest præcognoscere, quod vult, si distinguitur ab intellectu. Quia tam repugnat voluntati, quæ non est realiter intellectus, vt cognoscat, quam repugnat intellectui, qui non est realiter voluntas, vt amet. Itaque intellectus, & voluntas Angeli neque distinguntur realiter ab eius substantia, neque inter se.

Ad 1. Sancti illi PP. solum contendunt statuere distinctionem omnis naturæ intellectualis creatæ à natura diuina, quoad indigentiam alicuius adminiculi sibi realiter superadditi, nec curant, quale illud sit. Quia ad scopum eorum abunde sufficit necessitas cuiusuis præter essentiam pro operatione qualibet, &

actio-

actione. Prænotatum autem est supra art. 1. ex indubitato omnium consensu, Angelos indigere aliquo eiusmodi adminiculo præter potentiam intellectiuã, & volitiuam, siue hæc vtraq; potẽtia distinguatur realiter à substãtia, siue non distinguatur. Nego itaque Sanctos PP. nomine virtutum intelligere potentias, quales intelligũt Theologi sub ea voce in præsenti controuersia. Quod ex eo confirmari præterea potest, quia in eodẽ certitudinis gradu collocant distinctionem virtutis & distinctionẽ operationis à substãtia creata. Quod iure optimo facere potuere, intelligendo nomine virtutis quidquid quomodolibet requiritur ad operandum ex parte actus primi. Facere verò idem recte nequaquam potuissent, si nomine virtutis non quoduis promiscuè requisitum, sed potentiam vniuersalem, seu intelligendi, seu volendi complecti voluissent, cum ex nullo capite tanta certitudo haberi posit de vtriusque huius potentiæ distinctione reali. Et quidem legenti totum illud caput vndecimum Dionysij, clare apparet, virtutem ab eo accipi sensu à me intento. Iam primus locus Augustini defectum à simplicitate diuina reducit vniformiter ad multitudinem nostrarum, & operationum, & virtutum; cum tamen sumptis virtutibus pro potentijs vniuersalibus intelligendi, & volendi subsistere non pos-

sit vniformis eiusm odi combinatio operationum, & virtutum quoad multitudinem, vt per se patet; subsistat verò optime extendendo nomen virtutis ad omne adminiculum peculiariter requisitum pro vnaquaque operatione. Posterior eiusdem S. Doctoris locus mentem distinguit ab anima non entitatiue, sed connotatiue, quatenus eadem substantia spiritualis incompleta, relatè ad corpus, cuius est forma, & quod animat, dicitur anima; mens verò relate ad species, quibus meminit, dicitur mens. Frequens nimirum est Augustinus in libris illis de Trinitate, tum in distinguendis, relatè ad connotata diuersa, ijs, quæ secundum rectum sunt realiter identificata, tum in identificandis, propter mutuam vniformem æquiualentiam ijs, quæ sunt realiter distincta, vt facile imponat eius contextus incauto, aut non satis versato lectori. De Anselmo idem dixerim, quod de cæteris Patribus dictum est vniuersim. Quod ad Theologos attinet, constitit iam satis multos esse pro nostra sententia, nec tanti æstimari debet, si in re leuiori paucioribus, & non etiam melioribus quis adhæreat, quando ratio sic persuadet, nec apparet momentum sufficiens in rationibus oppositæ partis.

Ad 2, Intellectus speculatiuus, & practicus, ratio superior, & inferior, voluntas intentiua, & electiua; admirati-

uum,

mum, & risibile exponuntur diuersis definitionibus, & tamen non distinguuntur inter se realiter. Similiter ergo accidit in re nostra. Ratio vniuersalis est, quia definitiones distinguuntur ad modum suorum definitorum; si ratione, ratione; si realiter, realiter. Dico igitur definitiones potentiarum vitalium distingui ratione tantum à definitione substantiæ, obiectiuè, & à parte rei, quatenus substantia concipitur relatè ad totam collectionem suarum operationum, & accidentium, vna quælibet verò potentia relatè ad determinatum genus operationum, & accidentium.

Ad 3. Constitit iam satis supra ab art. 4. substantiam creatam ex suo conceptu referri transcendentaliter per se ipsam ad suas operationes, nec aduersarij negare possunt ita referri saltem ad proprietates suas accidentales, quæ ab ipsa resultant immediatè cum exigentia intrinseca ipsi realiter identificata. Quod perinde sufficit, ne conceptus substantiæ sit omninò absolutus, veluti sistentis in se, atque existentis ad se præcise, vt assumitur in obiectione. Assumptum illud aliud de rebus corporalibus ordinatis ad extra per accidentia sibi superaddita, indiget distinctione. Effectus procedentes à corporibus sunt in triplici differentia. Alij namque sunt participes peculiaris perfectionis conuenientis vnicui-

que substantiæ corporeæ. Atque hi effectus alij sunt principales,& intenti per se, alij dispositiui, seu alteratiui, & intenti per accidens. Huiusmodi sunt, respectu ignis, alius ignis, & calor disponens materiam ad generationem illius. Alij sunt effectus minimè participes perfectionis peculiaris, quæ conuenit substantiæ operanti. Huiusmodi sunt motus sursum, & motus deorsum, vbicatio superior, & inferior. Dicendum iam est substantias corporales indigere quidem potentijs superadditis sibi realiter, tùm pro effectibus non participibus suæ peculiaris perfectionis, tùm pro effectibus accidentalibus & per accidens intentis; minimè vero indigere potentijs sibi superadditis pro effectibus,& participibus propriæ perfectionis, & per se, & principaliter intentis. Hac igitur ratione, grauia, & leuia indigent grauitate, & leuitate sibi superadditis pro motu sursum, & pro motu deorsum. Similiter omnes substantiæ potentes gignere substantiam sibi similem indigent qualitate alteratiua, quæ disponat materiam, vt substantia ipsa posit exerere omnes suas vires in substantiam sibi parem. At pro ipsa substantiæ generatione secundum se immediate considerata, non vtitur substantia generans vllo instrumento, vllaue potentia accidentali, nec ea vti potest, vti ostensum est in philosophia. Appatet

pro-

profectò clare non esse eamdem rationé super addendi potentiam accidentariam pro isto postremo genere effectuum, atque pro alio duplici genere, maximè vero primo, quo tamen præcipuè, vel vnicè vti solent aduersarij pro re præsenti. Dico iam intellectiones, & volitiones esse effectus, & participes perfectionis peculiaris, quæ conuenit substantiæ intellectuali, & per se ac immediate intentos ratione sui Ergo paritas proposita in obiectione valet potius ad oppositum eius seruatis seruandis.

Ad 4. art. 1. Esto, diuersitas actuum arguat diuersitatem potentiarum, dummodo id accipiatur de actibus, & potentijs realiter, & physicè talibus, vti accipere necesse est, vt vitetur æquiuocatio. Nihil tamen inde concluditur ad propositum, quia in altero comparationis extremo conferuntur inuicem actus, & potentia logicè tantum tales; in altero verò realiter, & physicè tales. Nempe operatio est actus propriè talis respectu potentiæ à qua oritur. At existentia est actus logicè tantum respectu essentiæ. Quia essentia, præscindendo ab existentia, nec est potentia, neque quidquam in se intrinsecè, sed solum est per puram denominationem extrinseam à causa, quæ potest illam ponere à parte rei, vti pluribus demonstratum est in Philosophia. Licet ergo, & existentia, & ope-

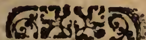
ratio actuent eandem essentiam substantiæ non propterea sunt duo actus eiusdẽ potentiæ. Quia videlicet existentia, quę est alter actus, non distinguitur realiter ab essentia, & potentia cuius est actus, ac proinde actus realiter distinctus à potentia est vnus tantum, nempe operatio.

Art. 2. Ad instantiam peculiarem circa distinctionem intellectus, & voluntatis. Si quælibet diuersitas actuum sufficeret ad multiplicandas realiter potentias, distinguendi essent realiter intellectus apprehensiuus, iudicatiuus, & discursiuus; speculatiuus, & practicus; definitiuus, & diuisiuus, & sic de alijs eiusmodi, nec non de voluntate proportionaliter. Dicendum itaque est diuersitatem actuum inuicem subordinatorum non sufficere ad pluralitatem potentiarum, vt patet in exemplis positis; actus autem intelligendi, & volendi sunt inuicem subordinati, vt patet, cum actus intelligendi omnes mediatè, vel immediate ordinentur ad actus volendi, ijdemque disponant potentiam, cui insunt, ad volendũ, vti ponderatum est supra art 7. fine. Ad confirmationem. Vnusquisque actus specificatur ex suo obiecto peculiari; potentia verò ex collectione omnium actuum inuicem subordinatorum, nec est vllus, qui multiplicet totidem potentias pro multiplicitate actuum, sicut multiplicant omnes singulos actus pro singulis quibus-

uis

uis obiectis motiuis formalibus.

Ad 5. Actio est modus determinans indifferentiam huius causę ad hunc effectum. Implicat autem manifestè determinationem alicuius indifferentis finiti, ac limitati esse indistinctam realiter ab ipso indifferenti. Præterea est de conceptu intellectionis, & volitionis, vt sit ab ipso intelligente, & volente. Repugnat autem æquè manifestè substantiam aliquam creatam esse à se realiter. Repugnat igitur aliquam substantiam creatam esse realiter indistinctam ab actu intelligendi, & volendi. Nulla porro similis ratio ostendit repugnantiam identitatis inter substantiam creatam, & creatam vim, ac potentiam producendi aliquem effectū. Nulla igitur est paritas. Immo est manifesta disparitas, quia est è conuerso de conceptu substantiæ creatę, vt per se ipsam immediatè sit potentia ordinata ad operationem, vt patet ex prædicto artic. 4.

QVAESTIO XIX.

Vtrum Angeli sint præditi libero arbitrio?

VIDENTVR non esse; Quia Angelus nec inter æqualia, nec inter inæqualia eligere liberè potest naturaliter. Non quidem inter æqualia. Quia qui eligit, præfert partem electam parti neglectæ. Fieri autem non potest, vt preferatur æquale æquali, cognito vt tali, vti cognoscitur ab Angelo. Neque inter inęqualia. Quia minus bonum non potest eligi præ maiori bono eidemque præferri nisi per errorem, qui non cadit in Angelum circa naturalia. Qui verò non potest eligere alterum è duobus, nec alterum eligere libere potest. Ergo Angelus nullatenus est electiuus naturaliter aut vtens libertate circa bona naturalia. Fieri autem supernaturaliter non potest, vt eligat liberè, qui non est naturaliter electiuus.

2. Cui repugnat discursus, repugnat etiam electio libera. Quia electio est appetitus præconsiliati, atque consilium est discursus, & inquisitio quędam, vt habetur illi lib. 3. Et hic cap. ; . lib. 6. cap. 9.

Repugnat autem Angelis discursus, vt dictum est supra.

3. Si in Angelis daretur liberum arbitrium, in præstantioribus quibusque Angelis daretur maior libertas eisdemque conueniret magis liberum arbitrium. Quia Angeli dissidentes inuicem specie, differunt penes magis, & minus, vt dictũ est supra quęst. 4. ad 3. Vnde omnia quæ ipsis conueniunt, necesse est, vt differant similiter penes magis, & minus, cum sint substantiæ simplices. Ratio autem liberi arbitrij consistit in indiuisibili, vt per se patet. Ergo nequit Angelis inesse.

4. Quod naturali necessitate consequitur totam suæ perfectionis plenitudinem pro primo suæ existentiæ instanti, nulla potest gaudere libertatis indifferẽtia, Angeli autem naturali necessitate consequuntur eiusmodi perfectionem, cũ primum creantur. Quia non dependent catenus à causis secundis operantibus cũ mora temporis, vt dependent omnia sublunaria, sed à Deo immediatè accipiunt omne suum bonum. Deus autem non differt sua bona, sed ea confert, cum primùm existit capacitas eadem suscipiẽdi. Quod verò repugnat libertatis indifferentia habenti necessariò omne suum bonum, ex eo apparet, quia libertas indifferentię datur, in quocunque datur, vt pręferendo meliora minùs bonis perueniat laudabiliter, ac honorificè ad suũ

vl-

vltimum finem, ideſt, ad cumulum omnium ſuorum bonorum. Quod repugnat habenti iam neceſſariò omne ſuum bonum.

Reſpondetur. Manifeſtum eſt ex ſacris litteris Angelis conuenire liberum arbitrium. Quia conueniunt illis actus boni, & mali, meritorij, ac demeritorij, praemia, & poenae vt infra oſtendetur multiplici teſtimonio. Ratio eſt, quia ad intellectum neceſſariò conſequitur libertas indifferentiae. Intellectus enim eſt potentia vniuerſalis complectens totam rationem entis, ſub qua comprehenduntur plura bona inuicem incompoſſibilia, quorum vtrumlibet haberi poſſit ſeorſim, & ſimul cum altero haberi non poſſit. Hoc autem poſito, voluntas, quae dirigitur intellectu, neceſſe eſt, vt ſaepè conſtituatur inter extrema aliqua bona, quorum alterum neceſſe ſit eligere, & reſpuere alterum, vt libuerit. Ergò ſiquidem datur in Angelis intellectus, & voluntas, neceſſe eſt, vt in eiſdem detur liberum arbitrium cum libertate indifferentiae ad eligendum inter plura inuicem incompoſſibilia. De qua probatione videri plura poſſunt quaeſt 12. de act. hum, praeſertim art. 8. in qua quaeſtione pluribus argumentis oſtenſum eſt ineſſe homini liberum arbitrium, quae à fortiori idem conuincunt de Angelis, vtpote perfectioribus in natura. Nempe libertas indifferentiae eſt

per-

perfectio simpliciter simplex, vt potè reddens suum subiectum laudis, & gloriæ capax, dominatiuum beneficum, venerabile, & similia. Qua de causa Deo etiā conuenit libertas, ideòque Angelis deesse non potest, qui sunt propinquiores Deo quàm homo.

Ad 1. Angelus, & inter æqualia eligere liberè potest, & inter inæqualia. Inter æqualia quidem. Quia fieri potest, vt illi occurrant aliqua duo, quorum alterum sit melius amplecti, quam vtrumque omittere, tametsi omnino sint inter se æqualia, atque in tali casu vtrumlibet æqualium liberè eligitur, vt ostensum est in illa quęst. 12. de act. hum. art. 2. ad 3. Inter inæqualia vero, quia Angelus est capax, non solum imperfectionis, sed etiam peccati, vt dicetur infra quæst. 24. Neque ad id requiritur error positiuus in intellectu, sed sufficit cognitio imperfecta, minimeque comprehensiua alterutrius ex extremis propositis, vt dicetur ibidem, vbi etiam notabitur, Angelis conuenire naturaliter eiusmodi imperfectionem, & inadæquationem cognitionis.

Ad 2. Electio dicitur à Philosopho appetitus præconsiliati. Quia agit de nostra electione, quæ non fit absque consultatione & discursu. Cæterum non est de conceptu electionis liberæ vt sic, discursus præuius, & præconsiliatio propriè

prie talis. Quia si absque deliberatione, & discursu detur in aliquo tanta perfectio cognitionis circa media, quanta acquiritur à nobis per discursum, dabitur vtique in eodem tanta dispositio ad eligendum liberè, quanta datur in nobis. Ita autem contingit in Angelis, vt apparet ex dictis supra quæst. 15.

Ad 3. Libertas arbitrij consistit in indiuisibili, quoad conceptum negatiuum excludentis à se coactionem. Consistit etiam in indiuisibili quoad suum conceptum genericum etiam positiuum, sicut aliæ omnes rationes communes. Cæterū libertas cuiusque Angeli in particulari eò est perfectior, quò ipse Angelus perfectior est, quod attinet ad conceptum eius positiuum in particulari. Quia vbi cognitio est perfectior, & perfectior voluntas, ibi est perfectior libertas. Quæ videlicet per vtramque illam adæquatè constituitur.

Ad 4. Angelus consequitur necessariò pro primo suę existentiæ instanti omnem suam perfectionem physicam naturalem, moralem verò; & quæ ad moralitatem consequuntur non habet necessario; idest habet necessario, quæ dependent à sola operatione Dei. non vero suas operationes, & quæ à suis operationibus dependent. Quas videlicet omnes non potest simul exercere, sed successiuè, nec ad summè perfectas peruenire potest, nisi

per

per alias minus perfectas, vti clarius exponetur infra.

QVAESTIO XX.

Vtrum Angelus naturaliter diligat alios Angelos, sicut se ipsum, et Deum plusquam se ipsum?

VIDETVR neutrum naturaliter prestare posse 1. Quia diligibilia ad alium sunt ex diligibilibus ad se, vt habetur ex Philos. lib. 9. Ethic. c. 8. idest dilectio aliorum procedit in vnoquoque ex dilectione sui, tanquam ex causa, & radice prima. Causa autem, est id, propter quod praeminet effectui, & ei, quod propter aliud Impossibile igitur est, vt Angelus, aut aliquis alius diligat alterum, quantum se, vel plusquam se.

2. Vnusquisque debet praeferre beatitudinem suam beatitudini alterius, cum vnusquisque sit gratia sui, atque intrinsecè ordinetur ad suam beatitudinem potius, quam ad beatitudinem alterius, vt dictum est quaest. vlt. de virt. Teol. Magis autem diligitur is, cuius beatitudo, & felicitas, praefertur, quam is, cuius beatitudo, & felicitas postponitur. Ergo vnusquis-

quisque diligit magis se, quam quemlibet alium, nec fieri potest, vt diligat aliquē alium, sicut se ipsum, aut plusquam seipsum.

3. De conceptu dilectionis est, vt procedat per modum cuiusdam vnionis. Qua de causa diligentes se inuicem solét dicere, se inuicem, alium se. Magis autem vnitur vnusquisque sibi, quam cuiquam alij, siquidem vnitur sibi per identitatem, quam cum nullo alio habere potest. Ergo nec dilectionem quisquam habere potest, erga aliquem alium, ęqualem dilectioni sui, eademue superiorem.

4. Dilectio, qua creatura diligit Deū plusquam se est opus praestantissimum charitatis infusę, & supernaturalis, neque haec charitas, quam Deus infundit in cordibus nostris, vt dicit Apostolus, & quam nec Angeli habere possunt, nisi per infusionem eiusdem, vt dicit August. lib 12. de ciuit. Dei cap. 9. quidquam maius pręstare potest. Ergo Angelus non potest dilectione naturali ad hoc peruenire, vt diligat Deum plusquam seipsum.

5. Si posset Angelus naturaliter diligere Deum plusquam se ipsum, posset etiam naturaliter diligere super omnia simpliciter, & absolutè. Quia omnia alia praeter Deum diligit minus, quam seipsum, vt apparet ex rationibus propositis. Diligere autem Deum super omnia, hoc verò est opus certissimè summū

cha-

charitatis infusę, neque hæc prætergredi eos limites potest. Quia vltra omnia nihil amplius superest, cui denuo præferatur Deus. Ergo Angelus non potest naturaliter diligere Deum plusquam seipsum.

Art. 1. Respondetur. Commune est Angelo cum homine vt necessario diligat seipsum, tum secundum suam substantiam & existentiam, tum quoad omnia bona, tum intrinseca, tum extrinseca, cum quibus nullum aliud bonum sibi possibile, est incompossibile. Nempe quoad hoc, eadem circa vtrumq; militat ratio. Quapropter cum quæst. 23. de act. hum. ostēsum sit hominem amore naturali, seu naturaliter necessario eatenus se diligere, necesse non est idem de Angelo specialiter demonstrare. Commune itidem vtrique est, vt non necessario, sed electiua, & libera dilectione feratur ad vtrumlibet bonorum inuicem incompossibilium, quorum absolute, & seorsim est capax. Quod similiter ostensum est ibidem, homini cōuenire. Commune consequenter vtrique præterea est, vt naturali necessitate velit existentiam Dei secundum se. Quia existentia Dei est compossibilis, cum omni, & quolibet bono absolutè possibili respectu vtriusque, immo est fons, & causa omnium aliorum bonorum, & sine ipso nullum aliud bonum haberi potest. Qua ratione ostensa est in eadem quæstione ne-

necessitas eiusmodi dilectionis Dei respectu hominis. Vnde, & Angelis etiam reprobis ea inest necessario, saltem quoad specificationem.

Art. 2 Libera vero est tam homini, quam Angelo dilectio sui, vt finis cui, bonorum inuicem incompossibilium, quorum quodlibet inesse vtrilibet potest. Quia vterlibet potest velle sibi quodlibet bonum possibile respectu sui, si cognoscatur vt possibile. Ac per consequens potest nolle quodlibet bonum incompossibile, cum eo quod actualiter vult. Quia volitio efficax alicuius boni saltem implicitè est nolitio omnium incompossibiliũ cum illo. Hinc consequenter dicendum est, nec Angelum, nec hominem necessario se diligere dilectione omnium maxima. Quia inter bona vtriusque inuicem incompossibilia alia sunt maiora alijs vt infra dicetur. Dilectio autem, qua quis vult sibi maius aliquod suum bonum, est dilectio sui absolutè maior, quam dilectio, qua vult sibi minus bonum. Nempe mensura dilectionis est bonum volitum dilecto. Hinc rursus deducitur, Angelum licet possit se diligere, non tamen necessario se diligere amore cõprehensiuo sui, seu adæquato suæ bonitati substantiali. Quia amor comprehensiuus respectu alicuius, seu adæquatus eidem, est maximus inter omnes dilectiones naturaliter possibiles. Dictum autem mc-

do est, Angelum non amare se necessario amore absolute summo respectu sui. Quod autem possibile absolutè sit naturaliter, vt Angelus diligat se amore comprehensiuo sui, seu adæquato respectu totius suæ bonitatis, & dignitatis, vt ametur. Suadetur primo paritate cognitionis, qua dictum est superius Angelum posse comprehendere se ipsum. Quia eadem prorsus ratio est de amore comprehensiuo, seu adæquato. Quia sicut fieri non potest, vt cognoscibilitas Angeli superet vim cognoscitiuam eiusdem, cum hæc vis sit præcipuè, & prima eius perfectio; ita fieri non potest, vt diligibilitas Angeli, seu bonitas, & dignitas amoris sit maior, quamuis eiusdem dilectiua, cum hæc vis consequatur in vnoquoque iuxta gradum virtutis intellectiuæ, vt colligitur facile ex dictis quæst. 17. circa connexionem intellectiui cum volitiuo.

Art. 8. Dicendum iam est naturali dilectione, seu necessaria ex natura rei diligere alios Angelos quoad naturam ipsorum secundum se præcisè consideratam, saltem quoad specificationem, ita vt non possit eatenus odio habere alios Angelos, esto possit cessare à tali eorum dilectione, saltem explicite, & formaliter. Ratio est. Quia, cui placet aliquid, non potest displicere, quod est simile illi, quatenus simile est. Quia vtriuis similium,

milium, quatenus similia sunt, inest necessario eadem vis alliciendi, & permouendi voluntatem, vt per se patet, impossibile autem est, vt voluntas succumbat alicui motiuo, simulque non succumbat motiuo eiusdem prorsus rationis, eiusdemque virtutis, & efficaciæ, simulque compossibili cum motiuo priori. Cum ergo in dilectione Angeli erga se determinate, ac indiuidualiter considератum, includatur essentialiter amor erga rationem suam specificam; impossibile est, vt diligendo se necessariò, non etiam diligat necessariò, saltem quoad specificationem, alios Angelos, quoad naturam ipsorum, in qua secundum se considerata, sunt omnes Angeli omnino similes inter se. Dicendum rursus est eadem ratione, vnumquemque Angelum diligere alios Angelos, pari quoad specificationem necessitate, secundum perfectiones accidentales ipsorum, quæ necessariò consequuntur ad cuiusque substantiam, adeoque sunt compossibiles cum omnibus, & quibusuis alijs bonis absolutè possibilibus respectu vniuscuiusque. Quia omnes Angeli sunt eatenus sibi inuicem similes, nullaque est incompossibilitas eiusmodi bonorum accidentalium, quæ sunt vniuscuiusque propriè, cum similibus bonis accidentalibus aliorum. Est igitur eadem ratio necessaria mutuæ dilectionis Angelorum, quoad

eiusmo-

eiusmodi accidentalia bona, & quoad substantiam secundum se. Ex his dicendum est tertio, vnumquemque Angelum diligere alios necessario sicut se ipsum, necessitate specificationis. Apparet enim ex duplici conclusione praecedenti, vnumquemque Angelum diligere aliquatenus reliquos ad instar sui dilectione necessaria. Hoc autem communiter significatur, & non etiam aequalitas amoris necessarij, dum dicitur vnumquemque Angelum diligere alios necessariò, seu dilectione naturali, sicut se ipsum.

Art. 4. Iam, quod ad aequalitatem attinet, dicendum est, non debere, nec posse, Angelum diligere alios Angelos naturaliter tantundem, atque se ipsum; sed amorem summum cuiusque erga se esse maiorem omni amore naturaliter possibili erga alios Angelos. Quia vnicuique est magis necessaria sua ipsius bonitas, quam bonitas aliorum, magisque perficitur per suam, quam per aliorum bonitatem. Vnumquodque autem caeteris paribus diligitur magis, quo maior est ipsius necessitas, maiorque vis perfectiua respectu amantis. Vnde potest quidem vnusquisque Angelus diligere alium Angelum amore ipsius comprehensiuo, sicut se ipsum, si sit illi aequalis, sed tantundem atque se, diligere nequaquam potest. Quia cum aequalitate perfectionis, & voluntatis, & consequenter amabilitatis in vtro-

vtroque, secundum conceptum absolutum, stat inæqualitas secundum conceptum relatiuum, quatenus, vt dictum est nullius Angeli bonitas est tam bona alteri Angelo, atque est illi, cui inest per identitatem, aut per vnionem. Amor autem commensuratur magnitudini bonitatis amatæ, non solum secundum conceptum absolutum, sed etiam secundum conceptum relatiuum. Hac igitur de causa amores comprehensiui duorum omnino inter se æqualium possunt esse inæquales, si alter sit proprius amantis erga se, alter vero erga alium. Hic excessus amoris in vnoquoque erga se ita explicatus à priori, potest facilius exponi à posteriori. Quia si alicui Angelo detur optio conseruationis sui cum annihilatione alterius, & è conuerso conseruationis alienæ cum annihilatione sui, necessariò eligeret conseruationem sui, nec posset præferre conseruationem alterius. Quia pro euentu suæ annihilationis nihil superest bonum respectu sui, adeoque nihil pro eo euentu est amabile ab ipso. Eadem est ratio similis comparationis inter quælibet alia bona sua cuiusque, & aliena, maxime vero inter propriam, & alienam beatitudinem, ex cuius consideratione desumitur vltima huius rei ratio. Quia nimirum vnusquisque est propter suam beatitudinem, atque in eamdem est essentialiter ordinatus

tus actione, & voluntate Dei non verò est propter creatam cuiusquam alterius beatitudinem cum intrinseca essentiali ordinatione ad illam. Patet autem id, propter quod esse praeferibile, respectu vniuscuiusque, ijs, quae propter aliud. Vnusquisque igitur Angelus naturaliter diligit magis se, quàm vllum alium Angelum, siue parem, siue disparem sibi, immo etiam plusquam omnes alios Angelos simul sumptos. Hoc enim aeque conuincunt rationes propositae circa singulos alios seorsim.

Art. 5, Eaedem autem rationes locum non habent, sed magis conuincunt oppositum comparatione facta cum Deo. Dicendum, namque est cum D. Thoma quaest.60. art.5. cum Suarez lib.3. cap.5. cumque alijs communiter, aduersus Vasquez, & nonnullos alios, Deum posse, ac debere diligi ab Angelo plusquam se dilectione naturali, seu non supernaturali, cùm concupiscentiae, seu quasi concupiscentiae, tum etiam amicitię. Probatur primo ab inconuenienti. Quia alioquin ordo supernaturalis, quatenus complectens spem, & charitatem supernaturales, non esset promotiuus, sed impedituus ordinis naturalis, quatenus complectentis vtramque eam dilectionem naturalem. Spes namque, & charitas supernaturalis praefert Deum creaturae amanti per vtrãque. Amor autem praelatiuus Dei non

promouet, sed tollit, ac corrigit, tanquam defectuosum, amorem prælatiuum creaturæ respectu Dei, Sequela vero est absurda, vt ostensum est quæst 7. de gratia, & quæst.21 & 22.& 23. de Sacramentis. & confirmatur, quia alioquin natura esset ex se male constituta & non solum defectuosa, sed etiam vitiosa. Male namque constitutum est opus, nec vitio caret, cui non potest superaddi summa perfectio absolute possibilis, promouendo precisè, quæ præerant, atque ab auctore suo inducta in ipsum fuerant, & quin adijciatur aliquid contrariæ omnino conditionis, & naturæ, atque forent, quæ prius inerant eidem. Impossibile igitur est, vt Angelus patiatur naturalem necessitatem præferendi se Deo, atque naturalem impossibilitatem præferendi Deum sibi omni genere amoris sibi possibili.

Art. 6. Probatur idem rursus à priori. Quia Angelus naturaliter cognoscit Deũ esse summum, & infinitum bonum, tam in ratione vtilis, quam in ratione excellentis, ac proinde esse dignum, qui præferatur rebus omnibus creatis nulla facta exceptione. Ergo potest Angelus naturaliter præferre Deum sibi, omnibusque rebus creatis, tam amore concupiscentiæ, quam amore amicitiæ. De antecedenti nemo dubitat, sed nec dubitare quisquam potest, cum sit euidentissimum. Patet cõ-

se-

sequentia. Quia modus amoris sequitur in vnoquoque modum cognitionis, Nempe voluntas est potentia subordinata intellectui, & sequitur eius ductum naturaliter, nisi impediatur per accidens. Confirmatur quia sicut perperam daretur cognitio amabilitatis circa aliquod, absque potestate amandi illud; ita daretur perperam cognitio dignitatis præferibilis, quantum est de se, circa aliquod absque potestate præferendi illud.

Art. 7. Probatur tertio, quia Deus est finis naturalis, propter quem sunt Angelus, omniaque alia creata, iuxta illud Prouerb. 16. 4. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, ac proinde Angelus, omniaque alia creata ex sua natura habent rationem mediorum respectu Dei. Patet autem finem esse præferibilem, atque deberé præferri medijs; idque vtrisque maxime connaturale, ac debitum ex natura rei.

Art. 8. Probatur denique, quia plus interest Angeli, vt existat Deus, quam vt existat ipse Angelus. Nempe existente Deo, & non existente Angelo, datur possibilitas, vt existat ipse Angelus, vtque eidem conferantur omnia bona, quorum est capax. At non existente Deo, nec existere potest Angelus, nec vt existeret, bene habere posset. Rursus Deus est bonum sufficiens ad beatificandum Angelū, cum Angelus ad hoc ipsum minime suffi-

 ciat,

ciat, sed sit miser, si careat possessione Dei. Patet autem bonum magis sufficiens, magisque necessarium respectu vniuscuiusque esse naturaliter præferibile ab eodem, amore concupiscentiæ, seu quasi concupiscentiæ, comparatione boni, minus necessarij, minorisque sufficientię, id est minus potentis perficere, & in paucioribus euentibus. Amore autem amicitiæ, est similiter preferibilis Deus naturaliter. Quia Angelus est aliquid Dei proprium per essentiam proprietate dominatiua. Est enim se toto essentialiter opus Dei, factum ab ipso adæquatè. Vnumquodque autem opus est proprium factoris sui ex natura rei. Patet vero manifeste, quod eo modo est proprium alicuius ex sua ipsa natura, naturaliter esse illi postponendum amore amicitiæ. Quid enim notius esse potest, quam Dominum, qua Dominus est, esse preferendum, vt finem cui, idest amore amore amicitiæ, ei qui subest dominationi, quatenus eidem subest; cum quod est suum vniuscuiusque, eidem cedat tanquam eatenus digniori, & tanquam fini cui. Ergo quod est suum alicuius se toto, & quoad omnia sua bona essentialia, & accidentalia, vti Angelus, omniaque creata sunt sua Dei, est postponendum eidem tamquam fini cui. Patet itaque Angelum posse, ac debere naturaliter diligere Deum plusquam seipsum, tam amore amicitiæ, quam con-

cupiſcentię, ſeu quaſi concupiſcentiæ, atque adeo Angelũ diligere Deum pluſquam ſe dilectione naturali, prout naturale diſtinguitur à ſupernaturali. Quod addo, vt excludam ſimilem prælationẽ Dei naturalem, prout naturale apponitur libero. Conſtabit enim infra quæſt. 24. Deum non præferri ſibi neceſſario ab Angelo naturaliter per amorem amicitiæ. Quia videlicet alioquin eſſet naturaliter impeccabilis, nec poſſet relictus in ordine purè naturali recedere à Deo per peccatum. Quod ibi apparebit non eſſe verum.

Ad 1. Omnis amor incipit in vnoquoque à ſe ipſo, vt à magis coniuncto, ſed deinde progreditur ad extra cum augmento perfectionis, ſi amans extra ſe habeat maius bonum ſuum, quam in ſe ipſo. Quia hic eſt ordo naturalis in effectibus, vt à minus perfecto fiat progreſſus ad magis perfectum. Omnis autem creatura habet extra ſe maius ſuum bonum, nempe Deum Optimum maximum, quam in ſe ipſo. Licet ergo amicabilia ad alios ſint ex amicabilibus ad ſe, non tamen neceſſe propterea eſt, vt amor cuiuſque erga ſe ſit maximus, ſed ſolum vt ſit primus. Quo pacto amor etiam ſupernaturalis incipit à ſpe, quæ eſt minus perfecta, & deinde procedit ad charitatem, quæ eſt perfectior, vti expoſitũ eſt q. 37. de Virt. Theol. Vnde particula illa ex a-

micabilibus ad se, significat originem, seu ordinem, & processum amoris, non vero causam vniuersalem, saltem præcipuam; cum hæc sit finis respectu cuiusque atque finis cuiusuis creaturæ sit extra ipsum, & non solum finis qui, sed etiam finis cui, loquendo de fine excellentiæ.

Ad 2 Conceditur totum comparatione facta inter vnumquemque Angelũ, & omnes alias substantias creatas. Quod solum conuincit obiectio. Negatur vero comparatione facta cum Deo, qui est beatitudo sua, & aliorum omniũ, & propter quem sunt omnia, Vnde Angelus diligit alium Angelum sicut se ipsum, non similitudine æqualitatis, sed similitudine proportionis, quoad naturam vtrique communem. At Deum diligit plusquam se per excessum propriè talem amoris erga Deum.

Ad 3. Conceditur similiter totum de amore aliorum preter Deum. Quia Deus supplet vnionem identitatis, quam non habet cum creatura, sicut habet creatura secum, supplet inquam per excessum ratione plenitudinis omnis boni, ratione influxus totius bonitatis vnicuique conuenientis, ratione dominationis, ac demum ratione summæ necessitatis sui respectu omnium, atque ob hæc omnia debet diligi super omnia, tam amore ex titatiuè naturali, quàm supernaturali, vt dictum est. Per charitatem supernatura-

ra-

ralem diligit Angelus Deum plusquam se, vt auctorem supernaturalem; per fines verò purè naturales, vt auctorem naturalem, vt expositum est quæst. 4. de Virt. Theol. Vnde perfectius, & multo magis diligitur Deus per charitatem, quam per solas vires naturales, licet vtroque modo possit, tam Angelus, quam homo diligere Deum plusquam se, non solum dilectione concupiscentiæ, quæ etiam dæmonibus inest, vt dicit D. Thomas, sed etiam dilectione amicabili, quæ elicitur libere à bonis.

Ad 5. Non solum dilectio Dei supernaturalis, sed etiam naturalis in suo ordine perfecta diligit Deum super omnia. Sed conceptus omnium, ad quem assurgere potest ratio naturalis, est longè diuersus à conceptu omnium, quem proponit fides, & visio beata. Quia ratio naturalis solum conferre potest Deum cum ijs omnibus, quæ naturaliter occurrere possunt; ratio verò supernaturalis cum ijs præterea omnibus, quæ etiam supernaturaliter possunt occurrere, vti expositum est in dicta quæst 4. de virt Theol. atque alibi sæpe. Quare illa particula, *super omnia*, est ambigua, & applicata rationi, & dilectioni supernaturali, complectitur explicitè plura, & maiora, magisq; ardua, quam applicata rationi, & dilectioni naturaliter possibili.

QVAESTIO XXI.

Vtrum Angeli loquantur inter se sola voluntate reuelandi proprios conceptus?

VIDENTVR nec loqui inter se, nec sola ea voluntate loqui posse 1. Quia locutio interponitur propter obstaculum, quod impedit manifestationem conceptuum, nisi superaddatur ipsa locutio. In Angelis autẽ nullum est eiusmodi obstaculum, sicut est in nobis ratione corporis. Angelis enim conuenit naturaliter, quod dicit Gregorius lib. 18. moral. cap. 3. de statu supernaturali hominum beatorum, nempe quod *in statu resurrectionis uniuscuiusque mentem, ab alterius oculis, membrorum corpulentia non abscondit*. Multo igitur minus abscondit aliquid in Angelis, qui sunt incorporei, ideoque secundum se totos peruij mutuis aspectibus. Ergo Angeli non loquuntur locutione mutua, sed per se ipsos inuicem patent.

2. Nullus Angelus inferior loqui potest cum Angelo superiore, aut cum Deo. Quia quicunque loquitur alteri, illi manifestat aliquid, docetque de re aliqua. An-

Angelus autem inferior non potest manifestare aliquid superiori, eumuè docere. Quia inferior superiorem illuminare non potest, sed solum è conuerso, vt docent Dionysius, & alij communiter. Illuminat autem, quicumque manifestat, & docet aliquid. Multo vero magis id repugnat respectu Dei. Videtur vero locutionem ex sua natura esse mutuam inter audientem, & loquentem, nec nisi mutuam esse posse naturaliter, & per se. Ergo nec Angeli superiores possunt loqui cum inferioribus, neque Deus cum vtrislibet.

3. Nullum est obiectum, ad quod terminari possit voluntas loquendi, si nullum ex illa resultat signum naturale, aut ad placitum. Repugnat igitur, vt Angeli loquantur inter se sola voluntate reuelandi mutuo suos conceptus, quin pretterea interponatur signum aliquod externú conceptus interni.

4. Non posset Angelus mentiri ex natura rei, si loqueretur sola voluntate manifestandi suos conceptus. Quia Angelus audiens eo ipso audiret per immediatam inspectionem eius voluntatis, & conceptuum. Cui inspectioni patet non posse subesse falsum. Sequela autem est contra omnes, nec ratio permittit, vt qui potest committere peccata lethalia, mendacium dicere non possit.

5. Angelus loquens potest locutione

excitare eum, quem alloquitur vt attendat, & audiat. Solo autem consensu reuelandi, qui manet apud loquentem, nihilque ad alterum transmittit, non potest hic excitari, aut cogi, vt attendat. Ergo locutio Angelica non peragitur eo solo consensu.

6. Siquidem vnusquisque Angelus habet ab instanti suæ creationis, vt superius dictum est quæst. 12. species impressas omnium, de quibus cæteri possunt cum ipso colloqui, & nihilominus non potest ea cognoscere independenter à consensu loquentis; nec Deus poterit etiam de potentia absoluta eadem illa reuelare, cui voluerit, independenter ab eodem consensu. Quia Deus, vt reuelet, nihil aliud facere potest, quam infundere species eorum, quæ vult reuelare. Sequela autem est contra principia fidei.

7. Ex quo quis habet virtutem actiuam sufficientem, & omnia comprincipia requisita ad aliquem effectum, ab ipsius, & non alicuius alterius voluntate dependet, vt illum exequatur, vel non exequatur. Habet autem vnusquisque Angelus apud se virtutem, & comprincipia requisita ad cognoscendos quosuis aliorum conceptus. Ergo vt eos cognoscat actu, à sola sua, & non etiam alterius voluntate dependet.

8 Fingere conditiones sine quibus non, ad actionem causæ continentis in se

se adæquatè effectum, nihil immutantes eamdem causam, aut subiectum, seu terminum actionis, res est minime philosophica, & effugium intellectus succumbentis difficultati, & ad res quaslibet absurdissimas æquè accommodabile. Talis autem conditio est consensus, seu voluntas reuelandi. vt conceptus Angeli sic volentis percipiatur ab alio.

9. Deus non potest manifestare aliquem suum conceptum, aut actum voluntatis vel Angelo, vel homini, quin ponat in ipso aliquid eidem inhærens intrinsecè, & coadiuuans ad percipiendum talem seu conceptum, seu voluntatem. Ergo multo minus potest Angelus id ipsum præstare sola sua voluntate, quin inducat in alium aliquid intrinsece illi inhærens, & cooperans ad percipiendum.

Art. 1. R. Certum est ex sacris litteris conuenire Angelis locutionem. Supponitur id clarè in illis verbis Apostoli 1. ad Corinth. 13. *Si lingnis hominum loquar, & Angelorum*. Supponitur inquam ex communi sanctorum PP. aliorumque interpretum consensu circa eum locum. Nempe ea exaggeratio Apostoli fuisset inanis, & laborasset falsa suppositione, si Angelis non conueniret aliquis locutionis modus, isque excellentior, quam sit humanus. Idem exprimitur in epistola Iudæ Apost. ver. 9. dum dicitur. *Cum Michael Archangelus cum Diabolo disputans*

altercaretur de Moysis corpore. Inducuntur præterea Angeli inter se loquentes Zachariæ cap. 2. & 3. Apocal. cap, 7. & 9. atque alibi sæpe. Certum itaque est, Angelos loqui inter se, & cum Deo, atquè cum hominibus. Verum locutio cum Deo est pure affectiua per desideria obtinendi aliquid ex ipso, cum Deo manifesta sint omnia independenter à locutione, qualis datur respectu creaturarũ; idest, quæ sit manifestatiua alicuius antecedenter occulti, seu præexistentis iam, & non præcogniti. Locutio vero cum hominibus peragitur ab Angelis, tum per voces articulatas in aere, aliaque signa sensibilia, tum per internas seu inspirationes bonorum Angelorum, seu instigationes malorum, vt infra exponetur ex professo. Difficultas igitur solum superest de modo, quo Angeli loquuntur inter se.

Art. 2. Tot fere sunt Theologorum hac de re sententiæ, quot capita. Nota sunt, multorumque scriptis peruulgata, signa ad placitum; signa naturalia instituta, aut effecta à Deo, simul infundente eorum peritiam, & multiplicante singula idiomata pro singulis binarijs Angelorum; item idiomata orta ex mutua Angelorum conuentione, alia omnium communi, alia, atque alia speciali paucorum; Collisio aeris, & soni inde articulati; varia commotio aeris, aut alterius corpo-

ris

ris absque sono; multiplex dispositio ipsius vbicationis Angelicæ per diuersas figuras, aut quasi figuras, & inde locutio ad modum artis saltatoriæ, & chorearum; specialis quædam qualitas spiritualis, à loquente vel in se solo, vel in solo audiente, vel in vtroque producta, idque per dispares intensionis gradus aliorum, atque aliorum obiectorum expressiuos; quædam veluti Aegyptiaca Hieroglyphica, ad modum picturæ spiritualis exprimentia naturaliter iam hos, iam illos mentis conceptus cum eorum obiectis; species impressæ à loquente in audientem transmissæ, vel eidem infusæ à Deo dependenter à consensu reuelandi secretum elicito à loquente; cognitio obiecti, de quo est locutio, producta à loquente in audiente; & centum alia, aut hæc eadem centenis alijs modis explicata. Quibus enim vero ne quidem explicatius referendis immorari libet. Sed nec expedit, quando ex doctrina præmissa superius quæst. 14. ab art. 5. facilior, & legitimus locutionis angelicæ modus sponte nobis descendit, qui omnes alios vniuersim modos exponendi vno impetu diruit.

Art. 3. Dicendum itaque est cum D. Thoma quæst. 107. art. 1. & 5. Valentia, Lessio, & alijs non paucis, Angelos loqui sola voluntate reuelandi vni, vel pluribus alijs Angelis internos suos con-

cep-

ceptus, & eorum obiecta, quatenus subsunt eisdem, aut liberè alicui determinationi suæ. Probatur, quia ratio, propter quam necesse est signis nos, inter nos inuicem vti distinctis ab interno reuelandi consensu, seu desiderio, est impotentia, tum sensuum ad percipiendum actus internos spirituales; tum intellectus nostri ad percipiendum aliquid independenter à sensibus. Hæc autem ratio nullum habet locum in Angelis, vt pote æquè capacibus ex se ad cognoscendos immediatè actus qualescunque internos alienos, atque proprios, cum illos fecerit aliis communes consensu reuelandi (qui est quædam quasi donatio spontanea) qui eosdem elicuit. Nempe actus interni proprij, atque alieni non differunt entitatiua perfectione, sed proprietate sola dominij. Illa enim est vtrisque vniformiter communis, & eodem modo vtrobique se habens. Hæc vero sola est peculiaris, ad alium, atque alium Angelum seorsim pertinens ratione peculiaris circa actus suos dominij. Cum igitur istud discrimen sublatum fuerit per consensum Domini volentis suos actus esse communes sibi, & alijs quoad fructum, & vsum cognitionis eorum, nulla supererit ratio, nullaque impediet difficultas, quo minus eo ipso cognoscantur ab alio Angelo, sicut cognoscuntur ab eliciente.

Art. 4. Nec obstat, ipsum etiam con-

ſenſum reuelandi eſſe actum liberum nõ minus, quam eum, qui erat prius ſuapte natura occultus. Quia conſenſus ille reuelandi per ſe ipſum eſt quaſi donatio, & communicatio ſui quoad cognitionem, reſpectu alterius. Quod alijs actibus nequaquam conuenit. Nec rurſus obſtat, alias etiam proprietates, & accidentia, ſiue donata a Deo, ſiue acquiſita per actiuitatem propriam ab vnoquoque Angelo, eſſe propria eius, cui vniuntur; & nihilominus eſſe cognoſcibilia ab alijs independenter a conſenſu domini. Quia quæ non habentur propria libertate, deſcendunt à libertate Dei proſpiciétis bono communi, volentiſque perficere omnes indiſcriminatim cognitione rerum à ſe productarum, vt repræſentent auctorem ſuum, eumque ita glorificent. At actus liberi creati proueniũnt à libertate etiam propria elicientis, ſimulque recipientis, indiga bonorum ſuorum, tum ſecundum ſe, tum etiam vt cognitorum priuatim à ſe, ideoque potente ſibi conſulere, impedita aliorum communicatione, & notitia circa illa, aut nonnullis permiſſa, & negata alijs, aut pluribus vtrobique, aut paucioribus, aut vni ſoli prout libuerit.

Art. 5. Confirmatur ſuperior ratio ex notiſſimo principio. Quandocunque aliquis effectus ita exiſtit exiſtente aliquo alio, vt eodem non exiſtente, non

existat ; idque semper accidit vniformiter ; talis effectus dependet ab hoc alio, vel tanquam à causa, vel tanquam à conditione, sine qua non. At cognitio vnius Angeli circa cogitationes, & actus quosuis internos alterius, & circa obiecta eorum, quatenus substantia eisdem, ita existit existente voluntate reuelandi elicita ab Angelo auctore talium actuum, vt non existat eadem non existente ; idque ita semper accidit vniformiter. Ergo voluntas eiusmodi reuelandi est causa, vel conditio, sine qua non respectu eius cognitionis. Maior est basis totius philosophiæ. De minori constitit auctoritate, & ratione in dicta quæst. 14. Et neutra negatur ab vllo aduersariorum. Posito autem consequenti, si quidem consequentia est euidens, pergo vlterius. At consensus Angeli reuelantis non est causa cognitionis elicitæ ab alio Angelo, neque immediata, quia nihil operatur immediatè vbi non est, vt omittam dicere de improportione; neque mediata, quia constat ex quæst. 12. nullam ex eo consensu suboriri speciem impressam, qua iuuetur alius Angelus, sed à Deo infusam illam esse pro primo creationis instanti. Est ergo conditio, sine qua non.

Art. 6. Confirmatur rursus. Quia causa habens in se virtutem adæquate productiuam alicuius effectus, si nihilominus dependeat ab aliquo extrinseco

quoad

quoad productionem illius, necesse est vt ab illo dependeat solùm, tanquam à conditione, sine qua non;vel quod idem est, tanquam à dispositione subiecti, seu termini, quem respicit talis effectus. Sic autem accidit in præsenti. Quia virtus intellectiua Angeli est æquè proportionata ex se, & capax ad intuendum obiecta quælibet naturalia, eodemque proinde iure sibi debentur illorum omnium species impressæ, & quæ æquè debebantur, sunt à Deo simul, eodemque modo infusæ, vt in eadem quæstione conclusum est. Aliunde vero, quoad cognitionem cogitationum alienarum dependet vnusquisque Angelus ab alterius consensu. Ergo hic consensus est conditio, sine qua non, vltra quam nihil amplius desiderari potest ad eam cognitionem.

Art. 7. Confirmatur denique, & simul specialiter refelluntur reliquæ omnes sententiæ. Quia voluntas Angeli loquentis, qua vult alteri reuelare suas cogitationes, & actus liberos, aut obiecta alia, quatenus substant eisdem, est conditio sine qua non, iuxta sententiam aduersariorum ad existentiam, seu signorum naturalium, aut moralium, seu principiorum cognitionis auditiuæ, seu productionis eiusdem in alio cognitionis, & eorum denique omnium, quæ ipsi quomodocunque interponunt. Fatentur enim existente ea voluntate reuelandi, id proti-

nus

nus existere, ad quod quisque recurrit, idemque existere non posse, illa nondum existente. Et insuper addunt eam voluntatem non esse principium effectiuum eiusdem rei intermediæ, aut cognitionis auditiuæ. Quæ plane est adæquata descriptio conditionis sine qua non, siue dicatur applicatio, siue quouis alio modo. Ergo nostra sententia hoc solum differt à sententia aduersariorum, quod paucioribus rem præstat eamdem, atque eiusmodi conditionem apponit immediatè respectu intellectus audientis, iam ex se antecedenter sufficientis ad effectum, qui desideratur, quod ad virtutem adæquate contentiuam effectus attinet, solumque impediti, quo minus prodiret in actum, renitentia veri domini reseruantis sibi iure suo secretum, cuius aliena per cognitionem possessio, absque eius consensu, noceret perfecto ipsius dominio priuato, & commodis, quæ ex potestate reseruandi sibi resultant. Patet itaque, mutuam Angelorum locutionem peragi posse sola voluntate reuelandi mutuo suos conceptus, neque aliquid necessarium praeterea esse, vt illos manifestent.

Art. 8. Inquam necessarium esse. Quia animus huc vsque fuit exponere locutionem Angelicam, correspondentem nostræ locutioni verbali; hoc est, maximè Angelis connaturalem, facillimam,

mam, & breuissimam, simulque clarissimam omnium. Cæterùm non nego, nec negabile vllatenùs apparet, posse inuicem eos loqui, cum libuerit, signis etiã, & actionibus externis multipliciter varijs, ducentibus naturaliter, aut ex placito, eoque siue omnium, siue paucorum inter se, ad cognitionem obiectorum, quæ vnicuique libuerit alijs significare. Quid enim vetat Angelis eiusmodi rerum, si libuerit, interpositionem, & vsum, tametsi minimè necessarium per se? Quando & nobis licet, cum libet, non vti verbis, sed nutibus, vel alijs, seu actionibus, seu signis inducentibus in horum, vel illorum obiectorum cognitionem, vel ex natura rei, vel ex arbitraria institutione. Itaque in sententijs insinuatis supra art. 2. solùm displicet, quod earum auctores ducti similitudine nostri, nituntur suadere, illa signa externa, vel naturalia, vel ad placitum esse Angelis necessaria per se. Nec enim nego illa eadem omnia esse possibilia; exceptis tamen noua, & libera specierum impressarum productione, quas dictum est quæst. 12. simul omnes infundi à Deo pro primo instanti, quæque necessariò resultant ex obiectis creatis, quæ illas emittere valent; nec non productione cognitionis in audiente. orta à loquente, quàm puto necessariò debere fieri ab ipso cognoscente, idque esse de conceptu cognitionis

nis vt sic. Præterea circa species, si eæ deberent produci à loquente in audiente, non possent Angeli inuicem loqui in qualibet distantia, cum non possint agere in quantumlibet distans. Quod tamen contradicit D. Thomæ quæst. illa 107. ar. 4, & conceptui operationis intellectualis obseruato supra quæst. 12. versus finem. His itaque duobus exceptis possunt Angeli vsurpare, cum libuerit, reliquos modos repræsentandi exteriùs suos conceptus, per voluntatem, qua velint, vt illi innotescant alij, vel alijs Angelis, non immediatè in se, sed quatenùs præcisè transparere possunt per eiusmodi signa.

Ad 1. In nobis non est vnicum, sed duplex impedimentum manifestationis secretorum cordis. Alterum est voluntas retinendi sibi soli notitiam illorum. Alterum est moles corporis, ratione cuius, vt dicit Gregorius lib. 2. moral. cap. 5. *alienis oculis intra secretum mentis, quasi post parietem stamus.* Istud secundum impedimentum deest in Angelis. At non deest primum impedimentum, cum non desit ipsis ius dominij priuatiui suorum actuum, quod & nobis inest. Hinc fit, vt homini viuenti in carne mortali non sufficiat se sola voluntas manifestandi suos conceptus, vt sequatur effectus, *sed cum manifestare nosmetipsos cupimus, quasi per linguæ ianuam egredimur, vt quales sumus*

mus intrinsecus, ostendamus. Vt dicit ibidem Gregorius. At Angeli, cum primùm volunt se manifestare, manifestantur, suntque inuicem peruij, quantùm, & quādo volunt, solumque volendo. Hoc ipsum accidit hominibus beatis. nec aliud intēdit Gregorius in loco illo, quo vtitur obiecto. Idem etiam, & nihil aliud intendunt Basilius in homil. super illud: attende tibi, August. lib. 8. de Genesi contra Manich. cap. 21. Beda lib. 1. in Iob. cap. 7. Theodoretus, & Theophilactus in illud supra indicatum: Si linguis hominū loquar, & Angelorum, dùm docent nostras cogitationes, nec non suas inuicem, Angelis esse spontè peruias. Quia videlicet patent vt sunt in se ipsis, cum primùm vult, vt pateant, is, cuius sunt, nec praeterea requiritur aliquod medium ab ea voluntate distinctum, vt requiritur in nobis inuicem comparatis. Hoc nempe discrimen à nobis intendunt statuere illi Sancti PP. & non etiam docere, secreta cordis patere cuiquam, praeterquam Deo, ab consensu eius, cui insunt. Hoc enim, cum vsque adeò clarè contradicat sacris litteris, vt apparuit quaest. 14 art. 4. ex communi Sanctorum PP. intelligentia, non potest absque absurditate attribui Sanctis PP. modo commemoratis.

Ad 2. Non omnis locutio dicitur illuminatio simpliciter, & absolute, sed ea solum quae manifestat aliquid de pri-

ma

ma regula veritatis, quæ est Deus, eiusque voluntas & sapientia. Vnde quia soli Angeli superiores manifestant inferioribus, quæ pertinent ad diuinitatem, & non è conuerso; propterea soli Ageli superiores dicuntur absolutè illuminare, non verò inferiores, tametsi hi etiam possint illis manifestare aliquid eis ignotum, quod dependet à libera eorundem voluntate. Nempe notitia rerum quarumlibet creatarum, pro vt sistit in ipsis, non est illuminatrix propriè, sed est sæpe obscuratiua, ideoque vocatur vespertina, & æquiparatur nocti præsertim ab Augustino, Loquuntur igitur mutuò, licet non illuminent se mutuò illuminatione propriè tali, Angelus superior, & inferior. Multo verò minus dici potest illuminari Deum locutione creaturę cum sit locutio pure affectiua, vt initio prænotatum est. Deus vero illuminat locutione sua, quidquid dicat, Quia manifestat suá voluntatem, quæ est regula directrix nostræ. tanquam lux vera,

Ad 3. Obiectum voluntatis loquendi in Angelis est cognitio alterius Angeli circa obiecta, quæ intendit, qui loquitur, vt ipsi innotescant. Quod profecto obiectum licet non vnicum, est tamen præcipuum in nostra etiam voluntate loquendi,

Ad 4. Habent quidem Angeli modú loquendi, eumque maxime connaturalé sibi,

sibi, quo se inuicem reddant certissimos; omnique liberent ambiguitate, & solicitudine, circa cuiusque cogitationes, intentiones, molitionesque omnes, vt patet ex superiori nostræ sententiæ expositione, eoque sunt, inter alia, feliciores nobis, qui tametsi maxime velimus, non possumus parem inuicem certitudinem inducere circa secreta cordis. Quæ plane est pars infelicitatis non exigua, eamque Angelis longe licet felicioribus adscribunt auctores omnium aliarum opinionum, Quod non videtur fieri absque iniuria nobilissimæ substantiæ. Cæterum si velint esse nequam, non deest ipsis modus; quantum est ex natura ipsorum secundum se precisè, quo se inuicem anxios reddant infidis, ac fallacibus signis externis. Possunt enim nolle patefacere alijs suos conceptus immediate vt sunt in seipsis, sed solum quatenus apparent in signis externis, qualia exhibere libuerit, vt dictum est supra art. 8, eaque possunt esse fallacia, vt per se patet.

Ad 5. Credibile est, Angelos cum sint perspicacis comisque naturæ, semper attendere, ac inspicere se inuicem quátum sat est, vt cuicunque loquenti præsto adsint, eumque auscultent attente. Quod si nihilominus contingat aliquem Angelum ita ad alia diuerti, vt non attédat ad eum, qui sibi loquitur, non deerit loquenti modus excitandi sufficiens

per

per aliquem exteriorem effectum, vel inductum de nouo, vel in ipso Angelo, quem alloquitur, vel in re aliqua, cui specialiter incumbit idem Angelus; ita vt, si is nolit, vti absolute potest negare audientiam, necessariò audiat, ac percipiat, quod sibi dicitur.

Ad 6. Sicut oculus corporeus potest videre colores simul cum luce, eosdemque solos videre non potest; ita Angeli per species sibi connaturales possunt videre alienas cogitationes simul cum aliena voluntate eas manifestandi, easdem vero solas videre non possunt. At per species supernaturales à Deo inditas supra exigentiam naturæ Angelicæ videri poterunt eædem cogitationes etiam solæ, & independenter à consensu cogitãtis per illas. Quia Deus, cum sit Dominus rerum omnium magis etiam, quam vnusquisque suarum, potest de omnibus disponere, vt vult tam in ordine intellectuali, quam naturali seu physico. Dici deinde posset hac eadem ratione, voluntatem Dei, vt conceptus alicuius manifestetur alicui alij, æquiualere perfectè voluntati ipsius concipientis, ac proinde tantundem valere, vt idem conceptus manifestetur de facto ex vi solius speciei impressæ connaturalis, atque valet consensus ipsius concipientis; seu volentis libere aliquid.

Ad 7. Sufficientia ad cognoscendum

ali-

aliquid simul cum aliquo alio non est eo ipso sufficientia ad cognoscendum vtrum libet eorum seorsim, vt nuper dicebatur. Species autem, quas habet apud se connaturaliter vnusquisque Angelus relatæ ad cogitationes aliorum, sufficiunt solum ad cognoscendas illas simul cum eorumdem consensu, & voluntate, vt cognoscantur, & non aliter. Mirum igitur non est, si Angelus habens ab initio suæ creationis species sufficientes ad cognoscendos actus internos aliorum, cognoscere nihilominus non possit absque eorum cõsensu. Quia nimirum sunt species solum sufficientes ad cognoscendum vtrumque obiectum simul, & non seorsim. Ex quibus apparet obiectionem laborare falsa suppositione.

Ad 8. Satis superque ostensum est, tũ in hac quæstione tum etiam quæst. 14. art. 5. non pro libito, sed cum vrgenti, ac manifesto fundamento dici à nobis consensum vniuscuiusque de manifestandis suis conceptibus esse conditionem necessariam, vt ij ab alijs certo cognoscantur, neque hinc patere aditum, vt confingantur pro libito conditiones, sine quibus non. Deinde, licet eiusmodi consensus sit formaliter loquendo, conditio sine qua non, vt percipiantur ab alijs alij actus interni proprij ipsius consentientis; absolutè tamen idem consensus non est pura conditio sine qua non, sed est obiectum

partiale indiuisim necessario cognoscendum simul cum alijs actibus internis, sicut lux videtur necessario indiuisim simul cũ coloribus per oculos corporeos. Quapropter opportunius fortasse fuerit, eiusmodi consensum dicere potius obiectũ partiale necessarium, quam conditiones sine qua non. Sed hoc pertinet ad modum loquendi, qui non tanti est.

Ad 9. Voluntas Dei vt est in se immediatè, non potest naturaliter innotescere vlli intellectui creato, sed est necessariũ lumen supernaturale. At voluntates creatæ sunt inuicem manifestabiles naturaliter. Quapropter Angelus ab initio creationis accipit necessario ex natura rei species impressas sufficientes ad cognoscendas voluntates aliorum, si ipsi consentiãt non vero ad cognoscendam voluntatem Dei purè internam, sed indiget, pro eius cognitione specie supernaturali. Cęterum ad vtramlibet voluntatem cognoscendá requiritur species intrinsecè afficiens cognoscentem, vel indita naturaliter ab initio, vel supernaturaliter, tunc, vel postea superaddita. Neque quoad hoc punctum, est aliquod discrimen.

QVAE-

QVAESTIO XXII.

Vtrum Angeli fuerint creati in gratia?

VIDENTVR non fuisse creati in gratia, neque vnquam eam illis donatam esse 1. Quia Angelus viribus naturæ potest diligere Deũ supra se, & supra omnia alia creata, vt dictum est quæst. 20. Habenti autem dilectionem Dei super omnia, quæ est vinculum perfectionis, ex quo illam habet, ad nihil potest indigere auxilio gratiæ Dei. Ergo Angelis nunquam ea est necessaria. Deus autem nunquam dat superflua.

2. Auxilium gratię Dei est necessariũ solùm ad superandas difficultates operãdi bene; Angelus autem in nullo opere bono perficiendo vllam patitur difficultatem, idque illi conuenit ex sua natura. Quia tota difficultas bene operandi prouenit in nobis ex coniunctione animę cum corpore, quod eam grauat. At Angelus est expers corporis. Ergo, & difficultatis. Confirmatur, quia Augustinus frequenter docet, gratiam Dei esse nobis necessarium præcisè ratione concupi-

ſcentiæ, quæ regnat in carne peccati, ineſtque nobis in pœnam. peccati. Cùm ergo Angelis non inſi concupiſcentia, & multo minus rebellio eius, non patitur vllam gratiæ neceſſitatem.

3. Angeli non fuerunt creati in gratia habitnali. Ergo neque in gratia actuali. Patet conſequentia. Quia gratia habitualis eſt prima radix reliquorum donorum ſupernaturalium gratiæ, ac proinde cui, & quando ipſa deeſt deſunt etiam neceſſario cætera omnia. Probatur antecedens, quia gratia habitualis non poteſt cuiquam infundi ex natura rei abſque prę uia diſpoſitione libera, & morali ex parte ipſius ſuſcipientis, vt dictum eſt quæſt. 10 de iuſtific. & quæſt. 8. de virt Theol. atque alibi non ſemel. Angeli autem non potuerunt diſponi ad ſuſceptionem gratiæ pro primo inſtanti diſpoſitione libera, & morali. Primo quia operatio primi inſtantis tribuitur creanti, & non creaturæ quatenus qui dat formam, dat conſequentia ad formam. Qua de cauſa D. Thomas, & alij quamplures negant Angelum potuiſse peccare in primo inſtanti. Quia eo ipſo Deus eſſet auctor peccati, atque peccatum tribueretur ipſi ſoli. Eſt autem de conceptu diſpoſitionis liberæ, ac moralis, vt tribuatur ſpecialiter ſubiecto, quod diſponitur. Deinde diſpoſitio præcedit formam, ad quam diſponit. Impoſſibile igitur eſt, vt gratia con-

ferretur Angelis dependenter ab eorum libera dispositione, & nihilominus conferretur pro primo instanti, de cuius vt primi conceptu est, vt nihil fuerit prius.

4. Ita comparatur gratia ad naturam, sicut gloria ad gratiam. At gloria non est data Angelis in primo instanti, in quo eisdem data est gratia, vt infra dicetur. Ergo neque gratia data est eisdem pro primo instanti existentiæ naturæ ipsorum. Confirmatur primo, quia ordo naturalis rerum vniuersaliter hic est vt ab imperfectis procedatur ad perfectiora, vtque illa dentur prius, hæc posterius superaddantur, sicut apparet in generatione, & totali perfectione rerum sensibilium. Confirmatur rursus ex Augustino lib. 2, super Genes. ad litt. Vbi docet naturam Angelicam primo fuisse informiter creatam, & Cælum dictam; postmodum vero formatam esse, & lucem appellatam. Quod non potest intelligi absque successione reali inter creationem Angeli, & infusionem gratiæ.

Art 1. Respondetur. Certum est, Angelos eleuatos à Deo fuisse in ordinem supernaturalem, tum ob alia inferius indicanda, tùm maximè quia constat, Angelos bonos frui visione Dei immediata, & malos eadem carere in pœnam peccati, vt infra dicetur. Visio autem immediata Dei est supernaturalis quoad substantiam, atquè in debita, ac

gratiosa absolutè respectu omnis naturæ creatæ,& creabilis,vt pluribus ostensum est quæst. 10. de Deo, Rursus quia cui conceditur finis, seu fit potestas illum consequendi, necesse est, vt conferantur media eidem fini proportionata, facta vero est Angelis potestas obtinendi visionem Dei immediatam; atque Deus immediatè visus est finis vltimus potentis ipsum videre, sequitur Angelis collata esse media necessaria ad eum finem. In medijs porro ad hunc finem necessarijs includuntur dona supernaturalia; Quia nihil supernaturale solis viribus naturalibus obtineri potest; quandoquidem supernaturale; & gratiosum propterea tale dicitur, & est, quia superat omnem vim, & exigentiam naturæ. Qua de re dictum ex professo quæst. 7. & 8. de Grati.Dictum vero est rationibus æque conuincentibus respectu cuiusuis naturæ creatæ, & creabilis.

Art. 2 Demum quia natura rationalis virtutum actibus ad suum vltimum finem progreditur, neque potest quarumdam virtutum actus in vnum finem vltimum, aliarum vero in alium finem vltimum dirigere,cum vnitas sit de conceptu finis vltimi, concluditur concessas fuisse Angelis omnes virtutes supernaturales ipsis possibiles, & correspondentes omnibus virtutibus naturalibus absolutè possibilibus respectu eorumdem, maxi-

me

me vero fidem, spem, & charitatem, quarum est præcipuus vsus in via salutis. Consequens autem ex his est, infusam fuisse Angelis gratiam habitualiter sanctificantem: tum quia est indistincta ab habitu charitatis, vt pluribus efficaciter comprobatum est quæst. 4. de iustif. tum quia est radix totius reliqui ordinis supernaturalis, & quasi altera natura, ad quam reliqua dona, vel consequuntur tanquam proprietates, vel tanquam dispositiones præcedunt, vt indidem apparet quæst. 2. & 3.

Art. 3. Et quidem hæc omnia sunt indubitata inter doctores omnes catholicos, vt superuacaneum videri posit in eis amplius auctoritate, & ratione Theologica confirmandis immorari non scribentem controuersias contra hæreticos, sed expositione dogmatum catholicorum, promouendo credibilitatem eorum, & respondendo argumentis in contrarium. Videri nihilominus possunt plura Patrum testimonia apud Suarez lib. 5. cap. 2. pro necessitate gratiæ, respectu Angelorum ad perficienda opera salutaria. Quod videtur punctum præcipuum inter ea, quæ præmissa sunt. Vnum prætermitti non debet eam in rem clarissimum idemque celebre testimonium Augustini lib. 12. de Ciuit. cap. 9. vbi sic habet: *Et istam* (bonam voluntatem Angelorum) *quis fecerat nisi ille, qui eos*

cum bona voluntate, ideſt cum amore caſto; quo illi adhærent, creauit ſimul in eis & condens naturam, & largiens gratiam? Et nonnullis interiectis concludit: *Confitendum eſt igitur cum debita laude Creatoris non ad ſolos homines pertinere, verum etiam de Sanctis Angelis poſſe dici, quod charitas Dei diffuſa ſit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus eſt eis.* Tam igitur certum eſt, & indidem certum eſt apud Auguſtinum, gratiam Dei eſſe neceſſariam reſpectu Angelorum, quàm & vnde certum eſt, eamdem eſſe neceſſariam reſpectu noſtri. Quia vero auxilia gratiæ actualis conſtituuntur adæquate per illuſtrationes intellectus, & per inſpirationes, ſeu pias affectiones ſupernaturales, atque ambæ indiuiduo nexu connectuntur mutuò, vti ex eodem Auguſtino, atque ratione efficaci commonſtratum eſt quæſt. 15. de Gratia; dubitari minime poteſt, quin Deus vtrumque genus auxiliorum contulerit Angelis, ijdemque vtroque indiguerint. Tribuit nihilominus idem Auguſtinus plus aliquid non ſemel libero arbitrio Angelorum, nec non primorum parentum ante peccatum, quam noſtro in negotio ſalutis æternæ, quatenus arbitrium noſtrum debilitatum valde, ac degrauatum eſt ratione peccati, vt dictum eſt quæſt. 9 de gratia; ideoque neceſſarium nobis eſt auxilium validius gratiæ, quod ſuperet impetum effrænis concu-

piſcen-

piſcentiæ; Angelis vero & primis hominibus ante peccatum ratione contraria ſuffecit auxilium longè minoris efficaciæ, propter optimam in ipſis liberi arbitrij diſpoſitionem, ac vigorem naturalem, qua de cauſa victoria tentationum, & determinatio ad opus ſalutare tribuitur potiſſimum efficaciæ gratiæ ſupernaturalis pro iſto ſtatu naturæ lapſæ; eadem vero determinatio tribuitur cū quadam ſpeciali prærogatiua electioni arbitrij Angelici. Nec aliud vnquam diſcrimen agnoſcit, aut intendit, aut agnoſcere, ac intendere conſequenter poteſt Auguſtinus vbicunque eiuſmodi comparationem inſtituit implicitè, vel explicitè. Sed nimis longum eſſet ire per ſingula eiuſmodi teſtimonia.

Art 4. Venio ad punctum aliquatenus controuerſum; An dona gratiæ aliqua, vel omnia conceſſa ſint Angelis in primo creationis inſtanti? Dicendum vero eſt cum D.Thoma quæſt. 62. art 3 aliiſque communiter collata illa fuiſſe in primo inſtanti, nec vllam interceſſiſſe ſucceſſionem realis durationis inter creationem naturæ Angelicæ, & infuſionem gratiæ. In hanc ſententiam compellit in primis communis ſenſus Sanctorum PP. vt obſeruat D. Thomas ibidem, & oſtendit luculenter Suarez lib. 5. cap. 4. Suffecerit pro multis vnus Auguſtinus, cuius in hunc ſcopum ſenſus liquidò ap-

pa et ex verbis eius indicatis nuper art. 3. *Simul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* Subiungit vero ibidem de dæmonibus in hunc modum: *Isti autem qui cum boni creati essent, mali sunt, &c aut minorem acceperūt diuini amoris gratiam, quàm illi, qui in eadem perstiterunt, aut si vtrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem, vnde se nunquam casuros certissimi fierent, peruenerunt,* In quibus dubitari non potest, quin bonos creatos, & bonos æqualiter creatos, intelligat ea bonitate, quam expresserat in prioribus verbis supra indicatis, nempe bonitate, quæ esset ex gratia Dei, quæque consisteret in amore casto, quo Deo adhærerent, & ratione cuius accommodari illis posset, quòd charitas Dei diffusa sit in eis, per Spiritum Sanctum, qui datus est eis. Accedit, sæpe & frequenter supponi ab eodem Augustino lib. 11. super Genes. ad litt. cap. 3. & sequentibus, sanctos Angelos fuisse creatos in quadam beatitudine, & felicitate, saltem quanta, & qualis in viatoribus esse potest. Non autem talis ea fuisset, nisi niteretur fide, spe, & charitate, quæ in viatoribus esse possunt, & sine quibus quæuis felicitas est miseria potius, quam felicitas, nec nisi miseria dici posset respectu eorum viatorum. qui aliquando essent perducendi ad visionem Dei, idem

autem

autem docet etiam de malis Angelis pro instanti creationis lib de corrept. & gratia cap. 10. tametsi id ipsum in dubium de iisdem reuocauerit in dicto libro super Genes.

Art 5. Ratio huius rei praecipua est, Quia fieri non potest, vt Angeli aliquando essent eleuandi in ordinem supernaturalem, atque ordinandi in vltimum finem supernaturalem visionis Dei immediatae, & nihilominus relinquerentur pro aliquo instanti in statu purae naturae. Hinc enim sequeretur duplex inconueniens, Alterum est, Angelos pro aliquo instanti operaturos fuisse bene, & laudabiliter, simulque inutiliter. Alterum est, fore, vt ijdem deciperentur à Deo. Certe paterentur deceptionem ineuitabilem, nulla decipiente substantia creata. Operarentur quidem inutiliter. Quia bona opera elicita, seu elicibilia, quod perinde est pro re praesenti, nec profuissent ad finem supernaturalem, nec ad finem vltimum naturalem, cum neque iste esset obtinendus in casu, neque ad illum quidquam conferant opera bona pure naturalia, vt dictum est in illa quaest. 7. de Gratia. Perperam autem est, quod nihil confert ad finem operantis, & per quod ad eumdem finem peruenire non potest. Deciperentur vero. Quia quaelibet natura intellectualis non instructa supernaturaliter, necessario

contrahit obligationem tendendi ad vltimum finem naturalem, eaque obligatio fundatur in iudicio itidem necessario naturaliter, quod oporteat conuerti ad Deum, vt auctorem naturalem, neque fieri possit, vt desit is finis bene operanti, & sequenti ductum eiusdem rationis naturalis. Quæ forent falsa in eodem casu, vt per se patet. Confirmatur, quia cætera omnia ordinantur à Deo, cum primum existunt, ad finem, ad quem de facto perducenda sunt, nisi impediantur per accidens ex vi alicuius causæ secundæ, idque vt ita fiat, est necessarium ex natura ipsa rei. Ergo necessarium similiter est ex natura rei, vt Angeli quoque ordinarentur à primo suæ existentiæ instanti ad eum finem, ad quem de facto erant perducendi, nisi staret per ipsos. Confirmatur rursus, quia hac eadem ratione creditur communiter, Adamum, & Euam creatos fuisse in gratia. Idem ergo dicendum est de Angelis nihilo deterioribus, immo melioris naturæ, quam sit homo. Et sanè, sicut ijs, qui in stadio currunt, necesse est, vt in principio cursus præfigatur scopus, & meta, à qua deinde deflectere non debeant; ita omni viatori necesse est, vt in principio vitæ præfigatur finis vltimus, ad quem per omnes suas operationes tendere debeat, quin vnquam ab eo diuertat. Quod exemplum non potest non videri ido-

neum comparante Apostolo 1. ad Corinth, 6. viatores omnes currentibus in stadio. Neque quoad hoc vlla potest assignari ratio differentiæ, nisi quod ea comparatio viget magis respectu Angelorum, vtpotè æque capacium eleuationis pro primo, ac pro quolibet alio instanti, nec proficientium mora temporis, vt accidit in hominibus. Quò respexit Basil. in illud Psal. 32 *Verbo Domini Cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Angelos*, ait, *initio vt essent, verbum opifex omnium condidit, sanctificationem verò simul illis impendit Spiritus Sanctus. Non enim in infantili statura sunt creati. deinde paulatim exercitati atque perfecti, sic Spiritus susceptione digni sunt habiti; sed in ipsa constitutione, & quasi quadam conspersione suæ substantiæ simul infusam habuere sanctitatem.*

Art. 6. Ratio hæc nostra principaliter, ac immediatè conuincit, Angelos in instanti creationis illuminatos à Deo fuisse per fidem. Quæ videlicet est prima substantiæ omnis intellectualis creatæ directio, & ordinatio in vitam æternam constitutam visione Dei immediata. Qua de causa Ruar. art. 2, & 8. optima ratione ductus censet, Angelis esse communia cum hominibus illa oracula: *Qui non credit iam iudicatus est quia non credit in nomine vnigeniti filij* Dei *Qui non crediderit condemnabitur Qui incredulus est filio, non videbit vitam, Sine fide impossibile est*

placere Deo. Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est, vt nequis glorietur. Eadem vero ratio est de his etiam; *Iustus ex fide viuit. Omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit, Sed quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Necessaria itaq; fuit Angelis non minus, quam hominibus, vt dirigerentur possentque proficere in vitam æternam, nec aliunde potuit inchoari eleuatio in ordinem supernaturalem. Accedit; neque spem concipi posse sine fide, cum hæc sit *sperandorum substantia rerum* ex 11. ad Hebr. neque sine ipsa fieri posse opus aliquod salutare, cum nemo desperans de fine operetur vt dicit Philosophus, eademque est ratio de non sperante. Necesse igitur est fateri, iuxta ea, quæ præmissa sunt, data fuisse Angelis in primo instanti auxilia sufficientia ad credẽdum, & sperandum. Quia verò fides, & spes ex sua natura ordinantur ad actum charitatis, consequens est, vt pro eo etiam eliciendo data sit initio sufficiẽtia ex gratia. Quia vero necesse fuit necessitate saltem morali, sed nunquam fallente, vti apparebit quæst. 26. initio, vt Angeli pro primo instanti vterẽtur bene auxilijs gratiæ sibi collatis; oportet præterea credere omnes Angelos, etiam eos, qui postea reprobati sunt, elicuisse actus fidei, spei, & charitatis.

Art.

Art. 7. Vnde vlterius subsequitur, eosdem omnes consecutos fuisse pro primo instanti habitus trium virtutum theologicarum. Quia hi habitus consequuntur infallibiliter ad eos actus tanquam ad dispositiones inseparabiliter connexas cum illis, vt dictum est quæst. 8. de virt. Theol. Demùm quia habitus charitatis est realiter indistinctus à gratia sanctificante, vt dictum est quæst. 4. de iustif. atque ex sententia omnium est inseparabilis ab ipsa, gratia quoque sanctificans dicenda est omnibus Angelis cõmunis pro primo instanti, tam bonis, quam postea malis. Hæc omnia videntur comprehendi in paucis illis verbis Ezec. 28. *Tu Cherub. plenus sapientia à principio*. Nempè plenitudo sapientiæ à principio complectitur cumulum omnium donorum supernaturalium conducentium, ad vitam æternam ab eodem principio. Neque verò in principio dari potuit ratio discriminis, ob quam alicui daretur, alijs vero non daretur eadem plenitudo proportione seruata respectu vniuscuiusque. Immò fuisset quodammodo violentum, & innaturale, vt eleuato aliquo vel aliquibus Angelis non eleuarentur pariter cæteri omnes. Quia omnes ex sua natura sunt ordinati ad mutuam beneuolam, & amicabilem communicationem, vt dictũ est superius. Beneuola autem, & amicabilis communicatio mutua exigit parem pro-

proportionaliter dispositionem intellectus, & voluntatis in omnibus ad eiusmodi communionem indiscriminatim vocatis. Omnibus itaque Angelis concessa sunt in primo instanti omnia dona supernaturalia viatorum propria, atque adeò omnes absolute creati sunt in gratia. Nec obstat dictum Ioannis Papæ Can. *visis litteris* 16. q. 16. *nequiuisse dæmonem habere charitatem in Cælo*. Dicendum namque est Pontificem loqui de impotentia consequenti habendi illam perseueranter, quæ est communis, & legitima interpretatio, iuxta quam is textus confirmat potius, quæ dicta sunt. Accipi etiam potest Pontifex, vel de impotentia recuperandi charitatem per pœnitentiam, vt accidit in hominibus, quod vult Martinon cum Vasquez, vel de charitate perfecta, & consumata per visionem, vt innuit Suarez.

Ad 1. In eadem illa quæstione dictū est, duplicem esse dilectionem Dei super omnia, aliam super omnia secundū quid, quæ fertur ad Deum, vt auctorem naturalem, aliam super omnia simpliciter, quæ fertur ad eumdem vt auctorem supernaturalem, Prior dilectio poterat ab Angelis haberi sine gratia, posterior non poterat. Erat verò necessaria posterior dilectio Dei pro fine vltimo præfixo Angelis de facto, vt dictum est.

Ad 2. Dupliciter potest esse difficile

aliquod opus. Primo difficultate retardante, voluntatem, quo minus illud eligat, velitque efficaciter, cum alioquin sit possibile. Secundo difficultate fundata in excellentia operis superantis totaliter vires actiuas voluntatis. Transeat Angelis non obstitisse primum genus difficultatis, de quo dicetur in quæstione proximè sequenti. Secundũ nihilominus genus difficultatis inerat Angelis, secundum se præcisè consideratis, pro qualibet opere salutari. Quia opera salutaria omnia sunt intrinsece supernaturalia, vti prę-monitum est superius ex alibi dictis, Nullius verò naturæ creatæ vires sufficiunt absque auxilio gratiæ ad opus vllum supernaturale. Hac igitur ratione necessarium fuit Angelis auxilium gratię ad omne opus salutare. Quod ad confirmationem attinet ex Augustino. In primis iam patuit, eum agnouisse necessitatem gratiæ in Angelis, tametsi expertibus concupiscentiæ, qualis nobis inest post peccatum. Deinde idem Augustinus agit sæpè de necessitate gratiæ, non qualiscunque, sed sanantis eiusque proinde necessitaté probat rectè ex concupiscentia regnante in carne peccati. Eiusmodi est quod dicit lib. de spiritu, & litt. cap. 4. *Illustrationem ad bene agendum non sufficere vbi sãctus non adiuuat spiritus, inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, hoc est charitatem diffundens in cordibus nostris a*

Cæterum hoc non tollit, quod idem Sanctus doctor sæpissimè non probet necessitatem gratiæ, independenter etiam à peculiari difficultate benè operandi inducta per peccatum, & spectata sola natura operum salutarium, & finis vltimi Angelici, & humani, quæ est visio Dei, quatenùs superantium vires, & sufficientiam omnis naturæ creatæ spectatę secundum se; vt liquet ex eius verbis superius indicatis, alijsque pluribus eius locis expensis opportune in qq. de Gratia, præsertim quæst. 8. itaque legenti Augustinum obseruandus est vbique diligenter scopus eius immediatus, vt vitentur æquiuocationes, & noxiæ doctrinæ, quæ prætextu auctoritatis Augustini multorum animis facile irrepunt prout in illo loco qui pro re etiam præsenti est valde vtilis, notatum est diligenter.

Ad 2. Non valet in primis consequentia negatione gratiæ habitualis, pro cuius infusione requiruntur plura, ad negationem gratiæ actualis, quæ ex suo conceptu solam præsupponit naturam eius, cui infunditur. Gratia verò habitualis est prima radix cæterorum donorum positiuè, non verò negatiuè; ita vt habenti gratiam habitualem negari cætera non possint; possint verò aliqua concedi eamdem non habenti, vt disponatur ad habēdum. Negatur deinde Angelos non potuisset disponi pro primo instanti, prout

opor-

oportet, ad susceptionem gratiæ sanctificantis. Quia quod dicitur operationem primi instantis tribui generanti, verificatur tantùm de operatione necessaria, & propria agenti necessarij. Quia agens liberum, si pro primo instanti habeat omnia requisita sibi connaturalia, potest agere liberè non minus pro primo, quàm pro reliquis instantibus, atque adeo elicere actionem, quæ sibi specialiter attribuatur. Angeli autem potuerunt habere pro primo instanti non minus quam pro quolibet alio, omnia requisita ad operandum liberè, quia non proficiunt temporis decursu, nec in infantili statura sunt creati, vt dicebat supra Basilius, sicut nos, nec discursu, sed subita obiectorum inspectione consequuntur notitiam perfectam qualis ad eligendum requiritur. Iam antecessio dispositionis respectu formæ, ad quam disponit, non est ex suo conceptu antecessio realis durationis, sed sufficit prioritas naturæ, seu causalitatis. Potuerunt igitur Angeli disponi pro primo instanti creationis ad susceptionem gratiæ, atque ita de facto se disposuere, eamque suscepere.

Art. 1 Ad 4. Non est similis quoad omnia comparatio gratiæ cum natura comparationi gloriæ cum eadem gratia, sed differunt quoad plura. Differunt verò quoad punctum intentum in obiectione, quatenus gloria est incompossibilis, cum au-

auxilijs, & actibus disponentibus ad infusionem gratiæ, vt patebit ex dicendis quæst. 28. sub initio. Gratia verò non est incompossibilis cum natura suscipientis, neque cum ijs, quæ ad eamdem naturam necessariò consequuntur, quin immo ex sua natura postulat compositionem sui cum ijsdem. Potuit igitur dari Angelis gratia pro primo suæ existentiæ instanti; tametsi gloria conferri non possit pro eo instanti, pro quo primum existit gratia dependenter à dispositionibus requisitis ab ipsa iuxta prouidentiam ordinariam Dei.

Art. 2. Ad priorem confirmationem; Ab imperfectis proceditur ad perfectiora, vel ordine realis durationis, vel solum ordine naturæ, & causalitatis, iuxta exigentiam cuiusque generis rerum; atque posterior solum ordo requiritur inter naturam, & gratiam, quatenùs natura est subiectum, & potentia passiua respectu gratiæ. Ad posteriorem confirmationem. Augustinus in eodem illo libro, & alijs eiusdem operis, loquitur similiter de corporibus prius informibus, & deinde formatis; & tamen vtrumque docet accidisse pro vno, eodemque instanti reali durationis cum sola prioritate naturæ inter informitatem, & formationem. Eodem igitur modo accipiendus est circa ordinem informitatis, & formationis Angelorum. Dici deinde potest, naturam Ange-

licam

licam informiter creatam esse, quatenus creata est absque forma gloriæ, quæ superaddita postea fuit in alio instanti.

QVAESTIO XXIII.

Vtrum Angeli meruerint suam beatitudinem?

VIDENTVR non meruisse 1. Quia difficultas, & arduitas est de conceptu operis meritorij, vt pluribus comprobatum est efficaciter quæst. 31. de act. hum. Sed Angelus nullam potest pati difficultatem in vllo opere bono, quia non est compactus ex partibus sibi inuicem aduersantibus, sicut nos. Qui autem non est compositus ex partibus sibi inuicem ita aduersantibus, nullam potest pati repugnantiam, & difficultatem in opere congruenti naturæ suæ, sicut congruit omne opus honestum naturæ intellectuali. Ergo Angelus nihil mereri potuit.

2. Qui non meretur gratiam, non meretur gloriam. Quia gloria necessario consequitur ad gratiam, & qui non meretur antecedens, non potest mereri consequens, quod inde necessario consequitur. Angeli autem non meruerunt gratiam. Quia illam omnes acceperunt in pri-

in primo instanti, vt dictum est in quæstione præcedenti. Acceperunt vero dependenter à propria dispositione, vt inibi suppositum est ex alibi dictis. Actus autem disponentes ad infusionem gratiȩ non possunt esse meritorij eiusdem gratiæ: Quia non possunt procedere ex eadem gratia, atque actus non procedentes ex gratia non sunt meritorij simpliciter, & de condigno, vt dictum est quȩst. 32. de act. hum. art. 11. Fieri autem non potuit, vt præter actus disponentes ad gratiam simul elicerent Angeli pro eodem primo instanti alios actus procedentes ex ipsa gratia. Quia actibus disponentibus ad gratiam, vt pote perfectissimis ex genere suo, summeque arduis impenderunt totam suam actiuitatem. Nullis igitur actibus potuerunt mereri gratiam.

3. Si Angeli non fuissent eleuati in finem supernaturalem, consequuti fuissent omnem felicitatem sibi naturaliter possibilem independenter à meritis. Quȩ est communis D. Thomæ aliorumque sententia. Ordo autem gratiæ imitatur ordinem naturæ, & vnamquamque substantiam ita Deus supernaturaliter mouet, ac promouet, pro vt apta est moueri, ac promoueri ex natura sua. Et præterea prouidentia Dei supernaturalis est magis proportionaliter benefica, quam naturalis. Ergo beatitudinem supernaturalem

talem consequuti sunt independenter à meritis, quicunque Angeli eam consequuti sunt de facto.

4. Non apparet quibus actibus Angeli mereri potuerint beatitudinem suam. Immo apparet nullis actibus mereri eam potuisse. In primis enim non potuerunt mereri per fidem. Quia Angeli habuerunt euidentiam in attestante respectu omnium mysteriorum, quae ipsis reuelata sunt. Fieri enim non potuit, vt perspicacia intellectus Angelici liberi ab aenigmatis rerum sensibilium, & à phantasiae imperfecta, ac obscura repraesentatione, non discernerent euidenter locutionem Dei ab omni locutione creata. Cognoscens autem euidenter locutionem Dei ad se directam de re aliqua, cognoscit itidem euidenter veritatem eiusdem rei, cum sit euidens connexio locutionis diuinae cum veritate rei pro vt significatę per ipsam. Euidens autem assensus veritatis nequit esse meritorius, cum sit actus necessarius. Rursus cognitis euidenter promissionibus diuinis, tam est necessarium sperare rem per ipsas promissam, quam necesse est sperare calefaciendum iri corpus, quod euidenter patet applicari igni. Ergo neque actu spei mereri potuerunt Angeli. At non est maior ratio de actu charitatis, quam de actu spei. Quia dilectio Dei consequitur ad spem coniunctam cum fide eodem prorsus

sus modo, quo actus spei consequitur ad fidem, & actus fidei ad propositionem credendorum. Demum qui non potest mereri per actus virtutum theologicarum propter defectum libertatis in illis eliciendis, ne quidem per actus religionis, aliorumue virtutum moralium mereri quidquam potest. Quia virtutes theologicæ subordinant sibi per imperium efficax virtutes morales, earumque actus inducunt vi insuperabili pro tempore, & loco.

Art. 1. Respondetur. Communis, ac certa Theologorum sententia est, Angelos bonos meruisse gloriam, eamque meritis suis consequutos esse, quicunque de facto ad eam peruenerunt. Ita omnes cum Magistro dist. 5. & cum D. Thoma quæst. 62. art. 4. Ratio præcipua est, quia beatitudo supernaturalis, quæ consistit in visione Dei superat omnem actiuitatem, omnemque exigentiam, & dignitatem naturę cuiusuis creatæ, & creabilis, vt suppositum est in quæstione præcedenti ex alibi dictis. Modus autem obtinendi finem, qui superat actiuitatem, atque exigentiam intrinsecam, ac dignitatem eius, qui ordinatur ad illum est per vim meritoriam bonorum operum. Nempe vis meritoria datur in supplementum virtutis actiuæ propriæ, nec non exigentiæ, & dignitatis intrinsecæ. Quia merita peragunt motione vo-

luntatis alienæ. quod exequitur vis actiua physica per actionem suam immediate, & appetitus innatus per naturalem determinationem causæ, quam respicit. Vnde cum Angelis non minus, quam hominibus desit actiuitas sufficiens respectu visionis beatæ, nec insit appetitus innatus, & dignitas necessitans Deum ad illam sibi impertiendam, non alio modo potuerunt ad eam peruenire, quam per merita. Et quidem vnum quodque necesse est, vt habeat in se intrinsece aliquam habilitatem, & modum perueniendi ad suum vltimum finem. Alioquin enim fieri à Deo posset aliquid absolutè inordinatum in se, cum omnis alius ordo propriè talis dependeat ex ordine ad vltimum cuiusque finem. Cum ergo Angelis defuerit potestas physica, tum actiuitatis, tum exigentiæ innatæ ad inducendum finem vltimum de facto ipsis præfixum à Deo, necesse est fateri concessam illis à Deo fuisse potestatem moralem per gratiam suam, vt ad illum peruenire possent meritis suis.

Art. 2 Confirmatur, quia non est maior ratio, vt hominibus conferatur gloria dependenter a meritis, nec aliter conferatur, quam per merita, ex quo sunt præditi libero arbitrio, vti dictum est præditos esse Angelos, quam vt eadem dependenter ab ijsdem conferatur etiam Angelis, immo ratio proposita

oſtendit nullum eſſe fundamentum diſ-criminis quo ad hoc inter vtroſque. Vnde non minus ad Angelos ſpectat ex natura ipſa rei, quam ad homines illud Apoſtoli: *Non coronabitur, niſi qui legitime certauerit.* Confirmatur rurſus, quia de conceptu beatitudinis perfectæ eſt, vt ſit glorioſa, vnde & gloria antonomaſticè dicitur. Illud autem eſt reſpectu vniuſcuiuſque glorioſum, quod & magnum quid in ſe ipſo eſt, & conſequitur ad habentis dignitatem vel naturalem, vt in filio Dei, vel moralem, ac meritoriam, vt in cæteris omnibus. Nec enim glorioſum reſpectu cuiuſquam reputatur, quod ei accidit ex ſolo fauore alterius purè gratioſo, nec eſt ab intrinſeco, aut per dignitatem naturalem, aut per moralem ratione meritorum. Cum igitur Angeli non eſſent digni viſione Dei ex vi ſuæ naturæ, oportuit, vt eam dignitatem conſequerentur per merita. Accedit dictum Philoſophi 1. Ethic. cap. 9. beatitudinem eſſe præmium virtutis. Confirmatur denique, quia quod eſt præſtantiſſimum in vnoquoque, aut eſt beatitudo, aut ordinatum ſpecialiter ad beatitudinem iuxta modum ſuum peculiarem. Dictum autem eſt ſupra, Angelis ineſſe liberum arbitrium, quod eſt in vnoquoque præſtantiſſimum omnium, quæ ſibi ineſſe poſſunt naturaliter. Liberum autem arbitrium creatum non eſt beatitu-

do,

do, vt per se patet, nec est ordinabile ad beatitudinem per modum naturæ, cum hæc sit ad vnum, & illud ad vtrumlibet duorum. Ordinatur igitur ad beatitudinem moraliter mediantibus actibus meritorijs ipsius. In hunc scopum accommodatur magno cum fundamento à D. Thoma vbi supra illud Apocal. 21. 17 *Mensura hominis, quæ est Angeli*. Vt scilicet Angelus nõ secus ac homo consequatur beatitudinem iuxta communem vtrique mẽsuram meritorum, nihil eatenus conferente immediatè, & ratione sui natura, quæ non est vna vtriusque, sed valde dissimilis, ac inæqualis.

Art. 3. Quibus porro actibus meruerint Angeli beatitudinem, duplicem habet quæstionem, quarum altera spectat ad conditionem, & speciem actuum, altera ad instans, pro quo eliciti sunt. Species eorum actuum patebit ex dicendis quæst. 27. circa qualitatem peccatorum, quibus demones demeriti sunt beatitudinem. Maior namque claritas habetur ex sacris litteris, alijsque documentis de qualitate peccatorum, quæ commiserunt demones, quam de qualitate bonorum operum, quibus institerunt Angeli boni. Certum autem est, bonos Angelos in veritate perstitisse, atque ad beatitudinem peruenisse per actus oppositos ijs, ob quos mali inciderũt in damnationem. Dicetur etiam aliquid de hac re in re-

sponsionibus obiectionum. Altera difficultas breuiter, & facile expediri potest ex dictis de merito in communi in qq. de act. hum. præsertim quæst. 32. Inde enim constat in primis actus disponẽtes ad gratiam esse meritorios eiusdem de congruo & consequenter etiam gloriæ, non verò de condigno. Quia videlicet actus, qui non præcedunt ex gratia, vti non procedunt, qui disponunt ad ipsam, non sunt meritorij de condigno, aut gratiæ, aut gloriæ. Omnes vero actus liberi supernaturales eliciti à viatore sunt meritorij vtriusque saltem de congruo. Quia vero actus, quos primos omnium elicuere Angeli, fuerunt dispositiui respectu infusionis gratiæ sequitur per eos primos actus non promeruisse gloriam de condigno, quatenus extiterunt præcisè pro primo instanti. Constat rursus, Angelos non minus quam homines esse incapaces merendi, ex quo beatitudinem consequuntur, idque ex natura ipsa rei, & non ex sola extrinseca dispositione, & lege specialiter libera Dei. Superest igitur vis meritoria de condigno gratiæ, & gloriæ in solis actibus Angelicis elicitis inter instãs beatificationis, & creationis, de quo instanti medio, deque tota huiusmodi partitione instantium dicetur quæst. 28. de bonis simul, & malis Angelis, ne eadem doctrina sæpius morosè repetatur.

Art. 4. Vnum circa hæc quæ dicta sunt

ſunt, notare non piget, tametſi ad modum loquendi magis fortaſſe ſpectare videatur. Dici nimirum poſſe Angelum meruiſſe de condigno gloriam, non ſolum quo ad augmentum, ſed etiam quoad ſubſtantiam, idque duplici modo. Primus eſt minus proprius conueniens actibus elicitis pro primo inſtanti præcisè quatenus exiſtentibus in eodem primo inſtanti. Licet enim Angelus, quatenus tunc eliciens eos actus, non mereatur de condigno gloriam condignitate operis, meretur tamen de condigno condignitate merentis. Opus namque non procedens ex gratia non eſt ſecundum ſe meritorium gloriæ de condigno. At vice verſa operans, qui ſimul habet in ſe gratiam ſanctificantem, eo ipſo habet condignitatem reſpectu gloriæ. Eſt igitur merens de condigno gloriam cōdignitate merentis. Alter modus eſt magis proprius ratione actuum procedentium ex gratia pro ſecundo inſtanti. Hi enim actus ita merentur augmentum gloriæ abſolutè, & ſimpliciter, vt etiam dici aliquatenus poſſint meritorij eiuſdem gloriæ quoad ſubſtantiam. Licet enim gloria quoad ſubſtantiam debeatur tanquam hęreditas ratione primæ gratiæ, eaque propterea non detur dependenter præcisè à merito deinde ſubſequenti, ſicut datur augmentum, atque præmium eatenus præcisè habeat rationem præmij, quatenus dependet à meri-

to: Nihilominus quia ius ad gloriam, vt hæreditatem, fundatum in prima existentia gratiæ, non est omnino absolutum, sed conditionatum, aut quasi conditionatum, vt pote capax exceptionis, & frustrabile superueniente peccato, atque hoc impeditur per subsequens opus meritorium, dici optima ratione potest, ius illud hæreditarium reddi omnino absolutum pro instanti subsequenti, ac proinde condignitatem gloriæ quoad substantiam compleri vltimo, ac adæquatè per ipsum meritum subsequens ad primam existentiam gratiæ. Eò vel maximè, quia eadem hæreditas gloriæ exercet proprijssimum munus præmij respectu eiusdem operis subsequentis, quatenus metus amittendæ hæreditatis, & spes, ac desiderium illã obtinendi mouent ad actum meritorium eliciendum pro instanti sequenti. Tametsi autem eadem consideratio fieri posse videatur de gratia etiam præexistenti, quatenus conseruata pro eo instanti, pro quo superadditur opus meritoriũ impeditiuum peccati: Adest tamen ratio discriminis quoad hoc punctum inter gratiam, & gloriam. Nempe gratia, neque etiam vt conseruata potest habere rationẽ præmij sicut gloria: Quia conseruatio gratiæ est deuincta physicè actioni meritoriæ, vt pote ortæ physicè ab ipsa gratia, & à supposito illam habente, vt habente cum tamen sit de ratione præmij, vt solum

ſum moraliter dependeat ab accipiente; phyſicè vero a ſola alterius remunerantis actione. Quod manifeſtum eſt conuenire gloriæ. Atque hæc ſufficiant circa meritum Angelorum, cum quæ ad maiorem eius intelligentiam deſiderari poſſunt, habeantur in loco indicato de act. hum.

Ad 1. D Thomas in indicato art. 4. ad 1. Reſpondet opera bona elicita ab Angelis ſuperaſſe virtutem naturæ cum eſſent ſupernaturalia. Difficile autem eſſe opus, quod ſuperat virtutem operantis Verùm quia illud difficultatis genus eſt commune beatis, quibus non eſt commune meritum, cum tamen adſint illis cætera ad meritum requiſita, vt ponderatum eſt quæſt. 31. de act. hum. & quia difficultas operis meritorij debet eſſe retractiua ab electione ipſius, poſitis etiam omnibus comprincipijs requiſitis ad operandum, neceſſe eſt pluſculum promouere eam reſponſionem. Dicendum itaque eſt, Angelos eo ipſo, quod potuerūt peccare, vti certiſſimè potuere, cum meruere, paſſos difficultatem in contraria operatione honeſta retrahentem ab eius electione, propter motiuum peccandi, vt pote vtile, aut iucundum. Quod abſque aliqua difficultate dimitti nō poteſt ab indigente, id eſt non dum beato, ſimulque potente proximè illud habere libera ſua electione.

Ad 2. Patet ex nuper dictis a:t 4. Ad 3. Ratio illa paritatis inter modum consequendi beatitudinem naturalem, & supernaturalem, non est apud me vsque adeo debilis, ac est apud plures alios, sed censeo illam debere omnino retineri Dicendum itaque est, Angelos, si relicti fuissent in statu puræ naturæ, non fuisse consecuturos vltimum complementum beatitudinis suæ naturalis independenter ab actibus suis liberis, ac proinde aliquatenus meritorijs eiusdem vltimi complementi beatitudinis. Id quod apparebit distinctè ex dicendis quæst. 25. circa peccabilitatem Angelis connaturalem independenter ab eleuatione ad finem supernaturalem. Si enim sunt peccabiles ex sua natura independenter ab eleuatione, potuissent vtique fieri verè miseri, ac infelices peccando, tametsi relicti fuissent in statu purè naturæ. Ergo vt euaderent completè fælices naturaliter, habere non potuissent, nisi per actus bonos oppositos impeditiuos peccatorum, ac proinde meritorios aliqualiter beatitudinis naturalis vti exponetur magis in illa quæstione. Dici denique potest, ordinem supernaturalem non assimilari quoad omnia ordini naturali, atque possibilitatem obtinendi beatitudinem supernaturalem coniunctam cum contingentia amittendi eamdem, & incidendi in pœnam æternam, esse æstimabiliorem,

ma-

magisque beneficam incomparabiliter, quam certitudinem omnino indefectibilem consequendi beatitudinem purè naturalem, quæ magis est miseria, quàm beatitudo, si comparetur cum visione Dei immediata; maximè cum beatitudo purè naturalis non habeat sibi deuinctam certitudinem metaphysicam, sed solum physicam absolutè, defectibilem permanentiæ suæ æternæ.

Ad 4. Quod attinet ad actum fidei ex quo deriuatur omnis difficultas obiectionis: Non desunt quidem Deo modi, quibus inducat euidétiam mysteriorum omnium supernaturalium in intellectum, tũ Angelicum, tum etiam humanum. Sed neque desunt eidem modi, quibus eadé mysteria reddantur certo, ac infallibiliter credibilia absque euidentia credendorum, tam respectu Angelorum, quàm respectu nostri. Quis enim audeat dicere virtuti omnipotenti deesse modum, quo intellectum quemlibet creatum obliget ad credendum firmissimè, quæ ipse dicit, tametsi non cognoscatur euidenter, ipsum dicere, sed tantum euidenter cognoscatur, esse credibile quod non alius loquatur, quam Deus ipse. Sicut ergo placuit Deo iustissimis de causis, vt nos dirigeret ad beatitudinem lucernæ lucente in caliginoso loco, instrueretque intellectum nostrum per argumentum nõ apparentium; ita etiam credendum est,

Angelos per eumdem proportionaliter fidei modum direxisse similiter in suum finem. Siquidem enim placuit, vt Angeli non secus ac homines peruenirent ad gloriam per merita, credendum est vtrisque prouisam esse vniformiter radicem omnium meritorum, quæ est fides, atque ad eo vtrosque indiscriminatim esse vocatos ad cognitionem mysteriorum per argumenta euidentia credibilitatis eorum absque euidentia credendorum, seu ipsorum mysteriorum secundum se. Quæ tamen euidentia deesse non potuisset, si adfuisset euidentia, quæ dicitur in attestante, seu quod manifestatio eorum mysteriorum esset à Deo ipsos alloquente, vt patet ex ijs, quæ dicta sunt quæst. 19. de virt. theol. præsertim ad 3. nec non quæst 24. præsertim ad 5. quibus in locis hæc ipsa doctrina circa Angelos tradita est.

Ait 2. Quod additur in obiectione de perspicacia intellectus Angelici, valentis euidenter discernere locutionem Dei, ab omni locutione creata, & non valentis alteram cum altera confundere, quæ esset supinitas nimium stupida, ac crassa, nihil est. Quia locutio Dei propriè talis, est intrinsecè supernaturalis ex suo conceptu, vt dictum est quæst. 26. de virt. theol, Ad cognoscenda autem, atque discernenda distinctè, & clare obiecta intrinsece supernaturalia non

suffi-

sufficit perspicacia intellectus Angelici, vti probatum est superius quæst. 14. Illa igitur cognoscit pro qualitate luminis supernaturalis sibi a Deo gratiosè collati. Cùm igitur fieri potuerit, vt Deus daret lumen supernaturale sufficiens ad cognoscendam euidenter credibilitatem, quòd locutio esset Dei, quin esset sufficiens ad cognoscendum euidenter locutionem esse Dei; fieri vtique potuit, vt non discerneret euidenter locutionem Dei à locutione creata, licet euidenter discerneret esse credibilem, & debere credi eam differentiam: atque expediens fuit pro augmento meriti, & maiori laude, ac gloria fidei præstitæ vt ita fieret. Ita igitur factum est. Accedit perspicaciam in primis intellectus Angelici non dum infecti peccato non esse præcise ex sua natura maiorem, quàm perspicaciam intellectus diabolici. Deinde dici non potest esse magis discernibilem ex sua natura locutionem Dei ab omni locutione purè creata, quam sit discernibilis ipse Deus ab omni pura creatura. Cum igitur dæmon non potuerit euidenter discernere hominem Deum à puro homine, tametsi Christus Deus & homo simul faceret opera, quæ nemo alius fecit, & vi quorum erat euidenter credibile, & debebat credi ipsum esse Deum; mirum videri non debet si Angelus, seu idem dæmon, antequam peccaret, non

magis potuit ex perſpicacia ſui intellectus euidenter diſcernere loquutionem Dei ab omni loquutione purè creata. Neganda igitur eſt Angelis, dum eſſent in via, euidentia in atteſtante, ſolaque illis concedenda eſt fides, qua, & per quam, & formaliter, & cauſaliter mereri poſſent, ſicut nos meremur. Quo corruit omne, quod deinde additur in obiectione circa actus aliarum virtutum, quorum alioquin meritum redditur difficilioris intelligentiæ, ac diſpoſitionis, tametſi non euacuetur re ipſa neceſſariò, vt mihi quidem videtur.

QVAESTIO XXIV.

Vtrum Angeli consequuti sint gratiam, & gloriam inaequales iuxta inaequalitatem naturae?

VIDENTVR non necessariò consequutos esse vtramque, vel alterutram cum eiusmodi proportione ad perfectionem naturae 1. Quia homines cum sint aequales in natura, inaequales nihilominùs gratiae, & gloriae gradus sortiuntur, vt dictum est quaest. 13. de Deo, & nonnulli euadunt superiores Angelis quo ad vtramque, vt est certissimè superior, & quidem incomparabiliter, saltem Beata Virgo. Quid ni igitur idem acciderit; accidere certè potuerit etiam Angelis, vt inferiores in natura praeeminerent quoad gratiam, & gloriam superioribus naturaliter, atque pares in natura fierent dispares donis gratiae, & gloriae?

2. Naturae Angelicae nequidem de congruo debentur absolute vlla dona supernaturalia. Cui autem nihil debetur absolutè, non potest deberi plus, vel minùs determinatè ex suppositione, quòd ali-

aliquid absolutè conferatur purè gratiosè. Eadem nempè proportionis ratio esse videtur quoad simpliciter, & quoad secundum quid.

3. Vt Angeli dicantur accepisse inæqualiter iuxta inæqualitatem naturæ quoad ea dona supernaturalia, quæ ipsis collata sunt independenter à libera eorum dispositione, & merito. Dici nihilominùs non potest eam proportionem seruatam esse necessariò ex natura rei quoad ea etiam, quæ consequuti sunt dependenter à propria libera dispositione, & merito. Quia quæ liberè ab vnoquoque fiunt, possunt fieri cum maiori, vel minori conatu, vt placet. Neque fieri potest, vt cui est liberum absolutè velle aliquod obiectum, vel nolle, sit nihilominùs necessarium, vt velit illud summo conatu absolutè sibi possibili ex suppositione, quòd determinetur ad volendum, Quia obiectum non necessitans ad amorem sui, non potest necessitare ad determinatam intensionem amoris ex suppositione, quod amandum sit. Cui enim possibile est resistere totaliter, possibile etiam necessariò est resistere, quantum placet.

4. Multi ex superioribus Angelis inciderunt liberè in damnationem, multis inferiorum perseuerantibus liberè in amore iustitiæ, ideòque prouectis ad gloriam. Sicut plures homines bonæ in-

dolis

dolis damnantur, plures verò consequuntur gloriam superata per gratiam mala indole. Multo igitur facilius fieri potuit, vt aliqui ex superioribus Angelis operarentur segniter, licet honeste, & è conuerso nonnulli ex inferioribus operarentur feruenter, summaque cum intensione, ac proinde, vt inæquales in natura consequerentur inæqualem gloriæ gradum contraria inæqualitatis ratione, sicut contingit pluribus bonæ, & malæ indolis hominibus.

5. Si supremus inter beatos Angelus præemineret necessariò quoad gloriæ gradum necessitate fundata in excessu naturæ, posset gloriari quoad suum gloriæ excessum, quasi eum non accepisset. Possetque sibi arrogare. tanquam propriam discretionem sui ab habente minorem gloriam. Quod tamen est absurdum, & contradicit Apostolo vniuersaliter dicenti, dicenti profectò ratione vniuersali. *Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti. Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

Art. 1. Respondetur. Dona omnia supernaturalia, tam dependentia, quàm non dependentia ab vsu libertatis, & merito, distributa esse Angelis inæqualia, iuxta inæqualitatem naturalem ipsorum, & seruata iusta proportione inter naturam, & gratiam. est sententia Magistri dist. 3. §. *Ille igitur*, & D. Thomæ quæst.

62. art.

62, art. 6. aliorùmque ita communis vt dixerit Vasquez, neminem se vidisse, qui oppositum assereret. Sed nec asseruere posteriores neoterici, nisi quod Becanus, Franciscus de Lugo, DerKennis, alijque nonnulli rem incertam pronunciant, preeunte Molina. Probat Magister. *Quia id pertinet ad sapientiam Dei, equa moderatione cuncta ordinantem.* Probat similiter D.Thomas, *quia id videtur rationabile.* Confirmat exemplo artificis ordinantis ad honoratiorem partem domus lapides pulchrius, & decentius aptatos. Addit quoad ea, quę dependent ex libera cuiusque dispositione, & meritò, Angelos non impediri, sicut impediuntur homines mutua pugna diuersarum naturarum, quò minùs semper operentur iuxta omnem conatum sibi absolutè possibilem. Qui nempè perfectioribus Angelis pręstantior proculdubio est possibilis.

Art. 2. Verùm quod ad primum illud attinet, Magistro, & D.Thomę commune de ęquitate sapientię, ac prouidentię diuinę rationabilia semper sectantis, non desunt modernis illis auctoribus rationes congruentię ad oppositum. Quia, pręter rationes dubitandi iam pręmissas, plurimùm contulisset ad manifestationem gratię Dei superantis dignitatem naturę, si ea conferretur vberior aliquibus inferioribus in natura. Deinde ea ratio,

ratio, vt habeat aliquam vim persuadendi quoad ea dona, quę proueniunt ex sola libera electione diuina, quoad ea tamen, quę dependent etiam ex libera electione creata; vti dependet gloria, nihil suadere videtur. Quia electio creata potest exorbitare a dictamine sapientię Dei. nec semper elicit, quod rationabilius est. Quod verò specialiter addit D. Thomas de artifice creato, & de operatione Angeli difficultatis experte; difficultate non vacat. Quia paritas artificis creati, si quid suaderet, suaderet vtique non debuisse derelinqui à Deo in infimo inferorum loco quemquam ex Angelis naturaliter superioribus, eleuatis in supremum glorię culmen pluribus Angelis ordinum inferiorum. Quod verò Angeli fuerint expertes difficultatis in operando, id verò videtur difficillimum. Primum absolutè; tùm quia omne agens liberum, pręter Deum, patitur aliquam difficultatem in deserenda altera parte contradictionis, propter motiuum proprię alicuius conuenientię impellentis ad illam, quod semper adsit necesse est; tùm quia constat Angelos stantes pugnasse cum cadentibus, atque per eorum victoriam, de cuius ratione est difficultas, obtinuisse coronam glorię, vt dicetur infra quęst. 28. Idem pręterea est difficile ad propositum. Quia etiam Deus, omnis licet expers difficultatis,

tatis, potest obiecta in se æqualia inæqualiter, immò & idem obiectum modò plus, modò minùs amare pro libito, ex sola libertatis prærogatiua, potentis se applicare operi, non solùm cui, & quando vult, sed etiam pro vt vult, & quantùm vult Deinde duo homines pari difficultate præuenti possunt inæqualiter illi cedere, plus minùs, vt libet. Ergò Angeli pari facilitate præditi possunt illa similiter vti inæqualiter, vt placet. Apparet igitur oportere, vt eæ rationes plusculum promoueantur.

Art 3. Quoad ea dona, quæ non dependent, neque formaliter, neque causaliter ex libera electione suscipientis, qualia certò sunt auxilia actualia gratiæ præeuntia ad primum actum salutarem. Supponendum est in præsenti ex dictis quæst. 21. & 22. de Sacram. Angelos, sicut & alia quæuis agentia entitatiuè naturalia, ex suppositione eleuationis in ordinem supernaturalem, impendere, in actus supernaturales, eandem, quantùm est ex se, actiuitatem, quam impenderent non eleuati in actus naturales, ac proinde conferre posse actibus supernaturalibus tantam, quantùm est ex se, perfectionem, quantam conferre possent actibus naturalibus. Manifestum autem est. Primo Angelos inæqualem pro inæquali cuiusque perfectione, actiuitatem impendere posse in actus naturales, & inæ-

inæqualem similiter perfectionem eisdem conferre. Secundo; vnicuique causæ deberi ex natura rei, pro quouis statu, comprincipia sufficientia, vt possit impendere, atque reducere in actum secundum totam suam actiuitatem naturalem, vtque communicare possit effectibus totam eam perfectionem, quæ potest eisdem simpliciter ab illa conferri, quantum est ex se. Tertio: comprincipia supernaturalia, quæ iustè sufficiunt ad impendendam minorem causæ naturalis actiuitatem, conferendamque effectibus minorem, ex vi causæ naturalis, perfectionem, non sufficere pro maiori & actiuitate in causa, & perfectione in effectu. Patet istud vltimum punctum. Quia actiuitas, & perfectio correspondens causæ naturali est conserta actiuitati, & perfectioni correspondentibus comprincipio supernaturali, dum producitur effectus supernaturalis, nec fieri potest, vt perfectio correspondens causæ entitatiuè naturali augeatur, quin simul augeatur perfectio formaliter correspondens comprincipio supernaturali, respectu eiusdem effectus indiuisibilis à parte rei. Qui scilicet, secundùm omnia sua prædicata simul crescat, aut decrescat necesse est. Ob hæc igitur omnia debentur ex natura rei comprincipia, & effectus supernaturales, saltem qui non sunt electiones liberæ, Debentur inquam inæquali-

qualia pro inaequalitate naturali substantiae, ex suppositione, quod haec eleuetur ad finem supernaturalem.

Art. 4. Confirmatur hic discursus. Quia ob eam praecisè rationem, quae modo ponderata est, debentur homini ex natura rei supposita eleuatione, actus supernaturales intellectus, tum deliberati, tum indeliberati, dependentes intrinsecè à phantasia compositionis, & diuisionis participes, similiterque debentur virtutes per se infusae comprimendis passionibus idoneae, & sic de caeteris proportionaliter. Angelis verò debentur species impressae, actus intellectus, & habitus voluntatis, oppositae per omnia conditionis. Ergo Angelis inuicem disparibus ad eum fere modum, quo infimi Angeli sunt dispares respectu hominum, qui non nisi paulò minùs ab illis minorati sūt debentur similiter dona gratiae inuicem disparia proportionaliter, saltem, quae, & quatenus conferuntur independenter à merito, & libera dispositione, & ita, vt foret miraculosum, si Angelo minùs perfecto conferrentur maiora dona gratiae preuenientis omnem liberam electionem quam Angelo perfectiori; sicut esset miraculosum si homini conferrentur eius generis auxilia, & virtutes, cuius sunt quae conferuntur Angelo ex natura rei. Idemque dicitur de donis disparibus Angelorum substantialiter aequalium, aut paribus inaequalium.

Cir-

Art. 5. Circa ea, quæ dependent à meritis, & libera dispositione suscipientis & circa ipsos actus liberos, obseruandum est, sæpe accidere, vt causa difficultatis auocantis animum ab aliqua electione impellentisque ad eius omissioné, & illam difficilem, hanc verò reddentis facilem, nullam nihilominus ingerat specialem difficultatem aduersus intensionem, & summum conatum actus, quo fit electio ex suppositione, quod hæc faciéda sit. Qui enim dubitat ex gr. de capessenda militia, aut scientijs comparandis, & motiua in vtramque partem perpendit anceps, aliquam eo ipso difficultatem patitur in vtriusuis partis electione; & nullam nihilominus necesse est, vt patiatur specialem indidem difficultaté aduersus summum conatum, eam in partem impendendum, quæ animo demùm insederit. Quia videlicet quælibet electio efficax vnius partis, vtcunque remissa, æque priuat commodis oppositæ partis. Vndè illis æquè contradicit electio remissa, ac intensa. Dicendum iam est, ita rem omninò habere in omnibus & quibusuis electionibus liberis Angelorum. Quia quælibet electio efficax, siue intensa siue remissa ex. gr. persistendi in obedientia Dei, æque erat incompossibilis cum commodis, & motiuis omnibus impellentibus ad peccandum vt per se patet. Idemque dicitur de quibusuis a-

lijs

fijs electionibus eorum inuicem incompossibilibus.

Art. 6. Sed neque ex defatigatione maiori in eliciendo actu intensiori potuit in Angelis exurgere difficultas aliqua specialis aduersus summam vniuscuiusque actus intensionem Quia Angeli sunt liberi à grauamine corporis, cuius defatigatione redditur nobis specialiter difficilis summa intensio, summusque conatus operandi, Ista autem sublata difficultate ex defatigatione eo est delectabilior, ac proindè, & facilior vnusquisque actus siue intellectus, siue voluntatis, quò intensior est. Necesse igitur fuit, vt Angeli incumberent operi meritorio summo conatu absolutè possibili respectu vniuscuiusque, Impellebat nimirum ad summum conatum maior honestas, maiorque delectatio, deuinctæ maiori intensioni actus, nullaque specialis difficultas pugnare potuit aduersus magnitudinem conatus in opere, sed solùm quoad electionem operis absolutè. Impossibile porrò est, vt qui superat difficultatem aliquam pro consequutione alicuius sui emolumenti, non velit augmentum eius maximum, si hoc obtineri possit, nulla alia speciali difficultate superata; idest, vt velit facere expensas sufficientes ad maius lucrum; simulque nolit excessum lucri, maioremque ex eodem excessu delectationem;

sed

ſed velit eſſe contentus minori, ſolaque ſua ſpontanea electione facere excluſionem maioris, nullo motiuo ſpecialiter alliciente ad hanc iacturam, ſeu quod magis exprimit abſurditatem, vt velit pugnare contra inclinationem, & incluſionem maioris boni, & maioris inde futuræ delectationis, atque difficultatem omnem, quæ ineſt vtriuſque deſertioni, ſuperare ſolum, vt habeat, quod minus eſt, nullo propterea ſpectato, aut quæſito commodo ſpeciali. Ratio euidens huius rei eſt. Quia nemo intendens ad malum operatur, vt dicit *Philoſophus*, atque minus bonum comparatione maioris intra idem genus, eiuſdemque prorſus rationis, eſt purum malum, vt oſtenſum eſt quæſt. 12. de act. hum. præſertim ad 1. & 3. Neceſſe igitur fuit, vt Angeli elicerent actus meritorios gratiæ, & gloriæ, & diſpoſitiuos ad gratiam, ſummo conatu, ſummaque cum intenſione abſolute poſſibili reſpectu vniuſcuiuſque ac proindè inæquales iuxta inæqualitaté ſubſtantiálem eorum. Omnes itaque Angeli conſequuti omnia dona gratiæ, & gloriæ, tàm dependentia, quàm non dependentia ab actibus liberis, cum inæqualitate, & æqualitate iuſtè commenſurata inæqualitati, & æqualitati naturali, ac ſubſtantiali cuiuſque.

Ad 1. Homines in ordine etiam naturæ ſortiuntur inæquales perfectiones,

accidentales, licet sint in se omnes substantialiter æquales. At nihil eiusmodi accidere potest in Angelis. Ratio est, quia homo ex sua natura expositus est diuersis, ac longè inter se disparibus causarum occursibus, potentium influere in ipsum, cuius oppositum conuenit naturę Angelicæ, vti ponderatum est supra q.5. Indè fit, vt homines numero diuersi euadant in ordine naturali quasi specie diuersi propter accidentium disparitatem ipsis connaturalem; cum Angeli tales necessariò sint accidentaliter quoad naturalia, quales sunt quoad substantiam. Quia verò ordo gratiæ imitatur, quoad fieri potest, ordinem naturæ, mirum non est quod hominibus, licet æqualibus in natura, distribuantur inæqualia dona gratiæ; Angelis verò æqualibus æqualia, & inæqualibus inæqualia necessariò contingant Quid quod etiam hominibus iuxta prouidentiam ordinariam, distribuuntur æqualiter dona supernaturalia independentia à meritis Quoad ea verò, quæ dependent à meritis, patet clara ratio discriminis inter homines, & Angelos ex ijs quæ nuper dicta sunt art. 6.

Ad 2. Patet satis ex toto superiori discursu Et præterea instatur argumentum in perfectionibus naturalibus Angelorũ. Licet enim Angelis non deberetur absolutè, vt essent, vtque haberent perfectiones aliquas naturales, nihilominus ex

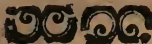
sup-

ſuppoſitione, quoad exiſtant, debentur ſingulis ex natura rei perfectiones naturales inæquales iuxta inæqualitatem naturæ, quidni ergò ſimilis inæqualitas debeatur quoad ſupernaturalia, ſuppoſita eleuatione? Illud de ſimpliciter, & ſecundum quid tenet ſolum cæteris omnino paribus. Non ſunt autem paria; nullam factam eſſe, & aliquam factam eſſe ſuppoſitionem.

Ad 3. Fieri poteſt, vt adſint motiua mutuò oppoſita ratione quorum ſit abſolutè liberum idem velle & nolle; & nihilominus nó adſint motiua ſimiliter oppoſita, quoad maiorem, & minorem intenſionem actus ratione, quorum reddatur libera maior & minor applicatio virtutis ad agendum; atque ita neceſſario contingit in Angelis, vt dictum eſt ſupra. Vndè licet Angelis quoad plura ſit liberum velle, & nolle ſimpliciter, atque ideò omittere, vel non omittere maiorem ſimul cum minori intenſione cuiuſq; actus, non tamen eſt liberum, vt elicito aliquo actu, omittatur nihilominus libere aliqua eius intenſio abſolutè poſſibilis. Eodem prorſus modo reſpondetur ad 4.

Ad 5. Cum Angelo non inſit, iuxta dicta, ſpecialis libertas quoad ſummam applicationem virtutis, ſummamque intenſionem actus diuerſa ab ea, qua eſt liber ad operandum ſimpliciter, eodem

indiuisim auxilio gratiæ confert Deus ex natura rei discrimen operantis benè ab operanti male, atque operantis cum summa bonitate ab operanti cum summa malitia. Non igitur habet Angelus, vt benè operetur, ex gratia, ex se verò, vt valdè bene operetur; sed vtrumque indiuisim eodemque modo habet ex gratia, solumque habet ex natura, vt siquidem Deus dignetur conferre alterum eo tum per suam gratiam conferat. & alterum per eamdem gratiam. Saluatur itàque vt sonat intentio, & sensus legitimus Apostoli in verbis illis obiectionis, iuxta superiorem nostram doctrinam.

QVAE-

QVAESTIO XXV.

Vtrum Angeli sint peccabiles.

VIDENTVR non esse peccabiles. Quia nullus potest esse defectus in voluntate, quin praexistat aliquis defectus in intellectu, à quo ea dirigitur in omni opere suo. At in intellectu Angelico nullus potest esse defectus vel circa finem, & media naturalia, vel circa finem, & media supernaturalia. Non quidem circa naturalia, quia ea cognoscit comprehensiuè. Neque circa supernaturalia, quia hæc cognoscuntur per fidem, cuius certitudo, ac infallibilitas est maior, quàm quæ conuenit rationi naturali, vt dictum est quæst. 22. de virt. theol. eademque fides est clarior ac luminosior, quàm ratio naturalis, vt dictum est ibidem quæst. 24. Ergò in voluntate Angeli neque eleuata, neque non eleuata potest esse ullus defectus, ac proindè nec peccatum potest esse vllum.

2. Peccatum consistit in priuatione, vt dictũ est quæst. 39. de act. hum. ideoque dari non potest, nisi in his, quæ sunt in potentia, vt dicit Philos. 9. metaph. tex. 19. Angeli autem non sunt entia in potentia, cum sint formę simplices, &

incompositæ. Ergo in Anglis non potest dari peccatum.

3 Angeli ex vna parte comparantur cum substantia intellectuali corporea, sicut comparantur corpora cælestia cum sublunaribus Ex alia vero parte, peccatum comparatur cum substantia intellectuali, sicut comparatur corruptio desitio, & mors cum substantijs corporalibus, Ergo sicut corpora cælestia sunt expertia corruptionis, nec naturaliter corrumpi possunt; ita Angeli sunt expertes peccati, nec peccare vllo pacto possunt. Nempè repugnat conceptui pecati, vt sit supernaturaliter possibile, idest possibile auctore Deo specialiter ipsum inducente supra facultatem naturæ.

4. Peccatum est incompossibile cum dilectione Dei, ac proinde cui necessariò, ac inseparabiliter inest dilectio Dei, est impossibile, vt insit peccatum aliquãdo At Angelis inest necessariò, ac inseparabiliter dilectio Dei, vel formaliter, vel saltem virtualiter, vt dictum est supra quæst. 20. sub initium. Ergò Angelis nullum vnquam potest inesse peccatum.

5. Voluntas non potest appetere nisi bonum, vel apparens bonum, nec peccare potest appetendo verum bonum. Respectu autem Angelorum bonum apparens conuertitur cum vero bono, nec fieri potest, vt voluntati eorum proponatur

tur bonum purè apparens. Quia Angeli sunt per se incapeces falsitatis, nec in eam incidere possunt independenter à peccato, vt dictum est supra quæst 15. versus finem. Ergò Angeli peccare non possunt.

6. Non repugnat ex suo cōceptu substantia intellectualis creata intrinsecè impeccabilis. Ergò datur de facto. Ergò Angeli sunt intrinsecè impeccabiles. Patet prior consequentia. Quia datur de facto omnė genus substantiarum possibilium, vt ostensum est supra quæst 1. Manifestum autem est, substantiam intellectualemq; creatam intrinsecè impeccabilem constituere genus quodam peculiare diuersum ab omni alio genere, iuxta notionem generis seu gradus, & classis peculiaris substantiarum traditam in eadem quæst. 1. Patet similiter posterior consequentia, Quia nulla datur de facto substantia superior, ac nobilior Angelis, vt tradit Dionys. cap. 4. de diu. nom. & alibi sæpè. Probatur antecedens, quia impeccabilitas coniuncta cum intellectualitate non incldit in suo conceptu infinitatem perfectionis, vt patet in substantia intellectuali beata, quæ quatenus beata, est essentialiter impeccabilis. & tamen non est perfectionis infinitæ.

7. Peccabilitas Angelorum neque à priori colligi à nobis potest, neque à posteriori, Non quidem à priori, Quia

natura Angelica, & magnitudo perfectionis eius est nobis valdè ignota, ideoque vires eius, ac potestatem metiri iustè nequaquam possumus. Sed neque à posteriori. Quia quod dæmones de facto peccauerint, non arguit Angelos etiam peccare potuisse. Quia dæmones sunt spiritus terrestres vt dixere veteres nonnulli Philosophi, & ex aliqua corporis commixtione compacti, vt colligitur ex Dionysio dicente cap. 4. de diu. nom. par. 4. *in dæmonibus esse furorem irrationabilem, & concupiscentiam amentem.* Quæ quidem sunt affectiones dependentes essentialiter ab organo corporeo. At Angeli sunt omninò incorporei, vt dictum est quæst. 1. Patet autem, non valere consequentiam à peccabilitate spiritus terrestris, & infecti commixtione corporis, ad peccabilitatem puri, ac impermixti spiritus. Nulla igitur ratione dici potest, Angelos esse peccabiles ex sua natura,

8. Angelus non potest peccare venialiter. Ergò neque lethaliter, ac proinde de nullo modo. Patet consequentia. Quia qui non potest minus, non potest maius intrà idem genus. Antecedens, quod est D. Thomę 1. 2. quæst. 89 art. 4. probatur. Quia peccatum veniale consistit in priuatione rectitudinis circa medium absque priuatione rectitudinis circa finem, in qua posteriori priuatione consistit peccatum læthale. In volunta-

te

te autem Angeli non potest dari priuatio rectitudinis circa medium absque priuatione rectitudinis circa finem. Quia intellectus Angeli, cum non sit discursiuus, vt dictum est supra quæst. 15. nequit cognoscere, sicut nos possumus, diuersis seorsim cognitionibus conclusiones, & principia conclusionum, sed necessariò fertur indiuisim ad vnamquamque conclusionem sub suo principio. Ergò similiter voluntas Angeli nequit versari circa medium, quin simul ac indiuisim versetur circa finem, ac proindè nequit deuiare à rectitudine circa medium, quin simul, ac indiuisim deuiet à rectitudine circa finem. Patet hæc consequentia, quæ est D. Thomæ in eodem loco. Quia sicut se habent principia, & conclusiones respectu intellectus, ita se habent media, & fines respectu voluntatis. Vndè non potest cuiusquam voluntas aliter versari circa hæc, quam versetur intellectus eiusdem circa illa.

Art. 1. Respondetur. Certum est ex fide aliquos ex Angelis peccasse de facto; vt liquet ex illo Iob. 4. *Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Quantò magis, qui habitant domos luteas &c.* & epist. 1. Ioann. 3 *Diabolus ab initio peccat,* & Ioan. 8. *Mendax est, & pater mendacij, ille homicida erat ab initio,* & epist. Cath. Iudæ Apostoli vers. 6. *Angelos verò qui non seruauerunt suum prin-*

 ci-

cipatum sed delinquerunt suum domicilium in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reseruauit. Quia verò, qui peccauerunt, fuerunt eiusdem naturæ cum ijs, qui permanserunt in accepta iustitia, cócluditur, illos etiá peccare similiter potuisse, Vnde August. lib. 3. contra Max. cap. 12. *Et omnes*, ait, *qui non peccauerunt, peccare potuerunt*. E conuerso quia aliqui Angeli perstiterunt semper immunes à peccato, vt infra dicetur colligitur similiter eos, qui ceciderunt potuisse stare, & permanere innocentes, ac proindè non natura, sed libera electione esse malos, vti contra Manicheos, & Priscillianistas definitur in cap firmiter de summa Trinit. ex Concil. Later. sub Innocentio III. atque alibi non semel doceturque luculenter ab antiquis Sanctis PP. maximè verò ab August in libris de natura boni contra Manichæos, præsertim cap. 32 & 33. atque alibi persępè, fusè, & efficaciter, & colligitur, ex illo Genes. 1. fine: *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*. Vtramque partem de potestate bonorum ad iniquitatem, & malorum ad innocentiam stabilem complectitur inter alios Gelasius Papa in disput. contra Pelagium. *Vnde ergo beati Angeli de perceptis grati piæ deuotionis officio, & non seipsos, sed potius ipsum præferendo conuenienter auctorem eâ eius perpetuitatem prosicere, prouehique merentur in-*

dè

dè illi, qui reprobi sunt de perceptis ingrati, debitumque negantes retracti sunt. Sic illiter Gregorius hom 7 in Ezech *Naturæ*, ait, *Angelicæ, quandò creata est, liberum accepit arbitrium, vtrum vellet in humilitate persistere, & in Omnipotentis Dei conceptu permanere; an ad superbiam laberetur, & à beatitudine caderet. Sed quia cadentibus alijs Sancti Angeli in sua beatitudine perstiterunt, hoc acceperunt in munere, vt iam cadere omninò non possent.* Augustinus denique lib. 12. de Ciuit. cap. 9. ante med. *Eoque*, ait, *sunt isti ab illorum societate discreti quod hi in eadem voluntate bona manserunt, illi ab ea deficiendo mutati sunt, mala scilicet voluntate, hoc ipso quod à bono defecerunt, à quo non defecissent si vtique voluissent.*

Art. 2. Superest videndum, an Angelis ex sua natura secundum se præcisè considerata insit peccabilitas proxima, vt peccare potuissent, tametsi in statu puræ naturæ relicti fuissent; an verò ratione solius eleuationis in finem supernaturalem visionis Dei immediatæ redditi sint proximè peccabiles. Et quidem ex eleuatione ad finem supernaturalem subortas esse peculiares aliquas difficultates aduersus perseuerantiam in accepta iustitia, adeoque speciales indè emanasse occasiones peccandi, dubitari minimè potest. Quia ratione eius eleuationis debentur opera supernaturalia fidei, spei, & charitatis, aliarumque virtutum, quæ

 sunt

sint specialiter ardua, nec praestari possunt, nisi superatis grauibus difficultatibus, quae ab illis specialiter retrahunt debilitatem naturae, aegrè assurgentis ad tam sublimem operandi modum, & vsque adeò diffidentem à modo connaturali operandi; Caeterùm adduci nullatenùs possum, vt assent'a Ma?., Sancto Thomae dicenti cum nonnullis alijs sui praesertim ordinis Theologis, Angelos potuisse quidem peccare de facto, quia eleuati sunt in finem supernaturalem; si tamen in statu purae naturae creati, ac deinde relicti fuissent, fore, vt peccare minimè vnquam potuissent. Multa nimirum sunt, quę me vehementer retrahunt ab ea sententia, atque efficaciter persuadent, Angelos non minùs, si non & multò magis fore peccabiles, atque expositos periculo peccandi, si relicti fuissent in statu purę nature, quàm fuerint de facto in statu eleuationis. Sed sufficerit pauca breuiter indicare.

Art. 3. Primum est, quia prouidentia Dei quatenùs supernaturalis non est minùs perfecta, minusue benigna, ac liberalis, quàm foret, quatenùs purè naturalis. Quapropter non minùs sufficientia, minùsue propo tionata confert media, & auxilia in ordine ad finem supernaturalem, quàm exhibitura foret in ordine ad finem purè naturalem. Immò quia ordo supernaturalis est ordo gratiae, &

pro,

profusæ liberalitatis, exuberantis vltra limites naturæ; ordo verò naturalis est ordo iustitiæ commensuratus dignitati, & viribus naturæ; videri meritò potest, ac debet profusiùs subuentum de facto esse imbecillitati naturæ Angelicæ in ordine ad obedientiam præceptorum supernaturalium, quàm subuentum fuisset in ordine ad obseruantiam solius legis naturalis, seruata de reliquo proportione qualitatis auxiliorum. Deindè eleuatio ad finem supernaturalem fuit maximum quoddam, & specialiter gratiosum beneficium Dei. Quale tamen certissimè non foret, nec ab vllo prudenter eligibile, si potestas peccandi ita fuisset deuincta eleuationi, vt absque eadem potestate, ac proindè absque vllo amittendi periculo possidendus æternùm fuisset finis vltimus naturalis, bonum profectò minimè contemnendum absolutè. Quod proindè consideratione sui reddit istam rationem satis ponderosam, tametsi non omninò fortassis conuincat. Præterea opinio contraria non satis cohæret cum alia auctorum eius, aliorùmque Theologorum doctrina, deducta ex sacris litteris, & PP. quæ statuit, vt paulò post dicetur; quamlibet substantiam pure creatam, libertate præditam, esse peccabilem ex natura sua, perque solam gratiam reddi posse impeccabilem, quę sunt verba ipsius Sancto Thomæ disp. 23. art.
 3. con-

s. concl. 1. Sequeretur namque è conuerso possibilem esse, darique de facto substantiam libertate præditam, impeccabilem ex sua natura, seu sibi relictam, solùmque peccabilem ratione gratiæ supernaturalis sibi diuinitùs concessæ, ita vt ea negata eo ipso abesset proxima peccandi potestas, quidquid sit de reliquo, seu de modo, quo gratia requiritur, vt Angelus peccare proximè possit. Id nimirùm vnicuique conuenit, & dicitur absolutè conuenire ex sua natura, quod conuenit necessariò in statu puræ naturæ, idest in statu nihil superaddente vltra ea, quæ fert ex se natura vniuscuiusque. Quarto, omnes consentiunt, Adamum de facto in statu iustitiæ originalis facilius conseruare potuisse innocentiam, quàm potuisset in statu puræ naturæ. Quid ni idem existimemus de Angelis, non minùs, sed magis dilectis à Deo ante peccatum, & quibus nullum adesset bonum compensatiuum proportionaliter eiusdem defectus? Quinto, in statu eleuationis non sunt possibiles actus, nisi affines actibus possibilibus in statu puræ naturæ, vti suppositum est iterum ex dictis quæst. 20. & 21. de Sacram. Nihil autem est minùs affine alteri, quàm peccatum innocentiæ, & quàm peccabilitas impeccabilitati. Impossibile igitur est, vt per eleuationem substituatur peccabilitas impeccabilitati, & quod eodem reci-

recidit possibilitas peccati necessitati innocentiæ.

Art. 4. Illud postremò est attenta dignum consideratione, Sanctos PP. cómuniter docere omnem substantiam intellectualem creatam esse peccabilem, quia ex nihilo est, vt videre licet apud Suarez lib. 7. cap. 3. & apparet inter alios ex August. lib. 2. de ciuit. cap. 6. fine vbi sic habet. *Qui ergò dicit eum, qui consensit tentanti, &c. quarat, cur eam* (malam voluntatem) *fecerit, vtrùm quia natura est, an quia ex nihilo facta est: & inueniet voluntatem malam non ex eo esse incipere, quia natura est, sed ex eo, quod de nihilo natura facta est.* Et iterùm cap. 7. fine, post illud Psal. 18. *Delicta quis intelligit? Hoc scio, naturam diuinam nunquam, nusquam, nulla ex parte posse deficere, & ea posse deficere, quæ ex nihilo facta sunt.* Natura autem pura tam est ex nihilo, quam eleuata, immò magis recedit à nihilo per eleuationem, quam per purum esse naturale. Impossibile igitur est, vt natura, quæ sibi relicta in statu præcisè naturali non est proximè peccabilis, reddatur nihilominus peccabilis proximè ratione eleuationis, seu dum eleuata est; immò est impossibile vt non sit minùs peccabilis, dum eleuata est, quàm foret absque eleuatione. Quam in rem expedit audire verba Augustini, quæ annectit immediatè verbis postremò relatis ex eodem,

Quæ tamen quanto magis sunt, & bona faciunt. Tunc enim aliquid faciunt cùm causas habent efficientes. In quantum autem deficiunt, & ex hoc mala faciunt, quid enim tunc faciunt, nisi vana? causas habent deficientes. Cùm ergo natura eleuata, ex hoc ipso magis fit, quàm natura non eleuata, siquidem eleuatio fit superaddita actualitate donorum supernaturalium. Quorum solum defectum superaddit sibi natura, quatenus pura; consequens planè est ex mente Augustini, quæ aliorum quoque PP. communis, naturam eleuatam hoc ipso esse magis idoneam ad faciendum bonum, & ad non deficiendum; naturam verò puram è conuerso. Quæ quidem omnia talia sunt, quibus præstaret assentiri, tametsi occurreret in contrarium aliquid minoris soliditatis, & maiorum tamen tricarum, quæ expedire, aut omninò ab aliquo non possent, aut non vsque adeò dilucidè possent. Quid ni quando nihil tale occurrit, vt apparebit ex solutione argumentorum?

Art. 5. Dicendum itaque est absolutè, omnem substantiam purè creatam, ratione, aut intellectu præditam, esse peccabilem, siue sit, siue non sit eleuata à Deo in finem supernaturalem. Vnde & natura Angelica talis dicenda est: Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 28. discreuit causam Angelorum quo ad hoc punctum à causa communi substantiarũ

om-

omnium possibilium. Cùm enim præmisisset: *Si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret*, subiungit: *Vtrum autem sit aliqua rationalis creatura quam nihil illicitum possit delectare, magna quæstio est*. Ac demum concludit: *Quòd si est, non in eo genere factus est homo, nec illa natura Angelica quæ in veritate non stetit; sed in eo genere ista rationalia facta sunt, vt inesset eis possibilitas frenandi delectationem ab illicito, quam non frenando peccauerunt*. Placuit nihilominus vniuersaliter complecti omnem substantiam creatam, & creabilem; tum quia hic locus est opportunus dirimendæ eius vniuersalis quæstionis, tum maximè, quia nulla occurrit ratio circa Angelos, quæ non sit communis omni substantiæ creabili, atque oportet adiungere rationem auctoritati, qua sola vti voluit eo in loco Augustinus. Sed neque desunt auctoritates, quæ eidem vniuersalitati suffragentur. Primum enim illud Apostoli. 1. ad Timoth. 6. *Qui solus habet immortalitatem*, accipitur communiter de immortalitate prout opponitur, non solum morti naturali, sed etiam morti peccati, vt liquet inter alios ex ista illatione Ambr lib. 2. de Fide cap. 3. vbi præmissis iis verbis Apostoli concludit *Ergo corruptionis, & mortis, etiam si non moriatur, aut peccet, capax est omnis creatura*. Eadem interpretatio habetur apud August. lib. 3. contra Max.

cap.

cap. 1. *Et cuicunque, ait, creaturæ rationali præstatur ut peccare non possit non est hoc naturæ propriæ, sed Dei gratiæ*. Eodem pertinet ex mente Hieronymi epist. 146. & August. in prædicto libro cap. 73. illud Psalmi 142. *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens*; & illud Lucæ 18. *Nemo bonus nisi solus Deus*. Præterea D. Gregorius lib. 5. moral. cap. 27. rationem peccabilitatis Angelorum reducit in conceptum communem creaturæ, dicens: *Natura Angelica etiam si contemplationi autoris sui inhærendo, in statu immutabiliter permanet, eo tamen ipso quo creatura est in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet*. Cuiusmodi quamplura frequenter occurrunt apud alios etiam Sanctos PP. Accedit, D. Thomam tum in hac quæst. 63. ar. 1. tum 3. contra gent. cap. 108. atque alibi sæpe solam adhibere tanquam præcipuam rationem peccabilitatis Angelorum, quæ æquè conuincit de qualibet alia substantia creabili, nempe quia nulla alia voluntas præter diuinam est regula sui actus. Idemque apparet in omnibus alijs rationibus, quibus vtuntur in eum scopum cæteri Theologi, vt videre licet apud Suarez lib. 3. cap. 7. lib. 5. cap. 1. & 2. & lib. 7. cap. 3. vbi congerit, & promouet accuratè omnium aliorum argumenta.

Art. 6. Ratio autem legitima est: Quia sola visio immediata Dei, eiusdemque

que

que summi, ac puri boni, vt est in se; potest inflexibiliter stabilire voluntatem in amore prælatiuo Dei respectu rerum omnium creatarum, inque earumdem contemptu comparatione Dei. Omnis namque alia cognitio Dei, siue supernaturalis per fidem, siue naturalis per species solas rerum creatarum, est ænigmatica, & repræsentat Deum ad modum rei creatæ, ac proinde Deus quatenus propositus voluntati per eiusmodi cognitionem, mouet eamdem voluntatem ad instar rei creatæ, atque voluntas comparatur cum Deo, quatenus sic proposito sibi, ad eum modum, quo comparatur cum bonitate creata. Quia modus amoris, & modus mouendi conueniens vnicuique bonitati sequitur modum cognitionis, qua proponitur voluntati, vtpote essentialiter subordinatę in sua operatione operationi præuiæ intellectus. Pronum autem est confundere illa, quorum alterum ad modum alterius, & cognoscitur, & amatur, atque vtrumlibet alteri, & præponi, & postponi pro libito potest, quandocunque contigerit vtraque esse, vel apparere inuicem incompossibilia, & quatenns vel quoad substantiam, vel quoad modum contigerit apparere incompossibilia mutuò. Cùm ergo, nec Angelis, nec vlli alij substantiæ creatæ sit connaturalis visio Dei, vti suppositum est sæpius ex quæst. 10. de Deo, atque

cuili-

cuilibet substantiæ creatæ sint connaturalia bona aliqua creata diligibilia, quantum est ex se, & moderatè, & immoderatè, seu cum subordinatione, & absque subordinatione ad Deum, quæ quatenus diligibilia immoderatè, & absque subordinatione ad Deum sunt incompossibilia cum amore debito ipsi Deo; concluditur neque Angelos, neque vllam aliam substantiam creatam, aut creabilem impeccabilem esse posse ex sua natura, neque ad impeccabilitatem totalem, & omnino perfectam peruenire posse quousque peruenerit ad visionem Dei immediatam. Quæ ratio vrgebitur amplius in quæstione proximè sequenti, vbi etiam apparebit, vnde, & quousque conueniat Angelis possibilitas peccandi, tum physica tantùm, tum etiam moralis, seu facile reducibilis in actum.

Art. 7. Interim ex hoc discursu deprehenditur quo pacto modificandę sint communes Sanctorum PP. ac D. Thomæ probationes de peccabilitate Angelorum, aliarumque quarumlibet substantiarum creabilium, præditarum intellectu, & voluntate; nempe quod sint ex nihilo, & quod earum voluntas non sit regula sui actus. Et quidem perspicuum est, rationes istas indigere modificatione, ac limitatione aliqua. Quia beati, ex quo beati sunt, impeccabiles omnino sunt, & tamen sunt ex nihilo etiam in sensu com-

posito

posito beatitudinis, ipsa quin etiam beatitudo illis intrinsece inhærens est similiter ex nihilo, nec voluntas beatificata, propterea est prima regula sui actus. Modificatio igitur earum probationũ, quam vtique subintelligunt prefati profundissimi ipsarum auctores, in hoc consistit, quòd voluntas, quę est ex nihilo, ideoque non est regula sui actus, est peccabilis ex sua natura, & eo vsque peccabilis perseuerat, quousque non traducitur, donante Deo per gratiam suam, ad perfectam coniunctionem cum ipso Deo, qui est purus actus summè ac infinitè oppositus nihilo, simulque est regula omnis voluntatis. id eoque impedit omnes effectus nociuos nihilitatis, omnemque remouet operandi obliquitatem ab eo, cui perfectè coniungitur, vt est in se ipso, eumdemque propterea reddit simillimum sibi in modo essendi, ac operandi iuxta illud: *cum apparuerit similes illi erimus*. Patet itaque, tam Angelos, quàm alios quaslibet substantias creabiles rationis, seu intellectus participes esse peccabiles ex sua natura, nec à peccandi possibilitate, & contingentia liberari perfectè, ac totaliter posse, dum peregrinantur à Domino, seu nondum potiuntur visione eius immediata.

Ad 1. Duplex est considerandus defectus in intellectu, aliuserroris, seu falsitatis, quo attribuit obiecto aliquid, quod

reipsa

reipsa illi non conuenit, vel ab eo remouet, quod conuenit re ipsa. Alius defectus est solius ignorantiæ, seu inadæquatæ, & insuper alienæ, ac impropriæ cognitionis, ratione cuius obiectum repræsentatur aliter, ac est in se, & ad modum alterius, atque cum quodam confusionis genere respectu aliorum. Vterlibet ex his defectibus sufficit ad peccandũ. Quia sub vtrolibet cognitionis genere bonitas obiecti mouet voluntatem, non vt est in se, & secundum totam vim motiuam conuenientem sibi absolutè, sed ad modum alterius à se distincti, atque ab ipso plurimum dissidentis re ipsa. Quapropter voluntas sub vtrolibet cognitionis genere potest aberrare à legitimo, ac debito absolutè amoris modo circa obiectum cognitum imperfectè ac defectuosè vtrolibet ex prædictis deficiendi modis. Cum igitur Angelus, tam per fidem, quam per cognitionem naturalem cognognoscat Deum defectuosè posteriori deficiendi modo, quatenus per vtramque ipsum cognoscit ad modum creaturarũ, patet Angelum peccare posse per actum voluntatis comparatiuum Dei cum creaturis, tametsi motiua omnia creata cognoscat comprehensiuè. Nempe, vt deficiat voluntas in amore comparatiuo duorum obiectorum inter se non necesse est, vt cognitio præuia sit defectuosa circa vtrumque comparationis extremum, sed suf-

sufficit esse defectuosam modo explicato circa alterutrum. Hæc responsio colligitur ex D. Thoma quæst. 16. de malo art. 2. ad 5. vbi sic de peccabilitate dæmonis pronunciat: *In his, quæ ad naturalem cognitionem pertinent, non errat vt existimet, aliquid falsum esse verum sed cum Deū propter infirmitatem eius apprehendere non possit, nihil prohibet, quod intellectus eius defecerit in aprehendendo sufficienter ordinem diuini regiminis, & ex hoc consequutum est peccatum in eius voluntate* Cuius doctrinę substructionem, quæ habetur fusius ibidem in c. exponemus distinctius quęst. 27. vbi etiam apparebit D. Thomam nunquā restrinxisse peccabilitatem Angelorum ad statum eleuationis, licet de eo maiori cum expressione loquatur in hac quæst. 63. art. . atque alibi non semel, quatenus hic solus status datus de facto est, ideoque expediebat ipsum expressius cō siderare. Cęterę rationes, quibus probat & modi, quibus exponit potentiam Angelicam peccandi, sunt communes statui puræ naturæ, & eleuationis vt innotuit supra art. 5. fine, innotescit magis in dicta quæst. 27.

Ad 2. Licet Angelus non sit in potentia quoad suum esse naturale, ideoque pati non possit priuationem formæ per quam natura eius est, ac subsistit; est tamen in potentia quoad actus intentionales, per quos potest ferri in hæc vel illa

obiecta, & hoc vel illo modo, prout eligere libet, & secundum hoc potest pati priuationem, tum aliorum actuum, tum etiam actus, & rectitudinis debitæ.

Ad 3. Iam iterum notatum est supra, non esse omninò certum, corpora cælestia non posse pati corruptionem secundum partes, Vnde obiectio laborat falsa suppositione, quatenus supponit tanquam indubitatam oppositam incorruptibilitatem, Deinde corpora cælestia, sicut, & alia agentia pure naturalia non habent actionem præterquam purè naturalem, quæ procedit ex solo appetitu innato, idest, vti alibi expositum est cum D. Thom. ex sola directione sapientię diuinæ, ideoque pati non possunt malum inordinationis in vlla sua operationę. At substantiæ intellectuales, preter operationem naturalem, ac necessariam, secundum quam similiter sunt incapaces deordinationis, habent operationes electiuas, & liberas, quæ procedũt ex directione propriæ cognitionis, quæ est imperfecta, ac defectuosa circa Deum, vt dictum est. Propterea in eiusmodi operationibus potest accidere malum deordinationis relatè ad Deum voluntatemque diuinam, atque in hac deordinatione consistit mors spiritualis. Patet itaque comparationem obiectionis non esse adęquatã sed deficere ex parte alterius extremi, nempè ex parte substantiarum intellectualium, quate-

tenus in eis solas considerat operationes naturales, seu necessarias ratione quarum conueniunt cum corporibus cælestibus, omittit vero electiones liberas, ratione quarum differunt ab eisdem. Non igitur tenet similitudo quoad omnia, & præsertim quoad punctum de quo agitur.

Ad 4. Dilectio Dei, quæ Angelo necessario inest non est amicabilis, volens conformitatem sui cum eius voluntate, sed solum concupiscentialiter tendit ad ipsum præcisè, vt ad principium d nos sibi esse. Quę dilectio non est incompossibilis cum peccato.

Ad 5. Voluntas potest appetere bonũ tum perfectè, & adæquatè, tum etiam imperfectè, & inadæquatè apparens, vt patet in appetitione quauis creata circa Deum, & circa alia quatenus referuntur ad Deum, & ad diuinam voluntatem, atque ordinem sapientię eius. Sufficit autẽ ad peccandum imperfectio, & inadæquatio cognitionis, nec præcisè requiritur falsitas, per quam putetur, verum esse, quod falsum est, vt dictum est supra. Transmisso igitur Angelos ante peccatũ falli in nulla re posse, siue natural, siue etiam supernaturali, negatur consequentia de impeccabilitate eorum, Quia nihilominus possunt habere cognitionem imperfectam, & defectuosam ex inadæquatione, ratione cuius non correspondeat totaliter obiecto, vt est in se, ideoq;

que

que fieri deinde potest, vt voluntas feratur in obiectum modo, qui ipsi non congruit, quo modo tendendi contingit peccare.

Ad 6. Vtraque consequentia probatur sufficienter in obiectione. Sed antecedens est falsum, vt patet ex dictis. Ad probationem, negatur rursus impeccabilitatem substantialem, ac essentialem coniunctam cum intellectualitate non includere in suo conceptu infinitatem perfectionis. Quia includit in suo conceptu potentiam connaturalem comprehendendi Deum, vel saltem videndi ipsum immediatè, vt est in se. Huiusmodi autem potentia connaturalis includit in suo conceptu infinitatem perfectionis, vt ostensum est in loco superius indicato. Iam vero substantia creata quæ de facto est beata quatenus talis, vltra omnia sibi connaturalia includit lumen gloriæ supernaturale respectu sui. Quod licet nec ipsum sit infinitè perfectum, esset tamen infinitę perfectionis identitas, tum eiusdem luminis, tum exigentię innatę, ratione cuius ipsum connaturaliter deberetur, cum aliqua substantia; sicut intellectio ex suo conceptu vniuersali non est infinita perfectio, & tamen identitas eius cum intelligente, ex suo conceptu, est infinita perfectio. Vnde in huiusmodi paritatibus ex collectione distinctorum ad identitatem earumdem arguitur,

tut, ſicut ex diſtributiuo ad collectiuum; ideoque ratio paritatis, & conſequentiæ euadit nulla.

Ad 7 Peccabilitas Angelorum innotuit iam ſupra, & a priori, & à poſteriori. Ad rationes in contrarium, quod ad primam attinet de ratione a priori. Quę ſunt Angelis communia cum omni ente creato, eiſdemque conueniunt ratione limitationis, & imperfectionis, atque productionis ex nihilo, poſſunt cognoſci a priori. Quia eatenus non tranſcendunt capacitaté noſtri intellectus, nec naturas alias, quarum proprietates poſſumus cognoſcere à priori. Innotuit autem ſupra, peccabilitatem Angelorum eſſe prædicatum eius generis, nec eſſe formaliter perfectionem capacitate noſtra ſuperiorë, ſed eſſe puram formaliter imperfectionem fundatam in alia notiſſima, & pluribus rationibus manifeſta imperfectione. Quoad alteram rationem de probatione à poſteriori, oſtenſum iam eſt ſuperius, & dicetur iterum infra, Angelos, qui peccauerunt, ſeu dæmones eſſe eiuſdem naturæ cum Angelis ſanctis. Vnde quod dicitur ex Philoſophis de terreſtritate eorum, & commixtione corporis eſt fabuloſum, & ſubortum ex deluſione phantaſiæ obſeruata ſupra quæſt. 1. initio. Iam Dionyſius adſcribit dæmonibus furorem, & concupiſcentiam per metaphoram, vt dicit D. Thomas quæſt. 59. art. 4. ad 1. ad

eum modum quo in sacris litteris tribuitur Deo ira, aliæque affectiones humanæ, & corporales.

Art. 1. Ad 8. Transmisso in primis antecedenti, quod præterquam est Diui Thomæ, redditur valde probabile ratione eius, quæ ibi proposita est; negatur consequentia, quam Der-Kennis, & nonnulli alij perperam putant esse euidentissimam. Ad eius probationem. Qui non potest minus, nec potest maius intra idē genus, si respectu ipsius sit separabile minus à maiori; secus verò si sit inseparabile. Hac ratione Deus potest iudicare certò, & tamen non potest iudicare probabiliter, nec potest puram aliquam simplicem apprehensionem habere. Similiter agens liberum potest peccare offendendo Deum simul, & proximum, & tamen non potest peccare offendendo solū proximum, & sic de similibus. Ratio autem obiectionis contendit, respectu Angeli esse inseparabilem deordinationem circa medium, in qua consistit ratio peccati venialis, à deordinatione circa finem in qua consistit ratio peccati lethalis. Cótendit verò argumento maximæ apparétiæ, quod vsque adeò dilucidè propositum à D. Thoma, mirum est, aliquos auctores, nec legitimè adæquatè referre, aut satis ad ipsum aduertere potuisse.

Art. 2. Videtur deinde negari nihilominus posse antecedens, cum Suarez lib. 3. cap. 8.

3 cap 8, & alijs pluribus, nec eius probationem esse omnino conuincentem. Verissimum namque est, finem ita se habere in appetibilibus, & operatiuis, sicut se habet principium in demonstrabilibus, atque voluntatem subordinari intellectui in actu suo. Sed falsum est, voluntatem ita comparari quoad omnia respectu mediorum, & finis, sicut se habet intellectus respectu conclusionum, & principij indemonstrabilis, atque voluntatem ita ferri ad suum obiectum, sicut intellectus fertur ad idem obiectum per actum, quo ipsum proponit voluntati. Intellectus enim cum sit potentia necessaria necesse est, vt dum cognoscit aliquid, cognoscat illud relatè ad omnia, ad quæ referibile est, seu cum quibus intrinsecè connectitur ratione suæ perfectionis peculiaris, siquidem perfectè, & comprehensiuè cognoscat, vti cognoscit Angelus motiua peccandi, quæ sunt naturalia. At voluntas è conuerso, quia est potentia libera, potest ferri ad eligibilia, quin ea referat ad omnes fines, ad quos sunt referibilia ex sua natura, tametsi præcognoscantur esse taliter referibilia. Quia videlicet potest repræsentari aliqua ratio bonitatis in eligibili secundùm se, aut relatè ad aliquem finem determinatum, quin simul repræsentetur similis ratio bonitatis in relatione ad alium finem, immo etiam repræsentata simul aliqua ratione

peculiaris malitiæ in eadem ad aliu͂m finem relatione. Vnde fit, voluntaté ſæpe aliter ferri ad ſuum obiectum, quàm feratur ad ipſum actus intellectus, quo proponitur eidem voluntati. Hac de cauſa omnes concedunt poſſe à voluntate amari ratione ſui, quod intellectus cognoſcit ratione alterius. Nec enim dubitatur, vt non diffundar in alia plura, Deum diligi immediatè, & ratione ſui per charitatem etiam in via, tametſi præcognoſcatur mediatè, & ratione alterius per ænigmata creaturarum, dum ſumus in via.

Art. 3. Hoc igitur prænotato diſcrimine inter voluntatem, & intellectum, atque manifeſtato voluntatem nõ neceſſariò ferri ad obiectum, ſicut fertur intellectus, ſed ſolum ſicut intellectus repræſentat, illud eſſe appetibile, & deberi aut poſſe appeti, non videtur difficile ſatisfacere ponderationi obiectionis. Fatemur enim Angelum cognoſcere indiuiſim vnamquamque concluſionem ſimul cum ſuo principio, & prout ſubeſt eidem. At negamus voluntatem ſimili neceſſitate ferri itidem indiuiſim ad vnűquodque eligibile, & ad omnem finem, ad quem illud eſt referibile cum ſubordinatione actuali, ac voluntaria ad ipſum. Itaque licet mendacium exemp. gratia, aut iocus poſſint referri ad contemptum Dei, atque ad hominis damnationem

æter-

æternam, atque hoc modo velit dæmon de facto quæcunque obiecta mala de se leuia, ideoque circa eiusmodi obiecta semper lethaliter peccet, vt obseruat D. Thomas in dicta quæst. 89. art. 4. ad 3. nec non quæst. 7. de malo art 9. ad 4. Id tamen non prouenit necessario ex natura eius secundum se, sed ex præuia obstinatione in auersione à Deo. Nempe ex natura rei non repugnat, vt Angelus velit aliquid de se leuiter, ac venialiter malum, hac coniunctim duplici de causa. Quia scilicet est delectabile, aut vtile aliqualiter respectu sui, simulquè tale est, vt non auertat totaliter à Deo, nec inducat amissionem veri vltimi finis. Hæc enim duo, cum sibi inuicem nullatenus repugnent, sed sint omnino compossibilia, atque vt talia possint ab Angelo præcognosci, sicut cognoscuntur à nobis; possunt vtique simultaneè terminare actū electionis Angelicę.

Art. 4. Eo autem ipso datus erit defectus, & priuatio rectitudinis circa medium absque defectu, & priuatione rectitudinis circa verum vltimum finem. Datum igitur erit peccatum tantummodo veniale, non quidem ex surreptione, quam constat repugnare Angelo, idque probatur concludenter in obiectione, sed ex paruitate materiæ non viciata grauiter ex fine lethaliter peccaminoso; aut ex contemptu veri vltimi finis, Quod

nullatenus ibidem conuincitur repugnare Angelo. Potest igitur Angelus, quantum est ex sua natura peccare venialiter, & ita fortasse de facto peccauit, quicunque peccauit lethaliter, pro priori naturę antequam lethaliter peccaret; nempe ratione diuersionis ad obiecta, quorum considerationi, & omissioni considerationis aliorum obiectorum suberat periculum speciale peccandi; deinde lethaliter, iuxta ea, quæ dicentur in quæstione sequenti inter exponendum potentiam moralem Angelorum ad peccandum pro secundo instanti, eiusdemque potentię defectum pro primo instanti.

QVAE-

QVAESTIO XXVI.

Vtrum Angeli potuerint peccare pro primo suæ existentiæ instanti?

VIDENTVR potuisse peccare 1. Quia potuerunt peccare post primum instans. Ergo potuerunt etiam peccare pro primo instanti. Patet consequentia, quia Angeli non proficiunt, aut deficiunt temporis progressu, sicut homines, sed cùm primum existunt, consequuntur plenitudinem totius suæ perfectionis, & actiuitatis tum substantialis, tum accidentalis. Ergo in primo, & in reliquis instantibus habent ex natura rei æqualem ad omnia habilitatem, & & potentiam.

2. Angeli potuerunt bene, & laudabiliter, atque meritoriè operari pro primo instanti; siquidem acceperunt gratiã sanctificantem pro primo instanti dependènter à propria cuiusque dispositione libera, ac morali, vt dictum est supra. Ergo potuerunt etiam peccare pro eodem instanti. Patet consequentia, quia actus bonus, & meritorius est maius opus, magisque arduum, quam peccatum, & qui potest plus, & quando potest, potest, & & minus.

3. Si Angeli peccarent in primo instanti, non propterea peccatum eorum tribueretur Deo, tanquam auctori potius, quam peccatum secundi instantis. Quia pro vtrouis instanti æque proueniret peccatum ex defectuosa Angeli volũtate libere deflectente a Deo ad creaturam, & non ex determinatione Dei; sicut claudicatio tribuitur curuitati tibiç, & nõ virtuti eius ambulatiuæ, siue claudicet pro primo suæ existentiæ instanti, siue claudicet deinceps. Nullum igitur est inconueniens, quod reddat specialiter impossibile peccatum Angelorum pro primo instanti.

4. Immo videtur, dæmones de facto peccasse pro primo instanti, vt apparet ex 1. Ioannis 3. *Ab initio diabolus peccat*, & ex verbis Christi Domini Ioan. 8. *Ille homicida erat ab initio*. Confirmatur ex Augustino dicente lib. 11. super Genes. ad litt. cap. 23. Angelum cecidisse, non ab his bonis, quæ acceperat, sed quę acciperet, si peccando non obstitisset. Eodem pertinet, quod longiori discursu tradit lib. 1. eiusdem operis cap. 5. & 15. informitatem creaturæ non præcessisse formationem tempore, sed origine tantum, atque formationem Angelorum bonorũ intelligi per lucem, quę simul ac facta est, distincta est à tenebris, per quas intelligitur peccatum dæmonum. Ergo pro primo instanti data est discretio Angelo-

rum bonorum, & malorum per gratiā, & per peccatum. Confirmatur rursus. Quia si dæmones non peccassent pro primo instanti, pro eodem conuersi essent ad Deum per dilectionem perfectam, ac proinde nunquam deinceps peccare potuissent, propter immutabilitatem naturæ Angelicę in proposito semel concepto, de qua dicetur infra quęst. 28.

Sed contra est 1. Quia operatio primi instantis tribuitur causæ, a qua procedit operans, vt assumit D. Th. q. 63. art 5. & prosequitur fusius Anselm. de casu diabol. cap. 12. 13 & 14. poteſtque confirmari ex vulgari axiomate: Qui dat formam, dat consequentia ad formam. Causa autem, à qua procedit Angelus, & quę dat ipsi formam essendi, est Deus, cui repugnat, vt tribuatur peccatum, tanquam auctori, ad eum modum, quo claudicatio tibiæ, quod est exemplum D. Thomæ tribueretur debilitati seminis, ex quo nascitur, si à primo instanti claudicaret; & quo tribuitur artifici defectus artefacti pro primo instanti qua paritate vtitur Granados.

2. Omnis operatio libera fundatur in aliqua operatione necessaria prius existente Quia ex doctrina Philosophi electio libera procedit ex præexistente intentione necessaria finis. Peccatum autem cōmittitur per electionem liberam. Ergo præsupponit operationem aliam necessa-

gio existentem prius. Repugnat igitur, vt peccatum insit alicui pro primo instanti, sitque prima eius operatio.

3. Si omnes Angeli habuissent potestatem peccandi pro primo instanti, aliqui eorum de facto peccauissent pro eodem instanti. Impossibile namque est totam aliquam magnam multitudinem indifferentium ad aliquid vniformiter, nulloque excepto, vitare illud. aut amplecti, vt ostensum quæst. 5. de gratia. Nullus autem Angelorum peccauit de facto primo instanti, vt est in confesso apud omnes. Non habuere igitur Angeli potentiam peccandi pro tunc.

4. Beneficia recens accepta pollent vi maxima inducẽdi gratitudinem, & remouendi ingratitudinem quam in se continet, erga Deum omne peccatum, eaque vis eò est maior, quo maiora sunt beneficia, magisque recentia, & melius cognita. Cum ergo Angeli acceperint à Deo summa, & incomparabilia beneficia, eaque pro primo instanti essent summè recentia, nec deesset perfecta, ac comprehensiua eorum cognitio, summa vtique vi, atque omnino insuperabili induxerunt affectum gratitudinis ipsorum erga Deũ, atque remouerunt contrariam inclusam in peccato ingratitudinem, ac proinde abstulerunt omnem prorsus potestatem peccandi. Quæ tamen ipsa obrepere postea potuit, languentibus temporis de-

cursu stimulis gratitudinis, atque amore benefactoris in odium conuerso propter odium operum, quæ debentur ex gratitudine, vti plerumque contingere solet, & experientia quotidiana satis superque demonstrat.

5. Nullus potest esse defectus in voluntate nullo preeunte defectu in intellectu, iuxta illud: Omnis peccans est ignorans. Nullus autem defectus potuit esse in intellectu Angelico pro primo instanti. Quia cognitio primi instantis non potuit prouenire, vel ex libera electione ipsorum Angelorum, vel ex alijs causis secundis. Quia electio libera præsupponit necessario aliquam cognitionem, ac proinde repugnat, vt prima cognitio insit alicui ex propria electione. Sed neque aliæ causæ secundæ potuerunt inducere in Angelos eamdem cognitionem; tum quia nulla causa secunda præextitit primo instanti existentiæ Angelorum; tum quia Angeli non dependent à causis secundis quoad vllam suam perfectionem, vt superius dictum est. Ergo cognitio primi instantis inducta est in Angelos à Deo, *cuius perfecta sunt opera*, omnisque defectus expertia, Nullus igitur defectus esse potuit in Angelica primi instantis cognitione.

Art. 1. Respondetur Certum est, nullum Angelorum peccauisse de facto pro primo suæ existentiæ instanti. Est vero

hoc vsque adeo certum, vt D. Thomas quæst.63.ar.5. recte dixerit oppositam sententiam tanquam erroneam rationabiliter à Magistris reprobatam esse, alijque auctores communiter grauibus censuris illam insequuntur. Constat satis de eius falsitate ex his testimonijs; quibus ostensum est supra quæst. 22. omnes Angelos creatos fuisse in gratia, quæ certo est incompossibilis cum peccato, vt liquet ex quæst.9 de iustif. Constat vero ea de re præcipuè ex testimonio Iudæ Apostoli ibidem producto: *Angelos vero qui non seruauerunt suum principatum sed dereliquerunt suũ domicilium &c.* Habuerũt igitur saltem per vnum instans, & principatum iam suum, quem non seruauerunt, & domicilium iam itidem suum, quod dereliquerunt. Eodem pertinent, saltem per accomodationem ex communi sensu Patrũ illud Isaiæ 14. sub figura Principis Babylonis: *Quomodo cecidisti Lucifer, qui manè oriebaris* & aliud Ezech.28. sub persona Regis Tyri: *In delicijs Paradisi Dei fuisti.* Eadem veritas videtur manifeste, licet obiter tantum definiri in Concilio Brachar. Can.7. qui est sextus epistolę 91. Leonis Magni contra Priscillianistas: *Si quis dicit diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum, nec Dei opificium &c. anathema sit.* Superest igitur videndum de possibili; an videlicet sicut Angeli nonnulli peccauerunt in secundo instanti, ita ijdem, &

reliqui omnes peccare potuerint in primo instanti.

Art. 2. Negant communiter Thomistę & nonnulli ex nostris, vt Arrubal, Granados, cum antiquis theologis non paucis. Affirmant è contra Scotistę, & Nominales, & plerique ex nostris, vt Molina, Valentia, Vasquez, Alarcon, Meracius Martinon DerKennis. Distinguunt Suarez, & Tannerus, & ex parte Arrubal, atque concessa potentia physica peccandi, negant moralem. Quod ipsum mihi etiam probabilius esse videtur. Ante probationem suppono quod est certũ, Angelos peccare nullatenus potuisse in sensu composito gratię habitualis, aut dispositionis ad illam per dilectionem Deĩ supernaturalem, quas dictum est omnibus fuisse communes pro primo instanti. Certum rursus videtur, estque saltem vi consequentię innegabile ab omnibus auctoribus memoratis, Angelos de facto habuisse impotentiam antecedentem, vt minimum moralem peccãdi pro primo instanti. Quia omnes de facto conuenere in non peccando pro eo instanti ex communi, ac indubitato consensu PP & theologorum. Impossibile autem est, vt minimum moraliter, omnes ex aliqua maxima multitudine conuenire, quoad amplectendam vnam partem contradictionis, absque impotentia saltem morali singulorum ad oppositam partem, & quidem

impotentia ita reddenti impossibilem in eamdem partem, vt nunquam accidat de facto, vt ostensum est in præindicata quæst. 5. de Gratia. Consequens porro ex his est, deberi Angelis ex natura rei impotentiam saltem moralem peccandi pro primo instanti. Quia quod non est debitum ex natura rei, non reperitur vniformiter in omnibus, & singulis indiuiduis ex multitudine propè infinita, nec intra ordinem naturalem, nec intra ordinem supernaturalem, supposita vtriusque, aut vtriusuis ordinis institutione. Qua de causa, quod omnibus, & singulis hominibus inest, nulla facta exceptione, eo ipso ab omnibus indubitanter creditur, esse proprietatem connaturaliter debitam homini, & sic de similibus quoad ea quæ antecedũt vsum libertatis creatæ. Eadem etiam de causa fuit necessarium ex natura rei, quod iterum obseruatum est supra, vt ex suppositione, quod eleuaretur aliquis Angelus in ordinem supernaturalem, simul ad eumdem reliqui omnes eleuarentur.

Art. 3. Impotentia istiusmodi moralis Angelorum ad peccandum pro primo instanti, atque necessitas ex natura rei, vt eis inesset pro tunc talis impotentia, suadetur efficaciter ex duobus principijs. Alterum est, inter cognitiones tam naturales, quam supernaturales contentas in virtute actiua naturali Angeli, & in au-

xilijs gratiæ ipsis concessis, debetur eidē ex natura rei pro primo instanti omnium perfectissima, & perfectissimè omnium dirigens in vltimum finem, & circa ea, quę conferunt ad eũdem finem. Quia cuilibet causæ quatenus necessario agenti debetur ex natura rei effectus, præsertim immanens perfectissimus omnium, qui ab ea fieri possunt, dum non adest vllum impedimentum ex aliqua causa secunda. Quod ab inductione facilè, & efficaciter suaderi potest. Et probatur a priori. Quia si causa determinetur ad agendum ex innata sua propensione, cum hæc sit maior in effectum meliorem, pręsertim sibi intrinsecum, in hunc erumpet necessario. Si vero determinanda sit a causa prima, hæc etiam tenetur ex natura rei ad explendam omnem boni capacitatem naturalem, conuenientem causis secundis, dum nullum adest impedimentum creatum. Quia omnes causas, omnesq; res creatas necessariò prosequitur, ac producit, & fouet omni eo amore, cuius sunt naturaliter capaces, vt dictum est sæpe in qq. de Deo, maximè vero q. 25. Angelis autem nullum potuit obesse impedimentum optimæ, & perfectissimæ cognitionis pro primo instanti. Quia sunt causæ, nullam habentes causam contrariam, atque prima primi instantis cognitio antecessit omnem vsum proprię libertatis, vt per se patet. Necesse igitur

fuit

fuit ex natura rei, vt Angeli pro primo instanti præuenirentur, ac præmunirentur cognitione perfectissima inter omnes sibi absolutè possibiles.

Art. 4. Alterum principium est, cognitionem perfectissimam inter omnes absolutè possibiles respectu vniuscuiusque substantiæ intellectualis, dum est in via, continere in se impotentiam moralem ad peccandum, vel certe esse inseparabilem ex se ab eadem impotentia, Quia rationes auertentes à peccato sunt infiniti propemodum ponderis, & efficaciæ re ipsa. Nituntur enim infinita Dei bonitate, cui displicet, & opponitur peccatum; æterna beatitudine, quam excludit, & æterna damnatione, quam inducit; summaque operantis perfectione, quam includit in se innocentia, Motiua è conuerso peccandi sunt nullius ferè momenti re ipsa, vt pote innixa exigua, & breuissima aut delectatione aut vtilitate. Hæc autem perfectissimè considerata, atque inuicem composita reddunt proculdubio peccatū moraliter impossibile. Profecto in omni vniuersim deliberatione, si occurrant extrema valde inter se disparia, & quorum alterum alteri præemineat quasi incomparabiliter, redditur moraliter impossibilis electio extremi inferioris, dummodo vtrumque perfectissimè præcognoscatur, atque intime, quantum absolutè fieri potest consideretur. Et tamen

men nulla alia duo extrema tam possunt esse inter se disparia, ac sunt, quæ retrahunt à peccato, & impellunt ad peccandum.

Art. 5. Confirmatur, quia perfectissima nouissimorum consideratio affert secum moralem impotentiá peccandi, iuxta illud Eccl. 7. 40. *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis*. Nec enim ea memoria posset esse certissimum, quale in his verbis significatur, innocentiæ pignus respectu omnium, & pro omni opportunitate operandi, si moralis impotentia peccandi non esset ab ea prorsus inseparabilis. Expedierit videre, apud Cornelium à Lapide ibi, communem consensum Patrum in hunc scopum. Dici autem non potest cognitionem, quæ est perfectissima omnium respectu Angeli, non habere tantundem virium ad continendum ipsum in officio, eumdemque determinandum ad amorem castum Dei, quantum valet respectu hominis cognitio nouissimorum, vtcúq; perfecta Eò vel maxime, quia labilitas hominis est maior, quá labilitas Angeli. Accedit Deo inesse potentiá essentialiter inimpedibilem conuertendi ad se, & uertendi à peccato quamcumque voluntatem creatam; ita vt sit metaphysicè impossibile, vt Deo desit aliquod auxilium, quo infallibiliter conuertat, si velit, quamlibet substantiam intellectualem,

vt

vt oftensum est quæst. 34. de Deo art 1. & 2. Quod tamen verificari non posset, nisi daretur auxilium inductiuum impossibilitatis moralis peccandi respectu cuiusuis voluntatis creatæ. Sed neque necesse esset, vt semper suppeteret Deo aliquod eiusmodi auxilium, si tale non esset cognitio omnium perfectissima respectu cuiusque. Continet igitur in se impotentiá moralem peccandi eiusmodi cognitio. Ex his itaque apparet, necesse fuisse ex natura rei, vt Angelis inesset pro primo instanti impotentia moralis peccandi.

Art. 6. De istiusmodi porro impotétia accipiendum esse puto D. Thomam in dicta quæst. 63. art. 5. de malo quæst. 16. art. 4. & alibi, dum negat Angelos potuisse peccare in primo instanti. Frequés nimirum est apud D. Thomam, vt impotentiam moralem significet nomine impotentiæ absolutè prolatæ, quatenus potens physicè, simulque impotens moraliter ad aliquid, plus habet ad id de impotentia, quam de potentia. Sic dicere solet non posse vitari omnia peccata venialia cum auxilijs ordinarijs gratiæ, existentem in peccato habitualiter non posse perseuerare diu sine nouo peccato, & sic de similibus. In quibus nihilominus subintelligitur impotentia tantum moralis. Nec mouere quemquam debet, quod in re presenti eam impossibilitatem, quá asserit, fundet in eo, quod prima cuiusq;

ope-

operatio est ei ab agente, à quo habet esse. Quia hoc ipsum principium assumptum à nobis est in discursu superiori pro impotentia morali. Nempe prima operatio Angeli pro primo instanti non est actus voluntatis, sed cognitio directiua eius actus. Hæc proinde cognitio tribuitur Deo, ideoque defectuosa esse non potest, sed necessario est perfectissima. Argueretur vero, non esse perfectissimam ac proinde nō esse à Deo, si daretur peccatum in primo instanti. Quia peccatum non componitur cum cognitione perfectissima. Vnde si daretur peccatum in Angelo pro primo instanti, illud reduceretur aliquomodo in Deum, quatenus ex ipso argueretur defectus aliquis in cognitione præuia, quæ est à Deo, seu ex determinatione inducta à Deo. Nec D. Thomas instituit quæstionem ex professo de potentia, sed de facto. Quia titulus articuli est, non vtrum diabolus potuerit esse, sed *vtrum fuerit malus in primo instanti*. Vnde ad hoc punctum principaliter respicit intentio D. Thomæ in illa sua probatione, nec diuertit ad potentiam peccandi, nisi quantum necesse omnino erat ad scopum præfixum, quæ est formalitas vbique inuariabilis Angelici Doctoris. Necesse autem non erat agere de impotentia physica. Quia impotentia moralis perinde concludit quoad quæstionem de facto.

Art. 7. Iam vero aduuerte nihilominus Angelis potentiam physicam peccãdi pro primo instanti efficaciter suaderi potest tum ad hominem, tum etiam à priori. Ad hominem quidem. Primo quia Angeli pro primo instanti habuerunt potestatem physicam omittendi dispositionẽ ad gratiam habitualem, & consequenter carendi eadem gratia. Habuerunt igitur potestatem physicam peccandi. Patet consequentia. Quia nemo proxime potens, ac liber ad habendam gratiam habitualem, ea caret absque culpa, ac proinde nec carere potest absque culpæ possibilitate Tum quia peccatum constituitur per liberam gratiæ habitualis priuationem, vel certe hæc illud præsupponit ex sua natura, vt alibi ostensum est consentientibus quoad hoc aduersarijs nostris. Tum quia, vt ijdem aduersarij merito docent, omnes iure naturæ tenentur habere gratiam habitualem, cùm primum possunt, saltem, nisi præsupponantur illam demeruisse antecedẽter per aliud peccatum. Tum denique, quia cum Angelorum via fuerit breuissima, & deliberatio pro primo instanti plenissima eadem est ratio obligandi illos ad eam dispositionem pro eo instanti, atque homines pro longo tempore, aut pro eo, quod apparet propinquissimum morti. Probatur iam antecedens. Quia ex confessione aduersariorum Angeli acceperũt

pro primo instanti gratiam habitualem, dependenter à propria dispositione morali, & merito de congruo. Libertas autem ad dispositionem moralem, & meritum, est potestas saltem physica ad eius omissionem, & consequenter ad priuationem etiam formæ dependentis à tali dispositione. Neque vero sufficit, si dicatur cum Bannes quæst. 63 art 6 dub. 2. præsertim ad primũ actum illum dispositiuum fuisse liberum tantum quoad exercitium, necessarium verum quoad specificationem. Non inquam hoc sufficit. Quia inde sequitur potuisse omitti eum actum, licet non potuerit elici actus positiuus contrarius. Argumentum autem nostrum contendit, potestatem omittendi illum actum, ex eo præcisè fuisse potestatem peccandi siquidem ab eo actu pendebat receptio gratiæ.

Art. 8. Arguitur rursus ad hominem. Angeli habuerunt actum fidei pro primo instanti. Quod non negant aduersarij. Quicumque autem habet actum fidei pro aliquo instanti, potest illum omittere, pro eodem instanti, & omittendo peccare. Quia cùm obiectum fidei proponatur obscurè, non potest, sicut quod est euidenter cognoscibile, necessitate physicè intellectum, aut voluntatem ad sui assensum, maxime cum circa præcipua mysteria sit difficillimus ratione naturali. Neque vero licet recurrere ad euidentiã

in

in attestante. Quia negata illa est Angelis à nobis superius, eamdemque negant ijſdem Thomiſtæ, vt videre licet inter alios apud Bannes quæſt, 32. huius partis art.1,dub,2. Omiſſionem autem fidei, ſeu nolitionem credendi Deo cum primum credenda ſufficienter proponit, & vocat ad agnitionem ſui, atque ad ſuam gratiã eſſe peccatum, non indiget probatione apud Theologos.

Art, 9. Postremum argumentum ad hominem eſt huiuſmodi. Omnes Angeli habuerunt pro ſecundo inſtanti poteſtatem proximam peccandi, nec liberum illis fuit, vt eam tunc non haberent. Quod ſponte datur ab aduerſarijs, & communiter ſupponitur vt certum. Liberum autem fuiſſet Angelis, vt non haberẽt pro ſecundo inſtanti poteſtatem proximam peccandi, ſi pro primo inſtanti nullam, ne quidem phyſicam habuiſſent poteſtatem proximam peccandi. Liberum namque fuit Angelis, vt retinerent pro ſecundo inſtanti eadem omnia comprincipia, & requiſita operandi, præcipuè vero idẽ dictamen rationis, omnemque, & ſolam cognitionem, quæ adfuere pro primo inſtanti. Quia nihil cogere ipſos potuit, quo minus nollent ad nullam aliam cognitionem digredi, ſed vellent adhærere primæ illi cognitioni, & dictamini, quæ extitere perfectiſſima pro primo inſtanti, neque impedire exiſtentiam cæ-

terum, quo minus transiret ad secundum instans, & continuaretur, sicut prius. Manifestum autem est, eadem omnia, & sola eamdem omnino potentiam, aut impotentiam apta esse constituere pro vtroque instanti. Nec dici potest, ipsam liberam facultatem diuertendi ad alias cognitiones, & considerationes, ijsque impediendi perseuerantiam primæ perfectissimæ cognitionis, & dictaminis, fuisse potestatem proximam peccandi. Quia transitus ad alias cognitiones, & considerationes non erat prohibitus saltem sub lethali. Quod si preterea dicatur, vt videtur omnino dicendum, voluntatem liberam transeundi ad alias cognitiones pro secundo instanti directam fuisse per aliquam primi instantis cognitionem, nec aliter eum transitum accidere potuisse; sequitur potestatem diuertendi ad alias cognitiones ad summum fuisse potestatem tantum remotam, & mediatam peccandi.

Art. 10. Addo iam rationem à priori. Pro qua legitimè instruenda reuocandum est in memoriam documentum Augustini iterum productum superius ex lib. 22. contra Faustum cap. 28. *Si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret.* Et quod deinde subiungit: *Non in eo genere* (nempe non delectabilis per aliquid illicitum) *factus est homo, nec illa natura Angelica, quæ in veritate non stetit, sed in eo genere ista ratio*

tionalia facta sunt, vt inesset eis possibilitas frenandi delectationem ab illicito, quam non frenando peccauerunt. Subinfero: Ergo ex quo Angeli fuerũt proximè capaces quod ipsos delectaret aliquid illicitum, fuerunt etiam proximè capaces ad peccandum. Quia sicut se habet altera capacitas ad alteram absolute, ita se habeat necesse est pro quouis instanti determinato. Angeli autem pro primo instanti fuerunt proximè capaces, quos delectaret aliquid illicitum, Eadem namque in primis fuit natura Angelorum, & rerum delectabilium pro primo, & pro reliquis instantibus. Deinde non defuit pro primo instanti cognitio earumdem rerũ delectabilium seu potentium, quantùm est ex se ad delectandum illicitè. Quia cum huiusmodi delectabilia sint Angelis connaturalia, ea certissimè cognouerunt à primo instanti per comprehensionem sui. Nec enim comprehendere se potuere, vti certissimè comprehenderunt à primo instanti, quin cognoscerent per quęnam obiecta delectari connaturaliter possent, tum licitè, tùm illicitè. Demum non adfuit pro eodem primo instãti possessio boni honesti, quę plenè, & perfectè satiaret totum appetitum Angelicum. Quia huiusmodi plena, & perfecta satietas solum prouenire potest ex plena, & perfecta possessione summi boni, quæ per solam visionem immediatã ha-

haberi potest. Nullum namque aliud bonum, nullaque alia summi boni possessio pellere omninò potest, atque extinguere indigentiam, miseriá, atque adeò, & capacitatem quærendi vndequaque subsidia quorumlibet delectabilium siue licita ea sint, siue illicita, esto minuere eam possit perfectio cognitionis ænigmaticæ circa summum bonum, & eo magis, quo ea maior fuerit. Adfuere igitur Angelis pro primo instanti, quę pertinent positiuè ad peccabilitatem ipsorum, nihilque adfuit pro eodem instanti, quod ad illam physicè impediendā, penitusque tollendam omninò sufficeret. Habuerunt igitur pro primo instanti potentiam saltem physicam peccandi. Hæc ratio reddetur illustrior in quęstione sequenti, expositis ijs obiectis, quæ Angelos delectare possunt illicitè. Ibi enim apparebit eiusmodi delectabilia, & facultaté illis adherédi adfuisse aliquatenus pro primo instanti. Interim quiuis facilè conijcit, applicari facilè posse ad scopum propositū omnia argumenta, quibus communiter probatur viatores, dum sunt in eo statu, esse proximè capaces peccandi, loquendo per se, nullamque cognitionem distinctam à visione beata esse sanctificantem, aut incompossibilem physicè cum peccato propter magnitudinem suæ qualiscumque perfectionis, atque Deum cognitum non vt est in se, sed ad modum crea-

creaturarum. mouere ad modum earumdem, nec satiare omninò appetitum creatum, aut ei conferre posse physicam respectu sui immobilitatem, tametsi aliqua cognitio abstractiua Dei propter eximiam beatitudinis participationem peculiarem possit, vt dictum est, conferre impotentiam moralem peccandi accedentem proximè ad physicam, & felicem illam beatorum impotentiam. Itaque Angeli habuerunt pro primo instanti impotentiam moralem peccandi coniunctá cum physica peccandi potentia. Oportet proindè respondere ad rationes dubitandi pro vtraque parte, quatenus obesse possunt alterutri parti sententiæ nostræ.

Ad 1. Sententię affirmantis. Non valet paritas. Quia licet Angeli nec proficiant, nec deteriorentur vnquam quoad substantiam, & proprietates naturales sũt nihilominùs capaces varietatis quoad actus intellectus, & voluntatis. Vndè dedeposita cognitione, quam pro primo instanti habuerunt perfectissimam ex determinatione, & causalitate Dei, potuerunt pro secundo instanti ex propria electione demitti ad cognitionem minus perfectam circa eligibilia, & circa ipsũ finem vltimum. Et quia possibilitas peccandi maior, vel minor dependet ex pręcognitione magis, vel minus perfecta, fieri omninò potuit, vt deesset pro pri-

mo instanti, adesset vero pro secundo instanti potentia moralis peccandi.

Ad 2. Potestas disponendi se moraliter, ac meritorie ad gratiam pro primo instanti, solam probat potentiam physicam peccandi pro tunc. Quia vt operatio sit moralis, & meritoria sufficit potétia physica illam omittendi, tametsi desit potentia moralis, vt patet in Christo Domino meréte per actus optimos quos erat moraliter impossibile, vt omitteret. Quod dicitur de posse plus, & posse minus, non habet locum, quando adest aliquid specialiter adiuuans, ac determinans ad plus, & maius. Dictum autem est, Deum specialiter iuuisse, ac determinasse Angelos pro primo instanti ad non peccandum.

Ad 3. Si Angelus peccaret pro primo instanti, rectè argueretur per illationem moraliter infallibilem defuisse illi pro priori naturæ cognitionem perfectissimã inter omnes sibi absolutè possibiles ex natura rei. Quia huiusmodi cognitio est moraliter incompossibilis cum peccato in summo gradu impossibilitatis moralis atque quod ita est impossibile numquam contingit. Defectus autem eiusdem perfectissimæ cognitionis, seu quod ea non daretur, tribueretur Deo. Ad quem nimirùm pertinet determinatio ad primam cognitionem. Igitur peccatum primi instantis tribueretur Deo tanquam

remouenti prohibens, cū deberet ex natura rei inducere idem prohibens. Quod est inconueniens. Quia Dei perfecta sunt opera, & quæ ad ipsum pertinent, omnia semper præstat perfectissimè, & cumulatissimè. Obiectio autem solum probat, Angelo peccante pro primo instanti, non propterea peccatum attributum iri Deo, tanquam auctori. Quod conceditur metaphysicè repugnare, nec sequi ex ea hypothesi. Verùm hinc sola concluditur in Angelo potentia physica peccandi pro primo instanti, & quod peccatum primi instantis si daretur, ipsi soli tribueretur tanquam auctori, sicut tribuitur claudicatio curuitati tibię, quādocunque ea datur.

Ad 4. In illis duobus testimonijs non sumitur metaphysicè, sed moraliter, & iuxta communem loquendi modum particula, *ab initio*, nec significat primum instans creationis mundi. vel Angelorum, sed primum tempus complectens distributiuè idem instans, & alia instantia illi propinqua, sicut cum dicitur in eadem illa epistola Ioanni cap.3 *Hæc est annunciatio, quam audistis ab initio*; idest propè primum instans prædicationis. Deindè quod diabolus dicitur peccare ab initio, pertinet magis ad significandam pertinaciam eius nunquam cessantem à peccando, ex quo cæpit peccare. Et similiter quod dicitur homicida ab initio refertur potiùs

ad tentationem, qua induxit Adamum ad peccatum, vel Cain ad homicidium. Ad priorem confirmationem: Augustinus in priori loco loquitur de bono beatitudinis, à quo cecidit nondum accepto, & accepturus si non peccasset. In posteriori verò loco distinguit informitatem à formatione, & vtriusque, atque lucis, & tenebrarum ordinem exponit tropologicè, non de rebus, vt sunt, seu fuerunt in se ipsis, sed solum in mente, & præscientia Dei, vt liquet ex contextu, & ex illo eiusdem lib. 11. de Ciuit. cap. 19. *Solus lucem, ac tenebras discernere potuit, qui potuit etiam priusquam caderent, præscire casuros.* Ad alteram confirmationem Angelus est immutabilis in proposito semel concepto, dum non superuenit noua cognitio: Superuenit autem pro secundo instanti, vt dicetur in duplici quæstione sequenti.

Ad 1. Sententię negantis. Operatio primi instantis tribuitur, tanquã auctori, causæ, à qua procedit operans, si operatio sit naturalis, ac necessaria, non verò si sit libera, & electiua, simulque mala, atque axioma vulgare de datore formæ dante consequentia ad formam, verificatur de priori operationum genere, siue existant pro primo instanti, siue pro quolibet alio; non vero de posteriori operationum genere. Vnde apparet paritates ex causis necessarijs non tenere in re proposita, nempe circa peccatum, de cuius

conceptu est libertas, & electio moralis. Hæc enim tribuitur ipsi eligenti, tanquã auctori, tam pro primo, quam pro quouis alio instanti. Recognoscatur responsio nuper data ad tertium partis oppositę. Nec enim variatio instantium, seu priorum, seu posteriorum quidquam confert ad attributionem operationis respectu causæ mediatæ potius quam immediatæ, vel ė conuerso, si nihil intercedat aliud, quod sufficiat ex sua natura, quandocunque interuenerit, ad variandam prædictam attributionem.

Ad 5. Instantia Angelica non multiplicantur iuxta multiplicitatem quarumlibet operationum inuicem subordinatarum, nec series durationis realis sequitur seriē causalitatis realis, & dependentiæ inter aliam, atque aliam operationem. Alioquin cognitio dirigens ad volendum, & volitio, ab ea procedens non possent existere in vno, eodemque instanti reali. Quod est absurdum. Multiplicatio igitur realis instantium, & durationum sequitur ad solam multiplicitatem, & coordinationem operationum inuicem incompossibilium, quarum altera alteri succedit. Non sunt autem huius posterioris generis intentio finis, & electio libera. Nec enim intentio est imcompossibilis cum electione med'j necessarij ad finem intentum, sed potius est connexa cum eadem; atque inducit ex sua natura

coe-

coexistentiam eius respectu sui. De reliquo dubitari minimè potest, quin omnis electio libera fundetur in aliqua necessaria finis intentione, eamque necessariò præsupponat ordine causalitatis, vti docent Philosophus D. Thomas, & alij frequenter, vt dictum est quæst. 53. de actu hum. art. 3 & quæst. 15. art. 3. Qua de causa inutilis, & absonus omninò est conatus eorum, qui gratiam Angelorum à gratia nos adiuuante per hoc distinguere intendunt, quod Angeli sola, supernaturali illustratione intellectus adiuti fuerint, nos verò inspiratione, & sancta delectatione insuper adiuuemur. Quia manifestissimum est, vtrisque vtrumque auxiliorũ genus esse omninò necessarium, atque vtrumuis ab altero esse inseparabile ex sua natura, qualecunque sit subiectum gratiæ, vt apparet ex dictis quæst. 15. Solet nihilominus Augustinus gratiam necessariam respectu nostri significare cum maiori, & nonnunquam cum sola expressione victricis delectationis, gratiam vero Angelorum expressione solius illustrationis, subintellecta tamen vtrobique altera parte, quæ non exprimitur. Ratio autem disparis eiusmodi conatus in exprimenda altera potius parte, quam altera, fundatur in corruptione, ac dissolutione concupiscentiæ quæ in nos redundauit ex peccato originali, & ratione cuius peculiariter indigemus auxilio victricis de-

lectationis diuinitus conceſſo. Quæ peculiaris indigentia ſupernaturalis delectationis nulla dabatur in Angelis, ideoque eorum gratia congruentius ſignificatur per illuſtrationem intellectus, quàm ſpontè, ac facilè ſequeretur affectus ſalutaris.

Ad 3. Collectio vtcunque magna indifferentium ad aliquid non infert neceſſariò diſpares, & oppoſitas electiones inter illos, ſi adſit ſimul cum indifferentia phyſica neceſſitas moralis ſingulorum ad vnam partem, ſed potius infert vniformitatem omnium in operando, vt liquet ex eadem illa quæſt. 5. Dictum autem eſt, Angelorum libertatem ad peccandum pro primo inſtanti fuiſſe coniunctam cum neceſſitate morali non peccandi.

Ad 4. Differentia illa recentis, & veteris beneficij nullum habet locum in beneficijs, quæ non ſemel tantùm conferuntur, & quorum donatio non perſeuerat in ſola memoria, & fieri poteſt vt neque in memoria perſeuerent, quàlia ſunt humana beneficia; ſed ſingulis momentis noua donantis libertate inſtaurantur cum auctario perſeuerantiæ; obijciturque donatio aſſiduè præſens intuitiuæ donatarij cognitioni, & per ipſum prorſus ineuitabili, qualia fuere beneficia Dei in Angelos. Vndè ex hoc capite tàm facile peccare potuerunt, immò

&

& facilius pro primo instanti, quàm pro reliquis, si nihil obstitisset aliud.

Ad 5. Duplex potest considerari defectus in cognitione directiua voluntatis. Alius est priuatiuus, excludens perfectionem debitam inesse cognoscenti, alius est negatiuus excludens perfectioné, possibilem quidem, sed indebitam. Prima Angelorum cognitio, quia extitit auctore Deo exque ipsius determinatione totali, non potuit pati vllum defectum priuatiuum perfectionis debitæ. Cæterum passa est defectum perfectionis absolutè possibilis. Quia non habuit perfectionem visionis beatæ. Ad potestatem autem physicam peccandi sufficit posterior iste defectus, vt liquet ex dictis supra ab art. 7. Nempè quod communiter dicitur ex 3. Ethic. cap. 5. *Omnis malus est ignorans*. Prou. 14. *Errant, qui operantur malum*, non pertinent ad potentiam purè physicam peccandi coniunctam cum impotentia morali, sed ad potentiam moralem peccandi coniunctam cum ipso opere malo, & quod ad eos textus attinet cũ frequentia etiam habituali peccãdi, vt patet illos consideranti. Nec enim ad possibilitatem, qualécumque peccandi requiritur præcisè ignorãtia propriè talis, aut error positiuus, vt sępè dictum est in qq de act. hum & colligitur ex illo Iacobi 4. *Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi*, & ex Lucæ

12. *Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non facit, vapulabit multis.* Vndè August. serm. 8. in psal. 118. *Sapè,* ait, *quid agendum sit videmus, nec agimus.* Verùm de his alibi dicetur iterùm ex professo. Hæc nimirùm sufficiunt ad concludendum solam impotentiam moralē peccandi redundasse in Angelos pro primo instanti ex perfectione cognitionis inditæ à Deo, iuxta capacitatem eorum pro statu viæ.

QVAE-

QVAESTIO XXVII.

Vtrùm primum peccatum Dæmonum fuerit superbia?

VIDETVR non fuisse. 1. Quia nemo peccat amore eius rei, quam destruit eo ipso actu. Peccatum autem superbiæ consistit in nimio amore excellentiæ propriæ. Angeli autem peccando destruxerunt excellentiã propriam. Quia peccando deciderunt à culmine dignitatis, in qua conditi fuere, & inciderunt in summam vilissimæ conditionis miseriam, inxta illud superiùs memoratum ex 14. Isaiæ. *Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris?* Ergò Angeli non peccauerunt amore nimio excellentiæ propriæ.

2. Dæmones nunquam cessant à peccato, quod primitus commiserunt, vt apparebit quæstione sequenti, & colligitur ex illo 1. Ioannis 3. *Ab inito diabolus peccat;* idest nunquam cessat à peccato, quod commisit initio. Nunc autem dæmones non peccant peccato superbiæ. Quia euidenter cognoscunt sibi esse impossibile, vt emergant à vilitate, in quã sunt coniecti à Deo, ad aliquam maiorem

rem dignitatem. Nemo autem peccat amore rei impossibilis cognitæ vt talis. Ergò dœmones non peccant modo amore dignitatis, & excellentiæ propriæ, ac proindè nec initio eo amore peccauerunt.

3. Angeli peccauerunt non conseruando gradum suæ dignitatis: seque infra illum deprimendo, vt constat ex testimonio Iudæ Apostoli, dicentis; *Angelos verò qui non seruauerunt suum principatū, sed dereliquerunt suum domicilium*. Quod est proprium non superbiæ, sed pusillanimitatis, & acediæ. Superbus, enim non modò conseruat suum principatum, sed etiam promouet, quantum potest, & plusquam debet, nec derelinquit suum domicilium, si nullum appareat maius in quod se transferat, quale nullum apparere Angelis potuit. Ergò Angeli acedia potiùs, & pusillanimitate peccarunt, quàm superbia.

4. Inferiores dæmones peccauerunt Luciferi instigatione, & exemplo, vt docent communiter Sancti PP. quos latè refert Suarez lib. 7. cap. 17. & Theologi cū D. Thoma quæst. 63. art. 8. & colligitur ex illo Ezecch. 31. *Aemulata sunt eum omnia ligna voluptatis quæ erant in paradiso Dei*, idest ex interpretatione Gregorij Magni, & aliorum æmulati sunt Lusiferum, eiusque imitatione peccauerunt dæmones natura inferiores. In eundem

sco-

scopum accipitur à Magistro in 2. dist. 6. à D. Thoma loco indicato, & ab alijs communiter ibidem, quod dicitur de dracone Apocal. 12. *Cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cæli*. Superbus autem non est idoneus ad pertrahendos alios in partes suas. Omnes enim oderunt superbum, & ab eo fugiunt, maximè verò si & ipsi sint superbi, immo etiam si superbi non sint, dummodò sint valdè excellentes, Et siquidem illi obsequantur alij, atque secundent eius vota, eo ipso deprehenduntur esse potius pusillanimes, & abiecti. Ergò Lucifer non peccauit peccato superbiæ, & si quidem tale fuit eius peccatum, eo ipso deprehenditur peccatum cæterorum Angelorum non fuisse superbiæ.

5. Peccatum dæmonum exprimitur ex communi PP. & Theologorum consensu illis verbis Isaiæ 14. *Qui dicebas in corde tuo, in Cælum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, & similis ero altissimo*. Nihil autem horum pertinet ad superbiam respectu Luciferi, aut aliorum dæmonum; Quia non est peccatum superbiæ appetere eum dignitatis, & excellentię gradum, ad quem quis dirigitur à Deo, & ad quem, vt aspiret, ducitur voluntate Dei, Angeli autem ex voluntate Dei erant ordinati, vt conscē derent in Cælum, soliumque suum collocarent super astra, maximè verò omnium

nium, vt essent Deo ipsi simillimi, si quidem eos fecit ad imaginem, & similitudinem suam, magis etiam quam homines, vt dictum est quaest. 1. ad 1. Ergò Lucifer, & alij Angeli non peccauerunt peccato superbiæ.

6. Peccatum superbiæ consistit in nimio desiderio excellentiæ supra alios. Impossibile autem est primum peccatum alicuius committi per nimium desideriū excellentię supra alios. Quia istud desiderium relatiuum ad alios essentialiter præsupponit; vt arguit Scotus niminm amoré absolutum excellentiæ propriæ secundùm se. Omne namque relatiuum præsupponit essentialiter aliquod absolutum intra idem genus in quo fundetur, Nimius autem amor absolutus excellentiæ propriæ non est actus superbię, sed luxuriæ spiritualis, vt ille loquitur. Igitur primum dæmonis peccatum non fuit superbia, sed eiusmodi luxuria.

7. Superbia est peccatum præ cæteris stultum. Quia per se ipsum conatui suo contradicit præ cęteris peccatis. Deprimit enim in vilissimum gradum, dum contendit sublimiorem, quam par est gradum perducere iuxta illud Psalm. 72. *deiecisti eos, dum alleuarentur*. Id vero est summum, & præ cęteris manifestum stultitiæ genus. Angeli autem ex sua natura sunt perspicacissimi intellectus, ideòque necesse fuit, primum eorum peccatum,

an-

antequam perturbaretur, & offuscaretur intellectus ipsorum, fuisse, quam minimè stultum, & quale cadere posset in intellectum optimum, optimèque dispositum.

Art. 1. Respondetur. Quicunque peccat, appetit aliquid quod appetere non deberet, aut modo, quo non deberet. Appetitus autem est boni veri, vel apparentis respectu appetentis, siue quoad substantiam, siue quoad modum. Istud bonum respectu hominis est in duplici genere. Quędam enim sunt bona illi, quatenus intellectualis est, & quædam alia quatenus corporeus, & carnalis est. Vndè fieri potest, vt homo peccet, quia appetit aliquid, non solum eo modo, quo non deberet appetere, sed etiam quod nullo modo deberet appetere. Quia fieri potest, bonum sibi conueniens quoad corpus, sit simul disconueniens quoad animam, & quod tale est, nullo modo appetendum est. Angelus autem, cum sit substantia simplex, nõ est capax nisi bonorum, quæ sibi conueniunt secundum se totum, nec fieri potest, vt aliquod eius bonum sit incompossibile cum aliquo alio eiusdem bono præcisè secundum substantiam. Fieri enim alioquin posset, vt nunquam liceret sibi appetere aliquod suum bonum. Quod est absurdum. Quia vnumquodque est ordinatum à Deo ad omne suum bonum

pro tempore, & loco. Itaque Angelus solum peccare potest per excessum, aut defectum in amore alicuius sibi absolutè conuenientis, quoad modum ipsius amoris. Iam verò defectus in modo amoris circa aliquod bonum necessariò præsupponit excessum eiusdem circa aliquod aliud bonum. Omnis namque alius affectus siue positiuus, siue negatiuus fundatur in amore, atque in positiua eius vi, & adhæsione ad aliquod bonum. Excessus autem in modo amoris circa aliquid per se loquendo excitatur primò circa id, quod præ cæteris omnibus delectare vnumquemque, aut prodesse potest. Respectu autem naturæ purè intellectualis vis maxima alliciendi, ac pertrahendi nó potest esse penes vtilia. Quia natura purè intellectualis ex suo conceptu est minimę indigentiæ, cum à primo instanti consequatur protinùs complementum totius perfectionis sibi connaturalis. Primum igitur peccatum Angeli fuit circa aliquod delectabile, per nimium eius amoré. Inter delectabilia autem respectu naturę intellectualis, vel vnica, vel certè præcipua est propria excellentia. Quæ videlicet maxima illi inest, ideòque delectare maximè potest, & maxima vi pertrahere ad amorem nimium sui. Nimius autem amor proprię excellentiæ est superbia. Primum igitur peccatum dæmonum fuit superbia,

Art. 2. Hæc est communis Sanctorum PP. sententia, quos refert cumulatè, & expendit diligenter Suarez lib.7. cap. 9. Idem sentiunt pleriqne, & præcipui Theologi cum Magistro, & D. Thoma locis nuper indicatis in quarta ratione dubitandi, & ex illo Eccl. 10. *Initium omnis peccati est superbia*, & Tobię.4. *In superbia initium sumpsit omnis perditio*. Initium autem omnis peccati, & à quo omnis perditio sumpsit initium re ipsa fuit primum peccatum dæmonum. A quo videlicet redundarunt deindè tum cætera omnia ipsorum dęmonum peccata, tum etiam peccatum primorum parentum, quod tentante dęmone, ac proinde influente, & cooperante primo eius peccato commissum est; & à quo cæterorū omnium hominum peccata deriuantur. Hinc Ambros. lib. 4. epist. 33. alias 84. *Siue in lapsu diaboli*, inquit, *siue in præuaricatione hominis initium peccati superbia est.* Eodem pertinet, quod Isaiæ 14. Ezech. 28. 1. ad Timoth. 3. pœna dæmonis attribuitur superbiæ eius. Quod non fieret, nisi primum, ac præcipuum eius peccatum fuisset eadem superbia. Verùm quia quoad hoc pūctum vix est vlla inter Doctores controuersia realis, expedit magis transire ad expositionem obiecti quod potuit mouere, mouitque de facto voluntatem dæmonis ad actum superbię. Circa quod sunt plures opiniones, pluresque

que modi exponendi singulas opiniones. Primùm reijciuntur ea, quæ nec mouerunt, nec mouere potuerunt, tum in genere, tum in specie. Deinde subinferetur, quid mouere potuerit, moueritque de facto in genere pariter, & in specie.

Art. 3. Dicendum itaque primò est, Angelum non potuisse peccare intendendo aliquid impossibile, aut modo impossibili, quod absolutè esset possibile. Quia obiectum appetitus est bonum vnicuique conueniens. Impossibile autem non est conueniens. Quia non habens entitatem non potest habere bonitatem. Quod æquè viget de bonitate impossibilis, siue quoad modum, siue quoad substantiam. Licet autem, quod re vera non est possibile, nec bonum, possit apparere nobis bonum, ac possibile, atque obiectum appetitus sit bonum verum, vel apparens; tamen respectu Angeli, præsertim antè primum ipsius peccatum, id locum non haabet. Quia Angelus maximè cum esset innocens, nullam habuit cognitionem falsam, nec decipi potuit apparentia sensus, ac phantasię, prout accidit in nobis, aut alio modo æquiualenti, sed vnumquodque obiectum, & modum, quo haberi posset, cognouit cōcepturebus ipsis accommodato, & coformi. Accedit ne homines quidem, vt per experientiā est omnibus notissimum, multùm moueri impossibilium aprehensione, sed facile

cile contemni quælibet impossibilia, atque eadem facilitate vitari complacentiā deliberatam, siue inefficacem, siue efficacem conditionatam circa illa, si non adsit affectus aliquis absolutus, & efficax circa obiectum re ipsa, aut apparenter possibile ita connexum motiuo volendi impossibilia, vt sint eius appendices illæ aliæ complacentiæ simplices aut conditionatæ. Quapropter est saltem moraliter impossibile, vt homo, nedum Angelus, lethaliter peccet per eiusmodi affectus circa impossibilia, nullo præexistenti affectu absoluto, & efficaci circa obiectum possibile, & certò cognitum vt tale. Impossibile igitur saltem moraliter fuit, Angelos primo peccare solo appetitu exaltationis impossibilis, aut sola fuga humiliationis necessariæ. Idemq; dicitur proportionaliter de modo appetendi, ac fugiendi. Non autem accidit de facto, quod est moraliter impossibile. Verùm prior ratio solidè probat impossibilitatem physicam eiusmodi peccati respectu Angeli nondùm peccatoris.

Art. 4. Ex his refellitur sententia Scoti, & aliorum dicentium Angelos peccauisse appetendo æqualitatem cum Deo in natura. Quia æqualias ista erat impossibilis, impossibilitate Angelis clarissimè nota. Deindè æqualitas Angeli cum Deo in natura includit in se desitionem naturę Angelicę. Quia vt Angelus esset

Deus

Deus, necesse erat, vt desineret esse Angelus, & sic inciperet esse Deus; Repugnat autem, vt quis velit desitionem sui per nimium sui amorem, vt patet ex natura, & communi amoris definitione. Indidem similiter refellitur sententia Catherini, & aliorum, quæ docet Angelos peccasse appetendo diuinitatem per vnionem hypostaticam, quam sibi voluerint, & inuiderint naturę humanæ. Quia vel illam voluerunt obtinere in sensu cõposito decreti diuini contrarij, vel præscindendo ab hoc decreto, idque, vel per vires proprias vel solùm illam petendo humiliter à Deo; Si dicatur hoc posterius, manifestum èst, nullum in eo esse peccatum, Si dicatur alterutrum è duobus primis, modus erat prorsus impossibilis. Quod & nobis est manifestissimum. Ergo neuter modus potuit cadere in intentionem Angelorum. Eadem est ratio reijciendi tertiam aliorum opinionem; Angelos peccasse volendo consequi beatitudinem supernaturalem per vires proprias absque meritis prouenientibus ex auxilio gratiæ Dei. Quia hoc similiter euidentissimè cognoscebant sibi esse omnino impossibile. His igitur, alijsque similibus exclusis propter rationes datas, & alias similes, quæ ex illis deduci facilè possunt.

Art. 5. Dicendum rursus est, Angelos peccasse affectata peculiari aliqua simili-

tudine cũ Deo, modo minimè congruenti naturæ ipsorum, aut cui repugnaret dispositio diuinæ volũtatis. Apparet hoc in primis ex verbis Isaiæ superiùs memoratis, *Qui dicebas &c. & similis ero Altissimo.* Hæc enim clausula terminatiua expressionis superbiæ Angelicæ, clarè denotat similitudinem cum Deo fuisse summam votorum, qua tanquam basi niterentur cetera omnia iniquitatis capita. Dictum deinde est primum peccatum Angelorum fuisse superbiam, quæ in nimio excellentiæ amore sita est. Quælibet autem excellentia pertinet ad peculiarem aliquã similitudinem cum Deo. In quo nimirum datur per essentiam omnis gradus excellentię, & dignitatis. Cecinit hoc eleganter Nazianzenus carm. 6. dicens:

Lucifer, (eximio nam quod frueretur honore)
Sperabat regale Dei, soliumque, decusque.

Et iterum infra.

Dum Deus esse cupit, terra caligine totus
Obrutus est.

Idem efficacius colligitur ex illo Ezech. 28. communiter attributo dæmonibus: *Eleuatum est cor tuum. & dixisti Deus ego sũ, & in cathedra Dei sedi in corde maris.* Idem etiam vehementer persuadet illud Michaelis resistentis: *Quis sicut Deus!* Hæc enim resistentia, & contradictio non fuisset è re, nisi intentio aduersariorũ ad

hoc

hoc tetendisset, vt essent sicut Deus. Potuerunt autem exorbitare in appetitu similitudinis cum Deo, volendo, aut altiorem excellentiæ gradum, quam qui sibi permitteretur, aut volendo modum altiorem permisso. Dictum autem est Angelos non peccasse volendo vnionem hypostaticam cum persona diuina, Qui porro vnicus gradus est superior eo gradu excellentiæ, & dignitatis, adquem de facto vocati sunt à Deo omnes Angeli. Vocati namque sunt ad visionem Dei immediatam, eamque duraturam æternùm, qua nihil ést maius inter bona purè creata. Sed conclusum similiter est, Angelos non potuisse peccare volendo consequi beatitudinem supernaturalem per solas vires naturales.

Art. 6. Dicendum itaque tertiò est, Angelorum superbiam sitam fuisse in nimio amore beatitudinis suæ naturalis, contemptiuo beatitudinis supernaturalis, & mediorum conducentium ad ipsam. Hæc est sententia D. Thomæ quæstione illa 63. art. 3. Licèt enim proponat tanquam probabile ex Anselmi doctrina, Angelos peccasse volendo consequi beatitudinem supernaturalem, per vires naturales: primo nihilominus loco præfert peccatum nimij amoris erga vltimum finem naturalem contempta beatitudine supernatutali, quæ est ex gratia, atque priorem illum peccandi modum appro-

bat

bat præcisè quatenus coincidit re ipsa cum nimio amore beatitudinis naturalis. Dicit enim sic. *Et hæc duo quodammodo in idem redeunt, Quia secundum vtrumque appetit finalem beatitudinem per suam virtutem habere. Quod est proprium Dei.* In eundem nimium beatitudinis naturalis amorem cum contemptu beatitudinis supernaturalis recurrit vnicè lib 3. contra gent. cap. 109. Eiusdē opinionis sunt plures alij, & graues Theologi, nec ab ea quidquam dissentire videtur Scotus dist. 4. quæst. 2. Quia complacentiam nimiam Angeli in se ipso, quam dicit fuisse primum eius peccatum, non potuit non principaliter excitare beatitudo naturalis, quæ iam sibi fuerat quoad substantiā, quæque erat præcipuum decus, & ornamentum naturæ. Vt appareat credibilitas, & veritas huius sententiæ duo principaliter obseruanda sunt. Alterum est prædicatum maximè proprium, maximèque appetibile diuinitatis esse, vt sibi se sola sufficiat, solaque sua vi, & sufficientia sit beata. Alterum est non potuisse Angelum peruenire ad beatitudinem supernaturalem, nisi per magnam, & eximiam demissionem, ac humiliationem, & quoad intellectum, & quoad voluntatem. Quoad intellectum quidem quia oportebat captiuare intellectum in obsequium fidei, amplectendo mysteria difficillima, quale in primis est mysterium

San-

Sanctissimæ Trinitatis respectu omnis intellectus creati adhuc viatoris, vt innotuit quæst, 38. de Deo; amplectendo verò ea mysteria firmissime, & super omnia, cum tamen proponerentur obscurè, & absque argumento euidenter conuincente. Quod patet esse opus humilitatis eximiæ, & valdè repugnans naturali inclinationi intellectus cuiusuis ad euidentiam, & ad commensurandum apparentiæ obiecti gradum adhæsionis ad ipsum, idque eo magis, quo perspicacior est intellectus, & aptus ad inducendam maiorem claritatem, & euidentiam circa plura, & perfectiora obiecta. Similis fuit necessitas humiliationis quoad volútatem. Oportuit enim, vt adhæreret firmissimè & super omnia promissionibus diuinis obscurè propositis, & continentibus obiecta maximè ardua, quale in primis est respectu cuiusuis naturæ creatæ visio Dei vnius, & trini, vt est in se ipso. Oportebat similiter, vt per charitatem diligeretur Dèus super omnia, tanquam auctor supernaturalis, propositus obscurè vt talis. In quibus affectibus eminet eximia quædam humiliatio voluntatis, dum cogitur amplecti bona obscurè transparentia postpositis bonis apparentibus euidenter. Est enim quodammodo infra dignitaté impédere vires amoris omnes inea quę suggeruntur latenter, & efferútur sub velamine, cùm adsunt bona alia minimè con-

contemnenda absolutè, quæ se totis claris simè patent, atque immediatè innotescunt voluntati. Mirum igitur non est, (impossibile certè non est) quod Angeli magnam experti fuerint difficultatem in amplectendis medijs necessarijs ad beatitudinem supernaturalem, & quod proinde aliqui eorum cesserint tantæ difficultati, nec voluerint subire tantam, & intellectus, & voluntatis humiliationem in prosecutione bonorum supernaturaliũ, eaque contempserint comparatione beatitudinis naturalis consequibilis viribus proprijs, & absque eiusmodi demissione omnium suarum virium ad bona, & obscurè proposita, & nonnisi per gratiosum, ac liberale auxilium alienum consequibilia.

Art. 7. Augetur plurimum prædicta difficultas, & necessitas magnæ humiliationis Angelorum in prosecutione beatitudinis supernaturalis, si verum est, quod est valdè probabile, propositam fuisse Angelis ab initio existentiam Christi Domini. Hoc enim posito pronum valdè fuit, vt peccarent Angeli per superbiam, nolendo Christum reuereri, vt caput, & Principem ipsorum, nec puros homines iustos, & amicos Dei beneuola societate dignari tanquam participes eiusdem substantialiter dignitatis, & beatitudinis, & & insuper nonnullos tanquam superiores quoad intensionem, & magnitudinem

ipsius; Istam sententiam de occasione & causa superbiæ dæmonum amplectuntur absolute, vt valde probabilem Granados tract. 13. disp. 2. lect. 5. cum Suarez & pluribus alijs. Negari profectò minimè potest hoc obiectum esse maximè proportionatum permouendę voluntati Angelorum ad superbiam, Notum siquidem experientia nobis est, quàm sit difficile humilitatis opus subesse etiam pari in natura, eumque reuereri tanquam superiorem. Hæc autem difficulas crescit plurimùm si penes accidentia naturalia animi, & corporis idem existat inferior. Fuit igitur maxima respectu Angelorum difficultas in agnitione, & cultu Principis essentialiter inferioris penes naturam. Neç ad minuendam istam difficultatem iuuare quidquam potuit dignificatio humanæ naturæ per Diuinitatem Verbi Quin potius id contulit ex alio capite ad augendã difficultatem. Fuit namque acerbi doloris, & vehementis indignationis materia respectu Angelorum, quod tanta, & tam sublimis dignitas communicaretur naturę inferiori, transmissa, & quasi pro nihilo habita natu a superori purè spirituali, & insuper coacta, reuereri propterea cum submissione propemodum infinita naturã de se inferiorem. Valdè igitur credibile, est, hac occasione incidisse dæmones in peccatum superbiæ, si ipsis ab initio reuelatus, & propositus fuit Christus Do-

minus, tanquam suum caput, & princeps.

Art. 8. Adfuisse autem Angelis antequam peccarent notitiam Christi venturi, ex eo suaderi efficaciter potest. Quia mysterium incarnationis Verbi Diuini multis ante eius existentiam sæculis reuelatum est hominibus, nec non Adamo ante peccatum, ex probabiliori D. Thomæ, aliorumque sententia. Quidni, & Angelis eadem notitia communicata fit à principio existentię suæ? Accedit, fidem perinde ferri in absentia loco, & tempore, atque in ea, quę sunt præsentia. Quia non cognoscit obiecta dependenter ab eorum pręsentia, & influxu immediato, sed dependenter a testimonio reuelantis, qui semper adest, & vbique. Vnde non est major ratio asserendi in Angelis notitiam existentiæ Christi in aliquo postea determinato tempore, quam in ipso mundi exordio, primóque instanti existentiæ eius. Quapropter absque sufficienti ratione videntur contradicere sententiæ Salmeronis Cornelius a Lapide & ex eo Granado, restringendo ad tempus realis existentiæ Christi, vel aduentus eius in iudicium, illud Pauli ad Hebr. 1. *Cum iterum introducit Primogenitum suum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli Dei* Ex quo testimonio constat præterea de præcepto Angelis imposito circa adorationem Christi, quod nostra sententia, & probatio supponit, ex quo

consequens ex natura rei ad notitiam Christi. Hæc autem ipsa notitia, coniuncta cum eo præcepto, decet maximè dignitatem infinitam Christi pro omni tempore & omni creatura intellectuali. Alia testimonia fauentia huic sententiæ videri possunt apud Suarez lib.7 c.11. Illud præteriri non debet, in quo Apocal. 12. ver.9.10. & 11. describitur prælium in fine mundi inter Michaelem, & eius asseclas ex vna parte, & inter Luciferum, & Antichristum, & vtriusque asseclas ex altera cum allusione historica ad primum prælium inter eosdem Michaelem, & Luciferum his verbis *Et proiectus est Draco ille magnus &c. Et audiui vocem magnam in Cælo dicentem. Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri & potestas Christi eius &c. Et ipsi vicerunt eum propter sanguinē Agni.* In quibus deficeret allusio prædicta in quam consentiunt communiter interpretes. Deficeret inquam quoad præcipuum caput expressum in celeumate, seu acclamatione gratulatoria, & in causa victoriæ, si nō innotuisset Angelis Christus Dominus in illo primo suo conflictu cum Lucifero. Accedit Christum Dominum esse caput omnis principatus, & potestatis, adeoque Angelorum non minus quam hominum, vt ostensum est ex Apostolo quæst. 41. de incarnat. vbi pariter ostensum est omnem ab initio gratiam Angelorum processisse ex meritis Christi.

Irrationabiliter autem crederetur non innotuisse Angelis caput suum, cuius erat membra, & suum mediatorem, cuius interuentu accepissent a Deo dona gratiæ. Magno itaque cum fundamento creditur hanc etiam fuisse occasionem, vt dæmones peccarent per superbiam, negatis Christo adoratione, & cultu ipsi debitis.

Art. 9. Mouet nonnullos aduersus illũ discursum, decretum de mysterio Incarnationis conceptum à Deo fuisse dependenter à peccato Adami, quod peccatũ pependit rursus à peccato dęmonis tentantis; atque adeo peccatum dæmonis non pependisse ab eo mysterio, ne admittatur mutua prioritas. Verum hæc difficultas est leuis. Primum quia probabilius est decretum Incarnationis secundùm se fuisse independens ab omi peccato. vt ostensum est quæst. 17. de Incarnatione. Deinde quia potuit reuelari Angelis existentia Christi secundum se, quia reuelaretur eius passibilitas, & occasio existentiæ eius ex peccato Adæ. Quo cessat inconueniens propositum. Nempe; decretum diuinum secundum se non dependet à priori ab vllo obiecto creato, vti vniuersaliter de omni decreto Dei, deque omni obiecto creato dictum est sæpe in qq. de Deo, maximè verò à quæst. 31. ad 34. Quod dicunt nonnulli, Angelis a primo instanti solam reuelatam fuisse pos-

sibilitatem Incarnationis, atque impositum præceptum de proposito conditionato adorandi Christum, si fortè existeret, ad exercendam obedientiam, & humilitatem Angelorum; ideo mihi placere non potest. Quia est subtilitas purè voluntaria, inuenta præcise ad vitandam difficultatem, absque exemplo similium præceptorum. Sed displicet non minus eadem subtilitas, quia necessaria nequaquam est, vt iam apparuit. His igitur modis videntur sufficienter, & solide explicari occasiones superbiæ Angelorum, in quam inciderunt de facto. Qualis porpo potuisset esse occasio peccandi per superbiam pro statu puræ naturæ, parum interest, vt operosius manifestetur. Potuere superiores Angeli dedignari mutuá cum inferioribus Angelis communicationem, tanquam cum conciuibus suis, ac sociis eiusdem perfectæ reipublicæ; potuere similiter recusare inferiores subordinationem sui respectu superiorum, quoad illuminationem in speculabilibus, & directionem in operabilibus. Potuere demum vtique negligere directionem, & custodiam rerum sublunarium, ac præsertim hominum, tanquam ministerium non vsque adeo decens sublimitatem substantiæ purè spiritualis, & sic de similibus. Illud est magis proprium rei, & status præsentis, præsupposito peccato superbię hucusque explicato, protinus exarsisse

siffe dæmones inuidia aduersus, & homines, & Angelos b nos. Quia eiusdem est nimiùm affici erga dignitatem, & excellentiam propriam, atque odiffe tanquam nociuam respectu sui dignitatem, & excellentiam aliorum. Qua ratione redditur valde probabile, dæmones eodem indiuisim actu, & elatos esse per superbi m, & exarsisse inuidia, per complacentiam sui, & displicentiam aduersus alios. Certè affectus iste posteri r diuelli non potuit à priori illa deordinatione, tam etsi dicatur ab ea distingui realiter, vt docet D. Thomas in illo art 2. vsus auctoritate Aug. lib 14. de ciu cap. 3. dicentis: *Diabolus non est fornicator. aut ebriosus neque aliquid huiusmodi.. Est tamen superbus & inuidus.*

Art. 10. Id quoque obseruatione dignum est peccatum Angelorum explicatum hucusque esse quoad motiuũ eius formale. De quo nimirum est præcipua difficultas, agiturque à Theologis præcipuo conatu. Cæterum ex superiori discursu apparet clarè, Angelos peccasse peccato infidelitatis. & præsumptionis, atque odij Dei, inobedientiæ, ingratitudinis, nec non irreligionis, & inobseruãtiæ. Verùm quia non inciderunt in hæc peccata ex motiuis peculiaribus eorum, sed ex motiuo superbiæ, ideò in superbiam cętera omnia reuocantur. Insunt præterea dæmonibus quoad reatum om-

nes ſpecies peccatorum, in quę incidunt homines. Quia ad ea omnia impelluntur à dæmonibus, qui proinde eadem intendunt, & perpetrant per homines. Sed quia a domnē iſtiuſmodi iniquitatē incitantur motiuo ſuperbiæ, cui vni obſtinate sēper adhærent, propterea in omni opere ſuo malo magis ſunt ſuperbi, quàm aliquid aliud. iuxta illud vulgare: Qui furatur propter mæchiam, magis eſt mœchus quā fur. Peccatum igitur primum, ac præcipuum dæmonum eſt ſuperbia, ac deinde inuidia.

Ad 1. Hoc eſt commune omni peccato, vt ſeipſo deſtruat re ipſa, quod intendit peccator. Omnis enim peccans excedit in amore ſui, ac proinde amat ſibi fœlicitatem, quam tamen impedit, ac deſtruit peccatum. In hoc igitur errat omnis peccans, quod collocat ſuam fælicitatem, & vltimum finem, ſummumque ſuum bonum in re creata, illique poſtponit bonum increatum, ac verè infinitum, ideoque amittit veram fælicitatem, dum peruerſo ordine adhæret nimiùm bono ad fælicitatem inſufficienti. Verùm quia hæc contradictio accidit abſque eius expreſſione in cognitione præuia, & cum ſolo virtuali eius conceptu, propterea nulla eſt implicantia formalis in cognitione, & opere peccatoris, vti expoſitum eſt ſemel, atque iterum in qq. de act. hom. Quod ad Angelos attinet, ipſi contemp-

ſerunt

ferunt beatitudinem supernaturalem propter necessitatē humiliationis in eius medijs, & contemnendo amiserunt, vt adhærerent bono absolutè quidem minori, sed secundùm quid maiori ideoque præferibili absolutè per electionem liberam iuxta dicta qnæst 13. de act. hum. præsertim ad 2.

Ad 2 Conceditur idem esse peccatū dæmonum, nunc & priùs. Sed negatur ... n peccare eos nunc etiam peccato superbiæ. Licet enim non adspirent ad excellentius genus bonorum, quam quæ habent, hæc tamen habent cum superba eorum prelatione, comparatione bonorum, quibus carent, atque ex hac radice ambiunt coli ab hominibus, eosque pertrahunt ad suam seruitutem, quantum possunt. Vndè ita tristantur miseria, & infelicitate, qua premuntur, vt tamen exultent in rebus pessimis.

Ad 3 Angeli non potuerunt seruare suum principatum, ac domicilium, nisi captiuando humiliter intellectum, & voluntatem in assensu veritatum, et prosequutionem promissionum propositarum obscurè, et dependentium ab aliena voluntate, ac adiutorio, & quin demitterét se ad adorationem, & cultum naturæ inferioris in persona Christi. Quod quidem erat paruum, si quod tamen erat, dispendium dignitatis ipsis connaturalis, sed tamen erat præsens difficultas, demissionis

cùm lucrum beatitudinis supernaturalis esset absens, & obscurè translucens. Hoc autem est commune omni peccanti, vt propter exiguam difficultatem præsenté amittat æternam summi boni possessionem, siue peccatum sit superbiæ, siue alterius vitij. ad eum modum, quo auarus sępe facit iacturam magni lucri de futuro, ne faciat de pręsenti expensas vtcunque paruas. Igitur dęmon amisit quidem bona maiora, quam quibus adhæsit; adhæsit tamen his tanquam maioribus propter excessum secundùm quid, quem agnouit in ipsis quoad excellentiam, et dignitatem. Quod est propriũ superbiæ cum acedia incumbat bono minori non tanquam excellentiori, sed tanquam faciliori solùm.

Ad 4. Conceditur, Luciferum fuisse auctorem peccandi cęteris peccatoribus Angelis, et exemplo et suasione Quod sufficienter comprobatur ab auctoribus ibi indicatis. Sed negatur peccatum superbię non posse vtroque eo modo propagari ab vno in alios, præsertim inferiores, siue accidentaliter, siue substantialiter. Quia fieri potest, vt superbia non sit vltra modum eleuatiua vnius relatè ad alios, qui incitantur ad imitationem, sed solum relate ad alium tertium. Atque in hoc euentu superbia vniuscuiusque peccantis non contradicit superbiæ cæterum, vt per se patet. Ita enim accidit

cidit in dæmonibus. Nec enim peccaue-runt contemptu mutuo, sed contemptu Dei aduersus, quem rebellarunt spretis reuelationibus, & promissionibus eius, eiusdemque filio incarnato, vt dictum est. Quæ erat causa, seu occasio communis.

Art. 1. Ad 5. Dictum est sæpe, dæmones non peccasse appetendo bonum nimis excellens, sed amore magno, ac nimio paruæ excellentiæ, qualis erat excellentia sibi connaturalis comparata cũ supernaturali, quam Deus ipsis obtulit. Vnde non imputatur illis ad peccatum, quod voluerint esse in Cœlo, & habere solium super astra, sed quod vtrũq, voluerint solùm iuxta mensuram suarũ virium, iisdemque solis viribus vtendo. Quod indicat illud *conscendã & exaltabo solium meũ* nempe proprium virtute tantùm. Similitudinem etiam Dei non concupiuerunt maximam, aut nimiam, sed paruam modo nimio, vt expositum est supra. A Deo autem erant ordinati ad maximam similitudinem secum, vt apparet ex illo communi omnibus beatis: *Similes ei erimus.* 1. Ioann. 3. 2. Erant vero ordinati per humilitatem, cui contradixit superba adhæsio ad aliam paruam similitudinem cum Deo, absolute inferiorem, incomparabiliter, qualis est similitudo cum Deo Angelis connaturalis.

Art. 2. Quia vero similitudo cum Deo

Angelis connaturalis est maior, ac præstantior in vnoquoque eorum iuxta maiorem vniuscuiusque perfectionem substantialem; atque similitudo maior ac præstantior cum Deo vim habet maiorem alliciendi ad amorem sui; concluditur maximum peccandi motiuum aduiisse in supremo Angelo. Vnde est valdè probabile, vt hoc obiter determinem, quod docetur à D. Thoma quæst. 63. art. 7. & ab alijs communiter, Angelum supremum inter peccantes fuisse absolutè supremum inter omnes. Quia videlicet is habuit maius motiuum peccandi, nempe excellentiam naturalem maiorem, atque probabilius est, eum potissimùm peccasse, quem ad peccandum vrgebat motiuum de se efficacius. Indidem etiam factum est, vt primus inter peccantes peccaret absque exemplo, & suasione cuiusquam alterius. cæteri verò indiguerint incitamento, & suasione Luciferi, vt dictum est nuper ad 4. Quia nimirum secluso hoc additamento non vsque adeò vehementer impellebantur ad superbiendum.

Art. 3. Neque euacuat penitus vim huius rationis, quod in supremo Angelo videretur compensare, & contraponderare ex æquo maius motiuum peccandi, maior pronitas ad honestum, quæ est propria naturę præstantioris, vt obseruat optimè D. Thomas loco indicato, quatenus natura intellectualis ex se est prona, & es-

essentialiter ordinata ad bonum honestū, & eò magis, quò præstantior est. Non inquam hoc euacuat vim rationis propositæ, quia nulla natura creata ex se præcisè vllam habet pronitatem ad bona supernaturalia. Cùm tamen motiua naturalia habeāt vniuersaliter vim contradicendi eorumdem bonorum prosequutioni. Dæmones autem peccauerunt de facto per contemptum bonorum supernaturalium, perque nimium naturalium bonorum amorem. Conceditur itaque eandem illam rationem non concludere proportionaliter pro statu puræ naturæ, sed fore peccatum ęque probabile pro eo statu respectu superiorum, & inferiorum. Sed quidquid sit de hoc statu, primatum Luciferi de facto inter omnes Angelos tuentur communiter alij etiam Theologi præter D. Thomam, cum magno fundamento in Sanctis PP. ac præsertim Dionysio cap. 2. de diu. nom. p. 1. fine, vbi Luciferum dicit *primatem antiquissimorum Angelorum*. Videantur plura, si placet, apud Suarez lib. 7. cap. 17.

Art. 4. Hoc ego specialiter aduerterim; prouidentiam Dei simpliciter antecedentem non fuisse minus propitiam, ac beneficam erga supremum Angelum tametsi eum exposuerit maiori periculo; Quia simul eumdem vocauit ad spem maioris beatitudinis iuxta dicta supra qu. 4.

spes

spes autem maioris boni cum periculo tantundem maiori perinde æstimatur, atque spes boni minoris cum periculo tantundem minori: Vnde æqualitas proportionalis prouidentię Dei potius postulabat, vt periculum supremi Angeli esset maximum. Idemque dicitur de cæteris respectiuè.

Ad 6. Amor Angeli erga se secundùm se præcise consideratum, non potuit esse nimius. Quia is amor est in vnoquoque necessarius, vt dictum est supra quæst. 20. Ideoque est magnus, ac intensus tota magnitudine, & intensione absolutè possibilis. Igitur nimietas amoris erga se necessariò refertur ad bona alia distincta a substantia amantis, nec dari potest nisi volendo sibi maiora bona, quàm par est, aut minora bona modo, quo par non est ea velle. Atque hoc posteriori modo peccauerunt Angeli, vt dictum est. Peccauerunt verò, non tam pręferendo se quibus pręferre non deberent, sed non submittendo se, cui, & quantùm summitti debebant, nempe Deo. Falsum porrò est, nimietatem amoris huiusmodi comparatiui, ac relatiui fundari necessariò in aliquo priori amore nimio, ac vitioso prorsus absoluto. Quia in sola libera electione potest reperiri excessus vitiosus, atque electio libera ex conceptu suo fundatur in aliqua finis intentione neces-

ria

ria, vt dictum est quæst 15, de act. num. art. 1. Quæ proinde intentio vitiosa esse minime potest. Quapropter opinio Scoti quoad hanc partem non videtur sufficienter fundata, cùm necesse sit, vt omnis actus malus oriatur ab actu minimè malo prout coniuncto cum imperfectione naturæ peccabilis.

Ad 7. Corruptio optimi est pessima. Vnde peccatum Angelorum fuit deformius & grauius peccatis hominum. Peccatum autem ex suo conceptu est opus stultum. & eò magis, quò maius est. Quapropter inter Angelos quoque ipsos supremus peccauit stultiùs, quam cæteri. Quia decidit à bono maiori, & incidit in pœnam itidem maiorem. Ratio auté, obquam stultitia maior practica non repugnat magis, sed potius minus, naturæ præstantiori, exposita est nuper in respōsione ad 5. Itaque mirabile profectò est, Angelos vsque adeò perfecte instructos à Deo donis naturalibus, & supernaturalibus. atque præditos altissima rerum omnium scientia vsque adeò desipere potuisse. Quæ admiratio exprimitur apud Isaiam 14. verbis illis: *Quomodo cecidisti de Cœlo Lucifer, qui mane oriebaris!* commutans omnes splendores matutinos, & plenitudinem lucis cum tenebris nocturnis, & cum tetra peccati caligine. Verùm illa ipsa abundantia lucis fuit occasio

casio tenebrosæ superbiæ, vt expositum est supra, & indicatur apud Ezech, c. 28. dum dicitur: *Eleuatum est cor tuum in decore tuo.* Vnde Angelis peccantibus accommodari optimè potest, quod dicitur de diuitibus in illo ipso psalm. 72. translata, in abundantiam scientiæ, multitudine, & magnitudine diuitiarum: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia, Operti sunt iniquitate, & impietate sua. Prodijt quasi ex adipe* (scientiæ, & perfectionis naturalis) *iniquitas eorum.*

QVAE-

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum Gloria, & pœna Angelorum statim post vnicum actum meriti, & demeriti inductæ sint, idque ex natura ipsa rei propter immutabilitatem eorum?

VIDENTVR non fuisse inductæ post eos actus, sed vel simul cum ipsis, vel non immediatè post ipsos, saltē necessariò, & ex natura ipsa rei, 1. Quia neque premio, neque pœnæ repugnat, vt inducantur in eodem instanti, in quo primum existunt opus meritorium, & demeritorium, vt patet in infusione gratiæ, eiusdemque priuatione, quarum altera inducitur in eodem instanti, in quo primum existit opus mertorium altera verò in instanti, in quo primum existit peccatum. Ergo non fuit necesse ex natura rei, vt aut gloria, conferretur bonis Angelis post opus meritorium eius, aut dęmonibus infligeretur pœna æternę damnationis post instans peccati; sed vtrumque fieri potuit pro illo ipso instanti, pro quo primum extitere meritum, & demeritum.

2. D. August. lib. de Ciuit. cap. 9. dicit

cit, partem sanctorum Angelorum eò beatiorem esse quod nunquam est peregrinata à Domino. Nunquam igitur caruit visione beata. Nempe peregrinari a domino est carere visione, & ambulare per fidem, vt liquet ex illo 2. ad Corinth. 5. *Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus.* Verùm istam doctrinam de beatitudine perfecta bonorū Angelorum à primo instanti inclusiue docet fuse multis modis lib. 4. super Genes. ad litt cap 24. & lib. 11. cap 26. nec non lib. 12. confess. cap. 9. atque in lib. de Eccles. dogmat. cap. 59. dicitur, sanctos Angelos *in ea, in qua crati sunt beatitudine perseuerare.* Eadem autem est ratio de damnatione dæmonum à primo instanti. Quia simul discreti sunt boni, & mali, atque in suam quique sortem coniecti. Neutrū ergo accidit post instans meriti, & demeriti.

3. Idem semper idem, semper est aptum facere idem. Angelis autem adfuere eadem omnia ante, & post actum meriti, & demeriti. Ergo eadem ratione, qua boni Angeli peccare, ac demereri potuerunt, antequam mererentur beatitudinem, eamdemque mereri potuerunt mali Angeli, antequam peccacarent, potuerunt etiam, & hi posteriores pœnitentiam agere, & priores peccare post primos actus meriti & demeriti, Ergo necesse non fuit ex natura rei, vt

post

post vnicum actum meriti, & demeriti statim inducerentur gloria, & pœna æterna. Sed oportuit potius, vt detinerentur diutius in via, sicut detinentur homines. Vt nimirum daretur locus pœnitentiæ peccantibus, nec frustra nacti essent naturam mutabilem, atque emendabilem, vtque probitas bonorum probaretur magis, & daretur locus augmento coronæ per continuationem boni operis, & perseuerantiam in accepta iustitia.

4. Dæmones de facto mutati sunt de bono in malum propositum, atque conuersionem ad Deum primitus conceptam commutarunt deinde in conuersionem ad creaturas, & in auersionem à Deo. Ergo similiter potuerunt, quantum est ex natura rei, regredi iterum ad Deum, & auerti à creatura, atque ita emendare priorem errorem Patet consequentia, Quia nulla est maior difficultas in mutatione de malo in bonum, quam in contraria mutatione de bono in malum, quãtum est ex parte naturæ mutabilis. si non desit auxilium gratiæ Dei, quod nemini negatur ad profectum spiritualem, cuius est capax natura vniuscuiusque

5. Angeli conueniunt cum homine, quà intellectualis est. Homo autem mutat sæpe sæpius propositum, non solùm circa corporalia, quæ mutantur temporis decursu. sed etiam circa intelligibilia, quæ inuariabiliter semper eadem, eo-

dem.

denique permanent modo, & cognoscũtur vt talia. Ergo Angeli sunt etiam capaces multiplicis similiter mutationis circa obiecta vtcunque inuariabilia in se, atque in eorum intellectu.

Art. 1. Respondetur. Breuissimam fuisse viam Angelorum, tam bonorum, quam malorum communis est, & indubitata Theologorum omnium sententia cum D. Thoma quaest. 62. art. 5. & q. 63. art. 6. Et quidem nonnullis audentibus olim dicere, Angelos bonos non esse perducendos ad beatitudinem vsque ad diē iudicij aperte contradicit Christus Dominus Matth. 18. dicens: *Angeli eorum semper vident faciem Patris*. Nec quidquam facit ad oppositum, quod dicitur 1. Petri 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*. Quia desiderium nō accipitur ibi pro appetitu rei absentis, sed pro gaudio nullum afferente taedium, & perinde inhiante, ad bonum suum, atque si semper quaereretur de nouo. *Desiderant* enim, vt exponit ibi Gregorius, *sine labore. Quia desiderium satietas comitatur, & satietas est sine fastidio. Quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur*. Ad eum vtique modum, quo sapientia diuina dicit de se Eccl.: 4. *Qui edunt me, adhuc esurient & qui bibunt me, adhuc sitient*. Ratio breuitatis viae Angelorum est. Quia sicut spatia multo plura pertrāsire possunt in ictu oculi, quā possit homo per plures annos; ita etiam per intel-
lectum

lectum potest obiecta omnia eligibilia in ordine ad vltimum finem meliùs consi-derare intra moram durationis vtcumq; breuem, quàm homo toto tempore vitæ mortalis, quo naturaliter viue e potest. Eadem igitur ratione, quà homini ex natura rei ad summum concedītur pro statu viæ spatium centum, aut circiter annorum; ita Angelis ex natura rei concedi debuit breuissima mora. Licet autem quanta ea fuerit determinari à nobis omnino non possit sub aliqua mensura iusta, qua videlicet caremus pro mensuranda duratione naturæ Angelicę, & operationem eius; dici nihilominus potest moram viæ Angelorum diuisibilem quidem fuisse, sed simul fuisse breuiorem qualibet parte vtcunque minima temporis nostri discernibili, ac designabili seorsim. Hoc enim persuadet satis ratio proposita.

Art. 2: Solet autem ea qualiscunque mora dici vnum instans respectu bonorũ Angelorum duo verò respectu malorũ. Ratio est, quia instancia Angelorum numerantur iuxta numerum operationum inuicem incompossibilium, sibique inuicem succedentium. In Angelis autem bonis vnus actus conuersionis in Deum perseuerauit inuariatus, dum fuere viatores. Tota igitur eorum via fuit vnicum instans reale. Licet enim, quando peccarunt dæmones illis restiterint, atque hic resisten-

stentiæ actus fuerit distinctus à primo actu conuersionis in Deum quo se disposuerunt ad gratiam; non tamen fuit incompossibilis cum eodem actu conuersionis in Deum, ac proinde nullum superaddidit nouũ innitans, idemque dicitur de alijs eiusmodi actibus superadditis illi primo, tanquam ipsorum radici. At dæmones primo actui cõuersionis in Deum substituerunt peccatum, quod est actus incompossibilis cum actu conuersionis in Deum. Cæterum mora vtrorumque in via fuit prorsus æqualis. Quia dum peccarunt dæmones, retinuerunt boni Angeli potentiam peccandi, quæ solùm in viatore dari potest. Verum hæc partitio instantium, vtcunque exponatur, est secundum se præcisè parui momenti. Quia nihil refert pro re theologica, an sic, vel secus statuas.

Art. 3. Duo alia supersunt circa hoc punctum, quæ sunt maioris momenti, ac propriè theologica. Alterum est an potẽtia proxima merendi, & demerendi sit incompossibilis cum beatitudine pro eodem instanti reali, ideoque necesse fuerit, vt gloria conferretur, & infligeretur pœna peccati pro instanti realiter distincto ab instanti, pro quo primum extitit meritum consummatum & demeritũ seu peccatum. Alterum est, vtrum Angeli sint inflexibiles ex sua natura, ita vt neque ijs, qui peccauerunt, fuisset possibile

le retractare suum actum, atque gere poenitentiam, tametsi Deus voluisset illis continuare priora auxilia gratiæ, nec inferre protinus poenam damni, & sensus, seu quasi sensus, neque ijs, qui perseuerauerunt in actu dilectionis supernaturalis Dei pro instanti, pro quo cæteri peccauerunt, fuisset possibile peccare deinceps, tametsi collata protinus non fuisset visio Dei immediata, seu perfecti beatitudo. Quoad vtrumque púctum sunt variæ Theologorum opiniones. Quia quoad primum nonnulli putant, aduersus cômunem sententiam, beatitudinem, & reprobationem passiuam coexistere posse ex natura rei actui meriti, ac demeriti. Quoad secundum verò punctum D. Tho. quæst. 62. 15. et quæst. 64. art. 2. et alij plures ibidem Angelos dicunt omnino inflexibiles, nec illis inesse potentiam physicam mutandi propositum semel conceptum, si permanenter, et sine limite determinatæ alicuius durationis semel ab eis concipiatur. Scotus verò, et D. Bonauentura, Molina, Suarez, Vasquez, Valentia, et alij oppositam quantum est ex sua natura, flexibilitatem attribuunt Angelis, similem humanæ. Granados verò, post alios Angelos dicit moraliter inflexibiles, et flexibiles physicè.

Art. 4. Dicendum autem primò est, beatitudinem, et reprobationem esse intrinsece incompossibiles cum actu merti, et

& demeriti, quo vtraque inducitur, tanquam præmium, & pœna. Non potuerūt quidem Angeli accipere præmium glorię pro eodem illo instanti, pro quo extitit eius meritum. Quia potestati merendi coniuncta in illis fuit potestas proxima peccandi, cum qua coniungi minime potest beatitudo. Idque non ex eo præcisè, quia potestas proxima antecedens peccādi est realiter incompossibilis cum impotentia consequenti peccandi, siue morali, siuè purè physica, quo perperam, vt paulo post apparebit, recurrit operoso conatu Martinon. Sed quia potestas proxima peccandi, præcise per seipsam, constituit formaliter statum miseriæ incompossibilem cum existentia, & statu beatitudinis pro eodem instanti. Nempe potens proximè peccare, cognoscit, posse existere peccatum pro eo instanti, estque anceps de euentu futurō, & angitur magna de illo solicitudine. Quæ profectò est magna quædam miseria. Beatitudo autem ex suo conceptu affert secum tranquillam, & securissimam huiusmodi dubitationis, & solicitudinis exclusionem vt ostensum est quæst.3.de act.hum.ab ar.9. Accedit actum meriti Angelici ortum esse ab actu fidei, & spei, atque vtrumque hunc actum pertinuisse partialiter ad idē meritum. Vterque autem est incompossibilis cum visione beatificante, vt dictum est in loco. Simili ratione fuit incompossibilis

ſibili reprobatio paſſiua cum actu peccati pro primo inſtanti exiſtentiæ eius. Quia pro eo inſtanti data eſt in Angelis malis poſſibilitas proxima euadendi pœnam æternam ſimul cum cognitione poſſibilitatis proximæ vitandi illam, atque impediendi. Eſt autem de conceptu reprobationis paſſiuę impoſſibilitas eam vitandi, & cognitio huius impoſſibilitatis. Patet autem iſtas cognitiones, eamque potentiam, & impotentiam eſſe incompoſſibiles pro eodem inſtanti reali, cum opponantur contradictoriè. In ſumma nemo eſt, aut poteſt eſſe perfecte beatus, dum poteſt eſſe miſer, nec totaliter infelix, dum poteſt eſſe beatus. Quia poteſtas incidendi in miſeriam eſt miſera; & fælix poteſtas conſequendi beatitudinem. Vnde neutra compatitur ſecum conſummatam, ac totalem, aut beatitudinem, aut miſeriam. Neceſſe igitur fuit, vt Angelis bonis beatitudo, & malis reprobatio paſſiua accederet poſt actum meriti, & demeriti, & neutra potuit coexiſtere his actibus.

Art. 5. Dicendum deinde eſt, Angelos ex ſua natura eſſe ſaltem moraliter inflexibiles quoad propoſitum ſemel conceptum permanenter, dum non apparet nouum motiuum. Inquam permanenter conceptum. Quia quaſdam electiones concipiunt Angeli cum reſtrictione ad tempus finitum, ſeu vagè, ſeu determina-

tè, vt patet in præsentia ad hoc, vel ad illud spatium, successiua corporum motione, apparitionibus, inspirationibus, suggestionibus multipliciter varijs pro diuersa rerum opportunitate. Similis est ratio de cessatione à propositis conditionatis de futuro, quæ similiter cessant expleta conditione, in quam vsque ab initio voluntas tendebat. Huiusmodi autem electiones, & alias similes, non solum physicè, sed etiam moraliter, & facilè possunt mutare; si tamen ea mutatio dicenda est, & non pura quædam successio actuum exequens priorem voluntaté. Quod obseruare oportuit ad vitandas quasdam non vulgarium Theologorum æquiuocationes circa controuersiam præsentem.

Art. 6. Dixi rursus nisi appareat nouũ motiuũ. Quia dubitari minimè potest, quin voluntas quælibet mutare possit, potentia etiam morali, propositum iam præconceptum, si occurrat nouum motiuum nouitate vel totali & entitatiua, vel partiali, ac formali propter nouam apparentiam maiorem quoad aliquas formalitates prius latentes. Quia nimirum voluntas, siue Angeli, siue hominis perinde comparatur cum nouo motiuo nouiter occurrente in contrarium, atque si nihil prius determinasset, nihilque præelegisset. Hac ratione quidam ex Angelis liberè perseuerarunt tota viæ suæ duratione

in

in dilectione Dei primitus concepta, alij verò ab eadem recesserunt peccãdo. Quia videlicet in primo instanti omnes vniformiter acceperunt ex determinatione Dei in instanti creationis cognitionem perfectissimam, quæ proinde efficacissimè repræsentaret omnes rationes obiectiuas allicientes ad amorem Dei super omnia, & minus efficaciter motiua creata in contrarium. In secundo verò instanti boni Angeli noluerunt ab ea cognitione diuerti, vel diuertentes ab illa restiterunt nihilominus motiuis peccãdi nouiter efficacius apprehensis cum libertate morali illis cedendi. Dæmones verò ab ea priori cognitione liberè diuerterũt ab eadem illa cognitione diuinitus immissa ad efficaciorem considerationem motiuorum contradicentium dilectioni, & obedientiæ Dei, eisdemque incubuere, spreta priori perfecta ad Deum conuersione; Nonnulli, vt exponant istam nouitatem motiui pro secundo instanti, dicunt, notitiam Christi, quem ignorauerint Angeli pro primo instanti, affulsisse illis de nouo pro secundo instanti, eamque fuisse occasionem peccandi, & recedendi à dilectione Dei primitus concepta. Verum ego censeo longè probabilius cum D. Thoma 2.2. quæst. 2. ar. 7. in c. iūncta responsione ad 1. & cum Augustino ibidem innotuisse Christum Angelis pro primo instanti, atque per fidem me-

diatoris gratiam sanctificantem cõsequutos esse non minus, aut aliter, quam Adamum, cui etiam reuelatus est Christus ante peccatum, licet non sub conceptu passibilis, & Redemptoris, benè tamen sub conceptu mediatoris ad gratiam, & gloriam obtinendam à Deo vt docet ibidem D. Thomas. Nempe sub eo conceptu æquè pertinebat ad Angelos notitia Christi ante peccatum, & ante omnem notitiam futuritionis peccati, vt dictum est in quæstione præcedenti. Dicendum igitur potiùs est nouitatem illam motiui pro secundo instanti sitam fuisse, iuxta dicta ibidem in noua comparatione excellentiæ propriæ naturalis cum dimissione, & humiliatione necessaria ad credendũ obscura mysteria, & ad sperandum dona obscurè proposita, nec non cum vilitate humanæ naturæ, quæ exaltata in Christo, adoranda propterea humiliter ipsis proponebatur. Nempe circa hæc multa de nouo considerari potuere, à quorum explicita consideratione prouidè auerterat Deus Angelos omnes pro primo instanti auctor primæ eorum cognitionis. A qua postea, qui voluere, & quantum voluere, pro sua libertate recessere, & in alias æternæ saluti minus opportunas cogitationes prolapsi sunt, amissa propterea priori impossibilitate morali peccandi, simulque labefactata vi dilectionis Dei primitus conceptæ, vt cõtine-

tinerentur in officio, eamdemque dile-ctionem constanter, ac inuariabiliter retinerent.

Art, 7. His igitur ita constitutis, probatur de cætero conclusio proposita de inflexibilitate saltem morali voluntatis Angelicę. Quia Angelus cognoscit in primis cōprehensiuè pleraque motiua naturalia, & cætera naturalia, atque supernaturalia omnia actualiter occurrentia, quę placet considerare pro vnaquaque electione, cognoscit omni conatu, ac proinde cum omni perfectione sibi absolutè possibili; ita vt perfectio cognitionum, vel auertentium ab electione, vel ad illam impellentium, augeri ab eo minimè possit per discursum, aut maiorem rei, de qua agitur considerationem. Omnia siquidem quæ cognoscit, complectitur immediata eorum inspectione, nec potest proficere per discursum in eorum manifestatione, vt dictum est supra quęst, 15. Deinde dispositionem purè physicam retinet Angelus semper inuariatam, dum est in via, & dispositio, quæ in termino viæ superuenit de nouo, fouet potius electionem anteà factam. Demum cuiuis suæ electioni incumbit Angelus summa cum intensione, & adhæsione affectiua, summoque conatu absolutè sibi possibili sub iisdem motiuis; Hæc autem omnia inducunt maximam quandam difficultatem, atque impotentiam moralem mu-

tandi electionem. Quilibet enim voluntatis actus pollet vi aliqua peculiari inclinandi voluntatem ad conseruationem sui, & impediendi actum oppositum retractatiuum eiusdem prioris actus, vt obseruatum est quęst.75 & 75. Sacram. initio. Eaque vis eo est maior, quo maior est intensio ipsius actus, & perfectior cognitio motiuorum, in vtramque partem maiorque de reliquo vniformitas dispositionis ex parte subiecti eligentis. Ergo vbi hęc tria concurrunt in summo gradu vti concurrunt in Angelo, ea vis electionis inclinans ad permanentiã sui redditur maxima, atque insrustrabilis, vt minimum moraliter.

Art. 8. Confirmatur. Quia in humanis electionum, ac propositorum mutationibus, seu retractationibus semper interuenit, vel maior, ac attentior reiconsideratio emendatiua prioris inconsiderationis, vnde est frequens illud, *non putarã*, in volentibus mutare, & mutantibus de facto propositum; vel physica diuersitas dispositionis corporalis, & humorum, atque passionum; vel remissio, & tepiditas propositi priùs cõcepti ex defatigatione, & lassitudine illud continuandi. Liquet enim per experientiam vnicuiuis manifestissimam, nunquam euenire in nobis mutationem, & retractationem electionis iam factæ, nulla interueniente de nouo ex ijs, seu causis, seu occasionibus mutandi,

di, ac retractandi, Impossibile igitur est saltem moraliter, vt accidat mutatio eiusmodi, ac retractatio, vbi ea omnia deficiunt, vti plane deficiunt in Angelis, vt apparet ex dictis superiùs de natura eorum, & de modo, quo tam per intellectum; quàm per voluntatem operantur.

Art. 9. Addo, probabilius mihi videri, ne quidem physicam mutandi, ac retractandi potentiam conuenire Angelis sub conditionibus prius obseruatis circa impotentiam moralem. Ratio est quia perinde comparatur voluntas cum sua electione pro diuersis instantibus, & pro decursu durationis, vtcunque longo sub ijsdem numero cognitionibus, & motiuis; atque comparatur cum eadem pro eodé instanti subdiuersis numero tãtùm cognitionibus, & complacentijs præeuntibus ad actum electionis. Vtrobique enim diuersitas est purè materialis, & numerica; ideoque perinde valitura, aut non valitura ad inducendam diuersam electionem. Impossibile autem est, non solùm moraliter, sed etiam physicè, vt voluntas eligens vnam partem contradictionis de facto sub vna aliqua præcognitione, & complacentia, ac preuia dispositione, electura foret pro eodem instanti oppositam partem sub alia cognitione, aut complacentia, aut dispositione qualicunque præuia numero tantùm diuersa ab ea, quę datur de facto, Impossibile

namque est physicè, vt diuersitas tantùm numerica comprincipiorum inducat specificam diuersitatem in electione, existéte eodem numero principio electiuo, vtque illud eligat diuersimodè nulla existéte diuersitate formali ex parte motionis, & allicientiæ præuiæ impellentis ad vtramque partem contradictionis. Ergo similiter est impossibile, vt idem numero principium electiuum erumpat in electiones inuicem oppositas pro diuersis instantibus sub dispositione intentionali, & physica adæquatè. & totaliter eadem. Neque verò dici potest vnam substantiam intellectualem quatenus existentem pro pluribus instantibus, æquiualere pluribus substantijs intellectualibus, quatenus simul coexistentibus pro vnico tantùm instanti; atque ideò illam vnam substantiā posse pro diuersis instantibus eligere opposita, tametsi cætera omnia perseuerent eadem, sicut plures substantiæ pro vnico instanti possunt eligere opposita; nec necesse est, vt sint similes omnino, atque conformes in electione, tametsi omnibus insit dispositio præuia totaliter vniformis Non inquam hoc dici potest. Quia æquiualentia vnius substantiæ ad plures non potest tenere quoad omnia, vt per se patet, vtcunque cætera considerentur. Vnde necesse est aliunde ostendere, quod teneat quoad punctum de quo agitur; idque nego ostendi vlla ratione posse. Hæc

certè

certè ratio discriminis negari minimè potest, vnamquálibet substantiam affici intrinsecè electione sua, atque ratione eius reddi specialiter difficilem electionem oppositam pro instanti sequenti, nec esse tam facilem trãsitum ab vna electione habita pro vno instanti ad electionem oppositam pro instanti sequenti, quàm facilis initio fuisset eadem opposita electio, cum tamen certum, manifestumque sit nullam substantiam affici intrinsecè electione alterius substantiæ sibi coexistentis, nullique substantiæ reddi specialiter difficilem electionem vtriusuis partis, propter qualemcunque electionẽ alterius substantiæ pro eodem instanti. Patet igitur comparationem prædictam esse inutilem, neque quidquam conuincere in re proposita.

Art. 10. Ex his itaque omnibus apparet, premiũ æternæ beatitudinis, & poenam damnationis æternæ nõ fuisse inducta pro illo ipso instanti, pro quo primũ extitit meritum consummatum bonorum Angelorum, & peccatum malorum; Eadem verò inducta fuisse pro instanti immediatè sequenti, nullaque omnino interposita mora; atque vt vtrumque ita fieret fuisse necessarium ex natura ipsa rei, propter incompossibilitatem status beatifici, & reprobationis passiuæ cum statu merendi per vitationem liberam peccati, atque demerendi per peccatum, &

propter immutabilitatem physicam, vel ſ.l.em moralem voluntatis Angelicę post conſiderationem omnium in vtramque partem motiuorum abſolutè poſſibilem eidem naturę, vti de facto data eſt in Angelis prout exiſtentibus in primo, & in ſecundo inſtanti quatenus pro primo omnes vniformiter acceperunt à Deo cognitionem omnino perfectam, quæ complecteretur omnia motiua impellentia ad dilectionem Dei, in ſecundo verò inſtanti qui voluerunt digredi ad motiua creata impellentia ad peccandum, ea ſimiliter omnia complexi ſunt cognitione ipſis omnino adęquata, certè tali qua maior nullo temporis decurſu exiſtere poſſet in iiſ. dem Angelis propter incapacitatem eorum, vt proficiant per diſcurſum in cognitione rerum iam præhabita per ſimplicem earum intimam inſpectionem; & qui noluere ſimiliter digredi ad vlteriorem, ac maiorem conſiderationem, ſeu inſpectionem motiuorum eiuſmodi naturalium, non magis potuere pręhabere maiorem notitiam motiuorum inclinantium ad eiuſmodi digreſſionem, & conſiderationem. Quæ omnia oſtendenda erant, vti oſtenſa ſunt.

Ad 1. Conceditur ſponte, non eſſe de conceptu vniuerſali præmij cuiuſuis, & pœnæ, ne exiſtat pro eodem inſtanti reali, pro quo primum exiſtit meritum, & demeritum cui rependitur. Sed negatur

eſſe

esse vice versa de cóceptu vniuersali omnis præmij, & pœnę, vt possit realiter coexistere merito sui, ac demerito. Quia ostensa est supra specialis quoad hoc ratio repugnantiæ in præmio æternæ beatitudinis, & in pœna damnationis æternæ.

Ad 2. D. Augustinus clarissimè distinguit cap. 10. de correp. & grat. Angelicā durationem ac statum vię duratione, & statu termini, dum dicit, *sic ordinasse Deum Angelorum, & hominum vitam, vt in ea prius ostenderet, quid posset eorum arbitrium, deindè quid posset suæ gratiæ beneficium*. Quia vero hic liber est postremū opus, & quasi testamentum Augustini, hinc exponenda sunt, quæcunque in alijs operibus prius dixerat circa hoc punctum. Constat autem in illis locis super Genes. atque alibi non semel egisse de hac re non resolutoriè, sed opinatiuè tantum, atque dubitatiuè, disputando, & non determinando, tanquam in re sibi pro tunc omnino dubia. In verbis autem illis ex 11. de Ciuit. Tò peregrinari non accipitur, vt oppositum statui perfectæ beatitudinis, sed solum prout conuertitur cum statu peccati, & alienationis, atque auersionis a Deo. Quæ vsurpatio cadit aptissime in illud verbum. Nec necesse est, vt eo vbique ab omnibus sensu vsurpetur, quo vsurpatur ab Apostolo. Iam in libro de Eccles. dogm. Sancti Angeli dicuntur perseuerare in ea beatitudine, in qua creati sunt.

Quia nunquam recesserunt ab eo genere dilectionis Dei, & coniunctionis cum Deo, quam conceperant in primo instanti, tametsi ea fuerit post statum viæ longe perfectior, atque diuersæ speciei, vt dictum est quæst.4. de act. hum.

Ad 3. Imo, quia idem semper idem semper est aptum facere idem, concluditur potius, Angelos, post adæquatam omnium in vtramque partem motiuorũ considerationem, semper incumbere inuariabiliter electioni semel conceptæ eamdemque semper facere, & continuare electionem. Quia videlicet non subeunt varias, ac dispares dispositiones naturales temporis decursu sicut homines, sed semper eodem modo permanent, & physicè propter simplicitatem, puramque spiritualitatem naturę suæ, & intentionaliter propter deiformem, vt loquitur Dionysius cap.4. de diu. nom. intellectum eorum. Non igitur tenet paritas quoad hoc punctum inter Angelos, & homines, nec fuisset conueniens, sed prorsus inutile, si Angelis peccantibus concessa fuisset, sicut vtiliter conceditur hominibus, longior mora viæ pro peragenda pœnitentia. Quam nimirum nunquam peragere possent propriè talem, seu salutarem, vt ostensum est. Idemque dicitur de longiori experimento bonorum Angelorum pro augmento meriti. Quod scilicet augere nullatenus possent, vtpotè

ex-

expertes nouæ libertatis ad omissionem continuationis, & ad continuationem operis meritorij. Ad 4. constat ex dictis supra præsertim art. 10.

Ad 5. Conuenientia Angelorum cum homine, quà intellectualis est, est tantū generica. Atque homo ratione suæ differentiæ specificæ subiacet multiplici varietati cognitionum, & apprehensionum circa obiecta quælibet etiam purè intelligibilia, atque inuariabilia secundùm se. Quia illa cognoscit dependenter à phantasia, & per discursum. Apprehensio autem phantasiæ variatur quoad modum repræsentandi eadem obiecta per momenta singula propter variationem, tùm obiectorum sensibilium, quæ succesiuè occurrunt diuersa, & diuersimodè eadē, tùm dispositionis naturalis in corpore, quæ inducit diuersum repræsentādi modum in eadem phantasia. Similiter discursus est irrequietus, & progreditur, ac regreditur modis innumerabilibus. Angeli autem ex neutro capite sunt variabiles in apprehensione obiectorum, & modo illa repræsentandi. Vnde patet, paritatem esse nullam.

QVÆS-

QVAESTIO XXIX.

Vtrùm dæmones verè crucientur igne inferni?

VIDENTVR non verè cruciari, sed in sensu metaphorico accipienda esse quæcunque dicitur in sacris literis de tortura dæmonum per ignem 1. Quia aliàs etiam frequenter accipitur ignis metaphoricè in sacra scriptura, vt Lucæ 3. Matt. 3. vbi dicitur de Christo Domino: *ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne* Hic enim ignis exponitur in sensu metaphorico, vt dictum est quæst. 9. de sacram ad 1. Verùm vrgentiora sunt in hunc scopum testimonia quædam scripturæ, quę loquuntur de igne inferni cum metaphora manifesta. Primum est ex Lucæ 16. vbi diues damnatus exclamat: *Quia crucior in hac flamma*, & mox additur, quòd *eleuans oculos suos vidit Abraham à longè*: & quod precatus eum sit dicens: *Mitte Lazarum, vt intingat digitum suum in aquam, & refrigeret linguam meam*. Circa quæ Augustinus lib. 21 de Ciu. cap. 10. sic vrget sensū metaphoricum: *Dicerem quidem sic arsuros sine vllo suo corpore spiritus sicut ardebat apud*

apud inferos ille diues, quando dicebat, Crucior in hac flamma, nisi conuenienter responderi cernerem talem fuisse illam flammã, quales oculi quos leuauit, & Lazarum vidit, qualis lingua cui humorem exiguum desiderauit infundi, qualis digitus Lazari, de quo id sibi fieri postulauit, vbi tamen erant sine corporibus animæ. Sic ergo incorporalis, est illa flamma, qua exarsit &c. Alterum testimonium est ex Isaiæ 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quæ verba pœnis damnatorum accommodat Christus Dominus Marci 9. 42. Manifestũ autem est vermes ibi accipi in sensu metaphotico, vti ab omnibus indubitanter accipiuntur. Nec, nisi distortè, ac violenter accipi potest ignis in sensu proprio & vermis in metaphorico, vbi vterque eodem modo exprimitur in eadem periodo, & cum ijsdem omnibus circumstantijs. Postremò nomine ignis significatur tota pœna, vel certè præcipua damnatorum spirituum, sicut & corporum, vt colligitur ex Matth. 25. vbi illis verbis exprimentibus totum vel certè præcipuũ præmium beatorum: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum,* Contraponuntur à Christo Domino hæc alia: *Ite maledicti in ignem æternum.* Per quem proinde ignem necesse est intelligere totam similiter, vel certè præcipuam pœnam damnatorum, vti intelligendam esse putat inter alios D. Thomas in 4. dist. 50.

quæst. 1. a. 1. ad. 1. Certum autem est, pœnam damnatorum: vel totam, vel præcipuam non nisi metaphoricè ignem dici posse, cùm constet præcipuam pœnam esse priuationem visionis Dei. Ergò metaphoricè, & non in sensu proprio crucientur dæmones igne inferni.

2. Ignis inferni nec physicè cruciare potest spiritus, nec intentionaliter. Non quidem physicè. Quia spiritus non est capax, qui vel comburatur, vel nimium calefiat, sicut corpus inanime non est capax, quod informetur speciebus intentionalibus, aut vt intelligat, vel sentiat. Quæ paritas omninò conuincit. Quia vtrobique est par extremorum distantia, ac diuersitas quoad genus rei. Sed nec intentionaliter cruciare potest. Quia, vbi nullum est verum, ac reale nocumentum, nulla potest esse apprehensio contristatiua, nisi purè imaginaria, aut intellectualis deceptoria apprehendens obiectum per species alienas. In dæmonibus autem, nec imaginatio habet locum, cuius sunt expertes, vt dictum est supra, nec deceptio ratione specierum alienarum, cum ignem, omnemque eius operationem cognoscant immediatè, & videát per species proprias. Præterea non decet Deum, vt cruciet per apprehensioné, & cognitionem falsam. Quia hoc est proprium non habentis vires sufficientes ad plectendum verè, & realiter, atque in-
de-

dependenter ab omni falsitate, quantum par est. Qui defectus virium adscrib Deo nequaquam potest.

3. Angeli boni non delectantur rebus vllis corporalibus, nec aliqua eiusmodi delectatio est beatitudo, aut pars beatitudinis eorum. Ergò neq; dæmones cruciantur rebus vllis corporeis, nec aliquis eiusmodi cruciatus est pœna, aut pars pœnę eorum. Antecedens videtur supponi communiter, vt certum. Patet consequentia. Quia impium est credere, Deum plura adhibere ad torquendum, quàm ad beatificandum, nec totidem modis indulgere plenitudini gaudiorum in beatis, quot modis cumulat cruciatus & dolores malorum spirituum.

4. Quatuor Doctores Ecclesiæ docent ignem inferni non esse materialem, qualis est iste noster, quo vtimur mortales. De Augustino constititiam in primo argumento. Hieronymus ad verba Isaiæ 66. ibidem indicata: *Vermis, ait, qui non moritur, & ignis, qui non extinguitur, à plerisque conscientia accipitur peccatorũ, quæ torqueat in supplicijs constitutos.* Clarius significat idem, Gregor. lib. 15. moral. cap. 17. ad illud: *Deuorabit eum ignis. Ignis,* inquit, *corporeus, vt ignis esse valeat, corporeis indiget fomentis; non vero ignis gehennæ, cum incorporeus sit.* Ambrosius deniquè lib. 7. in Lucam, ad cap. 14. §. 3. clarissimè idem pronunciat concludens: *Ergò neque corporaliũ*

stri-

Aridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium neque vermis est corporalis Recedendum autem nequaquam est ab vnanimi consensu sanctorum quatuor Doctorum Ecclesiæ.

Art. 1 Respondetur, Circa beatitudinem Angelorum, & pœnam dæmonú vix quidquam opus est dicere, prætereaquam de tortura dæmonum per ignem. Quia cæterum sunt communia Angelis, & dæmonibus cum hominibus beatis, ac reprobis, de quibus dictum est alibi. Quapropter Angelorum beatitudo quoad suum conceptum essentialem consistit in visione Dei, iuxta illud Matthæi 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei* Quoad conceptum verò secundarium, ac integralem constituitur per dilectionem, & fruitionem Dei. Ac demùm quoad cóceptum accidentalem in aggregatione rerum omnium creatarum, quatenus placentinm ipsis. Quæ patent ex quæst. 3. & 4. de act hum. Pœna dæmonum consistit proportionaliter in priuationibus contrarijs eorum bonorum. Inquam autem eorum bonorum. Quia bona naturæ Angelicæ debita ex exigentia eius determinata non sunt ablata dæmonibus, dicente Dionysio cap. 4. de diu. nom. par. 4. naturalia in dæmonibus mansisse integra, eaque esse splendidissima. Vndè species retinent, quas accepere ante peccatum, obiectorum omnium naturalium, eaque co-

cognoscunt comprehensiuè, sicut prius; nec quoad veritates speculatiuas ordinis naturalis vllam iacturam passi sunt. Sed neque quoad veritates practicas obtenebrationē patiuntur maiorem, quam quæ consequitur necessario, ad obstinationem assertam quæstione præcedenti, in primo peccato, ratione cuius omnia ordinantur ad prauum finem superbiæ, & inuidiæ primitus conceptę, omniaque cætera trahentis ad scopum suum. Solis itaque priuati sunt in integrum donis supernaturalibus, tùm proprijs beatitudinis, quàm nunquam habuerunt, tùm proprijs viæ, quæ amiserunt per peccatum. Id præterea est commune spiritui cum hominibus, vt magnitudo bonitatis repertæ in beatitudine bonorum, atque delectationis indè redundantis sit incomparabiliter maior, quam tota malitia, & vis contristandi, quæ inest pœnæ reproborum. De qua comparatione dictum est ex professo quæst. 35. de Deo ab art. 5.

Art. 2. His igitur ita constitutis ex cōmuni, ac indubitato consensu, sola superest difficultas de tortura dæmonum per ignem, & de modo, quo is illas cruciat, aut cruciare omninò potest; Circa quod quatuor dicenda sunt. Primum, idque certissimum est, dæmones aliquo vero, ac reali modo cruciari per ignem verum, ac realem, & qui hac voce communiter significatur in sensu proprio. Hæc veri-

tas fundatur in multis & claris testimonijs scripturæ docentibus, animas damnatorum, de quibus ante reditum ad corpora, est eadem ratio, atque de dæmonibus, ipsosque dæmones puniri igne inferni. Atque hæc testimonia accipienda esse in sensu prprio constat, tùm ex eorum contextu, tùm maximè ex communi Sanctorum PP. intelligentia, à qua recedere non licet, iuxta documentum traditū à Conc. Trid. sess. 4. monente præterea Augustino lib. 3 de doctr. christ. cap. 10. & 11. Scripturam esse intelligendam in sensu proprio, vbicunque non cogit ad metaphoricum, vel aliud patentius eiusdem scripturæ testimonium, vel ratio euidens. Quorum neutrum adest in præsenti. Testimonia illa frequentia scripturæ, & prædictus communis sensus, ac interpretatio Sanctorum PP. de vero igne inferni, veroque per ipsum cruciatu omnium damnatorum, habentur apud Suarez lib. 8. cap. 12. Verum hic syllogismus, cuius vtraque præmissa apparet certa ex fide, est eam in rem efficacissimus. Homines damnati resumptis post diem iudicij corporibus punientur igne corporeo, & punitione propriè talibus, vt liquet ex Eccles. 9. *vindicta carnis impij ignis, & vermis*. Iudith. 16. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum*. Et Apocal. 14, 18. 19. 20. & 22. sæpius describitur infernus, vt *stagnū*

ardens igne & sulphure, similiaque dicuntur 2. ad Thessal. 1. 2. Petri 2. & in epistola Iudæ. Atqui idem ignis est communis dæmonibus, eorumque torturæ inseruit, vt liquet ex illa supremi iudicis vltima sententia Matthei 24. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius*. Et Apocal 20 *Diabolus missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi est Bestia, & Pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum*. Igitur dæmones non minus, quam homines verè cruciantur vero igne corporeo; quandoquidem respectu corporum nulla est necessitas, aut etiam probabilis ratio, vt ignis accipiatur metaphoricè; idem vero ignis diserte asseritur cruciator, & punitor dæmonum.

Art. 3. Dicendum rursus est, dæmones non cruciari igne corporeo, vel ipsis recipientibus in se per potentiam obedientialem passiuam, calorem, & ardoré, aut aliquam aliam qualitatem materiale producibilem naturaliter ab igne, vel eodem igne agente, ac inducente per potentiam obedientialem actiuam, qualitatem aliquam spiritualem purè physicam, quæ connaturaliter recipiatur in dæmonibus, eosdemque angat, & cruciet ad eum modum, quo homo angitur, & cruciatur ab igne, igneisque qualitatibus. Constat hoc ex principio vniuersali tradito quæst. 21. 22. & 23. de sacram. vbi ostendimus

stensum est, nullam caus.m efficere, nullumque subiectum recipere posse obediétialiter vllos effectus, aut formas, præterquam affines effectibus, & formis sibi cónaturalibus, qnoad perfectionem, & munus proprium, & peculiare, seu differentiale eorumdem connaturalium vnicuique causę, & subiecto effectuum, & formarú. Patet nimirum qualitatem purè spiritualem, & purè materialem, ac corpoream participes nequaquam esse, posse eiusmodi affinitatis, ac similitudinis mutuæ. Huiusmodi argumento probant communiter Theologi cum D. Thoma 1 p. quæst. 12. art. 2. & ostensum à nobis est quæst. 11. de Deo ad 3. non posse oculos corporeos eleuari ad videndum Deum, aut aliquod aliud obiectum spirituale. Nec apparet quo pacto absque inconsequentię nota contradicant nihilominus in præsenti nonnulli ex ijsdem Theologis conclusioni positę quoad alterutram ipsius partem.

Art. 4. Dicendum tertio est, igné corporeum inferni cruciare physicè dæmones modo aliquo vero, ac reali, & non solum per puram apprehensionem contristatiuam, quasi imaginariam, vti contingit contristari, & angi vehementer homines præsertim in somnis, apprehensione, ac imaginatione terribilium, quæ re ipsa non subsistunt. Hoc docet im primis Augustinus lib. 21. de Ciuit. cap. 10. ante

med.

med. *Cur enim non dicamus, quamuis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi? si spiritus hominum &c.* Quod ipsum deinde repetit, & exponit iterum, atque iterum ibidem. Similiter Gregorius lib. 9. moral. cap. 38. *Rectè*, inquit, *inferni claustra tenebrosa terræ nominantur, quia quos puniendos accipiunt, nequaquam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione, sed vltione solida cruciant.* Ratio est. Quia impossibile est, vt dæmones apprehendant, & quasi imaginentur terribilia, quibus non afficiuntur re ipsa, ac si re ipsa afficerentur, vtque ita inani cogitatione angantur, sicut accidit hominibus, præsertim dormientibus, sed necessariò discernunt vera à falsis, nec sunt deceptionis capaces magis, quàm sensus exterior est capax, vt fallatur circa proprium sensibile, nulla præsertim existente similitudine obiecti, quod re ipsa adest, cum eo quod apprehenditur. Quo profecto modo se haberet ignis nihil re ipsa nocens physicè respectu ignis apprehensi, vt nocentis, & cruciantis.

Ar. 5. Dicendum denique est, cruciatum dæmonum per ignem corporeum communem corporibus hominum reproborum fieri per physicam ipsorum alligationem ad eundem ignem seu per vnionē mutuam vtrorumque alligatiuam in ordine ad locum. Hanc sententiam docet D. Thomas in hac quæst. 64. art. 4. præser-

sertim ad 3. & in 4. dist. 44. quæst. 3. & alij plures Theologi vtrobique. Huc proculdubiò pertinet celebris sententia Gregorij lib.4. dialog. cap. 29. *Teneri autem spiritum per ignem, dicimus, vt in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignē namque eo ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, crematur.* Teneri enim spiritum per ignem, nihil aliud esse potest, quàm spiritum inseparabiliter igni alligari. Nec ignem ideo pati, quia videt, & ideo cremari, quia aspicit se cremari, aliud esse potest, quam videre se indissolubiliter igni addictum esse, atque hac ipsa visione contristari, & angi vehementer tanquam vera repręsentatione obiecti sibi physicè dissoni, ac dedecentis, Qua de causa immediatè addit: *Sicque fit, vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur.* Ac demum in fine capitis: *Quisnam*, inquit, *sapiens reproborum animas teneri ignibus neget.*

Art. 6. Ratio possibilitatis huiusmodi torturæ est. Quia negari in primis minimè potest, quin dęmones sint vnibiles corporibus vnione purè aggregatiua in ordine ad locum, quandoquidem dictū est cum communi supra quæst.7. Angelos naturaliter posse assumere corpora per veram sui vnionem cum ipsis in ordine ad

locum

locum præcisè. Quid? quod huiusmodi alligationem videtur apertè docere Apostolus Iudas in sua epist. vers. 6. dum dicit: *Angelos vero, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine* (ignis tenebrosi) *reseruauit*. Et 2. Petri 2. 4. *Deus Angelis peccantibus non pepercit sed rudentibus inferni* (ignis, & sulphuris) *detractos in tartarum tradidit cruciãdos*. Dubitari deinde non magis potest eiusmodi alligationem spirituum ad ignẽ inferni esse valdè molestam, atque vehementer contristatiuam, atq; cruciatiuam respectu ipsorum, idque duplici de causa. Quarum altera est, quia talis alligatio plurimum contradicit connaturali spirituum libertati, & amplæ indifferentiæ, vt absoluatur ab omni corpore, vtque assumat, hæc vel illa corpora. Assumat verò quodlibet ex illis dominando eisdẽ, nullamque patiendo seruitutem ineuitabilem, ac inuoluntariam respectu eorumdem. Altera causa est, quia eadem alligatio contradicit non minus, tùm naturali eorum excellentiæ, qua sunt vsque adeo superiores corporibus, tùm maximè superbiæ eorumdem peccaminosæ, qua efferuntur ab initio. Cum enim ille ipse ignis sit instrumentum Dei ad puniendos homines peccatores, & inimicos Dei, adeòque vilissimos, summaque infamia summè contemptibiles, nequit non esse per

molestum sublimitati spirituum, eorumque arrogantiæ, quod inseparabiliter alligentur eidem igni, nec possint dissolui ab instrumento tortore hominum p ssimorum, & quod ijsdem sint æternum ad futuri cum societate eiusdem flammæ vtrosque indiscriminatim tenentis, atque vinculis indissolubilibus apprehendentis æternum. Dubitari igitur minimè potest, quin dæmones cruciari plurimum, & vehementer torqueri possint per eiusmodi alligationem ad ignem inferni.

Art. 7. Ratio autem, ob quam conueniens fuerit ex natura ipsa rei, vt dæmones torquerentur per talem alligationem ad ignem, desumitur ex eo quod modus pœnæ sequitur modum culpæ sicut pœna simpliciter sequitur culpam simpliciter iuxta illud Apocal. 18. 6. *In poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentorum & luctum.* Et sap. 11. 17. *Per quæ peccat quis per hæc & torquetur.* Et Ierem. 50. 20. *Iuxta omnia, quæ fecit, facite illi.* Peccatis autem hominum, & Angelorum est communis auersio à Deo, & contemptus donorum spiritualium. Vnde vtriq; similiter priuantur visione Dei, donisque omnibus supernaturalibus. Sed quoad abusum rerum corporalium est magnum discrimen inter spiritum humanum, & Angelicum. Quia spiritus humanus vnitur corpori vnione per se, eoque mediante

te delectatur rebus corporalibus, eorumque actione, & passione afficitur intrinsecè. At Angelus vnitur corporibus vnione tantùm aggregatiua in ordine ad locum proptereaque non afficitur intrinsecè actione, & passione corporalium delectabilium, totusque abusus peccaminosus circa illa consistit in actione, qua illis dominatur in ordine ad fines suos prauos. Hac igitur de causa opportuit, vt homines paterentur in inferno ab igne, alijsque agentibus materialibus per qualitates ab eis productas, atque inhærentes physicè hominibus, eisdemque molestas, ac nociuas. At respectu dæmonum solùm oportuit, vt vis eorum dominatiua supra corpora, quoad motum localem, de qua dicetur quæst. 31. conuerteretur in seruitutem per alligationem ad corpus præcipuè nociuum respectu hominis, ideòque infamatiuum, seu dehonestatiuum respectu demonum. Per hæc igitur patet, dæmones verè torqueri verò igne, & qualis sit torturæ modus.

Ad 1. Non dubium est, quin ignis, sicut, & alia eiusmodi sumantur metaphoricè in sacris literis. Sed non propterea licet vbique illis accommodare sensum metaphoricum. Considerandus itaque est, pro discernendo sensu legitimo, contextus, & capacitas materiæ cũ collatione aliorum locorum de eadem re. His autem consideratis apparuit iam clarè,

ignem inferni, eiusque vim punitiuam, neque respectu dæmonum, & multominus respectu hominum post diem iudicij accipi posse in sensu metaphorico. Oppositum verò apparet de baptismo in igne, vt dictum est in illo eodem loco de sacram. Anima verò diuitis nondum erat vnita corpori, propstereaque est probabile in verbis illis apud Lucam, cruciatum flammæ qualem vtique experimur in corporibus metaphorice significari, sed metaphora fundata in vero, & reali cruciatu, qualis nuper exposita est respectu dæmonum, estque communis animalibus separatis. Quo sensu accipienda esse puto, quę dicit ea de re Augustinus. Qui tamen verum alioquem ignem, verumque eius cruciatum agnoscit in inferno. vt liquet ex verbis eius indicatis supra art. 4. Qui proinde non censet eamdem metaphoram extendi posse vniuersaliter ad alia etiam loca scripturæ circa ignem inferni, & vim eius cruciatiuam. In verbis apud Isaiam probabile est, & vermé, & ignem promiscuè vsurpari metaphoricè pro cognitione, & memoria peccati præteriti vehementer afflictiua, & contristatiua. Probabile quoque est, vtrumque verbum sumi in sensu proprio. Quia nec impossibile, nec absonum est, vt veri vermes dentur in inferno sicut vera flamma, & fodicent assidue corpora damnatorum, dæmones vero, & animas se-

pa-

paratas vexent consequenter per alligationem prout dictum est de igne. Probabile denique est, vermem metaphoricè, & ignem nihilominus sumi propriè. Quia ignis est magis idoneus ad torturam vniuersalem, & corporum, & spirituum, quàm vermes. Qua de causa Augustinus lib. 21. cap. 9. tres istos sensus docet, vt probabiles. Sed nulla iterum consequentia est, eosdem sensus, vel quemlibet eorum promiscuè accommodandi alijs locis scripturæ de igne inferni. In quibus nimirum deest ea coniunctio ignis cũ vermibus, simulque adsunt alia, quæ sensum proprium specialiter exigunt, vt ostensum est supra. Demum comparatio illa inter regnum beatorum, & ignem reproborum nihil conuincit. Quia frequenter significatur sine metaphora totũ per partem, & substantialia per accidentalia illis inseparabiliter adiuncta. Conceditur itaque, nomine ignis, in quem conijciuntur maledicti, comprehendi totam eorum pœnam. Sed negatur propterea, non significari verum ignem, verumque cruciatum per ipsum; cum hæc veritas, ac proprietas sit magis idonea ad consignificandam reliquam etiam pœnam; eamque præcipuam priuationis visionis Dei, cui priuationi adiacet per se hæc alia pœna secundaria ignis.

Ad 2. Virum nobilem sedere ligatum in transtris remigum damnatorum ad id

ministerium propter infamia delicta, grauissima proculdubio pœna est, & quæ angere, & contristare plus etiam possit clarissimum natalibus hominem, tametsi corporaliter non laboret, quam angat, & contristet vilissimum hominem eadem sessio, & alligatio coniuncta cum labore remigandi, alijsque eius ministerij ærumnis. Nec ea pœna est phantastica, soliusque apprehensionis intentionalis, quales sunt angustiæ, & afflictiones somniantiũ horridè, sed vera, & realis. Quidni idẽ proportionaliter dicatur de natura Angelica vsque adeo sublimi, ac nobili ex se, quatenus alligata igni tortori corporum scelestorum? De reliquo verum est, quod contendit & efficaciter comprobat obiectio, torturam dæmonum per apprehensionem intellectualem ignis subsistere nequaquam posse absque nocumento reali inducto à Deo in dęmones per alligationem ad igné modo superius explicato. Nec valet in contrarium paritas somniantium, nisi aliqualiter modificetur. Vti modificanda proculdubio est apud Augustinum, qui ea vtitur lib. 21. de ciuit. cap. 10. Quia, vltra rationem ponderatam superius art. 4. simul cum verbis eiusdem Augustini somniantes horribilia, non possent propterea angi, & affligi, nisi obiecta imaginationis essent verè, & realiter nociua respectu ipsius somniantis. Ergo nec dæmones angi, ac affligi vllatenus

nus possent per vllam apprehensionem intellectualem ignis, nisi hic esset aliquo modo verè, ac solidè nociuus respectu ipsorum antecedenter ad eandem apprehensionem.

Ad 3. Nulla vnquam ratio persuadere mihi poterit, plus aut aliter cruciari dæmones rebus corporalibus, quam Angeli beati delectentur eisdem, aut hoc genus rerum maiorem habere ac exercere vim nocendi, & contristandi inimicos Dei, quàm fouendi, ac delectandi amicos eiusdem, quamquam D Thomas oppositum insinuare videatur de verit. q. 26. quæ est de passionibus art. 1 ad med. Dicendum itaque est, Angelos beatos delectari statione Cælorum sibi à Deo disposita, sicut dæmones cruciantur claustris inferni, eiusque igne, nisi quod hi violenter tenentur alligati, tanquam serui nequam, Angeli vero tenentur amicabiliter sola cognitione voluntatis diuinæ proprijque decoris delectatione decenti. Ratio porrò ob quam magis exprimitur in sacris litteris, & diligentius exponitur à Theologis tortura dæmonum per igné, quam delectatio Angelorum ratione augustissimi habitaculi cælestis fundatur, nisi fallor in excessu incomparabili bonitatis, & delectabilitatis, quæ conuenit visioni & dilectioni Dei, supra totam malitiam, quæ inest priuationi vtriusque iuxta dicta quæst. 35. de Deo ab art. 5. Hac nimirum

de causa respectu Angelorum merito reputatur pro nihilo, atque despicitur sub silentio, aut cum exigua expressione delectatio perceptibilis ex rebus corporalibus; cùm respectu dæmonum non sit malum vsqueadeo exiguum contristatio ex eodem rerum genere. Quia videlicet pœna damni non est malum vsqueadeo præeminens huic alij secundariæ pœnæ, quæ ipsis irrogatur loco pœnæ sensus, atque huc respexisse videtur D. Thomas loco indicato. Cæterum hoc est bonis, & malis proportionaliter commune, vt neutri amittant, seu dimittant eiusmodi, aut delectationem, aut cruciatum, dum mittuntur in hunc aerem nostrum, extra, & cælum, & infernum. Quia retinent nihilominus notitiam certam, ac euidenté de habitaculo vniuscuiusque proprio, in quod redituri sunt, æternumque mansuri finitis custodia, & tentatione hominum.

Ad 4. De Augustino, & Gregorio, quatenus docentibus veritatem ignis inferni, & torturæ per ipsum: constat ex verbis eorum indicatis supra art. 4 & 5. Quod in contrarium objicitur ex Augustino, non est vniuersale, sed pertinet ad illum solum locum scripturæ de diuite, & Abrahamo, de quo iam satis dictum est. Quod non tollit, quominus in alijs locis intelligat, prout intelligit, verum ignem, verumque eius cruciatum, propter diuer-

sas

sas diuersorum locorum circumstantias, & scopos. Hieronymus similiter loquitur; idque narratiue potius, quam assertiue, de solis illis locis, in quibus vermis & ignis simul efferuntur, circa quæ loca permissus nuper est sensus metaphoricus absque præiudicio veritatis. De reliquo idem Hieronymus epist. 59. inter errores cauendos in libris Origenis, notat, *quod ignis inferni non punit in supplicijs, sed in conscientia peccatorum*, eumdemque errorem refellit ad Ephes. 5. ad illud *Nemo vos seducat*. Gregorius, cum vt dictum est clarè alibi doceat, verum corporeum ignem cruciare in inferno, non aliter dicit in verbis obiectionis eumdem ignem incorporeum, nisi quia est pura flamma, nec alitur corpulenta strue continui pabuli, & combustibiliū, vt clarius docet lib. 4. dial. cap. 31. fine. Ambrosij denique expositio legitima, eademque consona præsentis dogmatis veritati est valde difficilis, sed est facilis excusatio, quatenus tempore Ambrosij non erat vsqueadeo stabilita vniuersali omnium consensu veritas hæc de vero igne inferni.

QVAESTIO XXX.

Vtrùm detur aliquis ordo inter dæmones?

VIDETVR nullus esse 1. Quia, infernus dicitur *terra miseriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat* ex lib. Iob.10.22. Ergo in dæmonibus, quorum locus est infernus nulla inuenitur ratio ordinis.

2. Vbi deest ordo mediorum ad finẽ, necessario deficit ordo mediorum inter se; sicut admisso errore in primis principijs necessario inducitur error in conclusionibus. Deest autem in dæmonibus ordo ad finem ipsorum, qui est Deus. Ergo deficit necessario in eisdem ordo etiam mediorũ inter se, qui solus superest præter ordinem ad finem, ac proinde deficit in illis omnis ordo.

3. In Angelis bonis nulla est deordinatio. Ergo in malis nullus est ordo. Patet consequentia, quia sicut in bonis Angelis datur plenitudo bonitatis, cui contradicit deordinatio quælibet; ita in dæmonibus datur plenitudo malitiæ, cui similiter contradicit ordo, cum is pertineat ad rationem boni, vt docetur fuse

ab Augustino cap.3.& 4. de nat. boni.

Art. 1. Respondetur, Vbicumque sunt naturæ inuicé inæquales, necessario reperitur aliquis ordo prioris, & posterioris in perfectione & dignitate. Rursus omnis multitudo ordinata ad vnũ aliquem finem, necesse est, vt ordinetur sub aliquo vno per quem ad eumdem finem dirigatur, siquidem multipliciter intendi, ac obtineri ille possit. Demum necesse est, vt supersit aliquis ordo superioritatis, & inferioritatis inter eos, qui ab initio immobili voluntate consenserunt in obsequium alicuius ex eadem multitudine, tanquam principis sui. In dæmonibus autem datur inequalitas naturarum. Datur etiam intentio vniformis quoad rebellionem aduersus Deum, & quoad incitãdos homines ad malum. Data denique fuit initio consensio reliquorum demonũ in Luciferum, tanquam in Principem suũ, siquidem is exemplo suo & suasione reliquos induxit in peccatum, volentes vtiq; ab eo superari, atque ita seruitutem eius subire. Hac igitur triplici ratione datur inter dæmones realis aliquis ordo constitutus sub vna natura essentialiter preeminente, sub vno Principe agnito, & constituto per vnanimem cæterorum consensum, & sub vno fine intento itidem vnanimiter.

Art. 2. Et quidem dari vnum aliquem principem demoniorum constat certo ex

Ioannis 14, & 16. vbi Christus Dominus eum appellat, certè non apparet, quem alium appellare, aut voluerit, aut potuerit, *Principem huiusmodi*. Idem supponitur cap. 12. dum dicitur. *Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps huius mundi eijcietur foras.* Circa quæ Chrysost. homil. 42. in Matth. *Si diabolus*, arguit, *Princeps est, cæteri dæmones illi subijciuntur.* Idem supponitur in testimonio Matthæi producto in quæstione præcedenti de igne parato *diabolo, & Angelis eius*. Clarius apparet ordo dæmonum sub vno Principe & ad vnum aliquem finem, ex argumento quo Christus Dominus conuincit Iudæos Lucæ 11. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Et si Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius?* Vbi clarè supponitur dari, ac stare, seu conseruari, minimeque desolatum esse regnum Satanæ. Est autem de ratione regni, vt subsit alicui suo Principi peculiari, vtque ad vnum aliquem finem peculiarem ordinetur, ex doctrina Philosophi, aliorumque communi. Iste igitur duplex ordo certissime reperitur inter dæmones.

Art. 3. Primus vero ordo fundatus in naturarum intrinseca inæqualitate constituitur ex communi Theologorum consensu cum fundamento in Apostolo. Cómmunis namque sensus Theologorum est cum D. Thoma quæst. 109. præsertim à. 1. ex Dionys. cap. 4. de diu. nom. part. 4. ali-

aliquos ex omnibus hierarchijs, & ordinibus Angelorum descriptis supra quæst. 4. lapsos in peccatum, & reprobatos esse, ac proinde adesse in dæmonibus post peccatum eam omnem coordinationis seriem, qua omnes Angeli erant ex sua natura ordinati ante peccatum, quatenus naturalia manserunt integra post peccatum. Fundamentum in Apostolo apparet ex epist. ad Ephes. 6. & 1. ad Corinth. 15. vbi varia nomina ordinum Angelicorum dæmonibus attribuuntur. Non autẽ illis attribuuntur omnia eiusmodi nomina tametsi ex omnibus ordinibus deciderint. Quia ratione lapsus, amissæ charitatis, & admissæ rebellionis in Deum amiserunt eas omnes appellationes, quæ sanctitatem, ardorem charitatis, innocentiam, & obsequiosam ad Deum adhæsionem significant, vel consignificant.

Art 4. Vnde nec Hierarchia, quæ sacrum Principatum significat, nec nomen, aut Seraphinorum, quod ducitur à charitate, aut Thronorum, quod Deum superinsidentem consignificat, aut dominationum, quod denotat pręeminentem excellentiam, aut Archangelorum quod à rebus magnis nunciandis deductum est, dæmonibus attribuuntur. Attribuuntur vero nomina Cherubinorum, Pincipatuũ, Potestatum, & Angelorum, & aliquatenus etiam virtutum, quę à scientia, alijsq; qualitatibus minimè incompossibilibus cũ pec-

peccato, originem ducunt, & fundantur in perfectione propria naturæ Angelicę, quam dictum est quoad naturalia mansisse integra post peccatum. Tot igitur modis ratio ordinis in dæmonibus reperitur, atque componitur cum absoluta eorum deordinatione respectu sui vltimi finis, cui deberent esse perfectè subordinati, vt essent ordinati ordine absolutè & simpliciter tali.

Hinc patet responsio ad 1. Quia verissimum est simpliciter nullum esse ordinem in inferno, tametsi detur multiplex ordo secundum quid talis.

Ad 2. Patet etiam indidem responsio. Quia licet desit in dęmonibus ordo mediorum re ipsa vltimum respectu ipsorum quantum est ex voluntate, & intentione eorum. Manet nihilominus ordo ad eumdem finem institutus per diuinam voluntatem, quæ ordinat naturas dæmonum, eorumque mala ad gloriam suam; nec nō ordo ad finem prauum institutus voluntate ipsorum dæmonum intendentium, per antiquam superbiam, ac inuidiam exaltationem suam, & perditionem, & depressionem, ac seruitutem hominum respectu sui. Nempe vt perueniant ad hunc finem, subsunt voluntati, & directioni Luciferi, tanquam Principis sui, & pręeminentia naturæ, & agnitione inferiorum ab initio voluntaria.

Ad 3. Nullum est purum malum, sed

om-

omne malum fundatur in aliquo bono, cui nocet, nec malum esse posset nisi adiungeretur bono, vt arguit sæpe Augustinus aduersus Manichæos, maxime vero lib. 1. de eorum moribus ab initio. Bono autẽ non repugnat similiter, vt sit purum, atque impermistum penitus malo, idest nulla carens ratione bonitatis sibi debitæ. Necesse igitur est, vt sit in dæmonibus aliqua ratio ordinis, cũ ordo sit de conceptu bonitatis, vt rectè docet Augustinus in illo loco. Necesse vero similiter est, nullam dari vlla ex parte deordinationem in Angelis beatis, vt pote habentibus in se perfectam omnis bonitatis sibi debitæ plenitudinem.

QVAE-

QVAESTIO XXXI.

Vtrùm Angeli, & dæmones possint aliquid agere circa corpora præter motum localem ipsorum?

VIDENTVR plures alios effectus producere posse immediatè, & non posse efficere motum localem corporum, 1. Quia perfectiones, quæ sunt dispersæ in naturis inferioribus reperiuntur collectæ in superioribus. Ergo in natura Angelica, quæ præeminet omnibus rerum corporalium speciebus reperiuntur vnitæ omnes earum perfectiones. Mensura autem actiuitatis vnicuiq; conuenientis est perfectio præcontenta in in ipso. Ergo Angeli possunt per se ipsos immediatè producere omnes species rerum corporalium. Confirmatur. Quia corpora cælestia influunt immediatè in omnia sublunaria, propter præeminentiam perfectionis respectu ipsorum. Præeminent autem Angeli multò magis sublunaribus, ipsisque cælestibus corporibus.

2. Homo hominem, & ignis ignem producere potest immediatè, & sic de simi-

similibus. Ergo & Angelus Angelum producere similiter potest, Ergo, & quemlibet effectum corporalem. Patet prima consequentia. Quia est eadem vtrobique proportionis ratio. Patet item secunda consequentia. Quia est à maiori ad minus affirmatiuè.

3. Qui potest inducere in aliquod subiectum maiorem perfectionem, potest etiam inducere in idem subiectum perfectionem minorem intra idem genus. At Angelus potest inducere in res corporales motum localem, vt supponitur in titulo quæstionis. Motus autem localis est perfectissimus inter omnes motûs corporeos, vt ostendit Philosophus 8. physic. tex. 57. Ergo potest idem in easdem inducere motus, etiam alterationis, & generationis, qui sunt minus perfecti, quam motus localis, simulque pertinent ad idē cum ipso genus motus corporalis.

4. Vnumquodque corpus habet in se principium sufficiens motus localis sibi congruentis, estque ad eumdem motum intrinsecè determinatum ex sua natura, & ex diuina ordinatione. Ergo perperā, & absque vlla, aut necessitate, aut vtilitate daretur in Angelis virtus motiua corporum in ordine ad locum. Confirmatur ex axiomate Philosophi dicentis, naturam semper facere, ac ordinare vnum ad vnum. Confirmatur rursus, quia Angelis negatur virtus ad motum alterationis,

nis, & generationis circa corpora ex eo; quod corporibus insit ex se virtus sufficiés ad vtrumque istum motum. Inest autem eisdem eadem sufficientia ad motum localem. Eadem igitur ratione neganda est Angelis vniuersaliter omnis virtus actiua circa corpora.

5. Si Angelis obediret materia corporalis ad nutum quoad motum localem, possent Angeli præsertim mali inuertere totum ordinem vniuersi, collocando grauia in loco superiori, & leuia in inferiori loco, & sic de similibus. Hoc autem est inconueniens, vt ministri Dei possint inuertere ordinem institutum ab ipso Deo in hoc mundo corporeo. Ergo Angelis non inest virtus motiua corporum in ordine ad locum. Augetur difficultas, quia omnis motus localis corporum est eisdem vel vtilis, ac necessarius, vel inutilis, ac nociuus. Neutrum autem motum localé possunt inducere Angeli. Non quidem vtilem, ac necessarium. Quia ad talem motum habent sufficientiam, & determinationem à Deo. Alioquin Deus fecisset res corporeas imperfectas, & insufficientes in genere suo Quod repugnat bonitati eius coniunctæ cum potentia infinita, præterea repugnat testimonio illi, quod habetur 1. Genes. *Vidit Deus omnia quæ fecerat, & erant valde bona.* Talia scilicet, quibus nihil deesset eorum, quæ pertinent ad perfectionem vniuscuiusque

rei

rei intra suum genus. Sed neque inutilẽ, & nociuum motum localem possunt inducere Angeli: Tum quia nullam virtutẽ actiuam instituit Deus purè nociuam, aut ordinatam ad inutilia: tum quia motus localis nociuus, ac inutilis accidere non potest absque impeditione motus vtilis, ac necessarij, atque hic à nulla virtute creata impediri potest, cum sit à Deo, cuius potentia est infinita, ideoque inimpedibilis.

6. Angeli non possunt facere miracula virtute sua naturali. Ergo non possunt mouere causas corporales localiter atque ita applicare actiua passiuis quælibet quibuslibet pro libito. Antecedens docetur ab omnibus, tanquam indubitatum cum D. Thoma quæst. 110 art. 4. Probatur cõsequentia. Quia applicando actiua passiuis, vt libet, possent repente conuertere hominem in statuam salis, in lignum, ignem &c. Possent itidem facere, vt corpus mortuum reuiuisceret. Ac demum, vt alia plura similia prætermittantur, possent facere, vt virgo in sensu composito virginitatis conciperet, & pareret. Quia causę naturales corporeæ applicatæ cuilibet materiæ vbicunque, & qualiter, & qualitercunque existenti sufficiunt, vt inducant in ipsam dispositiones omnes requisitas ad prædictos effectus, atque ideò ad inducendos etiam eosdem effectus. Eiusmodi autem opera censentur ab omnibus

nibus miraculosa. Ergò virtus sufficiens ad motum localem, & applicationem causarum corporalium quandolibet, & quomodolibet, eo ipso esset sufficiens ad opera miraculosa.

Art. 1. Respondetur. Nulla natura creata est perfecta in omni genere, quod est proprium Dei, sed habet omnem suá perfectionem restrictam ad determinatú genus, & graduuı perfectionis; & quo magis præeminet in vno genere, eo magis recedit ab opposito genere, minusque participat de perfectione eius propria. Natura autem intellectualis est in diuerso genere, atque natura corporalis, vt per se patet & expositum est supra in quæst. 1. Vndè quo maioris est intellectualitatis eo minus participat de perfectione propria, naturæ corporalis. Natura autem Angelica est in supremo gradu intellectualitatis infra Deum, vt dictum est in eadem quæstione. Quapropter participat minus de perfectione rerum corporalium propria, & peculiari, quam anima rationalis, quæ est infima in genere substantiæ intelligentis. Cum igitur vnumquodque agat, habeatque virtutem agédi circa aliqua, secundùm quod præhabet, & præcontinet in se perfectionem eorum propriam, eisdemque communicabile; concluditur, Angelis conuenire minimam actiuitatem, & virtutem effectiuam respectu corporum, ac proinde

nec alterare illa posse, neque gignere, aut corrumpere immediate per se ipsos: Nempè vtrumque istud genus causalitatis est maximè proprium causarum corporalium, & pertinet ad maximam perfectionem ipsarum in genere suo. Tam ergo repugnat, vt Angeli qualitates, & formas corporales producant immediatè virtute sua propria, quàm repugant, vt causæ purè corporales producant aliquid in esse intelligibili, seu secundùm esse intentionale quoad rationes præsertim vniuersales virtute ipsarum propria. Sed sicut causæ corporales solum producere possunt alia à se secundùm esse physicum; ita Angeli solum efficere possunt alia à se secundum esse intentionale, ac intelligibile, nec vterque agendi, ac producendi modus reperiri simultaneè potest perfectè in vlla natura creata, propter diuersitatem genericam alterius ab altero modo agendi, ac producendi. Hac ratione concluditur præterea, Angelos non posse producere physicè se inuicem, quoad entitatem, & substantiam, sicut res corporales possunt se inuicem producere vnaquæque intra limites suos propria, & peculiari sua perfectione determinatos. Quia videlicet vnusquisque Angelus potest alios Angelos perfectè intelligere, atque adeò efficere secundùm esse intentionale ac intelligibile. Qui modus producendi, ac præcontinendi differt toto genere à

modo producendi, & praecontinendi physicè, & secundùm entitatem, ac proinde est incompossibilis in eadem natura creatâ, ac limitatâ cum praedicto modo producendi, & praecontinendi physicè. Verum quoad istam repugnantiam, vt Angelus ab Angelo producatur physicè, sicut homo ab homine, & ignis ab igne, adest alia insuper ratio vniuersalis desumpta ex improducibilitate physica Angeli praeterquam per creationem. Quae actio repugnat ex genere suo omni, & cuilibet virtuti creatae, atque finitę, vt traditur communiter cum Diuo Thoma, & alibi ostendetur.

Art. 2. Verùm redeundo ad comparationem virtutis actiuae Angelorum cum rebus corporalibus, superest vnumquoddam genus actionis & motus, commune spiritibus, & corporibus, nempè quoad motum localem, qui est illis omnibus promiscuè communis. Ratio huius conuenientię fundatur in celebri principio Dionysij, quod *supremum infimi attingit infimū supremi*, & quod, vt dicit cap. 7. de diu. nom. *diuina sapientia coniungit fines primorū principijs secundorum*. Inter actiones autē rerum corporalium prima, ac suprema est, qua motus localis peragitur, eademque est infima inter actiones spirituum. Est quidem haec actio prima, & suprema inter actiones corporum, vt positum est ex Philosopho in tertia ratione dubitandi

di. Quia motus secundùm locum non tendit ad aliquid intrinsecum mobili, sed solum, ad aliquid extrinsecum, scilicet ad locum, ideoque minimam omnium passibilitatem, quàm patet pertinere ad perfectionem, præsupponit in ipso mobili. Est igitur hic motus nobilissimus inter omnes corporales relatè ad suum principium, & subiectum, licet relatè ad terminum immediatè productum vix, aut ne vix quidem sit vllius perfectionis. Idé verò motus, & actio tenet infimum locum inter actiones, & motus proprios naturæ intellectualis. Cui videlicet soli præterea supersunt motus intelligendi, & volendi, quos patet esse perfectiores, multoque magis perficere subiectum suũ, quatenus per motũ localé appropinquat ad ea, quorũ propinquitas placet, & remouetur ab alijs; per intellectioné verò trahit ad se alia à se distincta, quoad veritatẽ ipsorũ & remouet, quoad falsitaté; & similiter per actũ voluntatis vnitur perfectè cum obiectis placentibus, & remouetur à displicentibus. Conueniunt igitur specialiter res corporales, & spirituales quoad motum localem, Eoque tanquam confinio inuicem nectuntur. Sed conueniunt cum excessu aliquo peculiari perfectionis ex parte spirituum. Quia ipsum vbi spirituale, propter suam indiuisibilitatem, maioremque amplitudinem, est perfectius, quàm vbi corporale, quod est di-

difficile, magisque restrictum, vt patet ex dictis supra quæst.9. Cum ergò, intra vnumquodque genus, minus perfectum continueatur in magis perfecto, & non è conuerso; concluditur in Angelica virtute loco motiua contineri virtualiter, & eminenter motum localem corporum; licet è conuerso motus localis Angelorum non præcontineatur in vlla corporali virtute loco motiua. Possunt igitur Angeli mouere corpora localiter; tametsi à nullo corpore moueri ipsi localiter possint.

Art. 3. Doctrina ista, tùm quatenus negans Angelis omnem actiuitatem physicam, præter loco motiuam, tùm quatenus affirmans virtutem loco motiuam corporum, est communiter accepta cum D. Thoma quæst.110. & lib.3. contra gentes cap.103. Vtramque partem prosequitur pluribus Suarez lib.4. cap 25. 26. 27. Et quidem cum in sacris litteris, aut patribus nullum appareat fundamentum ad attribuendam Angelis virtutem sufficientem ad gignendum, vel alterandum, vel ad producendas vllas ali(?)s qualitates purè physicas; virtus tamen loco motiua corporum manifestè eisdem tribuitur Genes.18.& 19. vbi apparent Angeli Abrahę & Loth.circumferentes secum corpora quocumque liberet. Idem apparet ex Matth.4.vbi permittente Deo Christus transfertur à dæmone ex deserto ad pinnaculum templi, & deinde ad montis cul-

men. Et similiter Lucæ 8. porci præcipitantur à dæmonibus in stagnum. In Philosophia iam diu auctore Philosopho lib. 12. metaph. à tex. 44. eadem in Angelis agnita est virtus motiua corporum, quandoquidem illis attributa fuit virtus motiua cælorum eorumque assidua circulatio. Nonnulli hic obiter inquirunt, an etiam se ipsos inuicem mouere localiter, atque detinere in loco determinato possint Angeli? Communis autem, & vera responsio est superiores ab inferioribus violenter moueri, aut detineri minimè posse; è conuerso posse. Patet prior pars. Quia virtus inferior præualere aduersus superiorem minimè potest. Posterior pars patet ratione contraria, adde non esse contra conceptum spiritus, vt ab extrinseco moueatur localiter. Quod patet à posteriori. Quia animæ damnatorum rapiuntur à dæmonibus ad inferos. Probabile etiam valde est, dæmones alligari igni inferni per Angelos bonos; siquidem hi sunt spiritus vniuersaliter administratorij respectu diuinæ prouidentiæ. Dici consequenter potest, Angelum superiorem moueri posse localiter motu violento, quantum est ex natura rei, per plures Angelos inferiores collatis viribus ad id nitentes. Quæri præterea solet, an motus localis corporum, aut spirituum causetur ab Angelis impresso impetu, & producta qualitate impetuosa; an vero

vniendo se mobili, vnione aggregatiua in ordine ad locum, ac deindè mouendo se directè, indirectè verò, & consequenter corpus, vel spiritum sic vnitum? Probabilius autem videtur vtrumque mouendi modum virtuti Angelicæ esse possibilem, & æquè accommodatum, maximè, quia anima rationalis vtroque modo potest mouere corpora, vt experientia patet.

Art. 4. Vt vt autem hæc habeant, quæ sunt leuiora, illud est diligenti dignum obseruatione, non qualemcumque indiscriminatim motum, aut detentionem corporum esse virtuti Angelicę vniuersaliter possibilem. Pro cuius rei intelligétia distinguendus est triplex corporum motus, & quies, seu detentio. Alij namque sunt motus locales, quos copora mobilia exigunt omninò determinatè. Alij quos exigunt tantum indeterminate, & vagè. Kursus motus determinatè exacti alij sunt necessarij ad conseruationem vniuersi, vt circulatio corporum cælestium, fluxus, & refluxus maris, lapsus fluuiorum, impetus ventorum. & similes. Alij verò requiruntur ad conseruationem aut commodum, & conuenientem statum singulorum corporum, vt motus cordis in animalibus, grauium quorumlibet, & leuium sursum, ac deorsum. Idem dicitur suo modo de quiete, seu detentione. Certum porrò apud me est non

con-

conuenire Angelis virtutem naturalem sufficientem ad impediendos motus corporibus connaturales, necessarios ad conseruationem, & rectam vniuersi coordinationem vniuersalem, vel ad inducendos motus eidē conseruationi, & coordinationi contrarios. Primo quia Angeli ex sua natura sunt quædam pars vniuersi. Est autem de ratione partis, vt sit propter totum, ideoque vt illius conseruationi, & conuenienti coordinationi inseruiat, nec fieri potest, vt à Deo accipiat virtutem ad oppositum, Deinde quia Deus, qui est auctor vniuersi, vult conseruationem eius, estque necesse, vt eam velit simul cum conuenienti omnium partium coordinatione, ex suppositione, quod voluerit condere idem vniuersum, vt dictū est quæst. 28. de Deo. Nulla autem causa secunda præualere potest aduersus voluntatem, & potentiam Dei, nec fieri potest, vt ipse contulerit alicui causæ secundæ virtutem sufficientem ad inuertēdum finē efficaciter præintentum ab ipso, atque præfixum causis omnibus secundis ea ipsa voluntate, qua eas totumque condidit vniuersum.

Art. 5. Certum similiter videtur, motus indeterminatè tantùm, ac disiunctiuè exactos à corporibus subesse ex natura rei virtuti loco motiuæ Angelorū. Quod in ista assertione supponitur de exigentia indeterminata, ac disiunctiua corporum

respectu aliquorum suorum motuum expositum, & comprobatum est quaest. 29. de Deo art.4. Supposita autem eiusmodi indeterminatione ex parte corporum, dubitari non potest, quin ad Angelos pertineat determinatio eorum, atque electio, & exequutio vnius motus potius quam alterius inuicem incompossibilium, & tamen compossibilium æqualiter cum exigentia, & innato appetitu cuiusque corporis. Tum quia corpus, cum sit expers libertatis, & electionis, non sufficit ad determinationem sui, quatenus est indifferens ad aliqua duo, ideoque necesse est, vt interueniat agens liberum, & electiuum, cuius proprium est determinare principium indifferens per electionem vnius partis. Tum quia quoad eiusmodi, vt minimum euentus verificatur doctrina Dionysij communiter recepta, quod *inferiora administrentur à Deo per superiora*, & quod dicit Augustinus lib.3.de Trinit.c.4 *omnia corpora regi per spiritum vitæ rationalem*; & quod maiori cum vniuersalitate tradit Gregor. lib.4. dialog.cap.4. *in hoc mundo visibili nihil, nisi per creaturam inuisibilem, disponi posse.*

Art. 6. Quoad motus locales corporum non necessarios ad conseruationem, & conuenientem coordinationé vniuersi, & eius partium, & tamen exactos determinate ab vnoquoque corpore, non occurrit mihi vniuersalis regula iusta, & omnino

nino determinata, quantum Angeli naturali sua virtute, beatis, & reprobis communi, possint, vel non possint. Hoc generaliter statui potest, Angelos tam bonos, quam malos posse nonnunquam mouere, ac detinere corpora aduersus exigentiam ipsorum determinatam; frequenter tamen, & ordinarie præstare idipsum nequaquam posse. Prior pars patet. Primùm ex locis scripturę indicatis nuper art. 3. Apparet enim in illis, Angelos mouisse sæpius corpora motu locali, qui contradiceret exigentię eorum determinatæ, dùm sursùm attollerent grauia, non subnixa vlli alij corpori, per quod ascendere possent; & similiter de alijs eiusmodi motibus. Deinde magi ope dæmonum inducunt plures eiusmodi motus, vt perhibent Augustinus, & alij plures apud Delrium lib. 2, disquisit mag. à q. 13. Idem patet à fortiori ex potestate hominis mouente grauia sursum, & leuia deorsum violenter; & simili violentia sæpe eadem detinente. Posterior pars suadetur ex eo, quod si natura Angelica haberet sufficientiam ad frequentem, & ordinariam eiusmodi violentiam, quoad motum, & detentionem corporum, posset domos frequenter diruere repentè, fruges comburere, homines, & alia animalia tenere ligata, quibus similia quiuis facilè considerare facile potest quamplura. Qualia tamen nec accidunt frequen-

ter, nec naturaliter fieri potest. vt accidant frequenter, & ordinariè. Alioquin fieri naturaliter posset, vt genus humanũ citò totum destrueretur, vtque dum conseruaretur miserrimè haberet, dum nihilcerti naturali necessitate esset circa corporum circumiacentium consistentiã, & motum, atque quietem in suis vnicuique locis congruentem. Quapropter hęc pars coincidit reipsa cum principio tradito superius art.4.

Art. 7. Vnde satius est credere Angelicæ naturæ, ac potestati non subesse motum, & quietem debitum determinatè vnicuique corpori, nisi ex peculiari permissione diuina. Quia nimirùm corpora habent eatenus determinationem ex voluntate, & influxu Dei, cui nulla causa creata contradicere potest absque peculiari eius permissione. Hac de causa Philosophus lib. 12. metaph. a textu 44. solos cęlorum motus Angelicæ potestati commisit, atque permisit, Ratus nimirùm, vt obseruat D. Thomas quæst. 110. art. 1. ad 2. de reliquo corpora hæc inferiora solos habere motus naturali necessitate omninò determinata subsequentes ad naturam ipsorum, prout coniunctam cum motibus cælorum, nec immediatè subesse diuinę prouidentiæ, eiusque, & dispositioni, & permissioni quoad motũ, & detentionem minimè prouenientem ex ijsdem illis principijs, quinimò contra-

tradicentem sæpè exigentiæ eorumdem determinatę. Quod est falsum. Indidem apparet ratio, ob quam in lib. Iob describitur dæmon solicitus de speciali Dei permissione, atque ab eadem dependens, vt posset tentare Sanctum Virum demolitione domus, internecione filiorum, plagis in corpore proprio, alijsque inductis effectibus, qui induci minimè poterant, nisi motis, ac detentis violenter pluribus corporibus aduersus exigentiam eorum determinatam. In eodem principio fundatur communis, & nota omnibus doctrina Sanctorum PP, dæmones nihil posse aduersus nos absque peculiari permissione Dei. Quod similiter dicendum est de commissione speciali Dei respectu bonorum Angelorum, vt nobis prosint. Vtrumque enim verificatur quoad ea, quæ exorbitant ab exigentia determinata causarum corporalium respectu sui motus, & quietis, nec non aliorum effectuum dependentium ab eodem motu, & quiete. Nempe quoad ea, quæ dependent à motu, & quiete indeterminatè tantùm, & vagè debitis, inest Angelis tam bonis, quā malis ordinaria potestas ex sua ipsa natura, ad eum vtique modum, quo causis rationis, & electionis expertibus inest facultas, & sufficientia quoad motum, & quietem, quos exigunt determinatè, & quoad cæteros effectos, qui indè proueniunt, atque dependent. Talis igitur, &

tanta est virtus, & actiuitas naturæ Angelicæ circa res corporales.

Ad 1. Reperiuntur quidem collecta in superioribus, quæ sunt dispersa in inferioribus. Non tamen sunt eodem modo vtrobique, sed diuerso longe modo, quatenùs natura ipsa superior est loge diuersa ab inferioribus naturis. Vnde naturæ intellectuales intellectualiter tantùm, ac intentionaliter ea omnia efficere possunt, quæ tantùm physicè à causis corporalibus effici possunt, vt conuincit discursus superius propositus art. 1. In cuius vlteriorem confirmationem hoc prętereà addi potest, substantias intellectuales creatas existere gratia sui; & tamen indigere perfectione sibi superaddita, corporales verò, qua corporales sunt existere gratia alterius. Vnde substantiæ intellectuales non sunt præditæ virtute, & actiuitate sufficienti ad actiones transeuntes, quæ tendunt ad perfectionem aliorum ab operante, sed solùm ad actiones immanentes, quibus perficitur ipsum operans, cum sola exceptione motus localis, per quem ab intellectualibus diriguntur, ad vtilitatem, seu delectationem sui, vel hominis, qui & ipse est intellectualis, quę intellectualia non sunt. At substantiæ, quæ sunt intellectus, & rationis expertes, omnem ferè suam actiuitatem impendũt in vtilitatem, aut delectationem aliorum, per actiones transeuntes; & si quid sibi pro-

profunt, id ipſum rurſus ordinatur ad a-ctionem tranſeuntem ſimiliter vtilem, aut delectabilem alijs. Præterea quilibet Angelus cognoſcit cōprehenſiue Angelum ſibi æqualem, ſicut homo generat hominem, & ignis ignem; atque pro cognitione comprehenſiua requiritur æqualitas, aut ſuperioritas comprehendentis reſpectu comprehenſi vt dictum eſt q.14. de Deo ab art.2. ſicut requiritur ad generationem. Vnde Angelus exercet æquiualenter tantundem virtutis actiuæ atque agentia purè phyſica. Paritas confirmationis nihil euincit, cum corpora cæleſtia, & ſublunaria contineantur ſub eodem genere; intellectualia verò pertineant ad diuerſum ab illis genus. Ex quo etiam, & ex eodem art.1. patet etiam ad 2. Nec enim valet argumentum à maiori ad minus, quando fit tranſitus à genere in genus.

Ad 3. Notatum iam eſt ſupra motum localem eſſe perfectiſſimum omnium relatè ad ſuum ſubiectum; non tamen relatè ad ſuum terminum. Quapropter nō præſupponit in ſuo principio, præcisè quatenus eſt principium ipſius, actiuitatem magnæ perfectionis, ſed potius perfectionis omnium minimæ. Qua de cauſa nulla eſt res vſque adeo vilis, & exiguæ entitatis, ac perfectionis, vt non habeat virtutem ſufficientem ad motum localem & quietem ſibi congruentem, ſeu quam

habere sua intereſt, Non igitur tenet illatio obiectionis.

Ad 4. Argumentum illud cum duplici sua confirmatione diruitur distinctione superius expoſita motus localis determinatè, & indeterminatè debiti vnicuique corpori. Conceditur enim corporibus virtus ſufficiens ad mòtum debitum ſibi determinatè, non verò ad determinationem eius, qui debetur tantùm indeterminatè. Quæ diſtinctio non habet locũ in motu alterationis, & generationis cõſiderato ſecundùm ſe immediatè, vt per ſe patet.

Ad 5. Inconuenienti illi præcluſus eſt aditus diſtinctione, & principijs, ac limitationibus traditis, art. 4, 6. & 7. Quod ibi ſubiungitur de ſufficientia corporum ad motus locales vtiles, ac neceſſarios, & de inſufficientia naturæ intellectualis ad nociuos, ac inutiles, ideò non conuincit. Quia fieri non potuit, vt res corporales propter magnitudinem ſuę imperfectionis, ſufficerent ſibi ad omnia, quibus indigent, ideòque opus fuit, vt eis ſubueniretur aliquatenus directione naturæ intellectualis. Rursùs ſapienter permittitur exiguum malum ex intentione maioris boni. Hoc autem modo comparantur motus locales nociui, inducibiles per dæmones, cum bonis, quæ inde colligit vberius diuina prouidentia per victoriam, & coronationem iuſtorum, ma-

lo-

lorumque punitionem.

Ad 6. Possunt quidem Angeli, tum boni, tum mali inducere effectus vere mirabiles respectu nostri, ac proinde miraculosos secundum quid & impropriè, applicando actiua passiuis per motum eorum localem à Deo ipsis specialiter commissum, vt dictum est, ideoque nobis ignotum, qui solum cognoscere valemus res corporales, & ea, cum quibus eædem determinatè connectuntur. Nempe admiratio oritur ex cognitione effectus cũ ignorantia causæ, aut modi, quo ipsa applicata, & operata est. Ceterum vera miracula fieri ab illis non posse constat ex dictis supra. Dictum namque est Angelicæ naturæ solam inesse ex se virtutẽ ad motum localem corporum, nec effectus vllos alios sensibiles inducere posse, nisi mediante actiuitate causarum corporalium, quas patet nõ sufficere ad effectum vllum miraculosum propriè talem. Quia miraculum proprie tale est effectus superans virtutem, & sufficientiam omnium causarum secundarum, & prætergrediẽs totum ordinem naturæ, & contradicens dispositioni præexistenti in eadem natura adæquatè sumpta, vt dicit D. Thomas quæst. 110. art. 4. & alibi sæpe. Repugnat autem in terminis vt aliquid eiusmodi efficiant causæ corporales, vtcunque applicatæ, atque inuicem contemperatæ siue

ab Angelo, siue à dæmone. Quod tamen non tollit quominus Angeli ministerialiter cooperentur Deo ad opus miraculosum, præstando aliquid propria virtute loco motiua corporum, quod confert ad effectum miraculosè producendũ à Deo, vt si colligant in vnum partes, & pulueres corporum humanorum ad effectum resurrectionis vniuersalis. Quod est exemplum D. Tho. ibidem. Quod ad exempla obiectionis attinet, dictum iam est, non inesse Angelis virtutem naturalem ad motus locales corporum, per quos inuertatur ordo naturæ vniuersalis, nisi ex voluntate speciali Dei, & cooperante specialiter virtute eius. Quapropter, vt homo conuertatur repente in statuam salis superat virturem naturalem Angeli, Quia id repugnat ordini totius naturę secundum se consideratæ. Multo vero manifestius repugnat eidem, vt corpus mortuum reuiuiscat. Et similiter illi repugnat, vt Virgo concipiat, & pariat in sensu cõposito virginitatis. Falsum nimirum est causas naturales, quocunque demum artificio applicentur sufficere ad eiusmodi effectus in talibus circumstantijs. Nullus namque applicationis modus efficere potest, vt inducant in subiectum effectum, aut dispositionem, respectu cuius idem subiectum non est in potentia proxima, sed est cum forma, & dispositione con-

traria, eaque inauferibili ex sua natura, vt accidit in euentibus propositis. De quo alibi fusius, & ex professo.

QVAESTIO XXXII.

Vtrùm omnes homines subsint custodiæ Angelorum, & impugnationi dæmonum?

VIDENTVR non omnes vtrique subesse. 1. Quia Apostolus ad Hebr. 1. restringit custodiam Angelorum ad solos electos, seu prædestinatos dicens: *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Ergo reprobi, ac præsertim infideles, quibus nec initium salutis ineſt, non habent Angelum custodem.

2. Custodiente Deo, qui est sufficientissimus custos, frustra additur alia custodia. Deus autem immediatè per se ipsum custodit omnes homines, vt colligitur ex illo Psalmi 1 2 04. *Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.* Et semel, atque iterum ibidem vers. 5. & 7. *Dominus custodit te.* Superfluit igitur custodia Angelorum respectu hominum. Confirmatur, quia *nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra*

stra vigilat, qui custodit eam, vt dicitur in psalmo 1261. Aequè autem frustra custodit alius, si Deus custodiat. Quia sicut nemo alius est sufficiens ad custodiam, non custodiente Deo, ita Deus solus sufficit ad custodiam absque aliquo alio. Ergo in omni euentu est vel insufficiens, vel superflua custodia Angelorum.

3. Quod pereat is, qui commissus est alicuius custodiae, attribuitur negligentiae, aut impotentiae custodis. Si igitur omnes homines essent commissi custodiae Angelorum, plures Angeli essent, vel negligentes in ministerio sibi commisso, aut impotentes ad illud perfectè praestandum, quandoquidē plures homines quotidie labuntur in peccata, ac demum pereunt. Neutrum autem illorum duorum dici potest de Angelis, cum sint, & impeccabiles, ac moraliter omnino perfecti, & virtute supernaturali praediti, aduersus quam nulla causa naturalis praeualere potest. Ergo homines non sunt à Deo commissi custodię Angelorum.

4. Christus Dominus non habuit Angelum custodem, ac proinde non omnes homines illum habent. Immo inde concluditur nulli homini dari Angelum custodem. Quia ad Philipp. 2. dicitur de Christo Domino, quod est *in similitudinē hominum factus, & habitu inuentus vt homo*. Non autem esset illis similis, si reliquos foueret, ipsum non foueret custodia

An-

Angelorum. Assumptum patet, quia Christus sapientia, potestate, & dignitate est superior Angelis. Inconueniens autem est superiorem quoad ea omnia custodiri ab inferiore.

5. Homo neque ante vsum rationis indiget custodia Angeli, neque post vsum rationis. Non ante quia pro tunc nullum ipsi imminet periculum peccandi, & ab errandi à via salutis, quod oporteat praecauere. Nec postea, quia homo iam compos rationis sufficit per seipsum ad directionem suarum operationum. Qua de causa dicitur relictus à Deo in manu consilij sui. Ergo homo nunquam subest custodiae Angeli, cum nunquam necesse sit, vt illi subsit.

6. Nulla causa adhibetur ad aliquem effectum, praeterquam ex ordinatione diuina, Nequit autem esse ex ordinatione diuina, vt homines subijciantur impugnationi daemonum. Tum quia foret cōtra aequitatem, & iustitiam prouidentiae diuinae, vt miles infirmus, & ignarus, qualis est homo, conijceretur in pugnam cum forti, & astuto, qualis est daemon. Tum quia intentio Dei est, omnes homines saluos facere, cui intētioni contradiceret, vt adhiberet impugnatores salutis, praesertim tam acres, ac sunt daemones. Tum denique quia *Deus*, vt dicitur Iacobi 1. *neminem tentat*; tentaret verò si daemones destinaret ad tentandum. Non igi-

igitur subsunt homines impugnationi dæmonum.

7. Primus homo ante peccatum, nec custodię Angeli suberat, nec impugnationi dæmonis. Non custodiæ quia cum esset dono integritatis optimè præmunitus, custodia aliena nequaquam indigebat. Non impugnationi, quia quod nos permittamur impugnationi dæmonum, est in pœnam peccati, quod nondum dabatur durante statu innocentiæ. Ergo non omnis homo, certè non semper subest custodiæ Angelorum, & impugnationi dæmonum.

8. Si homines inducerentur à dæmone in peccata, haberent excusationem peccati, quatenus à fortiori superarentur. Non autem habent, vnde sufficienter excusentur. Ergo non inducuntur à dæmone in peccata.

Art. 1. Respondetur. Certum in primis est ex fide, homines esse à Deo commissos custodię Angelorum, atque Angelos esse ab eo deputatos, vt habeant assiduam curam hominum in ordine ad vitam æternam, vt liquet ex psal. 90. *Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te ne vnquam offendas ad lapidē pedem tuum*: ex illo Christi Domini Matth. 18. *Videte ne contemnatis vnum ex pusillis istis. Dico enim vobis. Quia Angeli eorum in Cælis semper vident faciem Patris mei.* Ac demū

ex

ex illo ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*. Hinc Dionys. cap. 9. de cæl. hierarch dicit infimam hierarchiam Angelorum *præesse humanis ordinibus, vt ferantur ad Deum, & conuertantur*, eodemque sensu accipiunt vnanimiter prædicta testimonia reliqui Sancti PP. apud Suarez lib. 6. cap. 17. Conueniétia, & necessitas huiusmodi custodiæ fundatur in natura hominis, & Angeli, atque in perfectione diuinæ prouidentiæ. Nempe homo ex sua natura subest multis periculis interius, & exterius. atque ad ea præcauenda est insufficiés propter defectum intelligentiæ; & constantiæ prouenientem ex dependentia à sensu, & ex vnione ad corpus, quod corrumpitur, proptereaque aggrauat animam. Angeli vero sunt, & perspicacissimi quoad intellectum, & inuariabiles quoad affectum firmatum in bono, Perfectio autem diuinæ prouidentiæ hoc vniuersaliter disponit, vt defectibilia, minusque sufficientia moueat, ac dirigat per ea, quæ sunt indefectibilia, maiorisque sufficientiæ, vt apparet præcipuè in dependentia sublunarium ab influxu cælorum, quibus extremis, seruata proportione æquiparantur homines, & Angeli, Imo & in vnoquoque nostrum idem ordo prouidétiæ apparet manifestè, quatenus principiorum inuariabilium stabili intelligentia

di-

dirigimur circa conclusiones opinatiuas multipliciter variabiles, ac defectibiles, & similiter inamissibili, semperque vniformi amore finis nostri, seu felicitatis, ac beatitudinis perducimur ad electiones illi congruentes. Apparet igitur ex natura ipsa rei, homines debuisse committi directioni, & custodiæ Angelorum.

Art. 2. Certum rursus est, ita vt sine magna temeritate, ac forte etiam sine errore negari non possit, singulos Angelos singulis hominibus esse deputatos ad custodiam ab instanti natiuitatis. Sic semper tenuit, ac tenet communis fidelium omnium consensus cum magno fundamẽto in scriptura, pro vt à Sanctis PP. communiter intelligitur, quorum testimonia in hunc scopum circa textus sacros nuper indicatos producit luculenter Suarez loco indicato. Hieronymus inter alios ad illud Matt. 18 *Angeli eorum &c. Magna est*, inquit. *dignitatis animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui, Angelum delegatum*. Ratio huius rei apud D. Thomam quæstione illa 113. art. 2. est Quia vnusquisque homo, propter incorruptibilitatem animæ semper manentis, æquiualet toti vni speciei, vel generi rerum adæquate corruptibilium, quarum singulæ deficiunt totaliter, solaque species manet perpetuò, sicut quilibet homo quoad animam. Vnicuique autem speciei, seu generi rerum corruptibilium

præest peculia is Angelus speciali virtute præditus, accommodata naturæ cuiusq; speciei, seu generis, vt trad. Greg. hom. 34. in Euang. ante med. Ergo vnicuique etiam homini præest specialiter vnus Angelus. A ia [illegible] auctorum communis ratio est [illegible] homo indiget assidua assistentia, & directione, ac custodia Angeli, vt apparet ex fundamento præcedentis conclusionis. Nequit autem vnus Angelus assidue adesse duobus hominibus. Quilibet namque duo homines sunt ex sua natura indifferentes, vt inuicem distent quantalibet distantia. Dictum autem est supra, Angelum non posse adesse simultanee extremis spatij quantumlibet distantibus inter se. Quod vero vni homini non deputentur ordinarie plures Angeli custodes, suadetur ex sufficientia vnius Angeli pro vno homine. Quod ex perfectione Angelicæ naturæ in superioribus exposita credibile facile est.

Art. 3. Hoc tamen non tollit, quin plures Angeli aliquando concurrant pro rerum opportunitate ad custodiendum, ac dirigendum vnum hominem, vt colligitur ex 19. Genes. vbi dicitur plures Angelos eduxisse Loth de Sodoma, *& posuisse illum extra Ciuitatem, & dixisse illi, salua animam tuam.* Et Dan. 10 Gabriel Angelus testatur, Michaelem tulisse sibi suppetias pro populo Dei. Imo est valde probabile, & communiter receptum, homini-

bus

bus, quorum singuli sunt intenti ad operationes, multitudine, vel magnitudine sua, equiualentes operationibus plurium aliorum hominum, deputari duos, vel plures Angelos custodes, pro qualitate, & amplitudine aequiualentiae. Communis similiter Theologorum sensus est cum D. Thoma loco indicato, singulis prouincijs alijsque communitatibus in vnum aliquē finem specialiter ordinatis deputari singulos praeterea Angelos ad custodiam, & directionem earum, Quia hoc postulare omnino videtur iusta, & equa proportionis ratio Quod autem huiusmodi custodia Angelorum incipiat à natiuitate hominum, & non prius, nec posterius, ex eo suadetur. Quia fetus ante natiuitatem censetur, & est quodammodo vnum cum matre; ideoque pro tunc curam eius habet Angelus matris custos. At post natiuitatem incipit seorsim indigere custodia pro vita corporali, & pro ijs causarum, ac rerum dispositionibus, quae temporis decursu, directione ex tunc incipiente, possunt euadere specialiter vtiles multiplici ex capite ad salutem animae, & praesertim ad baptismum, & ad bonam educationem; atque indigentiam huiusmodi adiutorij, & custodiae defert secum puer in quantalibet distantia á matre, ad quam ex tunc incipit esse indifferens.

Art. 4. Inter Angelos singulis seorsim hominibus quasi monasticè viuentibus de-

de-

deputatos, & eos, qui præsunt communitatibus præsertim valde magnis, necnon singulis hominibus ad vniuersalem aliquam amplioris curę prouidentiam destinatis, hoc discrimen communiter statuitur cum D. Thoma ibidem art. 3, quòd priores sunt ex infimo Angelorum ordine, posteriores vero ex aliquo ordine superiori, atque eò altiori, quo maioris operæ, ac dignioris erit communitas, seu persona communis, & publica. Quia Angelorum infimi ordinis proprium est minima nuntiare, vt dicit Gregorius loco nuper indicato. Hoc autem est minimum in Angelico ministerio, vt vnius hominis sibi vni attendentis cura habeatur. Cæteri vero Angeli, quia quo perfectiores sunt eo habent vniuersaliores species, & inde cognitiones, atque determinationes voluntatis, sunt cum eadem proportione idonei ad custodiam vniuersaliorem, latiusque patentem. Deus autem omnia disponit prout congruit naturis rerum singularum. Pertinet vero specialiter ad prouidentiam Dei missio, & deputatio Angelorum in custodiam, & directionem hominum. Solet circa hæc inquiri, an idem Angelus successiuè deputetur ad custodiam plurium hominũ. Affirmat Mag. dist. 11. idque putat necessario esse dicendum. Quia numerus hominum a principio ad finem vsque mundi excedit numerum Angelorum, solius saltem infimi ordini

dinis, Negat Iustinus quæst. 30. lib. vlt. Quia Angelus semel custos vnius hominis nunquam eum deserit ad finem vsque mundi, quando absoluetur eius cura, corpore reunito animæ, atque perducto ad statum deinceps penitus inuariabilem. Sed res hæc apud me est omnino incerta. Quia est valde probabile, numerum Angelorum esse maiorem etiam intra vnumquemque ordinem seorsim, quam numerum omnium hominum siue simul, siue successiuè existentium, vt indicatum est supra quæst.4. Nec est minus probabile, quod innuit D.Thomas in dicta quæstione 113. art.4. custodiam Angeli circa vnumquemque hominem absolui cum vita hominis. Nempe custodia Angeli solum est homini opportuna, ac necessaria dum est in via; idest dum subest periculis quoad animam, & corpus. *Sicut enim hominibus per viam non tutam ambulantibus dantur custodes: Ita & cuilibet homini quamdiu viator est, custos Angelus deputatur: Quādo autem iam ad terminum viæ peruenerit iā non habet Angelum custodem*. Igitur neque probatio Magistri est efficax, neque Iustini.

Art. 5. Totidem ferè dicenda sunt circa impugnationem dæmonum. Certum namque in primis est ex fide, homines impugnari à dæmonibus, atque incitari ad malum vt liquet ex illo Ioann. 8. *Ille homicida erat ab initio* 2. ad Corinth. 11. *Timeo*

aneo ne sicut serpens reduxit &c. Maximè vero id liquet ex 1. Petri 5 *Aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret*, Et Apocal. 12. *Ille draco magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas, qui seducit vniuersum orbem.* Hinc dæmon antonomastice dicitur tentator Matt. 4. *Accedens ad eum tẽtator*, & 1. ad Thess 3. dicitur, is, qui tentat. Ac demum ad Ephes. 6. monemur ab Apostolo de colluctatione difficili, & ardua aduersus, spiritus, & potestates tenebrarum harum. Communis sanctorum PP, intelligentia, & consensus in hunc scopum habetur apud Suarez lib 8. c. 18. Rationem reddit August. lib. contra Priscill. ad Oros. cap. 5. *Non ob aliud, nisi stimulis inuidentiæ agitatus nostra itinera, quibus in Deum tendimus perturbare conatur.* Nempe eadem ratione, qua dæmon per superbiam aduersus Deum rebellauit, aduersus homines etiam insurgit per inuidiã, vt impediat, quantum potest, profectum eorum spiritualem, & consequutionem æternæ gloriæ. Eadem præterea electione superbiæ similitudinem Dei affectat, obseruans in tentandis, ac impugnandis hominibus eum ordinem, quem dictum est obseruari à prouidentia Dei in custodiam hominum per Angelos bonos. Quapropter Lucifer designat, iuxta communé sententiam singulos dæmones impugnandis singulis hominibus, eosque infimi ordinis

diņis pro infimo hominum genere superiorum vero ordinum pro communitatibus, necnon pro singulis personis munerum, & operum vniuersalium, & insuper duos, vel etiam plures pro qualitate hominum, vel negotiorum singulorum, idque permanenter, vel ad tempus, prout opportunum fuerit. Ad eum vtique modum, quo dictum est de Angelis, eorūque custodia, quam æmulantur pro viribus dæmones, vt obseruant communiter Theologi cum D. Thoma q. 114. art. 1.

Art. 6. Prædicta, tam custodia Angelorum, quam impugnatio dæmonum per agitur, & interius, & exterius. Exterius quidem, procuratis vnicuique homini, aut multitudini hominum occursibus obiectorum sensibilium, quæ pollent vi ad pertrahendum animum humanum, vel occasionaliter, vel causaliter, vt operentur honestè, & mereantur vitam æternam, vel vt peccent, & incidant in damnationem. Interius vero disponendo phantasiam, prout expedit ad alterutrum scopum ex duobus modò propositis. Vtrumque autem fit ordinariè, & ex natura ipsa rei per determinationé noxiam, vel propitiam motuum localium, ad quos res corporales, nempe exteriora sensibilia, & spiritus vitales, quibus insunt species eorum obiectorum, alijque humores corporis humani, sunt indifferentes, atque indeterminati ex se præcisè. Ex quo de-

ter-

terminationum genere, atque inflexione eiusmodi motuum, præsertim intra ipsum hominem quot, & quam magna commoda, & incommoda temporalia, & spiritualia prouenire possint, expositum est quæst. 9. de gratia. Extraordinaria auté, nec admodum frequenter, & cum dependentia ab speciali permissione, aut commissione Dei peragitur eadem custodia, & impugnatio, motis, & applicatis obiectis externis, eorumque phantasmatibus, contra etiam, quam ferat eorum exigentia determinata. Quæ duo documenta, & ratio vniuersalitatis quoad primum, & restrictionis quoad secundum perspici ab vnoquoque facile possunt ex dictis in quæstione præcedenti ab art. 5. Apparet igitur ex his, homines subesse, & quatenus subsint custodiæ Angelorum, & impugnationi dæmonum.

Ad 1. Quæcunque Deus exequitur in hoc vniuerso, vel immediate per se ipsum vel mediate per causas secundas, omnia fiunt principaliter propter electos, iisdemque solis efficaciter prosunt simpliciter, & absolutè. Ceterum id non tollit, quo minus quoad sufficientiam, & voluntate antecedenti intendat Deus salutem, & gloriam peccatorum etiam ac infidelium, & reproborum. De quo alibi dictum est ex professo: Eodem igitur modo custodia Angelorum instituta à Deo est, atque

 pro-

prouisa hominibus principaliter propter electos, atque in ipsis solis consequitur adæquatè effectum, ad quem ordinatur. Secundario verò, & minus principaliter per eamdem custodiam subuenitur infidelibus etiam, & reprobis, atque peccatoribus omnis generis, vt minora, & pauciora peccata committant, & minorem mereantur pœnam, vtque Deus satisfaciat muneri gubernatoris vniuersalis, atque inclinationi infinitæ suæ bonitatis, dū nemini negat in vllo genere, quantum ad ipsum pertinet, quæ sufficiunt ad salutem.

Ad 2. Deus nihil præstat mediantibus causis secundis, vel in ordine ad mores, vel in ordine ad effectus purè physicos, propter indigentiam eius adiutorij, sed vt seruetur in rebus ordo congruens naturis ipsarum, vtque ostendat diuitias infinitæ suæ potestatis, dum alia facit participare vires, & efficaciam ipsius. Vnde non tollitur necessitas custodiæ Angelorū ex eo, quod Deus immediatè custodiat. Quia Deus immediatè per se ipsum custodit, non quantum simpliciter, & absolute potest, sed quantum sufficit cooperante simul custodia Angelorum. Itaque est quidem frustra omnis alia custodia, non custodiente Deo. Quia causæ secundæ non possunt operari, nisi quatenus iuuantur à causa prima, atque ab eius coopera-

peratione essentialiter dependent in omni suo opere. At non propterea operantur frustra, siue custodiendo, siue aliter, tametsi Deus immediatè operetur circa eumdem effectum. Quia Deus attemperat suum concursum, quantum satis est, vt euadant vtiles conatus, & operationes honestæ causarum secundarum in quouis genere.

Ad 3 Angelus non custodit hominem auferendo illi libertatem arbitrij, sed dirigendo solum, & confortando. Vnde fieri potest, vt ho no peccet, ac pereat, tametsi custodia Angeli sit diligens, & fortis. Quia videlicet fieri nihilominus potest, vt homo abutatur libertate sua, & nolit obsequi directioni Angeli deinde Angelus custos non ex negligentia, aut impotentia finit hominem sibi commissum tentari à dæmone, sed ex obsequio, & subordinatione ad Deum, qui patitur, vt dicit Apostolus, nos tentari, præcisè quantum sufficit, vt possit fieri, & fiat, si per nos non steterit, cum tentatione prouentus.

Ad 4. Efficaciter ibi probatur, Christum Dominum non debuisse habere, ac proinde nec habuisse Angelum custodem Verum illa ipsa probatio reddit rationẽ discriminis, ob quam ceteri homines debuerint habere, & habeant Angelum custodem. Quia sicut Christus Dominus

erat ſapientia, & poteſtate ſuperior Angelis; ita cæteri homines ſunt inferiores iiſdem. Quapropter Chriſtus Dominus habuit Angelos miniſtrantes ſibi, & obſequentes ad nutum, vt apparet ex Matth. 4. cap. cæteri vero habent eoſdem cuſtodes, & præſides. Iam ſimilitudo Chriſti cum cæteris hominibus intelligitur tantum quoad perfectiones eorum, necnon quoad imperfectiones neceſſarias ad opus redemptionis, vt dictum eſt qu. 31. de incarnat. Non autem erat eiuſmodi defectus inferioritas ſcientiæ, & poteſtatis reſpectu Angelorum, atque ideo neque indigentia cuſtodiæ eorum.

Ad 5. Patet ex dictis ſupra art. 1. initio, & art. 3. fine. Ad 6. Impugnatio hominum non eſt ex poſitiua ordinatione diuina, ſed ex ſola permiſſione, cum ea impugnatio ſit peccaminoſa: Permiſſio autem eiuſmodi impugnationis, ac tentationis nullo ex capite eſt iniqua. Primum enim maiori aſtutiæ, & fortitudini dæmonis contraponitur maior ſimiliter fortitudo, & ſapientia Angeli cuſtodis, & inſuper auxilium gratiæ Dei. Qua de cauſa Eliſæus dicebat. 4. Reg. 6. *Noli timere, Plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.* Deinde vult quidem Deus omnes homines ſaluos facere, ſed ſimul vult, vt ſit militia vita hominis ſuper terram, vtque perueniat ad gloriam, tanquam ad co-

ronam victoriæ, vtque coronetur post legitimum certamen. Quem in finem oportuit, vt inter alias pugnas adesset colluctatio aduersus Principes, & Potestates aeris huius subministratis in hunc finem subsidijs modo indicatis. Denium tentatio est duplex, alia ordinata ad experimentum, & ad manifestationem alicuius adhuc latentis in tentato, & huiusmodi tentationis Deus est auctor, tentatque frequenter eo modo. Alia est tentatio ordinata ad ruinam tentati, eumque inducens ad peccandum ex intentione tentãtis. Atque huiusmodi tentationis Deus non est auctor, sicut nec aliorum peccatorum, sed solum permittit illam, sicut & ista. De hac autem posteriori sola tentatione est sermo apud Iacobum. Cuius veritati nequaquam contradicit ordinatio dæmonum ad nos tentandos tentatione intentiua, ac inductiua peccati; Quia ea ordinatio non est ex præcepto, aut suasione diuina, sed ex obstinata ipsorum dæmmonũ nequitia, Deo permissiuè tantùm se habente, vt dictum est.

Ad 7. In statu innocentiæ non fuit, aut necessaria custodia Angeli, aut possibilis impugnatio dæmonum interior. Quia dono integritatis erat homo firmissimè præmunitus, ita vt nullis inferioris partis assultibus pateret ex se ipso. Exterius tamen suberat periculo peccandi, cui, &

succubuit tentante dæmone. Propterea eatenus indiguit Angelo custode, eumque habuit.

Ad 8. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum*, vt dicitur 1. ad Corinth. 10. 13. Propterea nullam habent homines sufficientem suorum peccatorum excusationem, tametsi subsint impugnationi dęmonum fortiorú se. Quia illam temperat prout oportet, eidemque contraponit Angelum custodé & gratiam suam. Præterea plura peccata committunt homines non tentante actualiter dæmone, vt docet D. Thoma q. 114. art. 3, alijque cómuniter apud Suarez lib. 8. cap. 19. licet omnia, ratione peccati Adæ, saltem indirectè, & mediatè, ex eius tentatione proueniát. Quia sæpe contingit nullam esse indifferentiá ad motus locales nociuos, & proficuos in rebus corporalibus, aut circumstantibus hominem exterius, aut existentibus intra ipsum hominem. Motus autem determinatè exactos, raro permittuntur dæmones, vt inuertant, pro vt positum est in quæstione præcedenti. Eademque de causa non omnia opera nostra bona procedunt singillatim, ac immediatè ex Angeli custodis operatione, ac dispositione præuia. Non tamen hinc verificatur vel Angelum, vel dęmonem vnquam

totaliter dimittere hominem, cui sunt delegati. Quia semper nihilominus obseruant, si quæ occurrat opportunitas explendi sui ministerij, & semper retinent intentionem vtendi data opportunitate. Sed interim in occasionib. prædictis manifestius carent homines excusatione suorum peccatorum ex dæmonis impugnatione,

QVAESTIO XXXIII.

Vtrùm Angeli superiores influant in inferiores, sicut infimi influunt in homines?

VIDENTVR eodem prorsus modo vtrinque inter se comparari 1. Quia modus, & ordo causalitatis sequitur modum, & ordinem entitatis, atque prius fundatur in posteriori. Homo autem ita comparatur cum infimo Angelo, vt sit paulo minoris perfectionis quàm sit idem Angelus, vt apparet ex testimonijs Psalmistæ & Apostoli ponderatis quæst. 1. art. 5. circa istam comparationem. At infimus Angelus est perfectionis similiter paulo minoris, quàm sit Angelus sibi immediatè superior, & sic de cæteris vsque ad supremum. Ergo idem causalitatis, & influentiæ genus exercet vnusquisq; Angelus superior respectu Angeli inferioris sibi immediatè, quod exercet infimus Angelus, seu infimus Angelorum ordo exercet respectu hominis.

2. Inferiora reducuntur in Deum à superioribus per media, vt dicit Dionys. cap. 3. Eccl. Hierarch. Ergo Angelus supremus ita reducit hominem in Deum per

An-

Angelum ipsi immediatum, sicut hunc reducit in eumdem per alium Angelum priori similiter immediatum, & sic de ceteris intermedijs.

3. Omnes naturæ intellectuales continentur intra idem genus, vt dictum est in eadem quæst. 1. ab art. 21. Ergo in omnibus naturis intellectualibus datur idem genus capacitatis ad influxum actiuum, & passiuum inter superiorem, & inferiorem respectiuè. Cum igitur homo sit præditus intellectu, sicut Angeli, necesse est, vt ipsi insit capacitas ad recipiendum influxum, & directionem infimi Angeli, qualis capacitas inest eidem Angelo infimo respectu Angeli immediatè sibi superioris, & sic de cæteris vsque ad supremum. Existenti autem consimili capacitate influxus, oportet influxum, quoque ipsum esse consimilem.

Art. 1. Respondetur, Mutua Angelorum inter se ministeria considerari possunt pro duplici statu nempe viæ, & termini, seu beatitudinis. Quod ad statum beatitudinis attinet, quatuor præcipua documenta tradit D. Thomas quæst. 106. ex Dionysio circa influxum aliorum in alios Agelos. Primum est, quosdam Angelos à quibusdam Agenlis illuminari, & intellectualiter perfici, idest in agnitionem veritatis perduci, eadem veritate manifestata ab Angelo, cui prius innotescit, alteri Angelo, cui nondum nota

 erat.

erat. Quod traditur à Dionyſ. cap.7. cæleſt. Hierarch. poſt med. dicendo, quod *Theologi planè monſtrant cæleſtium ſubſtantiarū ornatus à ſupremis mentibus doceri deificas ſcientias*. Addit D.Thomas, illuminationem iſtam dupliciter peragi, nempe ex parte principij ſeu intellectus, & obiecti. Ex parte quidem principij quatenus virtus intellectiua inferioris Angeli confortat r ex conuerſione ſuperioris Angeli ad ipsū, ſicut virtus actiua imperfectioris corporis confortatur ex ſituali propinquitate perfectioris corporis. Ordinem nimirum cōuerſionis perinde valere in ſpiritualibus, atque valet ordo propinquitatis localis in corporalibus. Ex parte vero obiecti quatenus Angelus ſuperior veritatem magis vniuerſaliter cognitam iuxta dicta ſupra qu.13. diſtribuit in conceptus magis particulares accommodatos capacitati Angeli inferioris, eoſque partitim manifeſtat eidem Angelo inferiori, eo vtique manifeſtationis modo qui expoſitus eſt ſupra quæſt. 21. circa locutionem Agelorum.

Art. 2. Poſterior iſte illuminationis modus eſt facilè peruius, nec indiget vlteriori aliqua explicatione vltra ea, quæ expoſita ſunt in prædicta quæſti. Primum vero illuminationis modum per confortationem, ſeu per conuerſionem intellectus ſuperioris ad inferiorem, ego omnino nō capio nec quidem lecto Caietano ibi, aut etiam conſiderato art. 1. q. 9. de veritate,

ad quem ipse remittit lectorem videor tamen mihi satis capere, paritatem ex virtute perfectioris corporis localiter propinqua virtuti actiuę corporis imperfectioris, non esse satis accommodabilem coniunctioni, seu qualicumque conuersioni intellectus superioris ad inferiorem. Quia cum causæ corporales operentur transeunter, possunt ad effectum communem se inuicem iuuare, tametsi neutra afficiat alteram intrinsecè eidemque intrinsecè non insit. At verò intellectus, cum sit ex suo conceptu principium immanenter operans non potest iuuare similiter intellectum alium ad perficiendam suam intellectionem, quin vel obiecto superaddat cognoscibilitatem, vel ipsi intellectui ingerat qualitatem, qua intrinsecè perficiatur. Relicto igitur isto illuminationis modo per confortationem, retineatur alter modus illuminationis ex parte obiecti.

Art 3. Secundum documentum est, vnum Angelum non posse mouere voluntatem alterius ex parte ipsius potentiæ, nempe immutando immediatè ipsam potentiam; posse tamen mouere ex parte obiecti per modum suadentis, manifestando aliquas rationes bonitatis ex parte rerum creatarum, quatenus sunt quædam bona ordinata ad bonitatem Dei, ideoque inducentia specialiter ad eius amorē. Quod traditur à Dionys. cap. 6. Eccl. Hie-

rat, vbi dicit, quod *in cælesti Hierarchia purgatio est in substantijs & essentijs, tanquam ignotorum illuminatio in perfectiorem scientiam inducens*. Nempè motio voluntatis vnius Angeli per alium Angelum ordinatur ad purgationem eius, ideſt ad puriorem, atque à rebus creatis abſtractiorem tendentiam affectiuam in Deum. Quare perinde eſt, purgationem in Angelis fieri per illuminationem inductiuam perfectioris ſcientiæ modo nuper explicato; atque motionem voluntatis fieri in eiſdem per eamdem. Quod autem voluntas vnius Angeli non poſſit moueri per alium ex parte principij probat D. Thomas ait, *Quia operatio voluntatis eſt inclinatio quædam volentis in volitum. Inclinationem autem huiuſmodi ſolus ille immutare poteſt directè, ac immediatè, qui confert virtutem volendi, qui eſt ſolus Deus: Sicut etiam naturalem inclinationem, ſeu appetitum innatum illud ſolum agens poteſt immutare, quod poteſt dare virtutem, in qua fundatur eadem inclinatio, ſeu appetitus*. Quæ quidem eſt optima ratio. Verum ego ſi caperem præcedentem illam confortationem intellectus inferioris per conuerſionem intellectus ſuperioris ad ipſum inquirerem, cur ſimiliter voluntas inferior confortari non poſſit per conuerſionem ſuperioris voluntatis ad ipſam, quandoquidem ſicut in intellectu ſuperiori datur amplior,

ac vniuersalior capacitas ad verum, ita in voluntate superiori datur maior, ac purior inclinatio ad bonum honestum.

Art. 4. Tertium, & quartum documentum est, Angelum inferiorem illuminari a superiori; superiorem verò illuminari ab inferiori minimè posse. Quæ tradit Dionysius cap. 5. Eccl. Hier. & cap. 15. cælest. Hier. dicens hanc esse legem divinitatis immobiliter firmatam, vt inferiora reducantur in Deum per superiora: Et rursus vnamquamque cælestem essentiam, intelligentiam sibi à superiori datam, inferiori communicare. Illuminatio inferioris per superiorem patet ex dictis circa primum documentum. Quoad repugnantiam, vt superior illuminetur per inferiorem, notandum est, quod iterum obseruatum fuit superius. Nempè non quamlibet cuiuslibet veritatis manifestationem dici illuminationem, sed solū eam, quæ ducit ad maiorem cognitionē Dei, voluntatisque diuinę. Notitia namque rerum creatarum secundum se est obscura, ideoque ab Augustino dici solet cognitio vespertina. Quapropter licet Angelus inferior possit alloqui superiorē, eique proinde communicare aliquam notitiam, quam nondum habebat, non tamē illuminare illum propriè potest. Quia per locutionem solos potest manifestare suos conceptus, & determinationes, atque affectus suæ voluntatis, quæ sunt quid

pu-

pure creatum. De sapientia autem, & voluntate, alijsque perfectionibus diuinis plus nouit Angelus superior quam inferior, ideoque instrui eatenus ab inferiori minimè potest ex natura rei, nisi fortè ex peculiari aliqua, & extraordinaria dispositione prouidentiæ Dei.

Art. 5. Conferenti hæc cum ijs, quæ dicta sunt in quæstione præcedenti circa custodiam hominum per Angelos, facile apparet, influxum superiorum Angelorũ in inferiores pro statu beatifico analogicè tantum conuenire cum influxu Angelorũ custodum in homines. Quia vtrobique datur illuminatio intellectus, eaque mediante directio, & inclinatio voluntatis in Deum. Sed modus est diuersus. Quia Angelus illuminat Angelum manifestando illi immediatè suum aliquem conceptum, in quo relucet aliqua veritas specialiter perducens ad Deum. Cuius illuminationis non est capax homo pro statu vitæ mortalis. Quia non potest intelligere quidquam nisi dependenter à sensu. Quapropter nec illuminari, nec moueri ad Deum potest, nisi dependenter ab idonea in eum scopum applicatione, ac propositione exteriorum sensibilium, & à cõgruenti similiter dispositione phantasiæ. Similis est ratio conuenientiæ, & discrepantiæ inter Angelos inuicem, & cum hominibus comparatos pro statu viæ ipsorum Angelorum. Dictum namque est su-

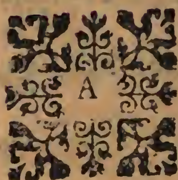
pra quæst. 27. inferiores Angelos qui peccauerunt inductos fuisse ad peccandum exemplo, & suasione Luciferi, qui creditur esse supremus inter omnes Angelos, & similiter Michaelem qui est superior reliquis bonis Angelis, fuisse ducem reliquorum in victoria, quam simul cum ipso reportarunt de dracone, & Angelis eius. Fuit igitur pro eo statu custodia, & impugnatio inferiorum Angelorum per superiores assimilis custodiæ, & impugnationi quibus dictum fuit, subesse homines. Sed diuersitas fuit, & est in modo, qualis nuper exposita est. Atque per hæc patet satis ad rationes dubitandi, & quo modo distinguenda sint, quæ dicuntur in illis. Hæc porro omnia tenuiter, ac ruditer dicta sunt vtcunque ad laudem, & glorificationem bonorum Angelorum, qui Angeli simpliciter dici consueuere, atque in detestationem, & infamiam malorum, quibus dæmonum nomen absolutè prolatum adhæsit.

FINIS.

INDEX

INDEX
Rerum contentarum in quæstionibus de Angelis,

A

Bſtractiua cognitio Dei datur in Angelis q. 14. art. 2.

Accidentia non participant neceſſario totam ſui generis perfectionem quæſt. 11. ad 1 quæſt, 17. ad. 2.

Actiuitas Angelorum circa corpora eſt minima, 31. ar. 1. & ad 1.

Actio, Actus

Actiones vitæ quas exercere poſſint Angeli in corpore aſſumpto, qu 7. ad 5.

Actuum ſibi ſubordinatorum diuerſitas non arguit diuerſitatem potentiæ. q. 18. ad 4. art. 1

Actus intelligendi diſtinguitur à ſubſtantia intelligente creata quæſt. 11. ar. 4. quæſt. 18, ad 5.

Actus primus diſpoſitiuus Angelorum fuit liber q. 26. art. 7.

Alterare immediatè corpora nequeunt Angeli quæſt. 31, art. 1

Amor

Amor sui secundum se, non potest esse nimius quæst. 27. ad 6

Angelorum existentia, nomen, natura.

Angelorum existentia probatur quæst. 1. ar. 14 & seqq. Necessitas eorum ex natura rei ad finem vniuersi ar. 17. & seq. & ad directionem art 20.

Angeli sunt intellectuales q. 1. a 14.

Indefectibilitas eorum ex natura rei quæst. 3

Ex nulla materia etiam spirituali componuntur quæst. 2

Sunt perfectiores substantialiter homine, quæst. 1. art 5. 6

Spiritualitas eorum probatur. quæst. 1. art 8. & seqq. Non est de fide ar. 13. sunt summe spirituales solùm quoad conceptum negatiuum. q. 11. ad 3

Angelorum multitudo.

Angeli sunt plures secundum speciem quæst. 4. tota. Possunt multiplicari solo numero. quæst. 5. art. 6. & seqq. sunt discernibiles naturaliter ibid.

Angelorum duratio. Vide duratio.

Angelorum potentia. Vide intellectus, voluntas.

Angelorum vbicatio. Vide vbicatio.

Anima rationalis, in quo sensu dicatur esse æqualis Angelis q. 1. ad 7.

Animę rationalis immortalitas, est de fide quæst. 3. art. 5.

Ap-

Apparitiones Angelorum in corporibus non fuerunt imaginarię q.7.art.2. conueniebat eas esse frequentiores in lege veteri; cur; quæst.7.ad 2.
Appetitiones in Angelis an dentur. q. 17. ad 4.
Angelus non potest appetere obiectum, quod nullo modo debet appetere, quæst.17. ar.1
Appetitus innatus solus non sufficit in sentientibus, & intelligentibus, quæst,17. art 3 & 4.
Assumptio corporum est triplex, q.7.ar.1. Angeli non assumunt corpora per vnionem physicam perfectiuam assumpti, ibid. Nec possunt assumere per vnionem hypostaticam ibid. Assumunt verò per vnionem assumentis cum assumpto in ordine ad locum, & in ratione motoris ac moti, cũ vi repræsentatiua assumentis, art.2.3.
Assumptio corpora assumpta cur plerumque sint aerea, q,7.ar 4.
Auxilia Angelorum non sunt solum illustrationes, sed etiam inspirationes, q. 26. ad 1. presentis negantis.

B

Beatitudo.

Beatitudo debet esse ab aliqua intrinseca dignitate beati, q. 1?.ar,2. Est incompossibilis cum merito sui, q.28. art.4.
Beatitudo Angelorum non potuit esse ex na-

natura rei in primo instanti, quest.22. ad 4. art.1.
Beatitudo naturalis perfecta debuisset conferri Angelis dependenter à meritis, quæst 23. ad 3. Imò supernaturalis ex natura rei collata est ex meritis ipsorum ibid.art.1.& seq.
Beatitudinis naturalis nimius amor fuit primum peccatum Angelorum, q.27. art. 6.

C

Choros Angelorum esse nouem est de fide. quæst. 14.art.5.
Chori vnius vel etiam Hierarchiæ præeminentia supra aliam desumitur, ex operatione superiorum Angelorum circa inferiores substantias intellectuales ibid.
Ex hac partitione in choros non potest colligi distinctio specifica in Angelis ibid. Ex omnibus choris aliqui Angeli peccarunt, q.30. art.2. Non tamen retinent damnati Angeli denominationem cherubinorum seu seraphinorum &c. art.4.
Christus D.propositus fuit adorandus Angelis, qu.27. art.8. Angeli habuerunt gratiam per fidem in Christum, qu. 28.art.6. Christus D.non habuit Angelum custodem, q.32.ad 4.
Cælorum motus an probet existentiam Angelorũ, q.1. ad 6

Co-

Cogitatio. Cognitio.

Cogitationes non cognoſcit Angelus infallibiliter ſine conſenſu cogitantis ex natura rei, quæſt. 14. art. 14.

Cognitio abſtractiua eſt radix peccabilitatis, quæſt. 25. art. 6. Si tamen eſt perfectiſſima inter omnes poſſibiles conſtituit impotentiam moralem peccandi, quæſt. 26. art. 4.

Cognitio omnis etiam ſpeculatiua monet voluntatem, q. 17. ad 2.

Cognitio Angelorum obiectum & modus cognoſcendi.

Cognitio Angeli matutina, & Veſpertina, q. 16. art. 1, Ab omni cognitione ſui nequit Angelus ceſſare ibid. ad 3.

Cognitio inter omnes poſſibiles perfectiſſima debebatur, ex natura rei Angelo in primo inſtanti, q. 26. art. 3.

Cognoſcit Angelus naturaliter intuitiuè omnia exiſtentia infra Deum, non ſubiacentia dominio ſpeciali alterius, qu. 14. art. 1.

Deum ſolum cognoſcit abſtractiuè naturaliter art. 2.

Futura contingentia libera non cognoſcit infallibiliter, art. 3. Plura vt plura non ſubordinata non poteſt cognoſcere ſimul., quæſt. 16. ad 4.

Seipſum, æqualia, & inferiora comprehendit, quæſt. 14. art. 1.

Sin-

Singularia cognoſcit Angelus, & materialia, q.16. ad 4.
Supernaturalie nec quoad exiſtentiam, nec quoad poſſibilitatẽ cognoſcit certò diſtinctè, quæſt.14.ar 7.ſeqq.
Angelus in ſua eſſentia non poteſt clarè, ac diſtinctè cognoſcere omnes perfectiones obiectorum tam ſuperiorum quam inferiorum, q.16.ad 2.
Cognoſcit independenter à propinquitate obiecti, q.12 ad 1.
Modus cognoſcendi ſequitur modum eſſendi, quæſt.15.art 3.
Angelus poteſt cognoſcere inadæquatè ſuperiora per ſe, inferiora vero per accidens ob diuerſionem attentionis, q.15.ad 6.
Poteſt Deum quem cognouit mediatè, cognoſcere immediatè ſola ſpecie relicta concurrere, q.16 art.3.& ſeqq.
Angelus nil cognoſcit componendo, aut diuidendo q.15 art.8
Abſentia, & præſentia ſibi omnia cognoſcit per ſpeciem impreſſam multo magis materialia, q.12. art. 8
Seipſum & accidentia ſibi vnita phyſicè cognoſcit ſine ſpecie impreſſa, ibid.art.7.

Compoſiti o.

Compoſitio in Angelis ex nulla materia etiam ſpirituali datur, q.2.art.1.& ſeq.

Com-

Comprehensio,

Angelus seipsum æqualia, & inferiora comprehendit, q.14.art.1
Potest cessare à comprehensione sui, quæst. 16. ad 3.
Cum comprehensione sui potest coniungere cognitionem alterius motiui, ib.
Cooperatio causarum secundarum cur requiratur, q.31. ad 2.

Corpus.

Corporeitas Angelorum refutatur, qu.1. art.1.& seq. Quomodo sit explicanda in locutionibus PP. q.1 ad 4.
Corporum assumptio. Vide assumptio.
Angelus nequit corpora immediatè alterare, gignere aut corrumpere, qu. 31. art. 1.
Creatio Angelorum nomine creationis Cælis comprehenditur, q.2 ad 2.
Custodia Angelorum est de fide, & conuenit homini ex natura eius q.33.art,1. singuli Angeli singulis hominibus cur deputentur art.2. Singulis prouincijs,& communitatibus superadduntur, art.3. ex ordine altiori art.4. Custodia hæc incipit à natiuitate, art.3. Idem Angelus an successiuè custodiat plures homines, art.4
Custodia hęc fit tum interius, tum exterius, per determinationem fauorabilem motuum localium, art. 6. In statu innocentię non fuit necessaria custodia Angeli interior ibid. ad 2

Deus

D

Deus quomodo cognoscatur ab Angelo vide Cognitio.

Delectatio Angelorum beatorum est et iã ex rebus corporeis, q.29.ad 3.

Differentia secundum se non semper superaddit maiorem perfectionem generi, q. 4.ad 1.

Difficultas intensionem actus non impedit, q.24.art.1.

Difficultatem in operando quam habuerint Angeli, q.22.ad 2,& q.23.ad,5.

Dilectio.

Diligit Angelus naturaliter Deum supra se, tum amore concupiscentię, tum amicitiæ, q.20.art.5 & seq.

Substantiam suam, & existentiam Dei secundum se diligit necessariò,q.20.ar.1.

Non diligit seipsum necessario dilectione maxima,& comprehensiua sui, ar.2.

Dilectio Angelorum mutua inter se, est necessaria quoad speciem actûs, ar.3.

Nequit tamen vnus amare alterum æqualiter, ac seipsum art.4.

Discernibilitas naturalis in Angelis vnde desumatur, qu.5.ar.6. In rebus materialibus sumitur ex loco,& tẽpore, a.2

Discursus formalis repugnat in Angeli, quæst.15.ar.2.& 3.

Discurrere non est precise rem cognoscere in medio ibid,ad 4.

Distinctio rei differt ab indiuiduatione, quæst.5.ar.7.

Di-

Distinctio sine discernibilitate dari non potest, art.4

Dæmones nunc etiam superbia peccant, q.27.ar.10. quomodo crucientur igne corporeo, q.29.ar.5.seqq. Ex omnibus Hierarch. aliqui Angeli sunt damnati, q.30. ar.2.

Duratio.

Duratio aliqua vagè est essentialis creaturæ, q.8.art.1. Distinguitur realiter à re durante art.2.

Duratio Angeli est media inter æternitatem, & tempus, art.3. Habet partes realiter distinctas, ar.3.4. Quomodo est indiuisibilis ar.5.6.

E

EVidentiam in attestante non habuerunt Angeli, q.23.ad 4

Existentia in loco. Vide locus.

F

FAlsitas repugnat per se loquendo intellectui Angelico q.15.ar.4.5.

Fidei actus in Angelis fuit liber, q.26.a.8

Finis vniuersi exigit existentiam Angelorum, q.1.ar.17.seq.

Futura contingentia non determinata in causis non cognoscit infallibiliter Angelus, q.4.art.3.

G

GEnus & differentia dantur in Angelis, q.2.ad 5

Genus peculiare perfectionis quæ constituant, q.1.ar.21.

Genera, quò sunt perfectiora, eò in plures species diuiduntur quæst. 2. art. 23. quæst. 4. ar. 1.

Gratia.

Gratia tam actualis, quã habitualis concessa omnibus Angelis in primo instanti ex natura rei, q. 22. art. 4. seqq. Omnia dona gratiæ, tam actualis, quam habitualis fuerunt inæqualia in Angelis pro inæqualitate naturæ, q. 24. a. 1. seq.

Gloria Angelorum. vide Beatitudo.

H

Habitus supernaturales infusi sunt Angelis ex natura rei, in primo instanti q. 22. art. 4. seq.

Hierarchia. Vide Chorus.

Homo non sufficit ad perfectam directionem irrationalium, q. 1. ar. 20.

I

Ignis dæmones crucians est corporeus, q. 29. ar. 2. Non eleuatur per potentiã obedientialẽ ad cruciandum dæmones ar. 3. cruciantur illo dæmones per alligationem ad illum, ar. 5. & seqq.

Ignorantia quæ fuerit in Angelis, quæst. 26. ad 5. partis negantis Illuminatio quid sit, q. 21. ad 2. quomodo Angelus superior illuminet inferiorem, q. 33. ar. 1. 2. solus superior potest illuminare inferiorem, ar. 4.

Imago Dei cur homini potius quam Angelo tribuatur, q. 1. ad. 1

Immutabilitas Angelorũ moralis in pro-

po-

positó probatur, q.28.a.7.8. imò etiam physicè esse immutabiles, ar.9.
Incarnatio proposita fuit Angelis in primo instanti, q.27. ar.8.9.
Incorruptibilitas conuenit Angelis ex natura rei, q.3, a. 1. seq.
Indiuiduatio quo sensu sumitur ex materia, quæst. 5. ad 8.
Indiuidua multiplicari ob conseruationē specierum, non est verum vniuersaliter, q.6. ad 5.
Instantia Angelorum quomodo multiplicentur, qu.26. ad 2. partis negantis.
Angeli boni absoluerunt viam vno instanti, mali vero duobus instantibus, q. 28. art. 2.
Instrumentum nihil potest agere immediatè, non coagente immediatè principali, q. 18. ar. 5.

Intellectus Intellectio.

Intellectiuum connectitur ex suo conceptu cum volitiuo, q. 17. ar. 1. seqq.
Intellectiuum præeminet omnibus generibus, q. 1. art. 2.
Intellectualis substantiæ perfectæ existētia probatur, q. 1. tota.
Intellectio est operatio prorsus immaterialis, q. 1. ar. 2. debet effici immediatè à substantia intelligente, q. 18. ar. 6.
Intellectus, & intellectum quomodo fit idem in immaterialibus. q. 12. ad 4.
Intellectus non potest differre specie ab alio, ob solam vim reflectendi se supra se q. 4. a. 3.

Intellectus non distinguitur realiter à volũtate, q.18.ar.2.& seqq specialiter a.7
Intellectus creatus superans virtute intelligendi intelligibilitatem totius ordinis naturalis repugnat, q.4.ar.3.
Intellectus Angelicus quæ obiecta naturaliter, & quomodo intelligat. Vide co nitio.
Indicatiua cognitio. Vide compositio.

L

Libertas datur in Angelis, q.19.ar.1
Libertas quomodo consistat in indiuisibili ib.ad 3.
Limitatio est principium distinctionis, q. 5.ar.7.

Locus.

Esse in loco non conuenit propriè Deo & Angelo,q.9.ar.7. Angelus est dupliciter in loco,physicè per operationem, metaphysicè per vbicationem spiritualem, art.4. Angelus potest esse physicè in loco minori pro libito, imò in nullo loco, aut in extremis spatij, quin sit in medio ar.5. Non possunt esse physicè duo Angeli in eodem loco, ibid. Opposita omnia conueniunt modo existendi in loco metaphyce, ar.6.& seqq Vide Vbicatio.

Locutio.

Quomodo loquantur Angeli cum Deo, vel homine, q.21.ar.1.
Loquuntur inter se Angeli sola voluntate reuelandi suos conceptus, ibid. ar.3. & seqq. Hęc voluntas reuelandi est solum con-

conditio, ar. 5. 6. vel obiectum partiale ad 8.
Locutio Angeli inferioris cum superiori potest esse manifestatio ignoti, non tamen illuminatio, ad 2.
Possunt loqui secum signis, & actionibus externis significantibus naturaliter, vel ex placito, art. 8.
Lucifer fuit auctor peccandi aliis Angelis, q. 27. ad 4. fuit supremus inter omnes angelos ad 5.

M

MAlum purum implicat, q. 30. ad 3.
Materia quomodo sit principium distinctionis, q. 5. ad 5.
Materia etiam expers quantitatis non datur in angelis, q. 2. ar. 1. 2.
Materialia an cognoscat angelus. Vide cognitio.
Mentiri possunt angeli, q. 21. ad 4.

Meritum.

Angelis data est gloria ex meritis ex natura rei, q. 23. ar. 2. quibus actibus eam meruerint art. 3. quomodo meruerint substantiam gloriæ ar. 4.
Meritum angelorum fuit summo conatu necessariò exhibitum, q. 24. ar. 6.
Cum merito non potest componi beatitudo, q. 28. a. 4.
Miracula vera nequeunt facere angeli, q. 31. ad 6.

Motus.
Motus quomodo sit actus imperfecti, qu. 10. ad 2. partis negantis.
Motus angeli metaphysicus & spiritualis est discretus physicus autem potest esse continuus ad 2. partis affirmantis.
Quomodo angelus possit transire de loco ad locum sine medio ibid. ar. 1
Motus localis est nobilissimus inter actiones agentis corporei relate ad subiectũ q. 31. ar. 2. Angeli possunt corpora mouere localiter ibid. & seqq. superior angelus potest mouere localiter inferiorem, ar. 3. quos motus in corporibus causare possint angeli ar. 4. seqq.

N

AD naturalium proportionem data est angelis omnis gratia. V. gratia
Ex naturalibus non potest euidéter cognosci possibilitas supernaturalium, q. 14. ar. 9. 10
Numerus angelorum. Vide angelorum multitudo.
Numerus non semper est species quantitatis, q. 8. ad 2. partis affirmantis.

O

Obiectum.

OBiecti concursus requiritur ad omnem intellectionem creatá, q. 12. a. 1
Obiectũ cognitionis angelicæ, q. 14. tota.
Obiecti propinquitas non sufficit ad cognitionem angelicam, q. 12. ar. 8
Angelus cognoscit independéter à propinquitate obiecti ad 5

Obiectum immediatum potentiæ cognoscitiuæ, non potest eam mouere ad falsum q.15.art.4
Obiecta materialia perficiunt angelum per speciem sui, q.14.ad 4
Cognoscuntur per accidens ab angelo, ib.
Ordo angelorum. Vide Chorus Inter dæmones datur aliquis ordo, secundũ quid q.30.a 1. fundatur in inæqualitate naturarum art.3. finis huius ordinis ad 2.

P

Peccabilitas, Peccatum.

PEccabilitas proxima conuenit angelis ex natura rei, q.25.ar.2. & omni substantiæ creatæ ac creabili ar.4.& seqq. Peccabilitas physica tollitur per solam visionem Dei immediatam, ar.6. Cognitio abstractiua inter omnes possibiles perfectissima, solam facit impotentiam moralem peccandi, ar.4.
An potuerint angeli peccare venialiter ad 8.
Peccatum destruit id, quod intendit, q. 27. ad 5
Peccasse angelos in primo instanti est erroneum, qu.26.ar.1. In primo instanti habuerunt impotentiam moralem peccandi ex natura rei ar.2. seqq. Non autem impotentiam physicam ar.7.& seq
Peccatum primi instantis cur tribueretur Deo, q.26.ad 3.
Peccati angelorum obiectum non potuit esse aliquid vtile, q.27.ar.1. Primum

peccatum eorum fuit superbiæ, artic. 1. 2. Non poterant peccare appetendo aliquid impossibiles etiam quoad modum art. 3. Peccatum eorum non fuit appetitus diuinæ æqualitatis, nec vnionis hypostaticæ, nec beatitudinis supernaturalis per suas præcisè vires, ar. 4 sed nimius amor beatitudinis naturalis. art. 6.
Perfectio vt talis non repugnat alteri perfectioni, qu. 13, ad 3.
Perfectio naturæ Angelicæ fuit ex natura rei mensura donorum supernaturalium quæst. 24, art. 1. Perfectio angelorum. Vide Angelus.
Phantasia est causa compositionis, aut diuisionis in intellectu, q. 15. ar. 1.
Plura per modum plurium an cognoscat angelus, Vide cognitio angeli. In pœnam non sunt priuati bonis naturæ determinatè exigitis, sed tantum donis omnibus supernaturalibus, q. 29 ar. 1
Potentiæ actiuæ substantiæ non identificantur cum illa adæquatè, qu. 18. art. 1. Potentiæ sunt per seipsas immediatè relatiuæ transcendentaliter art. 4. Potentiæ intellectiuæ & volitiuæ non distinguuntur à substantia ab ar. 2
Præsentia angeli ad locum est duplex, qu. 9. art. 3.
Princeps dæmonum, q. 30. ar. 2
Producere immediatè quidquam purè physicum nequit angelus, quæst. 31. a. 3

Ne-

Neque vnus angelus alterum ibidem.

R

Reprobatio passiua est incompossibilis cum statu demerendi, q.28.a.4

Reuelatio qua Deus reuelet alicui se nolle concurrere cum illo ad vllum actum voluntatis, repugnat, q.17. ad 2. Deus potest reuelare angelo conceptus alterius angeli absque consensu eius, vel per speciem connaturalem, vel per supernaturalem, q.21 ad 6

S

Scientia de singularibus immaterialibus datur per se in angelo, q.14.ad 5 de materialibus per accidens ad 4.

Secreta cordis. Vide Cognitio.

Sensatio externa an immediate inducat aliquam appetitionem, q.17.ad 3

Spatium cui simul potest adesse angelus est finitum, qu.10.ad 4. partis negantis.

Species impressa.

Specie impressa indiget angelus, qu.12. ar.2. non tamen ad cognoscendum se vel accidentia sibi vnita physicè art.7. sed respectu aliorum omnium obiectorum art.8. species Angelicæ sunt infusæ in creatione à Deo art.9. Non sunt omnes supernaturales ad 5

Species impressę angelorum perfectiorũ sunt vniuersaliores, qu.13.a.1. Nullus angelus intelligit per vnicam speciem. ar.4. Angeli superiores habent paucio-res

res species, art. 3. Species impressæ angelorum differunt inter se mutuo secundum perfectionem diuersam, ad 3.
Spiritualis substantia ex suo conceptu est intellectualis q. 11. ar. 1. & seq. si nō esset intellectualis non posset quidquam operari, art. 3.
Substantię creatæ conceptus non est omninò absolutus, q. 1 & ad 3.
Substantia respectu quorum effectuum sit immediatè actiua, ibid.
Supernaturale non solum est super omnē actiuitatem naturæ, sed etiam supra exigentiam, q. 1 a. ad 5.
Supernaturalium cognitio, V. Cognitio.
Supremus angelus ex natura rei comprehendit se, & omnia creata pertinentiā ad complementum vniuersi, q. 4. ar. 2. nec plus intelligere potest ar. 3.

T

Tentationis dæmonis causa, q. 32. a. 5. Designātur à Lucifero dęmones ad tentandos homines iuxta qualitatem negotiorum ibid. Tentationes peragūtur, tum interius, tum exterius ex determinatione noxia motuum localium, art. 6. Deus non est auctor tentationis ad 6.
Transire posse angelum ad extremum ab extremo sine medio, in quo sensu verum sit, q. 1 o. ar. 1.
Trinitas non potest naturaliter cognosci ab angelo, q. 14. ar. 11.

Vbi.

V

VBicatio aliqua vagè eſt eſſentialis creaturæ, q.3.ar.1. eſt realiter diſtincta à re vbicata, a.2. Vbicatio angeli ſpiritualis independens à corpore, & operatione, q.9. ar.4. Eſt definitiua, qu. 10. ad 4. partis negantis. vide locus
Veritas. Vide falſitas.
Via angelorum fuit breuiſſima, q.28.ar.1
Via bonorum angelorum durauit per vnum inſtans; malorum vero per duo inſtantia, ar.2
Virtutes omnes fuere infuſæ omnibus angelis, q.22.a.2. idque in primo inſtanti ex natura rei art.4 & ſeqq.
Sola viſio Dei tollit peccabilitatem phyſicam, q.25.ar.6
Viuentium operationes ſunt in duplici differentia, q.7.ad 5
Vnio angeli cum corpore perfectiua vtriuslibet repugnat q.7.ar. 1.
Vniuerſum debet continere perfectiones omnis generis, q.1.a.16. finis vniuerſi nequit ſubſiſtere ſine exiſtentia angelorum, ar.17. In vniuerſo nihil exiſtit inutile omnibus, & ſingulis partibus vniuerſi q.11.ar.3.
Volũtatis angelorũ exiſtentia probatur, ex ſcriptura, & ratione, q.17.ar.1. & ſeqq.
Voluntas non quoad omnia ita comparatur ad media, & finem, ſicut intellectus ad concluſiones, & principia, q.25.ar.2.
Volũtas vnius angeli quomodo moueatur ab altero, q.33.a.3

Erra-

Errata			Corrige
pag. 22.	v. 14.	impérfectæ	perfectè
45.	5.	q. 1.	q. 11,
47.	13.	recepetat	recesserat.
ibid.	18.	villitatem	vilitatem (nis in
52.	6.	differentia in	differētia duratio.
87	8.	multitudinem	multitudine
ibid.	20.	pusitum	possum
104.	4.	couenire possint	couenire nō possint
112.	3.	sunt	quæ sunt
120.	3.	negatiuæ	vegetatiuæ
130.	5.	vnione	alienæ vnione
161.	21.	ijsdemq vocibus	idē ijsdēq vocibus
171.	32.	aperti	asserti
207.	25.	non sufficientia	non sun sufficiētia
211.	4.	hic sermo	hic sit sermo
227.	12.	cognitio	cognito
230	1.	quoduis	quod quis
236.	1.	comparatur	comparatiuæ
240.	14.	supernaturaliter	naturaliter
243.	16.	comparentium	non comparentiū
254.	5.	breuiter	benè
275.	17.	solet	R. solet
329.	5.	est	&
341.	2.	fines	vires
357.	24	ab	absque
378.	2.	non probet.	*dele* non
388.	9.	præcedunt	procedunt
454.	3.	ijsdem	ijdem
463.	7.	q. 13.	q. 3.
ibid.	20.	q. 15.	q. illa 15. de gr.
485.	23	quia	quin
491.	30	proprium.	propria
515.	9.	duratione	à duratione
525.	10.	est	& bestia
540.	4.	huiusmodi	huius mundi
542.	17.	re ipsa	ad finem re ipsa
551.	6.	perfectionem	imperfectionem.

FINIS.